

การสำรวจองค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง ของพนักงาน : การศึกษาเชิงประจักษ์ในภาคการผลิต

Exploring the Dimensions of Employee Perception of Diversity and
Inclusion: an Empirical Study in Manufacturing Sector

ขวัญหทัย วิรติกุล¹ และจุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงศ์²

Kwanhathai Viratikun and Jutamard Thaweepaiboonwong

Received: March 24, 2023

Revised: April 30, 2024

Accepted: May 05, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน โดยศึกษาจากพนักงานโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวนพนักงานทั้งหมด 3,314 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนจำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้วัดในการวิจัย คือ แบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจำนวน 19 ข้อ ข้อคำถามสามารถวัดถึงการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานได้จริงและเชื่อถือได้ โดยพิจารณาจากค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 และ 1.00 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.943 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์กันสามารถนำมารวมกลุ่มกันเป็นองค์ประกอบหรือสามารถทำการสกัดเป็นองค์ประกอบได้ โดยพิจารณาจากค่า KMO = 0.965, Bartlett's Test of Sphericity มี Chi-Square = 4,059.082, df = 171, $p < 0.001$ และค่าการรวมระหว่าง 0.662 ถึง 0.769 ผลการสกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบตั้งฉากด้วยวิธีวาริแมกซ์ สกัดได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยมีค่าไอแกนเท่ากับ 11.121, 1.314 และ 1.07 ตามลำดับ อธิบายค่าความแปรปรวนได้ร้อยละ 58.534, 6.916 และ 5.634

¹⁻² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; Kasetsart University

Corresponding author, e-mail: jutamard.t@ku.th

ตามลำดับ ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 71.084 ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม ประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.577 ถึง 0.817 องค์ประกอบที่ 2 ความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.729 ถึง 0.811 และองค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.638 ถึง 0.76

คำสำคัญ: การยอมรับความแตกต่าง, การรับรู้ความหลากหลาย, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Abstract

This research article aimed to analyze the exploratory components of the perception of diversity and acceptance of differences of employees. The study was conducted with 3,314 employees in a factory in Chonburi Province. The stratified random sampling method was used to select 260 employees. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire developed by the researcher with 19 items. The questions can measure the perception of diversity and acceptance of differences of employees in a real and reliable way. The IOC value was between 0.67 and 1.00. The reliability coefficient was 0.943. The data used in the study were related and could be grouped into components or extracted into components. The KMO value was 0.965, Bartlett's Test of Sphericity had Chi-Square = 4,059.082, df = 171, $p < 0.001$, and the coherence value was between 0.662 to 0.769. The results of component extraction consisted of principal component analysis and orthogonal rotation using Varimax method extracted into 3 components with I-axis values of 11.121, 1.314 and 1.07 respectively, explaining 58.534, 6.916 and 5.634 percent of variance, respectively. The cumulative variance was 71.084 percent, as follows: component 1: acceptance of differences and belonging to a group consisted of 10 indicators, with component weights between 0.577 to 0.817; component 2: commitment to work together in a work group consisted of 5 indicators, with

component weights between 0.729 to 0.811; and component 3: ability to access communication and resources consisted of 4 indicators, with component weights between 0.638 to 0.76.

Keywords: Acceptance of Differences, Perception of Diversity, Exploratory Factor Analysis

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด สามารถเชื่อมโยงประชากรจากทั่วทุกมุมโลกติดต่อสื่อสารกันได้ภายในเสี้ยววินาที สังคมยุคใหม่ไร้พรมแดน โลภทัศน์ของผู้คนเปิดกว้างขึ้น ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเปิดกว้าง อีกทั้งการเดินทางข้ามพรมแดนทำงานในต่างแดนมากขึ้น ทำให้สังคมยุคใหม่มีการทำงานร่วมกันอย่างหลากหลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งความหลากหลายนั้นกำลังเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรและสังคมทั่วโลกให้ความสนใจ

ความหลากหลายมีหลากหลายมิติทั้ง มุมมองที่แตกต่าง ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทักษะ แนวคิด ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน รวมถึงสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ และสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้ เช่น ระดับการศึกษา รสนิยม กระบวนการทางความคิด ค่านิยม ทักษะความสามารถ หรือความเชื่อส่วนบุคคล (Webber, S. S. & Donahue, L.M., 2001) โดยพนักงานที่มีภูมิหลัง ประสบการณ์ และมุมมองที่หลากหลายช่วยให้องค์กรได้รับมุมมองที่แตกต่างนำไปสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรมและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเมื่อพนักงานที่มาจากพื้นฐานที่หลากหลาย ได้รับความเข้าใจในตัวตน ได้รับการเคารพ มีสิทธิเท่าเทียม ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ การเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้องค์กรเข้าใจความต้องการของพนักงานและลูกค้า ช่วยขจัดปัญหาอุปสรรคภายในองค์กร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน สามารถตอบสนองความต้องการและเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่องค์กร (Roberson, Q. M., 2006) องค์กรที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและเพิ่มผลิตภาพในองค์กร (Avery, D. R., McKay, P. F., Wilson, D. C. & Volpone, S., 2008) อีกทั้งสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเท่าเทียม สร้างสังคมที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Donders, Y., 2010) ดังนั้น

การรับรู้ความหลากหลาย และการยอมรับความแตกต่างเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการนำมาพัฒนาจุดแข็งและเป็นกลยุทธ์ให้แก่องค์การ

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างเป็นเรื่องที่องค์กรต้องตระหนักถึงในการบริหารจัดการองค์การในปัจจุบันแต่การศึกษาถึงประเด็นการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งตัวชี้วัดในบริบทของไทยมีไม่มากนัก ผลการศึกษาซึ่งเป็นการองค์ประกอบเชิงสำรวจสามารถระบุองค์ประกอบสำหรับการศึกษาต่อยอดถึงการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับได้

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงองค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างในองค์การ เพื่อขยายฐานข้อมูลเชิงวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อองค์การในการบริหารความหลากหลาย ส่งเสริมกิจกรรมในองค์การที่เกิดการเรียนรู้และการละลายพฤติกรรม ลดอคติการแบ่งแยก ไม่ยึดติดในภาพลักษณ์ สร้างความเข้าใจความแตกต่างในแต่ละบุคคล และผู้บริหารสามารถนำมาพิจารณาส่งเสริมและกำหนดนโยบายพัฒนาวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำ ส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์การ โดยได้รับการยอมรับจากสังคม ลูกค้า คู่ค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อองค์การ ทำให้องค์การสามารถดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถ สร้างแรงจูงใจให้พนักงานในการทำงาน และสามารถรักษาพนักงานไว้กับองค์การได้ดี

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างในองค์การของพนักงาน

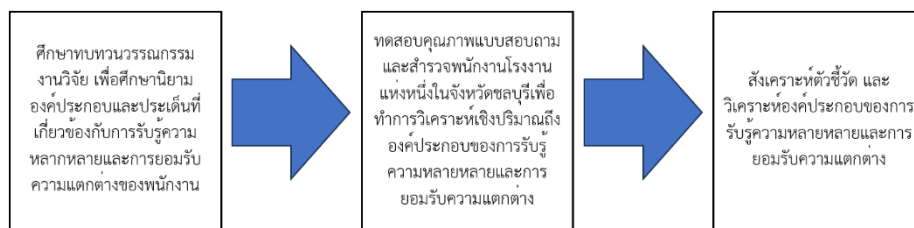
วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานแสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1 และขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการวิจัยเอกสารถึงงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อศึกษานิยาม องค์ประกอบ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน หลังจากนั้นนำมาสร้างเป็นข้อคำถามเพื่อใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale)

2. ทำการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการจำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่า IOC ที่มากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงประชากรจำนวน 40 คน ประเมินด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha) โดยค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นภายใน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552)

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ พนักงานโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 260 คน ซึ่งเกินกว่าจำนวน 200 คนซึ่งเป็นจำนวนขั้นต่ำสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตามเกณฑ์ Hoe, S. L. (2008) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของพนักงานในแต่ละส่วนงาน (Proportional Stratified Random Sampling) จำแนกออกตามระดับงาน 3 ระดับคือ ระดับปฏิบัติการ ระดับบังคับบัญชา และระดับจัดการ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก (Draw Lottery) พนักงานที่เป็นตัวอย่างในแต่ละระดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอรับการพิจารณาและได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ COE no. COE66/021 จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ก่อนดำเนินการ ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบจากค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 ทุกองค์ประกอบต้องมีค่าไอแกน (Eigen Value) มากกว่า 1.00 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) และตัวชี้วัดมีค่าการร่วม (Communalities) มากกว่า 0.500 (Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E., 2010) เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน เมตริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่ได้นำเสนอดังนี้

1. ผลการศึกษางานวิจัยถึงการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง เช่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเสมอภาค ความยุติธรรม การรวมกลุ่ม มีองค์ประกอบ/ประเด็นที่กล่าวถึง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบ/ประเด็นที่กล่าวถึง	นักวิจัย
ความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร (Access to Communications and Resources)	Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018); Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008); Mor Barak, M. E., et al. (2001); Hwang, J. & Hopkins, K. M. (2015); Ranieri, D. (2020); Lennox, R., et al (2022); วารุณี จันทาพูน (2562)
ความผูกพันในการปฏิบัติงานภายในกลุ่ม (Work Group Engagement)	Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018); Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008); Mor Barak, M. E., et al. (2001); Hwang, J. & Hopkins, K. M. (2015); Ranieri, D. (2020); วารุณี จันทาพูน (2562)
การมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในการตัดสินใจ (Participation in and Influencing the Decision Making Process)	Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018); Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008); Mor Barak, M. E., et al. (2001); Hwang, J. & Hopkins, K. M. (2015); Jaiswal, A. & Dyaram, L. (2020); Ranieri, D. (2020); Jaiswal, A. & Khatri, N. (2022); วารุณี จันทาพูน (2562)
ความสัมพันธ์ที่มีระหว่างพนักงานในองค์กร (Connectedness to Co-workers)	Mor Barak, M. E., et al. (2001); Mor Barak, M. E., Brimhall, K. C. & Lizano, E. L. (2014)
นโยบายการจ้างงานที่เป็นธรรม (Fairly Implemented Employment Practices)	Jaiswal, A. & Dyaram, L., (2020); Jaiswal, A. & Khatri, N. (2022)
การเป็นส่วนหนึ่งและกลมกลืนในความแตกต่าง (Integration of Differences)	Jaiswal, A. & Dyaram, L. (2020); Jaiswal, A. & Khatri, N. (2022)
ความเชื่อมั่น (Trust) คุณค่าของแต่ละบุคคล (Values Individual Characteristics) ความผูกพันที่บุคคลมีต่องาน (Personal Work Engagement) รางวัลที่เป็นธรรม (Fair	Lennox, R., Herlihy, P., Sharar, D. & Robey, M. (2022)

องค์ประกอบ/ประเด็นที่กล่าวถึง	นักวิจัย
Rewards) ความเข้าใจและตอบสนองต่อ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของบุคคล (Cultural Responsiveness) ความเคารพ (Respect) การยอมรับทางสังคม (Social Acceptance)	

จากนิยามการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง และประเด็นที่เกี่ยวข้องดังตาราง ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นข้อคำถามเพื่อวัดการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน จำนวน 19 ข้อ โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert Scale) จำนวน 19 ข้อ

2. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 และ 1.00 ซึ่งมีความมากกว่า 0.50 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยการทดลองใช้กับพนักงานโรงงานอีกแห่งหนึ่งที่มีความใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 40 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha) เท่ากับ 0.943 จึงถือว่ามีความเชื่อมั่นเป็นไปตามเกณฑ์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552)

3. การวิเคราะห์เชิงปริมาณถึงองค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน จากพนักงานในโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรีจำนวน 260 คน เป็นเพศชายร้อยละ 70.4 เพศหญิงร้อยละ 27.7 ไม่ระบุเพศร้อยละ 1.9 มีเชื้อชาติไทยร้อยละ 96.9 เชื้อชาติอื่น ๆ ร้อยละ 3.1 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 94.2 ศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 5.8 มีอายุ 18-25 ปี ร้อยละ 11.2 อายุ 26-35 ปี ร้อยละ 39.6 อายุ 36-45 ปี ร้อยละ 26.9 อายุ 46-55 ปี ร้อยละ 17.7 อายุมากกว่า 55 ปี ร้อยละ 2.7 ไม่ระบุร้อยละ 1.9 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 62.3 ปริญญาตรีร้อยละ 33.8 สูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 2.3 ไม่ระบุร้อยละ 1.5 ทำงานในระดับปฏิบัติการร้อยละ 64.2 ระดับสำนักงานร้อยละ 33.8 และระดับจัดการร้อยละ 1.5 ไม่ระบุร้อยละ 0.4

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ KMO and Bartlett's แสดงดังตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบค่า KMO มีค่า 0.965, Bartlett's Test of Sphericity มีค่าการแจกแจงโดยประมาณ Chi-Square เท่ากับ 4,059.082, df มีค่า 171 และ p มีค่าน้อยกว่า 0.001 แสดงว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์กัน เมตริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะเหมาะสมนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในขั้นต่อไป

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ KMO and Bartlett's

ค่าสถิติ			
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.			0.956
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square		4059.082
	df		171
	Sig.		<0.001

จากตาราง 3 พบว่า ทุกตัวชี้วัดมีค่าการร่วม (Communalities) ระหว่าง 0.662 ถึง 0.769 มากกว่า 0.500 (Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E., 2010) แสดงว่าความแปรปรวนของตัวชี้วัดนั้นที่ถูกอธิบายโดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถทำนายองค์ประกอบเหล่านั้นได้ รวมทั้งการพิจารณาองค์ประกอบจากค่า Eigenvalue ที่มากกว่า 1

ตารางที่ 3 ค่าการร่วมของแต่ละตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดที่	การสกัดองค์ประกอบ (Extraction)	ตัวชี้วัดที่	การสกัดองค์ประกอบ (Extraction)
1	0.664	11	0.769
2	0.664	12	0.714
3	0.664	13	0.711
4	0.711	14	0.711
5	0.664	15	0.711
6	0.664	16	0.662
7	0.664	17	0.717
8	0.711	18	0.664
9	0.711	19	0.666
10	0.686		

ผลของการสกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) และทำการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) ได้องค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างในองค์การทั้งหมด 3 องค์ประกอบ โดยสามารถอธิบายค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 71.084 แต่ละ

องค์ประกอบอธิบายค่าความแปรปรวนได้ร้อยละ 58.534, 6.916 และ 5.634 ตามลำดับ ค่าไอแกน (Eigen Value) ค่าความแปรปรวนของแต่ละองค์ประกอบ และค่าความแปรปรวนสะสม

ตารางที่ 4 ค่าไอแกน (Eigen Value) ค่าความแปรปรวน และค่าความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบที่สกัดได้

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	11.121	58.534	58.534	6.119	32.206	32.206
2	1.314	6.916	65.45	4.537	23.878	56.083
3	1.07	5.634	71.084	2.85	15.001	71.084

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจข้างต้น แสดงตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบได้ดังตารางที่ 5 ถึง 7 อธิบายองค์ประกอบทั้ง 3 ได้ดังนี้ ตารางที่ 5 แสดงองค์ประกอบที่ 1 มี 10 ตัวชี้วัดโดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.577 ถึง 0.817 อธิบายค่าความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 58.534 เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่เป็นตัวบ่งชี้แล้ว ผู้วิจัยระบุชื่อองค์ประกอบนี้เป็นการยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม (Inclusion)

ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงสำรวจของข้อคำถามด้านการยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม

ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1. องค์การให้โอกาสพนักงานได้เติบโตในหน้าที่อย่างยุติธรรม (ไม่ได้ขึ้นกับเพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา ฯลฯ)	0.817
2. พนักงานทุกคนในองค์กรมีโอกาสใช้ความสามารถที่ตนมีและได้รับโอกาสในการเจริญก้าวหน้าในการทำงาน	0.763
3. ท่านรับรู้ได้ว่าในการทำงาน องค์การพิจารณารางวัลและผลตอบแทนให้พนักงานอย่างยุติธรรม	0.760
4. หัวหน้างาน/ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนเพราะพนักงานทุกคนเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ	0.715
5. ทุกคนในองค์กรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	0.709
6. ท่านรับรู้ได้ว่าทุกคนในองค์กร ได้รับการปฏิบัติตัวอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี	0.696

ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
7. องค์การจ่ายผลตอบแทนพนักงานด้วยความเป็นธรรม เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ หน้าที่ความรับผิดชอบและผลการปฏิบัติงาน	0.694
8. พนักงานรู้สึกกว่าบรรยากาศภายในองค์การ เอื้อต่อการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันใน การทำงาน	0.671
9. ในการทำงานร่วมกัน ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำงานได้อย่างตรงไปตรงมา	0.665
10. พนักงานในองค์การสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0.577
ค่าไอเกน (Eigenvalues) = 11.121	
ค่าความแปรปรวน = 58.534	

ตารางที่ 6 แสดงองค์ประกอบที่ 2 มี 5 ตัวชี้วัดโดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.729 ถึง 0.811 อธิบายค่าความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 6.916 เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่เป็นตัวบ่งชี้แล้ว ผู้วิจัยระบุชื่อองค์ประกอบนี้เป็น ความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน (Work Group Engagement)

ตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงสำรวจของข้อคำถามด้านความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน

ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1. ในกลุ่มงานของท่าน แม้มีความแตกต่างระหว่างบุคคล (เช่น ความแตกต่างของ เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา ฯลฯ) ทุกคนปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมุ่งมั่น	0.811
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (เช่นความแตกต่างของเพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา การศึกษา ฯลฯ) ไม่มีผลต่อการมีโอกาสได้เข้าร่วมกลุ่มงาน	0.783
3. ในกลุ่มงานของท่าน ทุกคนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	0.772
4. ในกลุ่มงานของท่าน ทุกคนให้การสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน	0.743
5. ในกลุ่มงานของท่าน ทุกคนให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ถึงแม้มีความแตกต่างระหว่างบุคคล (เช่น ความแตกต่างของ เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา การศึกษา ฯลฯ)	0.729
ค่าไอเกน (Eigenvalues) = 1.314	
ค่าความแปรปรวน = 6.916	

ตารางที่ 7 แสดงองค์ประกอบที่ 3 มี 4 ตัวชี้วัดโดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.638 ถึง 0.760 อธิบายค่าความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.634 เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่เป็นตัวบ่งชี้

แล้ว ผู้วิจัยระบุข้อองค์ประกอบนี้เป็น *ความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร (Access to Communications and Resources)*

ตารางที่ 7 คำนวณองค์ประกอบเชิงสำรวจของข้อความถามด้านความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร

ตัวชี้วัด	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1. พนักงานทุกคนในองค์กรเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานของตนได้	0.760
2. พนักงานทุกคนในองค์กรได้รับโอกาสในการใช้เครื่องมือสำหรับการทำงานอย่างเท่าเทียม	0.740
3. องค์กรให้การสนับสนุนเครื่องมือการทำงานแก่พนักงานทุกคน	0.645
4. พนักงานทุกคนในองค์กรได้รับความร่วมมือในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานในองค์กร	0.638
ค่าไอเกน (Eigenvalues) = 1.07	
ค่าความแปรปรวน = 5.634	

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี สามารถสกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบตั้งฉากด้วยวิธีวิธีวารีแมกซ์ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม (Inclusion) ความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน (Work Group Engagement) และความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร (Access to Communications and Resources)

องค์ประกอบที่ 1 การยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม (Inclusion) เป็นองค์ประกอบใหม่ที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบในงานวิจัยนี้ หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกและมีความเชื่อในการรับรู้และการยอมรับความแตกต่างของในแต่ละบุคคล เช่น เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา สีสันความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะความสามารถ โดยไม่ถูกกีดกัน บุคลากรในองค์กรรู้สึกปลอดภัย และสบายใจที่จะเปิดเผยตัวตน ไม่รู้สึกถึงความแปลกแยกของตน องค์กรส่งเสริมและให้คุณค่ากับความแตกต่างของบุคลากรในองค์กร สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

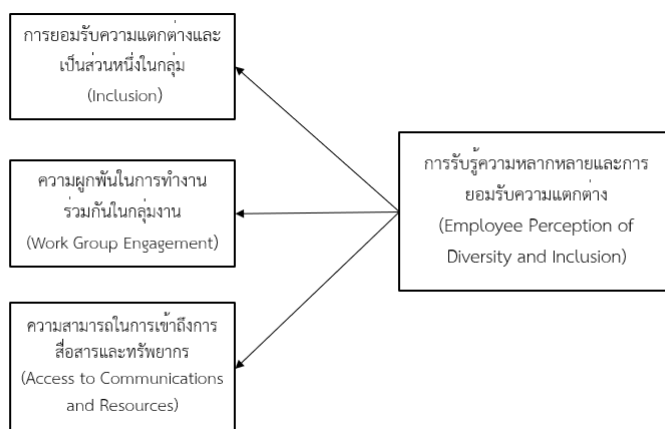
องค์ประกอบที่สกัดได้จากการศึกษานี้สอดคล้องและครอบคลุมองค์ประกอบการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของ Mor Barak, M. E., et al. (2001); Hwang, J. & Hopkins, K. M., (2015); Ranieri, D., (2020); Lennox, R., Herlihy, P., Sharar, D. & Robey, M. (2022); Jaiswal, A. & Dyaram, L., (2020); และ Jaiswal, A. & Khatric, N. (2022) การมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในการตัดสินใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mor Barak, M. E., et al. (2001); Hwang, J. & Hopkins, K. M., (2015) และ Ranieri, D., (2020) และความไว้วางใจ (Trust) รางวัลที่เป็นธรรม (Fair Rewards) และความเคารพ (Respect) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lennox, R., Herlihy, P., Sharar, D. & Robey, M. (2022) และนโยบายการจ้างงานที่เป็นธรรม (Fairly Implemented Employment Practices) สอดคล้องกับงานวิจัย Jaiswal, A. & Dyaram, L., (2020); Jaiswal, A. & Khatric, N. (2022) ดังนั้นองค์ประกอบนี้เป็นใหม่ที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบด้านการยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม (Inclusion) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาข้างต้นแต่มีการจัดกลุ่มองค์ประกอบตามบริบทของภาคการผลิตที่ได้ทำการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน (Work Group Engagement) หมายถึง ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยรับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม ส่งผลเกิดบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานเกิดความผูกพันในการปฏิบัติงานร่วมกันภายในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาที่ผ่านมาได้แก่ Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018), Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008), Mor Barak, M. E., et al. (2001), Hwang, J. & Hopkins, K. M., (2015); Ranieri, D., (2020) และวารุณี จันทาพูน (2562)

องค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร (Access to Communications and Resources) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานได้รับการสนับสนุนและสามารถเข้าถึงทรัพยากรภายในองค์กรได้ รวมถึงการได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานของคนในกลุ่ม มีการประสานงานภายในองค์กร เพื่อให้งานบรรลุไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์กร เช่น การเข้าถึงข้อมูลสำคัญในการทำงาน แหล่งความรู้ เครื่องมือขององค์กรที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาที่ผ่านมาได้แก่ Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018), Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008), Mor Barak, M. E., et al. (2001), Hwang, J. & Hopkins, K. M., (2015); Ranieri, D., (2020) และวารุณี จันทาพูน (2562)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาองค์ประกอบเชิงสำรวจของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี สักต้องค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม (Inclusion) ความผูกพันในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน (Work Group Engagement) และความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร (Access to Communications and Resources) แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร สามารถนำผลการวิจัยประยุกต์ใช้ในการกำหนดและส่งเสริมนโยบายการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน โดยให้ความสำคัญ 3 ด้านได้แก่

1. ด้านการยอมรับความแตกต่างและเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม ส่งเสริมกิจกรรมในองค์กรที่ให้เกิดการเรียนรู้และการละลายพฤติกรรมของพนักงาน เพื่อเพิ่มความผ่อนคลายและสบายใจ ไม่ยึดติดในภาพลักษณ์หรือการแบ่งแยก ช่วยลดอคติ และการปิดกั้น สร้างความเข้าใจความแตกต่างในแต่ละบุคคล โดยองค์กรช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รับฟังอย่างเปิดกว้างให้ความสำคัญทุกความคิดเห็น โดยทุกคนในกลุ่มงานมีสิทธิ์และเสียงในการตัดสินใจ ทำให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม และไม่รู้สึกแปลกแยก

2. ด้านความผูกพันในการปฏิบัติงานภายในกลุ่ม ส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ดี โดยหัวหน้างานช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน และเพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจในกลุ่มงาน

3. ด้านความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารและทรัพยากร มีการสื่อสารภายในกลุ่มงานอย่างมีประสิทธิภาพและสม่ำเสมอ เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน และพนักงานสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กร ทั้งข้อมูล และเครื่องมือได้อย่างสะดวกและเหมาะสม สภาพแวดล้อมในการทำงานเอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ทั้ง 3 ด้านที่กล่าวข้างต้น ช่วยส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคลากร ส่งเสริมสุขภาพจิตใจ และผลผลิตของพนักงานซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนและพลังผลักดันสำคัญ ให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นจุดแข็งขององค์กรและข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนและไร้ขีดจำกัด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักวิจัยหรือนักวิชาการสามารถนำเครื่องมือวัดการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานในการวิเคราะห์กลุ่มประชากรอื่นที่สนใจ รวมทั้งศึกษาถึงผลการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานที่มีต่อผลลัพธ์ระดับบุคคล และระดับองค์กร เพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงความสำคัญของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน

2. นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจ สามารถนำผลจากการวิจัยมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยถึงองค์ประกอบของการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของพนักงาน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบโครงสร้างขององค์ประกอบทั้งสามต่อไป

3. นักวิจัยหรือนักวิชาการสามารถนำองค์ประกอบที่สกัดได้จากตัวแปรแฝงการรับรู้ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างไปใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรร่วมกับตัวแปรแฝงอื่นในแบบจำลอง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ต้องการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ประเภททุนวิจัยเพื่อการศึกษา ปีงบประมาณ 2566 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *การวิเคราะห์สถิติ สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสารจำกัด.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- วารุณี จันทาพูน. (2562). *อิทธิพลของการรับรู้ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ต่อผลการปฏิบัติงาน โดยมีความผูกพันในองค์กร และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นตัวแปรส่งผ่านของ พนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Avery, D. R., McKay, P. F., Wilson, D. C., & Volpone, S. (2008). Attenuating the effect of seniority on intent to remain: The role of perceived inclusiveness. *Journal of Management*, 37(4), 1-58. <https://doi.org/10.1177/0149206310385943>
- Cho, S. & Mor Barak, M. E. (2008). Understanding of diversity and inclusion in a perceived homogeneous culture: A study of organizational commitment and job performance among Korean employees. *Administration in Social Work*, 32(4), 100-126. <https://doi.org/10.1080/03643100802293865>
- Donders, Y. (2010), Do cultural diversity and human rights make a good match?, *International Social Science Journal*, 61(199), 15-35.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). New York : Pearson Education.
- Hoe, S. L. (2008). Issues and procedures in adopting Structural Equation Modeling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.
- Hwang, J. & Hopkins, K. M. (2015). A structural equation model of the effects of diversity characteristics and inclusion on organizational outcomes in the child welfare workforce. *Children and Youth Services Review*, 50, 44-52.
- Jaiswal, A. & Dyaram, L. (2020). Perceived diversity and employee well-being: mediating role of inclusion. *Personnel Review*, 49(5), 1121-1139.

- Jaiswal, A. & Khatri, N. (2022). Interplay of diversity, inclusion, and politics: Impact on employee well-being. *IIMB Management Review*, 34(10), 195-207.
- Lennox, R., Herlihy, P., Sharar, D. & Robey, M. (2022). Construction and validation of a short inclusion scale. *World at Work. The Journal of Total Rewards*, 4(11), 22-43.
- Mor Barak, M. E. & Brimhall, K. C. (2018). The critical role of workplace inclusion in fostering innovation, job satisfaction, and quality of care in a diverse human service organization. *Human Service Organizations Management*, 42(5), 474-492.
- Mor Barak, M. E., Brimhall, K. C. & Lizano, E. L. (2014). The mediating role of inclusion: A longitudinal study of the effects of leader-member exchange and diversity climate on job satisfaction and intention to leave among child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, 40, 79-88.
- Mor Barak, M. E., Findler, L. & Wind, L. H. (2001). Diversity, inclusion, and commitment in organizations: international empirical explorations. *Journal of Behavioral and Applied Management*, 2(2), 70-91.
- Ranieri, D. (2020). *The impact of employee perception of inclusion and psychosocial capital on meaningful engagement in organizations*. (Dissertation Doctor of Business Administration). California school of Management and Leadership Alliant International University.
- Roberson, Q. M. (2006). Disentangling the meanings of diversity and inclusion in organizations. *Group & Organization Management*, 31(2), 212-236.
- Webber, S. S. & Donahue, L.M. (2001), Impact of highly and less job-related diversity on work group cohesion and performance: a meta-analysis, *Journal of Management*, 27(2), 141-162.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขเพื่อส่งเสริม
คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

Development of School Administration Model to Become a Happy
Organization to Promote the Quality of Education Management of Schools
under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3

สิรินุช สายคุณ¹ จิรศักดิ์ แซ่ไคว่ว² และนันทพงศ์ หมิแหละหมั่น³
Sirinuch Saikhoon, Jirasak Saekhow and Nantapong Milaehman

Received: March 10, 2023

Revised: April 28, 2024

Accepted: May 02, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 313 คน โดยการแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; Surattani Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 64052503004@student.sru.ac.th, Tel. 091-2244029

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยการแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเป็นองค์กรแห่งความสุข แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข และเงื่อนไขความสำเร็จ และ 3) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การพัฒนารูปแบบ, คุณภาพการจัดการศึกษา, องค์กรแห่งความสุข

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the current and desirable conditions of being a happy organization; 2) to develop a model of school administration to become a happy organization; and 3) to examine the appropriateness and feasibility of the model. The research and development method used 3 steps: Step 1: to study the current and desirable conditions of being a happy organization. The sample group consisted of 313 school administrators and teachers using stratified sampling. The instrument used was the questionnaire on the current and desirable conditions of being a happy organization, with a reliability of 0.97. Quantitative data were analyzed using statistics, namely mean, standard deviation, and the need index: Step 2: to develop a model for school administration to become a happy organization through focus group discussions with 8 experts. The instrument used was the questionnaire on opinions for focus group discussions for analyzing qualitative data. Step 3: to examine the appropriateness and feasibility of the model.

The sample group consisted of school administrators and teachers by using stratified sampling. The instrument used was a questionnaire on the appropriateness and feasibility of the model, with a reliability of 0.92. Quantitative data were analyzed using statistics, namely mean, and standard deviation. The research results found that 1) school administrators and teachers in the schools had opinions on the current state of being a happy organization overall at a moderate level. The desired condition of being a happy organization overall was at the highest level; 2) the model of school administration to be a happy organization consisted of principles, objectives, components, indicators of being a happy organization, guidelines for developing school administration to be a happy organization, and conditions for success; 3) the appropriateness and feasibility of the model were found to be at the highest level and the feasibility was at the highest level.

Keywords: School Administration, Model Development, Quality of Education Management, Happy Organization

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรต่าง ๆ มีการแข่งขันเพื่อให้อยู่รอดในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง การขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จไปพร้อม ๆ กับความสุขในที่ทำงานถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนคาดหวังให้เกิดขึ้น รวมไปถึงค่าตอบแทนหรือสวัสดิการต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับตามความเหมาะสมจากการทำงานให้องค์กร โดยก้านทอง บุหระ (2560) กล่าวว่า ปัจจุบันองค์กรได้เริ่มให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์มากขึ้น เพื่อให้องค์กรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นมีแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งธนวุฒิ แก้วนุช, อุทัย บุญประเสริฐ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563) ได้กล่าวถึงองค์กรชั้นนำในระดับโลกหันมาอำนวยความสะดวกในสถานที่ทำงาน มีการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่น่าทำงาน การส่งเสริมค่านิยมและปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้เกิดความผูกพันและสร้างความแตกต่างอย่างเหนือระดับ ทำให้ทุกคนในองค์กรรู้สึกที่ “องค์กรนี้มีความสุข” การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข เป็นแนวโน้มการบริหาร พัฒนาองค์กรและบุคลากรในอนาคต สร้าง

ความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร เป็นการดึงดูดให้บุคลากรอยากมาทำงานและสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข

การได้ทราบถึงองค์ประกอบที่เป็นองค์การแห่งความสุขที่ชัดเจนนั้นจะทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงบริบททางการศึกษา จะสามารถพัฒนาและต่อยอดศาสตร์การบริหารการศึกษา การเป็นองค์การแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญในการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยริบด่วนและเป็นการแก้ไขที่ให้ผลอย่างยั่งยืน (พิกุล พุ่มช้าง และปริญญญา มีสุข, 2560) นอกจากนี้ทาง UNESCO (2016) ได้สะท้อนความคิดบทสรุปก้าวต่อไปของโครงการโรงเรียนแห่งความสุข ระยะที่ 2 มีเป้าหมายที่จะขยายผลการดำเนินการตามกรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ไปยังระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และวาระการพัฒนาในระดับโลกและการศึกษา 2030 รวมถึงการริเริ่มระดับโลกอื่น ๆ เช่น International Positive Education Network (IPEN) ล้วนส่งเสริมแนวคิดนี้และสะท้อนแนวคิดเรื่องความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี ขณะที่ตัวอย่างประเทศจากภูฏาน ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ และวานูอาตู ต่างก็เน้นย้ำความสำคัญและแนวทางที่แตกต่างกัน และมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่ก่อให้เกิด “ความสุข” ทั้งนี้ความสุขและคุณภาพของโรงเรียนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การได้ทบทวนนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดต่าง ๆ มากมาย รวมถึงในด้านมาตรการและแนวทางพัฒนาระดับเขตพื้นที่และระดับโรงเรียน เช่น การยกระดับผลการประเมินระดับชาติ (NT, O-NET) และระดับนานาชาติ ให้มีการวิเคราะห์การประเมินระดับชาติ (NT, O-NET) และกับนานาชาติมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา/ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยตัวชี้วัดความสำเร็จและค่าเป้าหมาย ร้อยละของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนสอบ O-NET ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษาที่ผ่านมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2562) ซึ่งที่กล่าวมานั้นส่งผลต่อความเครียดและความกดดันให้กับผู้บริหารและครู โรงเรียนในพื้นที่จึงต้องมีการพัฒนาอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง ถือเป็นความท้าทายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานการณ์ที่ไม่สามารถเปิดโรงเรียนได้ตามปกติ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส จึงส่งผลให้ครูเครียด ไม่มีความสุขในการทำงาน เกิดความตึงเครียดและความกดดันในการทำงานอยู่ตลอดเวลา

ปัจจุบันงานด้านการศึกษาประสบปัญหาเรื้อรังครูออกจากการงาน เนื่องจากต้องรับภาระงานธุรการที่หนัก มีปัญหาการจัดการชั้นเรียน ขาดขวัญกำลังใจและคำแนะนำในการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าครูเป็นอาชีพที่มีความเครียดสูงเป็นอันดับต้น ๆ ครูจำนวนมากไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการงานกับชีวิตส่วนตัวได้ สัมพันธภาพกับผู้อื่นนอกที่ทำงานไม่ดี และขาดแรงบันดาลใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้และประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน (สุรกี ไร่ใจปรการ, 2563)

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข นำมาประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นตามความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษากำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กร และจัดทำนโยบายที่จะตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรในองค์กร ช่วยให้บุคลากรในองค์กรสามารถจัดสมดุลในชีวิตและการทำงานได้ ทำให้ครูมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สามารถประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 1,703 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 313 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับสลากเป็นสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.97 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง และรับแบบสอบถามทางอิเล็กทรอนิกส์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นกำหนดเกณฑ์ $PNI_{modified}$ มีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปถือว่า เป็นความต้องการจำเป็น โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มาพิจารณาโครงร่างรูปแบบ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ นำรูปแบบที่ร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยการสนทนากลุ่มย่อย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ศึกษาניתเทศก์ จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นการสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับรูปแบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือในการวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงการจัดเตรียมเอกสาร การกำหนดวัน เวลาสถานที่ในการสนทนากลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นการวิพากษ์ โดยใช้การเรียงเรียง วิเคราะห์ความถี่ บรรยายเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้กลุ่มเดียวกันกับขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.92 การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยการส่งและรับแบบสอบถามทางอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้รับแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์

ข้อมูลต่อไป โดยนำคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ภาพรวมสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการบริหารจัดการ	3.27	0.80	ปานกลาง	4.86	0.43	มากที่สุด	0.486	4
2. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน	2.91	0.76	ปานกลาง	4.82	0.42	มากที่สุด	0.652	1
3. ด้านกระบวนการสร้างสุข	2.98	0.74	ปานกลาง	4.77	0.46	มากที่สุด	0.599	2
4. ด้านสุขภาพกายและใจ	3.12	0.75	ปานกลาง	4.87	0.37	มากที่สุด	0.560	3
5. ด้านผลลัพธ์ขององค์กร	3.37	0.79	ปานกลาง	4.82	0.43	มากที่สุด	0.430	5
เฉลี่ย	3.13	0.77	ปานกลาง	4.83	0.42	มากที่สุด	0.545	-

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.77) และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็น

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{modified}) ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.545$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ($PNI_{\text{modified}} = 0.652$) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเป็นองค์กรแห่งความสุข แนวทางการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ตารางที่ 2 ภาพรวมความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการของการเป็นองค์กรแห่งความสุข	4.62	0.49	มากที่สุด	4.54	0.65	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.64	0.57	มากที่สุด	4.54	0.61	มากที่สุด
3. องค์ประกอบและตัวชี้วัดขององค์กรแห่งความสุข	4.64	0.56	มากที่สุด	4.53	0.71	มากที่สุด
4. แนวทางการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา	4.67	0.53	มากที่สุด	4.55	0.62	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.63	0.48	มากที่สุด	4.54	0.53	มากที่สุด
รวม	4.64	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ภาพรวมความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่าความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.53) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.62)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต่างคาดหวังให้องค์กรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความสุข เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของก้านทอง บุหระ (2560) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรแห่งความสุขหรือ Healthy Workplace ควรต้องเริ่มต้นจากพนักงานก่อนเป็นอันดับแรก โดยองค์กรจะเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่รายรอบให้เอื้อต่อความสุข สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความร่วมมือของทุกคนที่จะสร้างองค์กรแห่งความสุขร่วมกัน จึงทำให้องค์กรสามารถบรรลุตามแนวคิดองค์กรแห่งความสุขได้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย หลักการของการเป็นองค์กรแห่งความสุข วัตถุประสงค์ องค์กรประกอบและตัวชี้วัดของการเป็นองค์กรแห่งความสุข แนวทางการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา และเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่างรูปแบบ และดำเนินการตรวจสอบร่างรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และนำข้อมูลจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นการวิพากษ์ โดยใช้การเรียบเรียงบรรยายเป็นความเรียง ร่วมกับการสังเคราะห์ เพื่อพัฒนารูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของกษมา ช่วยยิ้ม (2563) พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ดำเนินการโดยการสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำร่างรูปแบบ โดยนำผลการสังเคราะห์ เอกสาร งานวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน องค์ประกอบและตัวชี้วัดของ รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงาน เพื่อสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา

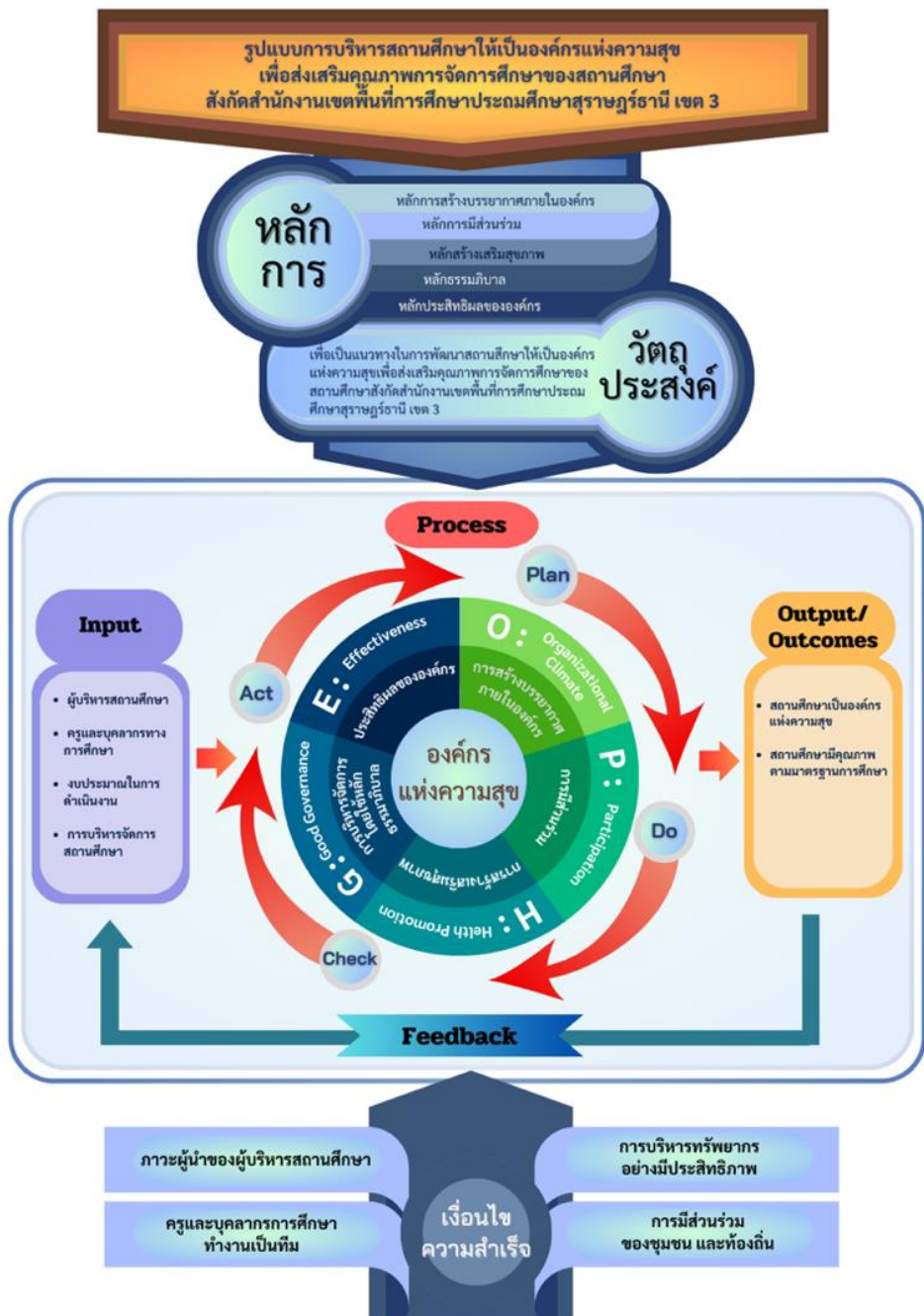
3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้บริบทและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงบริหารจัดการต่าง ๆ ภายในองค์กร แต่ละสถานศึกษาในสังกัดมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมาก การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข จึงมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุดที่สถานศึกษาจะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข รวมทั้งสิ้น 27 แนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทพงศ์ หมิแหละหมั่น (2564) พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาความผูกพันในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสอดคล้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข นำมาประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นตามความสำคัญ ทำให้ทราบถึงปัญหาในสภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ มากที่สุด

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย หลักการของการเป็นองค์กรแห่งความสุข วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเป็นองค์กรแห่งความสุข แนวทางการ

พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขนั้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด ที่สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกันของบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. สถานศึกษาควรดำเนินการศึกษาและปรับปรุงระบบโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขแบบค่อยเป็นค่อยไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน เพื่อช่วยให้สามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความสุข และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขไปใช้ โดยคำนึงถึงบริบท ความพร้อม ข้อจำกัด และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กษมา ช่วยยิ้ม. (2563). การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ก้านทอง บุหระ. (2560). องค์การแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(3), 169-170.
- ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนวุฒิ แก้วนุช, อุทัย บุญประเสริฐ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา). วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นันทพงศ์ หมีแหละหมั่น. (2564). รูปแบบการพัฒนาคความผาสุกในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 575-587.
- พิกุล พุ่มช้าง และปริญญ์ มีสุข. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถาบันการศึกษาไทย. *วารสาร Veridain E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 647-643.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2562). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2562-2565)*. (อัดสำเนา)
- สุรณี รุโจปการ. (2563). *ศาสตร์ สอน สื่อ สุข*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- UNESCO. (2016). *Happy Schools A Framework for Learner Well-Being in the Asia Pacific*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244140>.

การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

Development of Internal Quality Assurance Strategies in Basic Education
Institutions under the Singburi Primary Educational Service Area Office
based on Iddhipada 4

จิรพันธ์ วิลัยพันธุ์¹ ทนง ทศไกร² และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ³

Jirapant Wilaipant, Thanong Thosagai and Phrakhru Srisuthamniwit

Received: March 17, 2024

Revised: May 08, 2024

Accepted: May 15, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี 2) พัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) ประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แหล่งข้อมูลบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนกลุ่มละ 50 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 18 คน 2) การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยข้อมูลประกอบด้วย 2.1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.2) ใช้ข้อมูลจากการเลือก

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี; Singburi Primary Educational Service Area Office

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: eakkawitfirst@gmail.com, Tel. 088-2745127

ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง โดยการจัดสนทนากลุ่ม และ 3) ประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับ คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาสู่เป้าหมาย และด้านการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การวางแผน (2) กลยุทธ์การดำเนินการ (3) กลยุทธ์การประเมินผล (4) กลยุทธ์การพัฒนาสู่เป้าหมาย และ (5) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม และ 3) ผลการประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวมทั้ง 5 กลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับคือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การประกันคุณภาพ, การพัฒนากลยุทธ์, ประกันคุณภาพภายใน, อิทธิบาท 4

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the status of internal quality assurance in basic education institutions under the Singburi Primary Educational Service Area Office; 2) to develop internal quality assurance strategies based on Iddhipada 4; and 3) to evaluate the development of internal quality assurance strategies based on Iddhipada 4. This was a mixed- methods research consisting of quantitative and qualitative research. It was divided into 3 steps as follows: 1) to study the status of internal quality assurance using the source of personal data of the respondents, namely administrators, teachers responsible for internal quality assurance work, chairman of the school board, 50 people per group, and interviews with 18 qualified persons; 2) to develop internal quality assurance strategies based on Iddhipada 4 with data consisting of 2.1) relevant documents and research, 2.2) using data from specific experts through group discussions, and 3) to evaluate the development of internal quality assurance strategies in terms of correctness, appropriateness, feasibility of implementation, and usefulness. The research results found that 1) the overall internal quality assurance status was at the

highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the highest level, ranked as follows: planning, implementation, evaluation, development towards the goal, and participation; 2) the development of internal quality assurance strategies based on Iddhipada 4 consisted of 5 strategies: (1) planning strategy, (2) implementation strategy, (3) evaluation strategy, (4) strategy of development towards the goal, and (5) participation strategy, and 3) the evaluation results of the development of internal quality assurance strategies based on Iddhipada 4, including all 5 strategies, were at the highest level, ranked as follows: correctness, usefulness, appropriateness, and feasibility of implementation.

Keywords: Quality Assurance Strategies, Strategy Development, Internal Quality Assurance, Iddhipada 4

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับที่ 4 พ.ศ.2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) มาตรา 47 (ธนัชภัค ศรีภักดี, 2564) คือ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยที่กำหนดให้ “มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา” เป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดด้วย มาตรฐานการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่สังคมต้องการ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้ที่รับประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง คือ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการการศึกษา ของโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน รวมถึง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา กรมเจ้าสังกัด และกระทรวง ต้องมีการรับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาร่วมกัน

ระบบการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษา (จันทร์ เพชรบูรณ์, 2556) โดยร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับดูแล และสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษามีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ การประกันคุณภาพภายใน เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บน พื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษามีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การประกันคุณภาพภายใน มีกำหนดในพระราชบัญญัติ และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีการสั่งการและเริ่มปฏิบัติการเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2553 ขณะนี้ได้ ดำเนินการต่อเนื่องผ่านมากกว่า 10 ปี มีการปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้กระชับและสะท้อน คุณภาพอย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการศึกษา และบริบทของสถานศึกษา ซึ่ง เปิดโอกาสให้แต่ละสถานศึกษาสามารถใช้วิธีการ การดำเนินงานอย่างหลากหลาย เน้นให้มี กระบวนการดำเนินงานความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสถานศึกษาเป็นสำคัญทุก ขั้นตอน ทั้งการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัด การศึกษา การดำเนินการตามแผนและติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมิน คุณภาพภายใน และใช้ผลประเมินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการ ประกันคุณภาพภายในให้สูงขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียใน ท้องถิ่น การให้สิทธิที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเหล่านี้ จึงทำให้เกิดความ หลากหลายในการประกันคุณภาพ ในบางช่วงของการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มีการ ประเมินเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่แตกต่างกันด้วย ยิ่งทำให้การประกันคุณภาพ การศึกษาไม่สามารถบรรลุถึงจุดหมายเดียวกัน แต่หลากหลายแนวปฏิบัติได้ อีกทั้งความก้าวหน้า ในทุกด้านของโลกาภิวัตน์ สร้างความแปรเปลี่ยนในทุกมิติ ผ่านไประยะหนึ่งจึงต้องปรับให้ทันด้วย

ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี (สพป.สิงห์บุรี) มีจำนวนมากที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กและเล็กมาก จึงมีปัญหาเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอกับอัตราส่วนจำนวนผู้เรียน ทำให้สถานศึกษาบางแห่งไม่มีผู้บริหาร มีครูสอนไม่ครบชั้น ครูผู้สอนสอนไม่ตรงตามวุฒิ ซึ่งส่งผลให้ประสบปัญหาในด้านการเรียนการสอนมาก กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ไม่สนองความต้องการของผู้เรียน ไม่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์เกือบทุกวิชา ขาดการนิเทศและการตรวจสอบอย่างจริงจัง (ภัทธีณี สัจจสอน, 2558) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขาดการประกันคุณภาพการศึกษา ได้มีการปรับปรุงเร่งรัด พัฒนา มาโดยตลอด แต่จากการนิเทศ กำกับ ติดตาม และจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2563 (สยาม สุ่มงาม, 2564) พบว่า มีสถานศึกษาทั้งหมดจำนวน 97 แห่ง บางส่วนยังมิได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายใน ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง และมีได้นำระบบการประกันคุณภาพภายในมาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษา ครูและบุคลากรยังมิได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า สมควรมีการทบทวน และสอบถาม เพื่อยืนยันวิธีการเหล่านั้น และน้อมนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาร่วมปรับใช้ เพื่อหนุนเสริมให้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4
3. เพื่อประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพกลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา, ครู ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน และประธานหรือผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 240 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน แบ่งได้กลุ่มละ 50 คน การสุ่มตัวอย่างใช้

แบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเชิงสำรวจ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ 18 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 แหล่งข้อมูลโดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ จัดสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 ประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด สพป.สิงห์บุรี โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $S.D. = .305$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาสู่เป้าหมาย และด้านการมีส่วนร่วม ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน คณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า กระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ครูและบุคลากรทุกภาคส่วนมีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นไปตามขั้นตอนตามกฎหมายกำหนด

2. การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด สพป.สิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยสรุปแนวคิดจากข้อมูลสภาพการประกันคุณภาพภายใน จากหลักการ ทฤษฎี การวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิดและทฤษฎี (รังสรรค์ มณีเล็ก, 2552) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ (วรางคณา ผลประเสริฐ, 2553) ประมวลเป็นองค์ความรู้ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน ในการสนทนากลุ่ม สังเคราะห์จัดทำเป็น 5 กลยุทธ์ ดังนี้

ด้านฉันทะ	ด้านวิธียะ	ด้านจิตตะ	ด้านวิมังสา
กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การวางแผน ตามหลักอิทธิบาท 4			
1) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักและมีการวางแผนตามมาตรฐานการศึกษา ค่าเป้าหมายความสำเร็จที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาใส่ใจในการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบแผนงานและ ทบทวนทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบคอบ และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นให้ผู้เกี่ยวข้องศึกษาคู่มือเกณฑ์ กฎระเบียบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งหมด และวางแผนจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีมานะอดสาหัสประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายมีการรับรู้ มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเอาใจใส่เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาดังใจอย่างแน่วแน่ในการวางแผนการจัดระบบสารสนเทศ วิเคราะห์องค์กร โดยให้มีข้อมูลเพิ่มเติมทั้งสภาพภายในและภายนอกอย่างเพียงพอ	1) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ปัญหาพิจารณากำหนดประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนการเปิดภาคเรียน เพื่อวางแผนและตรวจสอบในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจวิเคราะห์กำหนดแนวทางวิธีดำเนินการและกำหนดโครงการ กิจกรรม ที่ตอบสนองต่อมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาทบทวนตรวจสอบ กำกับ ติดตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ค่าเป้าหมายความสำเร็จ นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการคิดหา วิธีแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการ
กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินการ ตามหลักอิทธิบาท 4			
1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพ	1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นนำระบบ Input Process Output มาใช้ให้ครบถ้วนตามกระบวนการ ใช้แนวคิดเชิงระบบ วิเคราะห์ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์	1) ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดขั้นตอนและวิธีการนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ อย่างรอบคอบ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ติดตาม ตรวจสอบ	1) ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมชี้แจง ระบบขั้นตอนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ร่วมกันคัดเลือก หรือนวัตกรรมของสถานศึกษาที่ได้คิดค้น

ด้านฉันทะ	ด้านวิริยะ	ด้านจิตตะ	ด้านวิมังสา
2) ผู้บริหารสถานศึกษา วางแผนและคัดเลือกระบบ การบริหาร โดยใช้ กระบวนการขั้นตอนที่ เหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียน เช่น Best Practice, การบริหารหรือ วงจรคุณภาพ PDCA ให้ ได้ผลมากยิ่งขึ้น	2) ผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมกัน พิจารณากำหนดปฏิทิน ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ผู้ควบคุม กำกับติดตาม การ ประเมินผลทั้งช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการ ดำเนินงาน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะ ครู และผู้เกี่ยวข้อง มุ่งมั่น เสนอแนวคิด วิธีดำเนินการ กระบวนการ ขั้นตอน และ กิจกรรม โครงการ อย่าง หลากหลาย และ งบประมาณที่จำเป็น	ประเมินผลการนำรูปแบบ ไปใช้ และเก็บรวบรวม ความสำเร็จของการพัฒนา ตามขั้นตอน	และปรับปรุงอย่าง เหมาะสม 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตรึงระบบการ บริหารสู่การปฏิบัติ โดย ประชุมชี้แจง สร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับระบบการ บริหาร ร่วมกันพิจารณา บูรณาการให้เป็นระบบการ บริหารของตนเอง 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มี การแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา จัดสรร แบ่งปัน และ ให้บริการเทคโนโลยี สารสนเทศ อุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อใช้ในการ บริหารจัดการและการ จัดการเรียนรู้
กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การประเมินผล ตามหลักอิทธิบาท 4			
1) ผู้บริหารสถานศึกษาจัด ประชุมชี้แจงครู บุคลากร ทางการศึกษา กรรมการ สถานศึกษา ในประเด็น วิธีการ ขั้นตอนและแนว ทางการประเมินผล 2) ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยินดีและเต็มใจแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ความรู้และ ประสบการณ์ รวมทั้งให้ ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อ นำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาในการจัดการ เรียนรู้	1) ผู้บริหารสถานศึกษาหมั่น นำเสนอรายงานผลการ ประเมินต่อผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูมีความรอบรู้อย่าง กว้างขวาง มีความรู้ ความสามารถ มีมานะ อุตสาหะในทักษะอาชีพ ของตนเอง 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูมีความมุ่งมั่นพัฒนา ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า เพิ่มเติม ปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน พัฒนาการเรียนการสอน ให้เข้าใจผู้เรียน ทนสมัย	1) ผู้บริหารสถานศึกษาดึง แนวโน้มให้มีการประเมินผล การเรียนรู้ทั้งต้นปี การศึกษาและปลายปี การศึกษา 2) สถานศึกษามีระบบนิเทศ ภายในด้านวิชาการเพื่อ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการจัดการ เรียนรู้	1) ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะครูร่วมพิจารณา แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการ ประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพการศึกษา ทั้ง ระดับบุคคลและระดับ สถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะครูร่วมวางแผน กำหนดปฏิทินการ ประเมินผล แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะครูร่วมพิจารณา กำหนดเครื่องมือที่ใช้ใน การประเมินผล

ด้านฉันทะ	ด้านวิริยะ	ด้านจิตตะ	ด้านวิมังสา
	คิดค้น แก้ไข และปรับปรุง นวัตกรรมต่าง ๆ อย่าง สม่ำเสมอ		
กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การพัฒนาสู่เป้าหมาย ตามหลักอิทธิบาท 4			
1) ผู้บริหารสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารและบุคลากร ทั้งหมดของสถานศึกษา เต็มใจปฏิบัติตนให้มี คุณภาพ ทั้งคุณภาพ ผู้บริหาร คุณภาพครู คุณภาพผู้เรียน	1) ผู้บริหารสถานศึกษายัน ทำงานร่วมกับทุกฝ่าย ใน นโยบายสู่การปฏิบัติที่ สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่น ทุ่มเท ส่งเสริมด้าน กายภาพของสถานศึกษา ให้มีสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ ทั้งภายใน ภายนอกที่ดี มี บรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ 3) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่น กระตุ้นให้นักเรียนมีมานะ อุตสาหะ เพื่อให้มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี	1) ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะกรรมการ เอาใจใส่ และร่วมกันพิจารณาการ สร้างเครื่องมือประเมิน และเครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล 2) ผู้บริหารสถานศึกษานำ ให้นักเรียนมีความตั้งใจ แน่วแน่ในการปฏิบัติตน ตามคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของหลักสูตร มี ค่านิยมที่ดีตามที่ สถานศึกษากำหนด ตาม ความต้องการของสังคม	1) ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการ พิจารณาใช้ข้อเสนอแนะ จากการประเมินคุณภาพ ภายนอก รอบการประเมิน ที่ผ่านมา จัดลำดับ ความสำคัญของเป้าหมาย และกำหนดแนวทาง ดำเนินการ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาตรวจสอบค่า เป้าหมายความสำเร็จของ แต่ละมาตรฐาน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะกรรมการ ร่วมกัน พิจารณา ตรวจสอบ และ ทบทวนเป้าประสงค์เป็น ระยะ ๆ
กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์การมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4			
1) ผู้บริหารสถานศึกษา วางแผนกำหนดการ ประชุมครูและบุคลากร เพื่อการมีส่วนร่วม แก้ไข สนับสนุนการประกัน คุณภาพภายใน 2) ผู้บริหารใช้การบริหาร แบบมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่าย เพิ่มความศรัทธาและ เชื่อมั่นตามภารกิจของ สถานศึกษา	1) ผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีมานะ อุตสาหะ มุ่งมั่นเข้ามา มีส่วนร่วมในระบบประกัน คุณภาพภายใน สถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วม วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ด้วย ความมุ่งมั่นทุ่มเท และร่วม รับผิดชอบต่อผลการจัด การศึกษา	1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่น ประสานงานความร่วมมือ กับเครือข่ายการมีส่วนร่วม เอาใจใส่ในทุกรายละเอียด 2) ผู้บริหารสถานศึกษาตั้งใจ แน่วแน่ในการมี สัมพันธภาพ การมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทั้งกับ บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และเครือข่ายการมีส่วน ร่วม 3) ผู้บริหารและ คณะกรรมการร่วมกัน	1) ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ในการมีส่วนร่วม เช่น ครู ผู้ปกครอง กรรมการ สถานศึกษา บุคคลหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้บริหารและ คณะกรรมการที่ได้รับ แต่งตั้งร่วมกันวิเคราะห์ ขั้นตอนและสภาพปัจจุบัน และปัญหา โดยใช้ S W O T และสังเคราะห์สิ่งที่

ด้านฉันทะ	ด้านวิริยะ	ด้านจิตตะ	ด้านวิมังสา
		รวบรวมข้อมูล สารสนเทศ บุคคล องค์กร เครือข่าย การมีส่วนร่วม	ประโยชน์ต่อสถานศึกษา ด้วยความเต็มใจ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาและตรวจสอบ กำหนดปฏิทิน แนวทาง ขั้นตอนการมีส่วนร่วม และวิธีการได้มาซึ่ง องค์ประกอบการมีส่วนร่วม

3. การประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัด สพป. สิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 กลยุทธ์ ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับดังนี้ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด สพป. สิงห์บุรี พบว่า 1.1 การวางแผน มีการกำหนดแผน และปฏิบัติตามแผน มีการดำเนินการตามแผนด้วยกระบวนการ P D C A จัดให้มีการวางแผนโดยผู้มีส่วนร่วมให้ข้อมูล กำหนดลำดับขั้นตอนการทำงานไว้ในปฏิทินการปฏิบัติงานของระบบประกัน นำผลของการ S W O T มาวิเคราะห์ สังเคราะห์บริบท นำไปวางแผนการดำเนินการ 1.2 การดำเนินการ โดยมีระบบ I P O คือ Input Process Output นำผลจากการทำ S W O T มาวางแผนงาน มีกระบวนการดำเนินการตามแผน ใช้แนวคิดเชิงระบบ วิเคราะห์ด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ มีแผน มีระบบและดำเนินการตามแผนอย่างมีขั้นตอน 1.3 การประเมินผล มีการประเมินผลจากหน่วยงานภายนอก (สมศ.) ทุก ๆ 5 ปี การประเมินเป็นแบบแยกส่วนของงานแต่ละงาน ไม่บูรณาการกัน มีการวัดประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จัดเตรียมหลักฐานการปฏิบัติงาน และข้อมูลต่าง ๆ และรายงานการประเมินตนเองไว้ล่วงหน้า มีแบบวัดและการประเมินผล Evaluation เพื่อตัดสินคุณภาพ และแบบ Assessment เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพภายใน 1.4 การพัฒนาสู่เป้าหมาย ใช้ข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี มาสังเคราะห์ ในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจที่ชัดเจน ประกาศมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ใช้ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบการประเมินที่ผ่านมา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ

ระยะเวลา งบประมาณ และผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมที่ชัดเจน และ 1.5 การมีส่วนร่วม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินการ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยทุกคนต้องร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน มีคณะทำงาน และใช้การบริหารให้ทุกคนมีส่วนร่วม แต่แบ่งงานกันทำ ทั้งในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา และในรูปคณะกรรมการต่าง ๆ ตามระเบียบของราชการ ที่ได้ผลลัพท์ดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษามีการตื่นตัว และตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของตน เพื่อเตรียมการให้สอดคล้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงได้มีการวางแผนการดำเนินการ การประเมินผล การพัฒนาสู่เป้าหมาย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสยาม สุ่มงาม (2564) พบว่า แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด สพป.สิงห์บุรี ได้ดำเนินงานส่งเสริม สนับสนุน จัดประชุม อบรม สัมมนา นิเทศ กำกับติดตาม สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดให้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยศึกษากฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจนแล้วนำไปสู่กระบวนการประกันคุณภาพตามกรอบ เงื่อนไข และแนวทางที่กำหนด เพื่อจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญธรรม อ้วนกลียา (2563) พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในที่สำคัญมี 5 ด้าน คือ ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ด้านบุคลากรขาดการมีส่วนร่วมในระบบการประกันคุณภาพ ด้านไม่นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ด้านปัญหาเกี่ยวกับครู และด้านปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ อีกทั้งยังสอดคล้องกับรายงานผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีอยุธยา เขต 2 (2563) พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในเรื่อง 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คณะทำงานไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้ บุคลากรมีจำนวนน้อย เปลี่ยนแบบประเมินทุกปี จึงเป็นการเพิ่มงาน 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การสรุปโครงการและการจัดทำแผนปฏิบัติการ 3) การดำเนินงานตามแผน การรวบรวมข้อมูลจัดเป็นระบบสารสนเทศยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดเก็บยังไม่เป็นระบบ ไม่สะดวกต่อการนำมาใช้ ครูมีภาระงานหลายอย่างไม่ได้สอนอย่างเดียว และครูต้องสอนหลายชั้นหลายวิชา การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง คุณครูย้ายเข้าและย้ายออกบ่อย 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ

การศึกษาภายใน การรายงานผลการดำเนินโครงการยังไม่เป็นรูปแบบที่ได้มาตรฐาน ข้อมูลมีจำนวนมาก ต้องรอจากแต่ละชั้น ข้อมูลที่ต้องนำมาใช้มาจากหลายฝ่าย ซึ่งบางครั้งก็ไม่ใช้ข้อมูลที่ชัดเจน ทำให้มีปัญหาในการรวบรวม ครุบางท่านยังไม่ค่อยเข้าใจในระบบประเมินตนเอง 5) การนำผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา - ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด

2. การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สพป. สิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และจากการจัดสนทนากลุ่ม ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาสังเคราะห์จัดทำเป็นกลยุทธ์ 5 ด้าน (ตามรายละเอียดในสรุปผลการวิจัย ข้อ 2) กลยุทธ์ดังกล่าวทั้งหมดที่ได้ เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการดำเนินการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แต่การนำไปใช้อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของแต่ละโรงเรียนต่างกัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้เสีย มีความเข้าใจในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มากน้อยเพียงไร ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยานันท์ บุญธิมา (2561) พบว่า มีการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แต่ยังมีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการงานดังกล่าว 1) ระดับโรงเรียน ดำเนินการใน 6 ขั้นตอน ได้แก่ สรุปรวผลการดำเนินงาน ประสานเตรียมการ วางแผนและดำเนินงาน ติดตามตรวจสอบเพื่อพัฒนา สะท้อนคุณภาพเพื่อปรับปรุง ประเมินตนเองและประเมินรูปแบบ 2) ระดับห้องเรียน ดำเนินการ 5 ประเด็น ที่เป็นการดำเนินการของครูผู้สอนในการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของตนเองในห้องเรียน ได้แก่ บริหารจัดการห้องเรียน เพิ่มศักยภาพความเป็นครู จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วัตถุประสงค์ ประเมินผล อย่างหลากหลาย พัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญธรรม อ้วนกลยา (2563) พบว่า กลยุทธ์การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคลากร กลยุทธ์ที่ 2 การนำผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากร กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ แจ่มพันธ์ (2560) พบว่า กลยุทธ์การบริหารระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ระดับองค์กรมี 8 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดีคนเก่ง มีความสุขตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วม และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีแต่ละปี ที่มีจุดเน้นที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน

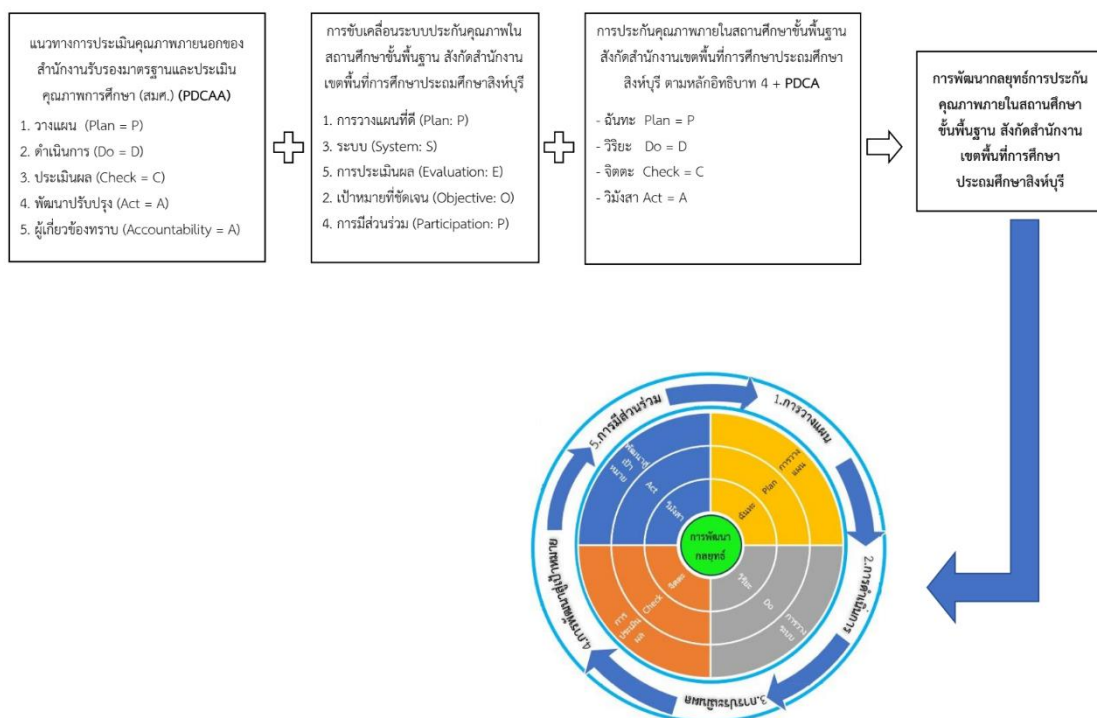
การศึกษาของสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานด้านสารสนเทศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 4 การกำหนดแผนในการกำกับ ติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำไปปรับปรุงแผนปฏิบัติการประจำปีในปีต่อไป กลยุทธ์ที่ 5 กำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนาความรู้ด้านการวัดผลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา กลยุทธ์ที่ 7 การเผยแพร่รายงานต่อสาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลยุทธ์ที่ 8 การนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ และในการบูรณาการหลักอริยาบท 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของบวร ปุยะติ (2562) พบว่า การส่งเสริมและพัฒนากการบูรณาการหลักอริยาบท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ด้านการบริหารตามหลักฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีใจรักในการพัฒนาการเรียนการสอน และมีการจัดฝึกอบรมศึกษาดูงาน ติดตามตรวจสอบ สอดส่อง ดูแลด้วยความโปร่งใส ตลอดถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา 2) ด้านการบริหารตามหลักวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีความเพียรพยายามในการพัฒนาการเรียนการสอน และมีการจัดฝึกอบรมดูงาน ติดตาม ตรวจสอบ สอดส่อง ดูแล งบประมาณด้วยความโปร่งใส ตลอดถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา 3) ด้านการบริหารตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีความเอาใจใส่ในการพัฒนาการเรียนการสอน และมีการจัดฝึกอบรมศึกษาดูงาน ติดตาม ตรวจสอบ สอดส่อง ดูแล งบประมาณด้วยความโปร่งใส ตลอดถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และ 4) ด้านการบริหารตามหลักวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบพัฒนาการเรียนการสอน และมีการจัดฝึกอบรมศึกษาดูงาน ติดตาม ตรวจสอบ สอดส่อง ดูแล งบประมาณด้วยความโปร่งใส ตลอดถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา

3. การประเมินการพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สพป. สิงห์บุรี ตามหลักอริยาบท 4 การประเมินทุกด้านได้ระดับมากที่สุด สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัด สพป. สิงห์บุรี ตามหลักอริยาบท 4 ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 ท่าน ที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการบริหารโรงเรียน มีความรู้ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร และด้านหลักธรรมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์

สรุปเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ได้นำแนวคิดและประสบการณ์จากทุกกลุ่มมาสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์ จากนั้นได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ผลประเมินการพัฒนากลยุทธ์จึงอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญธรรม อ้วนกล้า (2563) พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นทั้ง 4 กลยุทธ์ ผลการประเมินมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ แจ่มพันธ์ (2560) พบว่า การประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัด สพป.อุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัด สพป.สิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายใน สังกัด สพป.สิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
2. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมในด้านการบริหารงานต่าง ๆ ตามหลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม
3. สถานศึกษาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดแต่ละกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยนำไปกำหนดเป็นโครงการ/แผนพัฒนา หรือแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนนั้นตามความเหมาะสม
4. สถานศึกษาที่จะนำกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในไปใช้ ควรทำเอกสารคู่มือการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างสูงสุด โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ควบคุม ดูแลการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนา และส่งเสริมในด้านการบริหารงานต่าง ๆ ตามหลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการ อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา
2. สถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ จัดทำเป็นขั้นตอนการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมในแผนปฏิบัติการในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 23 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 ก, หน้า 3.

- จันทร์ เพชรบูรณ์. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(1), 70-80.
- ณัชภัค ศรีภักดี. (2564). ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 15(2), 101-114.
- บวร ปุยะติ. (2562). การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. *วารสารปัญญาภิธาน*, 4(2), 24-35.
- บุญธรรม อ้วนกลยา. (2563). กลยุทธ์การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 24-35.
- ปิยานันท์ บุญธิมา. (2561). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยม้าโค้ง ด้วยแนวคิดแบบไคเซน. งานวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแปลกเป้า. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562.). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 51.
- ไพฑูรย์ แจ่มพันธ์. (2560). กลยุทธ์การบริหารระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ภทธีนิย์ สังข์สอน. (2558). ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- รังสรรค์ มณีเล็ก. (2552) *การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : สนทนาการพิมพ์.

วรางคณา ผลประเสริฐ (2553) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สยาม สุ่มงาม. (2564) แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 1(1), 115-132.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2563). รายงานผลการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. เอกสารอันดับที่ 9/2563. (อัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561) แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการ จัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Instructional Model Development with Constructivist Theory together with
Differentiated Instruction to Develop Learning Management Skills for
Uttaradit Rajabhat University Lecturers

วลิดา อุ่นเรือน¹ และเอมอร วันเอก²

Walida Ounruean and Aimon Wanaek

Received: March 10, 2023

Revised: April 28, 2024

Accepted: May 02, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ 2) สร้างและ
ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการ
จัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ผู้สอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) แบบบันทึกภาคสนามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสถิติสอที่แบบกลุ่มเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1)
แนวทางการสร้างรูปแบบมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความ
แตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้อาจารย์ผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนความคิด สร้างองค์ความรู้ใหม่และให้

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์; Uttaradit Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: js.walida2@gmail.com

เกิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนการสอน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล กิจกรรมการสอนมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อมทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง 2) ขั้นเรียนรู้เพื่อการตั้งกรอบโจทย์ 3) ขั้นการสร้างความคิด 4) ขั้นนำความรู้สู่การสร้างต้นแบบ 5) ขั้นวัดผลและประเมินผลเพื่อการทดสอบ ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $S.D.=0.52$) และรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 84.91/84.42 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และ 3.1) ผลการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ของอาจารย์ผู้สอนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 90.91 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2) อาจารย์ผู้สอนมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม ใช้เทคนิคการจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ มีการปฏิสัมพันธ์กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานการคิดเชิงออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล, ทักษะการจัดการเรียนรู้, ทฤษฎีการสร้างความรู้, รูปแบบการจัดการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study instructional model; 2) to create and verify the quality of the model; and 3) to study the results of using the learning management model to develop learning management skills for Uttaradit Rajabhat University lecturers. The sample group consisted of 9 lecturers at Uttaradit Rajabhat University using purposive sampling. The research instruments were 1) instructional model, 2) the assessment form for learning management skills that emphasized individual differences, and 3) the field record form. Data were analyzed using statistics, namely mean, standard deviation, content analysis, and one-group t-test. The research results found that 1) the approach for creating the model focused on organizing activities to develop learning management skills that emphasized individual differences by allowing lecturers to exchange ideas, create new knowledge, and create a design thinking process in learning, 2) instructional model had 5 components: principles, objectives, content, learning activities, measurement, and

evaluation. There were 5 steps of teaching activities: 1) preparation step to deeply understand the target group, 2) learning step to set the problem framework, 3) idea generation step, 4) leading knowledge to prototype creation step, 5) measurement and evaluation step for testing. The evaluation results of the format were most appropriate ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.52) and the learning management format was effective at 84.91/84.42 according to the set criteria, 3.1) the evaluation results of the skills in differentiated instruction of the teaching staff after the lesson were 90.91 percent, significantly higher than the criteria at the .05 level, 3.2) the teaching staff had appropriate skills in differentiated instruction, used effective group management techniques, interacts to stimulate learners to learn, and motivates learners to create design thinking effectively.

Keywords: Differentiated Instruction, Learning Management Skills, Constructivist Theory, Instructional Model

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเรียนการสอนที่ต้องตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน โดยทอมลินสัน (Tomlinson, C., 2001) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลจำเป็นต้องมีการศึกษาและดำเนินการอย่างรอบคอบและโดยเจตนาที่จะตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่นักวิชาการด้านการศึกษาให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้ผู้สอนสามารถมองเห็นการเรียนรู้จากความหลากหลายมุมมองของผู้เรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคนที่แตกต่างกัน โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเท่าเทียมกัน การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากการทดลอง กระบวนการทำงานวนซ้ำจากการสร้างความเข้าใจมนุษย์ การคิดสร้างสรรค์ และการทดสอบกับผู้ใช้เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาดหลายครั้ง เพื่อให้สามารถพัฒนาความคิดและทางออกใหม่ที่ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มโอกาสความสำเร็จของโครงการ โดยในยุค

1990s มีนักการศึกษา เดวิด เคลลี ทิม บราวน์ และโรเจอร์ มาร์ติน ได้เริ่มต้นคิดค้นคำว่า “Design Thinking” หรือการคิดเชิงออกแบบและตีพิมพ์ใน Harvard Business Review เมื่อปี 2008 มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของสมาชิกในทีมซึ่งมีพื้นฐานความรู้ความชำนาญในศาสตร์ที่แตกต่างหลากหลาย และเปลี่ยนขอบเขตจากการออกแบบผลิตภัณฑ์สู่การคิดเชิงออกแบบซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่ซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นในแขนงอื่นใดนอกขอบเขตการออกแบบผลิตภัณฑ์ (ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์, 2561)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ได้กล่าวถึงการสร้างสังคมโลกที่ต้องมีการพัฒนาจากปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและสังคมของบุคคล ซึ่งความรู้มีวิวัฒนาการผ่านกระบวนการเจรจาต่อรองทางสังคมและการประเมินความเข้าใจของแต่ละบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปพร้อมกับการติดต่อกับมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในสังคมตามที่วิกทอทสกี (Vygotsky, L. S., 1978, อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2553) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคลและการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนให้ก้าวหน้าจากระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่ไปถึงระดับพัฒนาการที่เด็กมีศักยภาพจะไปถึงได้ ที่เรียกว่า “Zone of Proximal Development” เป็นช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่บุคคลเป็นอยู่หรือสิ่งที่บุคคลสามารถทำงานโดยลำพังด้วยตนเองกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่บุคคลมีศักยภาพจะไปให้ถึงหรือสิ่งที่บุคคลสามารถทำได้ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือชี้แนะจากผู้ที่มีความรู้และทักษะมากกว่า ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอน (ทิศนา แคมมณี, 2553)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ส่วนหนึ่งได้กล่าวถึงการที่ผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนนั้น ผู้สอนควรต้องทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสนใจ ความถนัดและสไตล์การเรียนรู้ เพื่อจะสามารถพัฒนานักศึกษาได้ สามารถดึงศักยภาพของนักศึกษาออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยอาจารย์ผู้สอนต้องมีคุณลักษณะเป็นโค้ช ให้คำแนะนำ มีใจกว้างและรับฟังความคิดเห็น มีเทคนิคการสอน ทักษะการสอน และวิธีสอนที่หลากหลาย และมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ยุติธรรมต่อผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงเป็นนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญที่นำมาช่วยแก้ปัญหาได้โดยการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

และความสนใจของผู้เรียน จนสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมได้ แนวคิดดังกล่าวเป็นจุดที่ก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมุ่งเน้นลักษณะของการมีความรู้ความเข้าใจทางสังคม มุ่งเน้นการมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างระหว่างบุคคลและบริบททางสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาอาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะสามารถการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในการออกไปประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพและทำให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดย
 - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังการเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 70
 - 3.2 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏระหว่างการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดเชิงออกแบบ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจำนวน 3 ฉบับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตการสัมภาษณ์จากคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อดำเนินการขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ไปถึงผู้เชี่ยวชาญ ติดต่อนัดหมายผู้เชี่ยวชาญและเริ่มการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในช่วงเดือน พฤษภาคม 2566 โดยการจดบันทึก บันทึกเสียงและนำมาถอดเทป

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 1 คน และอาจารย์คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) จำนวน 3 คน และการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:3) จำนวน 9 คน รวมจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินและกำหนดองค์ประกอบของการประเมิน โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และนำไปจัดทำเป็นแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎีในหนังสือ ตำราและงานวิจัย รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์กำหนดแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ก่อนนำเสนอ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือผ่านทางคณบดี คณะครู ศาสตราจารย์ นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พร้อมกับแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ในขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ผู้วิจัยติดต่อ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ จำนวน 3 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 3 คน และ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3 คน ทำการออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงคณบดี ทั้ง 3 คณะ เพื่อทดลองและเก็บข้อมูลการวิจัย จากนั้นนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ จำนวน 1 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1 คน และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 1 คน เพื่อเก็บข้อมูลวิจัยในด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านเวลา และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน เป็นอาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ จำนวน 3 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 3 คน และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ สรุปผล ปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำ ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสม การประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามสูตร E1/E2 โดยพิจารณา ดังนี้ เกณฑ์ E1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนที่อาจารย์ผู้สอนได้ทำกิจกรรมที่แสดงถึงทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ในระหว่างการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเกณฑ์ E2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนที่อาจารย์ผู้สอนได้ทำกิจกรรมที่แสดงถึงทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีแหล่งข้อมูล ได้แก่ ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ และกลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คณะ ๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) เป็นอาจารย์ที่ได้รับการประเมินการสอนไม่ต่ำกว่า 4.50 คะแนน 2) เคยสอนในระดับมหาวิทยาลัยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และ 3) มีอายุไม่เกิน 50 ปี และการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (T-Test One Sample) (ปกรณ ประจันบาน, 2552) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยทำการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและการสร้างแบบประเมิน กำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้แบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 6 ด้าน และสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้เกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ (Rubrics Score) ผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องรายละเอียดเกณฑ์ของตัวบ่งชี้กับระดับคุณภาพในแต่ละข้อแล้วนำผลมาวิเคราะห์ค่า IOC และคัดเลือกรายละเอียดเกณฑ์ของตัวบ่งชี้ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาผลการพิจารณาคุณภาพของแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ แสดงว่าทุกตัวบ่งชี้มีคุณภาพเป็นค่าที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ นำแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ ควรปรับแก้ภาษาให้อ่านง่าย จัดเรียงเนื้อหาให้กระชับและมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลไปใช้ในการประเมินอาจารย์ผู้สอนกลุ่มทดลอง จำนวน 9 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลใช้การ

ตรวจสอบโดยผู้ประเมิน จำนวน 2 คน (Rater Agreement Index, RAI) ได้แก่ ผู้วิจัยและผู้ประเมิน อีก 1 คน มีกระบวนการดังนี้ 1) อาจารย์ผู้สอน จำนวน 9 คน ที่ได้รับการอบรมทำการทดลองสอนในห้องเรียนจริงพร้อมทั้งวิดีโอ 2) นำแผ่นวิดีโอที่ทดลองสอนทำการประเมินผลโดยผู้วิจัยและผู้ประเมิน 1 คน และนำคะแนนระหว่างผู้วิจัยและผู้ประเมิน 1 คน มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนวณจากสูตรการหา Rater Agreement Index (RAI) กรณีที่มีพฤติกรรมบ่งชี้หลายตัว ผู้เรียนหลายคน และมีผู้ประเมิน 2 คน (สุรชัย มีชาญ, 2547) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนระหว่างผู้ประเมินมีค่าสูงกว่า 0.70 ทั้ง 6 ด้าน ถือเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ 2) แบบบันทึกภาคสนามผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบบันทึกภาคสนาม ทำการสร้างแบบบันทึกภาคสนามและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละข้อแล้วนำผลมาวิเคราะห์ค่า IOC พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ผลการพิจารณาคุณภาพของแบบบันทึกภาคสนามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีคุณภาพเป็นค่าที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ และนำแบบบันทึกภาคสนามมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปจัดทำเป็นแบบบันทึกภาคสนามฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2. วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกได้แก่ 1) เป็นอาจารย์ที่ได้รับการประเมินการสอนไม่ต่ำกว่า 4.50 คะแนน 2) เคยสอนในระดับมหาวิทยาลัยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และ 3) มีอายุไม่เกิน 50 ปี ดำเนินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับอาจารย์ผู้สอนกลุ่มตัวอย่าง และในระหว่างที่อาจารย์ผู้สอนทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการบันทึกผลการศึกษาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนโดยใช้แบบบันทึกภาคสนาม และทำการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนหลังเรียน ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) ให้อาจารย์ผู้สอนใช้เวลาปฏิบัติการสอนจริงในห้องเรียนคนละ 1 ชั่วโมง และทำการบันทึกวิดีโอตลอดการสอน 1 ชั่วโมง โดยไม่มีการตัดต่อ 2) อาจารย์ผู้สอนนำวิดีโอที่ได้ทำการบันทึก 1 ชั่วโมง มาให้ผู้วิจัยทำการประเมินผล 3) ผู้วิจัยทำการประเมินผล

การสอนของอาจารย์ผู้สอน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ ร้อยละ 70 จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลและสรุปผลต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนผลการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนหลังเรียนจากรูปแบบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบที (T-Test One Sample) จากนั้นนำข้อมูลผลการศึกษาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนจากแบบบันทึกภาคสนามมาวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมของอาจารย์ผู้สอนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. แนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า ควรเตรียมความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนด้านแนวคิดตามรูปแบบ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและการคิดเชิงออกแบบ ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก การสร้างความรู้ใหม่จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ออกแบบการสอนที่มุ่งเน้นตอบสนองความสามารถ ความถนัด หรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน จนกระทั่งสามารถสร้างสรรค์ผลงานการคิดเชิงออกแบบได้

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

หลักการ มุ่งเน้นให้อาจารย์ผู้สอนมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดเชิงออกแบบ อาจารย์ผู้สอนนำปัญหาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการสอนใหม่ ๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์ และมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เนื้อหา ประกอบด้วย 7 เรื่อง ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสู่การคิดเชิงออกแบบ 2) การวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการคิดเชิงออกแบบ 3) การเลือกเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ 5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตผลงานการคิดเชิงออกแบบที่มีความหลากหลาย 6) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ 7) การประเมินผลการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ

กิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อมทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นที่ 2 ขั้นเรียนรู้เพื่อการตั้งกรอบโจทย์ (Define) ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างความคิด (Ideate) ขั้นที่ 4 ขั้นนำความรู้สู่การสร้างต้นแบบ (Prototype) และขั้นที่ 5 ขั้นวัดผลและประเมินผลเพื่อการทดสอบ (Test)

การวัดและประเมินผล มุ่งเน้นการวัดทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ติดตามผลระหว่างทำการสอนในห้องเรียนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $S.D.=0.52$) โดยทุกรายการผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามสูตร E1/E2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

คะแนนระหว่างเรียน (E1)				คะแนนหลังเรียน (E2)
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	84.42
87.96	87.96	87.96	87.96	
84.91				

จากตาราง สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.91/84.42 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า

3.1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ ร้อยละ 70

การทดสอบหลังเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	%of Mean	t	p
หลังเรียน	9	112	15.76	0.49	90.49	32.65*	.000

*p < .05

จากตารางพบว่า การทดสอบทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.49 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนการประเมินหลังเรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนการประเมินหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการศึกษาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของอาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ทักษะในการวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการคิดเชิงออกแบบ สามารถใช้แบบประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนและจัดกลุ่มผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ด้านที่ 2 ทักษะในการเลือกเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ สามารถจัดเตรียมเนื้อหาให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสร้างเสริมความรู้ให้กับผู้เรียน ด้านที่ 3 ทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ มีการออกแบบกระบวนการสอนที่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ด้านที่ 4 ทักษะในการส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตผลงานการคิดเชิงออกแบบที่มีความหลากหลาย มีเทคนิคการสอนที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานการคิดเชิงออกแบบและประยุกต์ความรู้ได้ ด้านที่ 5 ทักษะในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ มีความละเอียดในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้รู้สึกปลอดภัย ปลอดภัย ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนและคิดสร้างสรรค์ ด้านที่ 6 ทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ มีเทคนิคการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและตอบสนองความสามารถ ความถนัด หรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เตรียมความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน โดยจัดอบรมทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติจริง มีการปฏิสัมพันธ์ จัดกลุ่มผู้สอนให้สร้างความรู้ใหม่ร่วมกัน จัดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และเตรียมการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะจะทำให้อาจารย์ผู้สอนได้ออกแบบการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันวางแผน เพื่อให้งานสำเร็จทันตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ Powell, K. C. & Kalina, C. J. (2009) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การจัดกลุ่มการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ Brophy, J. (2002) กล่าวว่า ผู้สอนควรกระตุ้นท้าทายผู้เรียนให้เกิดการคิดเชิงออกแบบการคิดสร้างสรรค์ผลงานผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนเริ่มจากการกำหนดแนวทางการสร้างรูปแบบมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและศึกษาค้นคว้าทฤษฎีอย่างรอบคอบ ร่างรูปแบบ สร้างรูปแบบ และตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ โดยนำไปทดลองใช้กับอาจารย์ผู้สอน 3 คน และ 9 คน เพื่อหาประสิทธิภาพรูปแบบพบว่า มีประสิทธิภาพ 84.91/84.42 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง สอดคล้องกับจอยส์และเวลล์ (Joyce, B. & Weil, M., 2004) กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ที่ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สอดคล้อง Anderson, T. P. (1997) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มทำงาน การมีความคิดสร้างสรรค์นิยมไม่ได้ต้องการให้นักเรียนทำงานร่วมกัน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การเรียนรู้จากปัญหา

3. คะแนนการประเมินหลังเรียนของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ คิดเป็นร้อยละ 90.91 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนการประเมินหลังเรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนการประเมินหลังเรียนของอาจารย์ผู้สอนเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่มีผลการดำเนินการวิจัยเป็นดังนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดีและละเอียดรอบคอบก่อนทำการทดลองใช้จริง และได้ทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในการออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรใช้ความเข้าใจ มีความละเอียดรอบคอบ ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นต่อการเรียนรู้และช่วยให้

บรรลุผลสูงสุดตามศักยภาพของผู้เรียน มีการท้าทายกระตุ้นให้อาจารย์ผู้สอนได้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเติมเต็มองค์ความรู้กันมากยิ่งขึ้น และปัจจัยสำคัญได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศเชิงบวกที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ทำให้อาจารย์ผู้สอนมีอิสระในการทำงานร่วมกัน กำหนดประสบการณ์และขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ Eggen, P. D. & Kauchak, D. P. (2006) กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ขึ้นกับประสบการณ์เดิมเป็นสำคัญ การเรียนรู้เป็นการสร้างความหมายจากบริบท ผู้สอน เพื่อน หรือ สิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้าใจของบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น อาจารย์ผู้สอนในระหว่างการทำกิจกรรมและบันทึกผลตามความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล 6 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ทักษะในการวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการคิดเชิงออกแบบ ด้านที่ 2 ทักษะในการเลือกเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ ด้านที่ 3 ทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ ด้านที่ 4 ทักษะในการส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตผลงานการคิดเชิงออกแบบที่มีความหลากหลายด้านที่ 5 ทักษะในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ และด้านที่ 6 ทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ และสอดคล้องกับบุญฤทธิ์ ปิยะศรี (2556) กล่าวว่า การประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อพิจารณาถึงสิ่งที่ควรส่งเสริมและควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคลสอดคล้องกับ ASCD Learn, Teach, Lead (2011) กล่าวว่าผู้สอนควรมีการออกแบบและวางแผนการประเมินการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายและเพิ่มศักยภาพของตนเอง การประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยให้อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนจริง ซึ่งพบว่า อาจารย์ผู้สอนได้นำความรู้ที่เรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลไปใช้ ได้เผชิญปัญหาสถานการณ์จริง เตรียมความพร้อมเรื่องการใช้แบบวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อการวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการคิดเชิงออกแบบ การเลือกเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ การส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตผลงานการคิดเชิงออกแบบที่มีความหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การคิดเชิงออกแบบ การประเมินผลการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบ ทำให้อาจารย์ผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี กล่าวโดยสรุปจากการใช้หลักการ

ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ โดยมีกระบวนการให้อาจารย์ผู้สอนสะท้อนความคิดเห็น ประเมินผลตนเองและประเมินอาจารย์ผู้สอนกลุ่มอื่น ผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน จนสามารถแสดงออกถึงทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างดี ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมินทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า อาจารย์ผู้สอนแสดงออกถึงทักษะในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ในแผนการสอนและผู้เรียนสามารถทำงานที่มอบหมายให้ประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ควรกำหนดเป็นนโยบายในการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ควรส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ให้เกิดความสุข การทำงานร่วมกันเป็นทีม จะทำให้อาจารย์ผู้สอนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและสามารถทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในบทบาทของตนเองให้สำเร็จตามเป้าหมายได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์และอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ สามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับผู้เรียนในชั้นปีต่อไปเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานตามความสามารถ ความสนใจและลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม
2. อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์และอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ สามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ได้รับการอบรมไปแลกเปลี่ยนความรู้กับอาจารย์ผู้สอนท่านอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความแพร่หลายต่อไป และส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยอุดรดิตถ์มีความตื่นตัวในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตน์พันธ์ (2561). *การคิดเชิงออกแบบ : เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Design thinking: Learning by doing)*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- ทิตินา แชมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยฤทธิ์ ปิยะศรี. (2556). *รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรัชย์ มีชาญ. (2547). ดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน. *Songklanalarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 10(2), 113–125.
- Anderson, T. P. (1997). *Using models of instruction*. In C. R. Dills, & A. J. Romiszowski (Eds), *Instructional development paradigms*. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications.
- ASCD Learn. Teach. Lead. (2011). *Key Elements of Differentiated Instruction*. ASCD. Retrieved from https://pdo.ascd.org/LMSCourses/PD11OC115M/media/DI-Intro_M4_Reading_Key_Elements.pdf
- ASCD Learn. Teach. Lead. (2011). *What Is Differentiated Instruction and Why Differentiate?*. ASCD. Retrieved from https://pdo.ascd.org/LMSCourses/PD11OC115M/media/DI-Intro_M1_Reading_What_Is_DI.pdf
- Brophy, J. (2002). *Social Constructivist Teaching: Affordances and Constraints*. Retrieved from [https://www.emerald.com/insight/publication/doi/10.1016/S1479-3687\(2002\)9](https://www.emerald.com/insight/publication/doi/10.1016/S1479-3687(2002)9)
- Eggen, P. D. & Kauchak, D. P. (2006). *Strategies and Models for Teachers: Teaching content and thinking Skills*. Boston : Pearson.
- Joyce, B. & Weil, M. & Calhoun, E. (2004). *Models of teaching*. Boston : Allyn and Bacon.

- Powell, K. C. & Kalina, C. J. (2009). Cognitive and social constructivism: Developing tools for an effective classroom. *Education*, 130(2), 241-250.
- Tomlinson, C. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. (2nded). Retrieved from <https://rutamaestra.santillana.com.co/wp-content/uploads/2020/01/Classrooms-2nd-Edition-By-Carol-Ann-Tomlinson.pdf>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Cambridge, MA : Harvard University Press.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์

Development of Skill Packages on Buddhist Etiquette of Prathom Suksa 5
Students at Wat Bangsai School, Chum Saeng district, Nakhon Sawan
Province

วรารณ ทิมประทุม¹ พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข² และทนง ทศไกร³
Waraporn Thimparthum, Pitsamai Robchanachai Poolsook and Thanong Thosagai

Received: March 03, 2023

Revised: April 29, 2024

Accepted: May 02, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ จำนวน 4 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ จำนวน 10 ข้อ การวิเคราะห์

¹ โรงเรียนวัดบางไช; Wat Bangsai School

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: chonticharatchaprom@gmail.com, Tel. 090-4528318

ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 88.63/85.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.56$, $\sigma = 1.67$)

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะ, มารยาทชาวพุทธ, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Abstract

The objectives of this research article were 1) to create and find the efficiency of the skill packages on Buddhist Etiquette for Prathom Suksa 5 students based on the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement results by pre-test and post-test with the skill packages on Buddhist Etiquette for Prathom Suksa 5 students; and 3) to study the satisfaction of students with learning through the skill packages on Buddhist Etiquette for Prathom Suksa 5 students. This was experimental research with a One Group Pre-test Post-test Design. The population used in the research was 8 Prathom Suksa 5 students of Wat Bang Sai School, Semester 1, academic Year 2023, by purposive sampling. The research instruments consisted of 1) 4 skill packages on Buddhist Etiquette; 2) 30-item pre-test and post-test achievement test; 3) 10-item questionnaire on student satisfaction with the Buddhist Etiquette Skill packages. Data analysis included mean and standard deviation. The results of the research found that 1) skill packages on the Buddhist Etiquette of Prathom Suksa 5 students were effective at 88.63/85.42, which was higher than the 80/80 criterion; 2) the learning achievement of students who studied with skill packages on the Buddhist Etiquette of Prathom Suksa 5 students was significantly higher than before studying at a statistical level of .05; 3) the satisfaction of students with skill packages on the Buddhist Etiquette of Prathom Suksa 5 students was at the highest level ($\mu = 4.56$, $\sigma = 1.67$).

Keywords: Skills Packages, Buddhist Etiquette, Prathom Suksa 5

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะปลูกฝังคนในสังคมไทยให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขปราศจากการ เบียดเบียนสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เกิดทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สามารถอยู่รอดในสังคม แห่งการเปลี่ยนแปลงและสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 วรรคแรก กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อคนไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยมีกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เน้นความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ภูมิคุ้มกัน ศักยภาพมาตรฐานความประพฤติของ พลเมือง และการยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ และทักษะ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีตามแนวความเชื่อของศาสนาที่ตน นับถือ เน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้ และความศรัทธาทางศาสนาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดม คติในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดีต่อสังคม และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ปัญหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ครูผู้สอน มักจะสอนแบบบรรยาย มีเนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อนเข้าใจยาก และเน้น ครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการฝึกให้ผู้เรียนได้พูดและได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนไม่กล้าแสดงออก หรือไม่กล้านำเสนอผลงาน ขาดทักษะการสื่อสาร และไม่สามารถนำเรื่องที่เรียน ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง จึงส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นตามเป้าหมายของหลักสูตร และ สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (จรัสย์ แส่นคำภา และอริญ ชุยกะเดื่อง, 2565)

ชุดฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอน ซึ่งประโยชน์ของแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่นฝึกทำงานด้วยตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบ และทำให้ครูทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียนทำให้ สามารถแก้ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้แบบฝึกยังเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะอย่างเต็มที่ ทั้งยังช่วยให้คงอยู่ได้นาน และเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจบบทเรียนแต่ละครั้ง (ปาริชาติ สุพรรณกลาง, 2567)

จากการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางไช อำเภอยะหมิง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่ายังมีจุดด้อยที่ต้องพัฒนาโดยเฉพาะด้านวิชาการควรส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับที่ควรพัฒนา (บงกช ลัคนาชาติพันธ์, 2565, 10 มิถุนายน) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไชเพื่อนำไปใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้เป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงขึ้นไปและเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้าง และหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ตำบลพิบูล อำเภอยะหมิง จังหวัดนครสวรรค์ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยการใช้ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ตำบลพิบูล อำเภอยะหมิง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ตำบลพิบูล อำเภอยะหมิง จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความพึงพอใจ ในรายสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 ชุด
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ

การสร้าง และการหาคุณภาพนวัตกรรมการ และเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง นวัตกรรมและเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. พัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 พิธีกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา, ชุดที่ 2 พิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัดและมีประโยชน์, ชุดที่ 3 การกราบพระรัตนตรัย และการไหว้พระสงฆ์, ชุดที่ 4 การไหว้บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้เคารพนับถือ และการกราบศพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษานำไปใช้ในการสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

- 1.2 ศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษารายละเอียด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ตำราและงานวิจัยงานวิจัย ที่มีผู้วิจัยไว้เกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.3 ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้และอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

1.4 ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรและเวลาเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ จำนวน 4 ชุด ทำการสอน ชุดละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

1.5 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ในแต่ละเรื่องให้ชัดเจน โดยมีองค์ประกอบด้านความรู้ เจตคติและทักษะและให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด

1.6 การสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามขั้นตอน ดังนี้

1) การวางแผนเรื่อง ผู้วิจัยกำหนดชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ จำนวน 4 เรื่อง

2) การออกแบบและสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 ชุด แต่ละชุด มีองค์ประกอบ ดังนี้ ปก, คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม, แผนผังการจัดชั้นเรียน, คำแนะนำสำหรับนักเรียน, ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม, มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด, แบบทดสอบก่อนเรียน, เนื้อหาและสื่อประกอบ, กิจกรรมระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

7. การหาคุณภาพชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ มีดังนี้

1) นำชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกทักษะ และด้านเนื้อหาสาระไปพิจารณาความสอดคล้อง จำนวน 5 คน

2) นำชุดฝึกทักษะ มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านได้ให้ข้อคิดและเสนอแนะ

3) นำชุดฝึกทักษะ ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดและเสนอแนะให้ดีขึ้นแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดดงขุย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ (ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร)

2. แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ศึกษาการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากหนังสือวิจัยเบื้องต้นตามแนวทาง และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา

2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) แบบ 5 ระดับ

2.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ให้ข้อเสนอแนะในการตั้งคำถามในแบบสอบถามเพื่อประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถามรายข้อ แล้วคัดเลือกข้อสอบข้อคำถามจำนวน 10 ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งได้ค่า 0.95

2.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดงขุย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ที่ผ่านการเรียนรู้ ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach)

2.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้ศึกษากับ กลุ่มประชากรต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพ 88.63/85.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ			
ชื่อนวัตกรรม	ประสิทธิภาพ		
	E ₁	E ₂	E ₁ / E ₂
ชุดที่ 1 เรื่อง พิธีกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา	89.50	87.75	89.50/87.75
ชุดที่ 2 เรื่อง พิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด และมีประโยชน์	87.50	82.50	87.50/82.50

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ			
ชื่อนวัตกรรม	ประสิทธิภาพ		
	E ₁	E ₂	E ₁ / E ₂
ชุดที่ 3 เรื่อง การกราบพระรัตนตรัย และการไหว้พระสงฆ์	89.00	81.25	89.00/81.25
ชุดที่ 4 เรื่อง การไหว้บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้เคารพนับถือ และการกราบศพ	88.50	85.00	88.50/85.00
รวม	88.63	85.62	88.63/85.62

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม (30)	μ	σ
ก่อนเรียน	8	92	11.50	1.78
หลังเรียน	8	205	25.63	0.74

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ= 4.56, σ = 1.67)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช ต่อการใช้ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย μ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)	ระดับความเหมาะสม
1. การตกแต่ง การออกแบบนวัตกรรมชุดฝึกทักษะ สีสันสวยงาม น่าอ่าน และน่าศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย μ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับ ความ เหมาะสม
2. ขนาดตัวอักษรไม่เล็ก หรือใหญ่จนเกินไป ทำให้อ่านและเข้าใจง่าย	4.40	0.55	มาก
3. เนื้อหาชุดฝึกทักษะ มีความละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน	4.80	0.45	มากที่สุด
4. เนื้อหาชุดฝึกทักษะ มีความยากง่าย เหมาะสมกับตัวผู้เรียน	4.40	0.55	มาก
5. ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกทักษะ เข้าใจง่าย ไม่สับสน	4.60	0.55	มากที่สุด
6. การเรียบเรียงเนื้อหามีความถูกต้อง และสมบูรณ์	4.80	0.45	มากที่สุด
7. แบบทดสอบที่ใช้ไม่ยาก หรือง่ายจนเกินไป	4.40	0.55	มาก
8. เนื้อหา ใบงาน และกิจกรรมต่าง ๆ มีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ	4.40	0.55	มาก
9. นักเรียนได้ประโยชน์จากการเรียนด้วยเนื้อหา และสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้	4.40	0.55	มาก
10. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนเกี่ยวกับชุดฝึกทักษะ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.60	0.55	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.56	1.67	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพ 88.63/85.42 หมายความว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ของแต่ละชุดฝึกทักษะรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 88.63 เมื่อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน นักเรียนได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 85.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดฝึกทักษะ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางไช คู่มือครูเทคนิค และวิธีการจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา ภาษา เวลา และผ่านการทดลองเพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ โดยนำผลการทดลองไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง ในการจัดการเรียนการสอนนั้นได้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 คน เรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง

มารยาทชาวพุทธ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลกาญจน์ อุทัยเรือง, สมควร นามสีฐาน, พระสงวน วงศ์เสนา และหาญ เกาตาจันทร์ (2565) พบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองคู โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการเรียน นักเรียนทำคะแนนแบบฝึกทักษะก่อนเรียนรายแผนได้คะแนนเฉลี่ย 43.95 คิดเป็นร้อยละ 87.90 และทำแบบฝึกหัดหลังเรียนรายแผนได้คะแนนเฉลี่ย 91.81 มีค่าประสิทธิภาพ $E1/E2 = 87.90/91.81$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

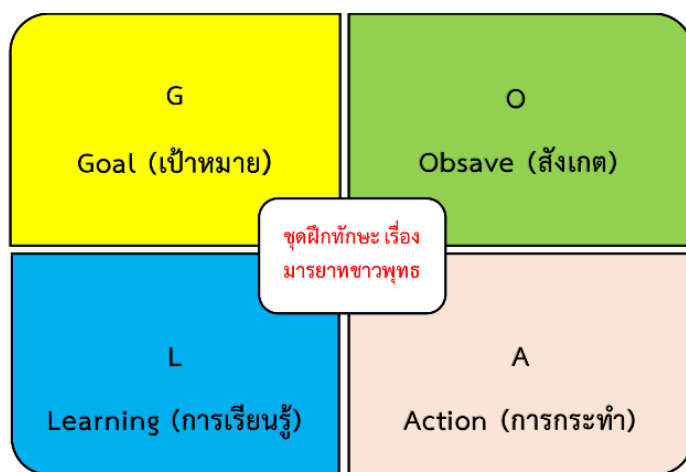
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก 1) การสร้างเครื่องมือในการวิจัยที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ก่อนที่จะนำมาใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มประชากร 2) กระบวนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกค้นคว้า ข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม อีกทั้งยังมีแรงจูงใจจากการประเมินผลงานของนักเรียน ทำให้นักเรียนพยายามพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น เกิดความภาคภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จและเกิดเป็นแรงจูงใจในการเรียนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของวณมพร พาหะนิชย์ และภูมิ สารทสินธุ์ (2566) พบว่า ผลการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้รายวิชา ภูมิศาสตร์ประเทศไทย สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดฝึกทักษะการปฏิบัติตน เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด และครูได้แจ้งผลการประเมินแบบทดสอบหลังเรียนให้นักเรียนทราบทันที ซึ่งการที่ได้รับทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง อีกทั้งการได้รับการเสริมแรงทางบวกจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนต้องการมี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของวันนิสา คลังคนเก่า (2563) พบว่า การศึกษาการใช้ชุดฝึกทักษะเรื่องการคูณที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมณฑลประสิทธิ์ (อาจรัชประชาชนกุล) มีระดับความคิดเห็นของ นักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

G = Goal (เป้าหมาย) การทำวิจัยต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และวางแผนในการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์พันธกิจ แผนพัฒนาคุณภาพผลสัมฤทธิ์ จุดเน้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร และนำไปสู่การจัดทำวิจัย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

O = Observe (สังเกต) การสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาอาจเป็น พฤติกรรมนักเรียน ครูในโรงเรียน หรือข้อมูลบริบทโรงเรียน โดยการใช้ประสาทสัมผัส เช่น หู ตาในการติดตามเฝ้าดู กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะสังเกตพฤติกรรมอย่างไร มีการบันทึกรายละเอียดที่สังเกตได้ทันที ผู้วิจัยมีทักษะในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ เช่น กล้องมือถือ อุปกรณ์

อื่น ๆ การสังเกตสามารถเก็บข้อมูลจากพฤติกรรมหลายชนิดได้ และการสังเกตจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ เพื่อประโยชน์ในการทำกิจกรรมของผู้วิจัย

A= Action (การกระทำ) สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ในงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก เพราะว่าไม่ได้มีการเรียนรู้เฉพาะในส่วนแนวคิด ทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการนำประเด็น ปัญหา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเข้าสู่กระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาด้วยซึ่งประโยชน์ที่ได้โดยตรง คือผู้วิจัยก็จะมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งมากกว่าในตำรา หรือจากผู้สอนเพียงด้านเดียวแต่ยังได้มีการสัมผัสใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริง สามารถเรียนรู้ที่มีการลงมือปฏิบัติได้จริง และยังทำให้การเรียนรู้เกิดมีผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

L= Learning (การเรียนรู้) ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ ว่าการนำกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกทักษะไปใช้ปฏิบัติจริงกับผู้เรียน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการวิจัยเรื่องพัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ ผลของประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางไชควรกำหนดนโยบายให้คณะครูผู้สอนจัดการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาแบบใหม่ เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนโรงเรียนวัดบางไช

2. จากการวิจัยเรื่องพัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางไช อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์ มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียน ควรกำหนดนโยบายให้คณะครูผู้สอนโรงเรียนวัดบางไชจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยแทนการเปิดหนังสือสอนอย่างเดียว

3. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางไชควรมีนโยบายให้นักเรียนใช้เทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ แท็บเล็ต สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการเรียนรู้ให้เข้ากับยุคปัจจุบันทั้งด้านสื่อนวัตกรรมที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีแทนการเปิดหนังสือสอนอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ” ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาได้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
2. ชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาด้วยตนเองหรือศึกษาเป็นกลุ่มได้ ชุดฝึกทักษะการปฏิบัติตน เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ปรับกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ ตามความเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนและห้องเรียน รวมถึงความพร้อมในด้านอุปกรณ์ เช่น อินเทอร์เน็ต แล็ปท็อป สมาร์ทโฟน เป็นต้น เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การพัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปทำการวิจัย และปรับใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- กมลกาญจน์ อุทัยเรือง, สมควร นามสีฐาน, พระสงวน วงศ์เสนา และหาญ เกาตาจันทร์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองคู โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการเรียน. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 9(4), 10-12.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิรัสย์ แสนคำภา และอรัญ ชูยกระเดื่อง. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่องมารยาทชาวพุทธนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บงกช ลัคนาชาติพันธ์. (2565, 10 มิถุนายน). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self-Assessment Report: SAR*. (วราภรณ์ ทิมประทุม, ผู้สัมภาษณ์).
- ปาริชาติ สุพรรณกลาง. (2567). เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง. เข้าถึงได้จาก https://boonnum.files.wordpress.com/2013/11/07_chapter_02_boonnum_05.pdf

วนมพร พาหะนิขย์ และภูมิ สาทสินธุ์. (2566). ผลการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้รายวิชา
ภูมิศาสตร์ประเทศไทย สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 25(1), 33-48.

วันนิสา คลังคนเก่า. (2563). การใช้ชุดฝึกทักษะเรื่องการคูณที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. (รายงานการวิจัย). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 : โรงเรียนวัดมณฑลประสิทธิ์ (อจธวัชประชานุ
กุล).

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

Development of Learning Management Model using Design Thinking
Process in Conjunction with Community-Based Learning to Promote 21st
Century Skills

มนัส จันทรพวง¹

Manus ChanPoung

Received: March 11, 2023

Revised: April 24, 2024

Accepted: April 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยแบบผสม โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย หนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนการสอนสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริงร่วมกับชุมชน ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้จากการทำโครงการ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับอัตลักษณ์นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการ

¹ วิทยาลัยชุมชนแพร่; Phrae Community College

Corresponding author, e-mail: kookmanus@phrcc.ac.th

คิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 (HEART Model) มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน (4) การวัดและประเมินผล และ 3) ประเมินรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study basic information; 2) to create and verify a model; and 3) to evaluate learning management model based on design thinking process in conjunction with community-based learning to promote 21st century skills. It was a mixed-methods research by studying basic information from studies, analyzing, and synthesizing, theories, research documents, books, and documents related to learning management model creation. The status of 25 stakeholders was studied, the learning management model was examined by 5 experts, and the feasibility and usefulness of the model was assessed by 80 stakeholders. The research results found that 1) learning activities can develop competencies of learners to create thinking processes by learning from real experiences with the community. The teacher was a facilitator in organizing activities. Learners were the creators of knowledge from project work. Measurement and evaluation in real situations resulted in 21st century skills that were consistent with the identity of community college students; 2) the learning management model with design thinking combined with the learning process using the community as a base to promote 21st century skills (HEART Model) had 4 components in total: (1) principles, (2) objectives, (3) 5-step learning processes, (4) measurement and evaluation, and 3) model evaluation. The feasibility aspect was at the highest level

with a mean of 4.68 and a standard deviation of 0.65. The usefulness aspect was at the highest level with a mean of 4.71 and a standard deviation of 0.57.

Keywords: Model Development, Design Thinking Process, Community-Based Learning, 21st Century Skills

บทนำ

จากแนวโน้มของการเรียนรู้ที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2025 ทักษะการคิดวิเคราะห์ และนวัตกรรม ทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่เรียนรู้ นำไปสู่การพลิกโฉมของแวดวงการศึกษา ทั้งการสร้างสรรค่นวัตกรรม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาตามกรอบแนวคิดของการเรียนรู้และการศึกษาในปี ค.ศ. 2030 ของหน่วยงาน The Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติและคุณค่า ซึ่งด้านทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบังคับตนเอง ทักษะการเข้าสังคม ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (OECD, 2561) และโทนี วากเนอร์ (2561) ได้อธิบายถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ ทักษะที่จำเป็นและมีความสำคัญในปัจจุบันนี้ คือ ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งมีแนวทางมาจากทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) สิ่งที่ต้องการอย่างเร่งด่วนในตอนนี้ คือ เครื่องยนต์ใหม่ที่จะขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 โดยแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมนั้นเหมือนกัน นั่นคือ การสร้างเศรษฐกิจที่ทำกำไรและยั่งยืน ซึ่งสร้างงานที่ดีให้ประชาชนได้โดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่าต้องเป็นรากฐานของเศรษฐกิจใหม่ก็คือ นวัตกรรมค่าเดียวเท่านั้น ปัจจุบันการศึกษาไทยเข้าสู่ยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งหมายถึงการศึกษายุคผลิตภาพเป็นยุคที่ต้องการผลผลิตหรือ Products ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชนและสังคมในภาพรวม ลักษณะการจัดการศึกษาจะต้องเน้นการทำได้ ลงมือทำแล้วออกมาเป็นผลผลิต การศึกษายุคใหม่นี้ไม่ใช่ยุคเทคโนโลยี ไม่ใช่ยุค Globalization แต่จะเป็นยุคของผลผลิต Production หรือ Product-Oriented ซึ่งทักษะที่เน้น คือ เน้นให้การศึกษาพัฒนาคนไปสร้างผลผลิต ฉะนั้นการเรียนรู้เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ในการศึกษา 4.0 ต้องมีเป้าหมายเพื่อให้ทันกับ

กับดักชาวต่างชาติที่ผลิตนวัตกรรมให้กับเราเป็นผู้บริโภคตลอดเวลาที่ผ่านมา และสามารถที่จะก้าวข้ามกับนั้นไป (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562)

การคิดเชิงออกแบบ หรือ Design Thinking คือ การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ ซึ่งเป็นการสร้างความคิดใหม่อย่างก้าวกระโดด สามารถนำมาใช้ในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบเดิม โดยเฉพาะสำหรับโครงการและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน รวมทั้งการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากการทดลอง กระบวนการทำงานซ้ำจากการเข้าใจมนุษย์ และการทดสอบผู้ใช้เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาดหลาย ๆ ครั้ง นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2560) โดยที่กระบวนการคิดเชิงออกแบบของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสร้างต้นแบบ (Prototype) 5) การทดสอบ (Test) ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 5 ขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น โดยสรุป กล่าวคือ 1) การสำรวจ เก็บข้อมูล สืบเสาะ เข้าใจถึงปัญหาอย่างลึกซึ้ง 2) การสร้างแนวความคิด หรือการสร้างสรรค์ 3) การนำแนวความคิดไปทดลองและปฏิบัติจริง (พัทธนันท์ บุตรนุญ, 2559) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มองเห็นว่า สามารถนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน สามารถที่จะส่งเสริมและฝึกฝนความสามารถให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามที่กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบ ต่อสังคมให้กับนักเรียนและยังเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วม กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับวิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียน ให้สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง และเป็นเรื่องใกล้ตัว ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริง

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เป็นสถาบันที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในสาย

อาชีพและบริการวิชาการแก่ชุมชนโดยส่วนร่วม บริการด้านการศึกษาให้กับผู้เรียนหลายประเภท โดยมีหลักการในการจัดการศึกษาดังที่อรชวัณ คุ่มประดิษฐ์ และคณะ (2557) กล่าวว่าวิทยาลัยชุมชนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนตามกรอบการศึกษาไทย 4.0 โดยที่ วิทยาลัย วงษา และคณะ (2563) ระบุว่าสถานศึกษาต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร ที่จะต้องมีการเชื่อมโยงให้หลากหลายมิติให้สอดคล้องต่อการพัฒนาประเทศ ต้องมีการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะหรือการบริหารต่าง ๆ แม้กระทั่งทัศนคติเพื่อให้เข้ากับสภาพของประเทศในปัจจุบัน สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ในการนำพาประเทศเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้อย่างยั่งยืน

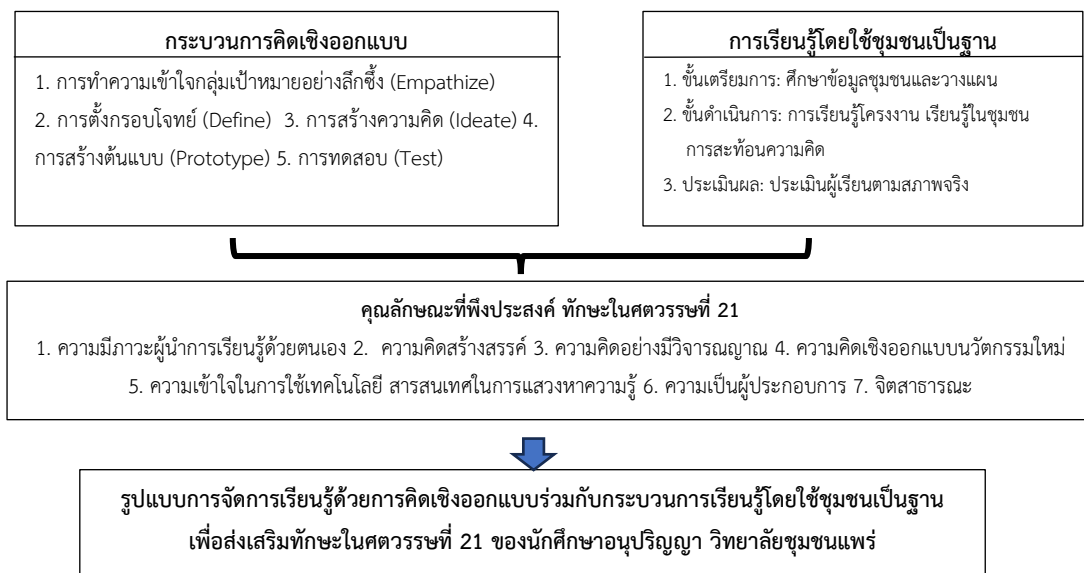
จากความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทยให้เป็นไปตามกรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง จึงศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาอนุปริญา วิทยาลัยชุมชนแพร่ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจะผลให้การพัฒนาคณาการศึกษากับประชาชนในชุมชน สามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงกับสภาพสังคมในปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา และการวิจัยตามกรอบแนวคิด และวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยและมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย หนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และทักษะในศตวรรษที่ 21

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การเรียนการสอน บทบาทของผู้สอน คุณลักษณะของผู้เรียน สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็น 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีการเผยแพร่ ไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง จำนวน 5 คน 2) อาจารย์ผู้สอนประจำของวิทยาลัยชุมชนแพร่ มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี ที่จัดกิจกรรมการสอนร่วมกับชุมชน จำนวน 10 คน 3)

นักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาที่เป็นแกนนำ ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรละ 2 คน จำนวน 10 คน ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 25 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบ

1. ผู้วิจัยสังเคราะห์ร่างรูปแบบ (Prototype) การจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

2. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อหาคุณภาพและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะ (เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการทำแบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน การคิดเชิงออกแบบ และมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา 4.0 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

3. บันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

4. ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) การจัดการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาวิทยาลัยชุมชนแพร่ ปีการศึกษา 2566 โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 80 คน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้สอน ประกอบด้วยอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนพิเศษจำนวน 20 คน 2) นักศึกษา จำนวน 60 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

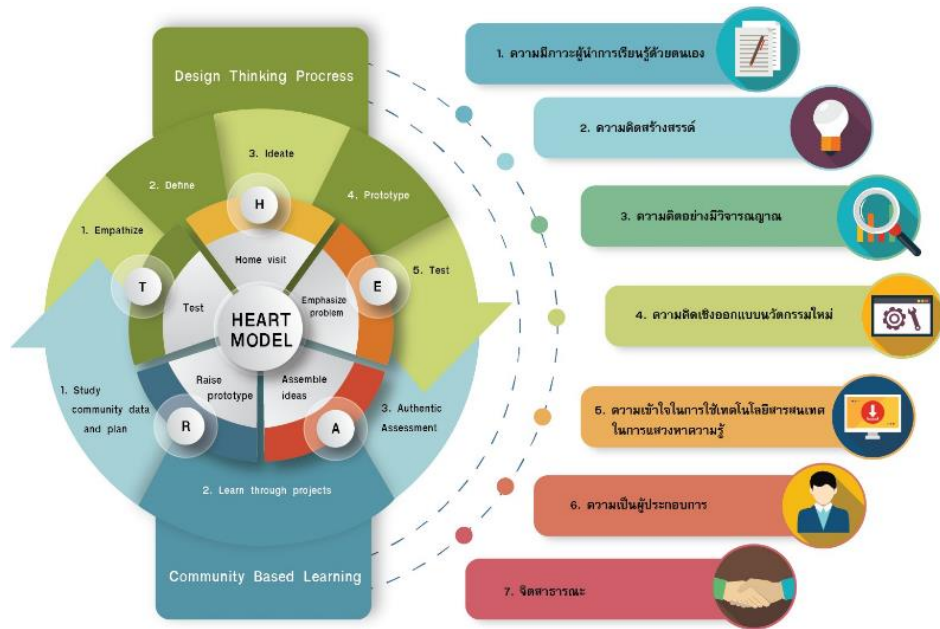
1.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย แนวคิดหลัก ได้แก่ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) 3) การสร้างความคิด (Ideate) 4) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และ 5) การทดสอบ (Test) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ: ศึกษาข้อมูลชุมชนและวางแผน (Study community data and plan) 2) ขั้นดำเนินการ: การเรียนรู้ด้วยโครงงาน เรียนรู้ในชุมชน การสะท้อนความคิด (Learn through projects) และ 3) ประเมินผล : ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ส่วนส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ คือ 1) ความมีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) ความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ 4) ความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ 5) ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ 6) ความเป็นผู้ประกอบการ และ 7) จิตสาธารณะ

1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า 1) ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดเชิงออกแบบ ควรเป็นไปอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าปัญหาด้วยตนเอง วางแผนแนวทางในการจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ลงมือปฏิบัติการตามขั้นตอนที่วางไว้ จากนั้นประเมินผล และร่วมกันสะท้อนคิดเพื่อพิจารณาข้อดี ข้อควรปรับปรุง ลักษณะการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนโดยใช้ความรู้ที่เรียนในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เน้นการลงมือกระทำมากกว่าเป็นการสอนเนื้อหาวิชา 2) บทบาทของอาจารย์ผู้สอนนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะทำกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้ดีโดยอาจารย์ผู้สอนต้องมีการวางแผนการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ ออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายที่ชัดเจน กิจกรรมที่จัดต้องมีความหลากหลาย

น่าสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด อาจารย์ผู้สอนยังต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมให้กับผู้เรียน โดยคอยจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียนและผู้เรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และคอยให้กำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ 3) ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาผ่านกระบวนการที่มีความหมายกับสมาชิกในกลุ่ม อันนำไปสู่การวางแผนและการสร้างสรรค์นวัตกรรมภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง (Learning by Doing) เพื่อสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกันมีวินัยในการทำงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน 4) สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ต้องมีความหลากหลาย ง่าย ใกล้เคียง ควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นทั้งสื่อของจริง สื่อเทคโนโลยี เพื่อสามารถกระตุ้นทักษะการคิดของผู้เรียนได้ รวมถึงควรใช้แหล่งเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะสื่อจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและฝึกฝนในการจัดกิจกรรมได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นสื่อที่สร้างสรรค์น่าสนใจ 5) การวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน วัดพฤติกรรมของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน ด้วยวิธีการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การตรวจสอบชิ้นงาน ประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียน โดยพิจารณาจากความถูกต้องในการเขียนแผน ความเหมาะสมกับช่วงวัย และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนแพร่ (HEART Model) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของรูปแบบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ คือ การเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิด การออกแบบการพัฒนาโครงการนวัตกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการศึกษา พัฒนา และต่อยอดจากความรู้ที่ได้ศึกษา 2) วัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของนักศึกษาอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนแพร่ 3) กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นลงพื้นที่ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Home visit: H) ขั้นที่ 2 ขั้นระบุโจทย์การพัฒนา (Emphasize problem: E) ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนระดมความคิดรูปแบบโครงงาน (Assemble ideas

: A) ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างต้นแบบ (Raise prototype: R) และขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบและประเมิน (Test : T) 4) การวัดและประเมินผล คือ การวัดและประเมินการพัฒนาโครงการนวัตกรรมพัฒนาชุมชน โดยใช้แบบประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยที่มีการให้คะแนนตามเกณฑ์รูบริก (Rubric Scoring) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) โครงการนวัตกรรมพัฒนาชุมชน และ (2) ทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังรูปที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

3. การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยแนวคิดหลัก ได้แก่ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานและทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ลักษณะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นฝึกการตั้งปัญหาจากการสำรวจข้อมูลในชีวิตจริง ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอนการวางแผนการทำโครงการอย่างเป็นระบบขั้นตอนมีการสืบค้นข้อมูลโดยให้ผู้เรียนเข้าไปสังเกตผู้พูดคุยหรือมีส่วนร่วมกับประเด็นที่ต้องการจะศึกษา ฝึกการสังเกตจากการค้นหาข้อมูลสาเหตุ ข้อจำกัดต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางและวิธีการสร้างต้นแบบจากแนวคิดได้อย่างเหมาะสม และสามารถเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์จริงที่แตกต่างในการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิด Brown, T. (2552) ซึ่งกล่าวว่า การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นความคิดที่มีรูปแบบเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอนในการทำงาน มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความคิดในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ขั้นตอนในการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดได้เหมือนนักออกแบบ แนวคิดของ Brown เน้นไปที่การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้จากผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยการทำงานกลุ่มจะช่วยให้เกิดการสร้างประสบการณ์ใหม่นำไปสู่การสร้างสิ่งใหม่ ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Melaville, A, Berg, A. C. & Blank, M. J. (2558) ได้กล่าวสรุป การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีหลายรูปแบบ เป็นการผสมผสานทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ (Academically Based Community Service : ABCS) จะ เชื่อมต่อภารกิจด้านการศึกษาของสถานศึกษากับชุมชนที่ล้อมรอบทั้งสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนของรัฐ จะถูกออกแบบมาเพื่อมุ่งเน้นในการฟื้นฟูชุมชน หลักการสำคัญของการให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ 2) การศึกษาความเป็นพลเมือง (Civic Education) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความเป็นพลเมืองที่มีพลังและรับผิดชอบ สนับสนุนการมีส่วนร่วม 3) การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) เป็นการใช้ประโยชน์จากความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนในประเด็นที่เกี่ยวกับโลก ธรรมชาติและความสัมพันธ์ทางสังคม 4) การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) หรือ “การเรียนรู้เชิงประสบการณ์” จะใช้ประวัติศาสตร์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นบริบทในการเรียนรู้ การทำงานของผู้เรียนตามความต้องการ 5) การเรียนรู้โดยการบริการ (Service Learning) เป็นการบูรณาการระหว่างการให้บริการชุมชน กับการศึกษาเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อประชาสังคมและ

ชุมชน 6) การเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-Based Learning) เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนใช้เวลาอยู่กับผู้ที่มีประสบการณ์เพื่อขอคำปรึกษา หรือการให้ข้อมูลเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ และซึมซับแบบอย่างที่ดีจากผู้ที่มีประสบการณ์

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้วิจัยสร้างรูปแบบ HEART Model กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นลงพื้นที่ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Home visit: H) ขั้นที่ 2 ขั้นระบุโจทย์การพัฒนา (Emphasize problem: E) ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนระดมความคิดรูปแบบโครงงาน (Assemble ideas : A) ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างต้นแบบ (Raise prototype: R) และขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบและประเมิน (Test : T) ทั้งนี้เพราะว่า เนื่องมาจากรูปแบบทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบมาวิเคราะห์ เช่น หลักสูตรอนุปริญญา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเชิงออกแบบ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนของ Joyce, B. R., Weil, M. & Calhoun, E. (2552) ที่กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง การนำแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และทฤษฎีการสอนมาจัดระบบโดย แบ่งออกได้ 4 ประการ คือ 1) ลำดับขั้นของการสอน (Syntax) 2) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (Social system) 3) ปฏิกิริยาของครูต่อพฤติกรรมของนักเรียน (Principles of reaction) และ 4) สิ่งสนับสนุนการสอน (Support system) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของวิวัฒน์ มีสุวรรณ (2560) และ Dyer J., et al., (2554) ที่กล่าวว่า นวัตกรรม คือ ผู้ที่มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขอบทดลองและประดิษฐ์ โดยเกิดจากการเชื่อมโยงความคิดจากการตั้งคำถาม การสังเกต ทำให้เกิดข้อมูลใหม่ วิธีคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และมีความตระหนักต่อความรับผิดชอบ

3. ผลจากการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้และประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสามารถพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพราะสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และสามารถนำความรู้ในสาขาวิชาในประยุกต์ใช้กับชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สอดคล้องกับปรัชนิวรรณ ตั้งภักดี (2562) ได้กล่าวถึงการคิดเชิงออกแบบว่า เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะ ด้านการคิดวิเคราะห์การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้และการประเมินที่ดี รวมทั้งกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นเครื่องมือกระตุ้นทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ หรือการสร้างผลงานออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรมและผู้เรียนได้ฝึก-พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับกัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) กล่าวว่า ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของผู้คนอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อม ให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 แนวคิดการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งมีหลายกลยุทธ์ ได้แก่ การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ การศึกษาความเป็นพลเมือง การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดยการบริการและการเรียนรู้ใช้การทำงานเป็นฐานในแต่ละกลยุทธ์มีกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานในชั้นเรียนกับชุมชนที่มีความหมายโดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครู ผู้เรียนและคนในชุมชนในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้และประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ดังนี้

1. กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และกระบวนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในศตวรรษที่ 21 เมื่อนำไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ยังสามารถให้พัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ (Competency Based Learning) ของผู้เรียนให้เกิดทักษะรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน คือ 1) ทักษะการสื่อสาร (Communication) 2) ทักษะการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม (Collaboration And Teamwork) 3) ทักษะการเป็น

ผู้นำ (Leadership) 4) ทักษะการแก้ไขปัญหาและการคิดวิเคราะห์ (Problem-Solving and Critical Thinking) 5) ทักษะการตัดสินใจ (Decision-Making) 6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional) และ 7) ทักษะจิตให้บริการ (Service Mind)

2. การจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการออกแบบวิธีการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education : OBE) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน การจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหา ตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้ทักษะการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะจากการลงมือปฏิบัติ งานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและกลุ่มคนในชุมชน นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน กระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ใช้ การเรียนรู้แบบนำตนเอง สืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ การสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์สังเคราะห์ การพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชนซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะเจตคติที่พึงประสงค์ ตระหนักในความรับผิดชอบ จิตอาสาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่จะนำความรู้ในสาขาวิชาไปประยุกต์ใช้กับชุมชน และตามเป้าหมายที่ร่วมกำหนด jointly ร่วมกับชุมชน และเกิดการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอนาคตสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันวิทยาลัยชุมชน ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 21 แห่งทั่วประเทศ ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอนุปริญญา สำหรับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มี

ศักยภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและการเข้าสู่รูปแบบจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education : OBE) ของวิทยาลัยชุมชนทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

วิทยาลัยชุมชนควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเรียนการสอนในลักษณะรูปแบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อคุณลักษณะผู้เรียนที่รองรับการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ให้กับนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้เรียนให้มีความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่และความเป็นผู้ประกอบการ เป็นจุดอ่อนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารศรีล้านช้างวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(6), 47-55.
- โทนี วากเนอร์. (2561). *คู่มือสร้างนักนวัตกรรมเปลี่ยนโลก*. (ดลพร รุจิรวงศ์, แปล). กรุงเทพฯ : บุ๊คสเคป.
- พัทธนันท์ บุตรอุย. (2559). *การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ออนไลน์โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคนิคการวิเคราะห์อนาคตเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงธุรกิจของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสาขาการจัดการ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2562). *หลักการพื้นฐานการอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิวรรณ ตั้งภักดี. (2562). การพัฒนาแบบการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อการผลิตสื่อของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(1), 107-125.
- วิภาลัย วงษา และคณะ. (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(33), 133-142.

- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย*, 11(3), 179-191.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของครูนวัตกรด้านเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน เครือข่ายมหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(3), 50-61.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2560). การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ. เข้าถึงได้จาก <http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2563). 10 ทักษะแห่งอนาคตที่นายจ้างมองหาในอีก 25 ปีข้างหน้าและระยะเวลาที่ต้องใช้ในการเรียนรู้. เข้าถึงได้จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/top-10-job-skills-for-
- อรขวัญ คุ่มประดิษฐ์ และคณะ. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของหัวหน้าหน่วยจัดการศึกษา สังกัดวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(3), 107-119.
- Brown, T. (2552) *Change by design: How design thinking transforms organizations and inspires innovation*. New York : HarperCollins Publishers.
- Dyer, J., Gregersen, H. & Chistensen, C. M. (2554). *The innovator's DNA: Mastering the five skills of disruptive Innovators*. Boston : Harvard Business School.
- Joyce, B. R., Weil, M. & Calhoun, E. (2552). *M. Model of Teaching*. Englewood Cliff, Prentice-Hall.
- Melaville, A, Berg, A. C. & Blank, M. J. (2558). *Community-based learning: Engaging students for success and citizenship*. Retrieved from <https://digitalcommons.unomaha.edu/slcepartnerships/40>
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills Education 2030*. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/2030>

การพัฒนาสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน

Development of Interactive Book Media to Promote Learning in Dance
on standard Ramwong Mattathan

ประวิทย์ ฤทธิบุลย์¹ มาโนช บุญทองเล็ก² อาทิตยา เงินแดง³ นงนภัส สุขสบาย⁴
ภันทิลา ทองประดับ⁵ วิลาสินี ม่วงเจริญ⁶ และสันติสุข พลศรี⁷

Pravit Rittibul, Manoch Boontonglek, Artitaya Ngerndang, Nongnaphat Suksabai,
Phanthila Tongpradab, Wirasinee Mounghcharoen and Santisuk Phonsri

Received: February 26, 2023

Revised: April 14, 2024

Accepted: April 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการประยุกต์ใช้สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ซึ่งลักษณะภายในกลุ่มตัวอย่างมีความคล้ายคลึงกันใช้หน่วยสุ่มเป็นห้องเรียน รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง เครื่องมือที่ใช้ สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก แบบประเมินคุณภาพสื่อแบบประเมินความพึงพอใจ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี เนื้อร้อง และทำรำจากการพิจารณาค่าความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น

¹⁻⁷ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี; Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Corresponding author, e-mail: manoch_b@rmutt.ac.th, Tel. 093-5959898

ว่าความสอดคล้องกัน โดยมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์เท่ากับ 86.90/90.85 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก การทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.58 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.98 การทดสอบหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.17 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.41 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาสื่อการเรียนรู้, สื่อการเรียนรู้ร่างมาตรฐาน, อินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop and find the efficiency of an interactive book media on Standard Thai Dance; 2) to compare the learning achievement before and after the application of the interactive book media; and 3) to study the satisfaction of students. The sample group used in this research was 24 Mathayom Suksa 1 students of Debsirin Romklao school. The cluster sampling method was used, which had similar characteristics within the sample group. The sampling unit was a classroom. The research design was a single group pre-test and post-test. The instruments used were interactive book media, media quality assessment form, satisfaction assessment form, pre-test, and post-test. The statistics used were mean, standard deviation, and index of consistency. The research results found that 1) the development of the interactive book media on Standard Thai Dance, which contained important contents including history, performance format, costumes, musical instruments, lyrics, and dance moves. From the consideration of the consistency value of experts, it was found that the consistency was at the highest level and the media was effective according to the criteria of 86.90/90.85; 3) the results of the comparison of learning achievements using the interactive book media, the pre-test had an average score of 14.58 and a standard deviation of 2.98. The post-test had a higher average score of 18.17 and a standard deviation of 2.41. The

results of the analysis of the post-test achievements were significantly higher than the pre-test at a statistical level of .05, and 4) the results of the evaluation of satisfaction with the media had an average of 4.93 and a standard deviation of 0.46, which was at the highest level.

Keywords: Development of Learning Media, Standard Ramwong Mattathan Learning Media, Interactive Book

บทนำ

การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ของคนและสังคมโดยมีจุดมุ่งหมายพื้นฐาน คือ เรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกตามยุคสมัยได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อสังคมเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยน นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่า หากรูปแบบการศึกษายังหลงติดอยู่กับสิ่งเก่าที่เคยใช้ได้ผลในยุคเก่าย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับโลกที่เป็นจริงทั้งในปัจจุบันและในอนาคตที่จะยิ่งเข้มข้นขึ้นโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ที่กระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลง (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2557) ผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สืบเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนที่เพิ่มขึ้นมาก จึงอาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลงจึงจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำเทคนิคและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีในด้านอุปกรณ์ไอที เช่น สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้สามารถใช้ประโยชน์ได้มากมาย เช่น การสืบค้นข้อมูล การติดต่อสื่อสารเพื่อความสะดวกรวดเร็ว นักการศึกษาในปัจจุบันจึงมีการนำสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ มารวมกันกับเทคโนโลยีได้อย่างเป็นระบบทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนที่เพิ่มมากขึ้น (พรทิพย์ ปรียวาติต และวิชัย นภาพงศ์, 2559)

ในสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระนาฏศิลป์ พบว่า เนื้อหาสาระมีจำนวนมากเน้นการบรรยายและจดบันทึกเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย อีกทั้งเนื้อหาขาดความน่าสนใจและมีรายละเอียดที่ซับซ้อน รูปแบบและเทคนิคการสอน สื่อ ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน รวมไปถึงผู้สอนขาดความพร้อมในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและกระตุ้นผู้เรียน (จิตติพล อำพร, ณัฐนิชา เทียงพูนวงศ์, ณัฐธิดา เสือพิทักษ์, ตรีรัตน์

โพธิ์โรจน์, ธนพร ห้องดอกไม้ และสุทธิดา สุขเกษม, 2564) ซึ่งในงานวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันพบว่า ผู้เรียนพึงพอใจรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ตรงกับวัยและความสนใจ โดยผู้เรียนจะให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียนและร่วมแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุที่ส่งผลให้ในปัจจุบันมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผ่านการปฏิบัติลงมือกระทำด้วยตนเอง การพัฒนาศักยภาพ การคิดวิเคราะห์ ตลอดจนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิสัมพันธ์กับสื่อมัลติมีเดียหรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ (พิชญานา ยืนยาว และณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง, 2560) รูปแบบการเรียนรู้ที่มีการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและบทเรียนของการจัดการเรียนการสอนก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจ และเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากสื่อที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมเทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality, AR) เป็นเทคนิครูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้ โดยหลักการของเทคโนโลยีความจริงเสริมนั้นคือ การพัฒนาเทคโนโลยีที่ผสานเอาโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกันผ่านซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อต่าง ๆ เช่น กล้องวิดีโอหรืออุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งภาพเสมือนจริงนั้นจะแสดงผลผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์หรือแสดงผลบนหน้าจออุปกรณ์อื่น ๆ โดยภาพเสมือนจริงที่ปรากฏขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) กับผู้ชมได้ทันทีที่อาจมีลักษณะทั้งที่เป็นภาพนิ่งสามมิติหรืออาจจะเป็นสื่อที่มีเสียงประกอบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบสื่อแต่ละรูปแบบว่าให้ออกมาแบบใดจากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ในกลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ สารนาฏศิลป์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมผ่านรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเข้าร่วมสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน อีกทั้งยังได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาชีพ (PLC) และสอบถามความคิดเห็นจากครูในรายวิชานาฏศิลป์ในการจัดการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระค่อนข้างมากทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจ และไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนในรูปแบบเดิมจึงไม่เพียงพอต่อการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้อีกต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทิฟเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง ราวมาตรฐาน ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งภายในสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทิฟจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับราวมาตรฐาน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง ตลอดจนเครื่องแต่งกาย เนื้อร้อง และท่ารำ โดยจะนำเสนอในรูปแบบสื่อมัล

ติมิเดียผสมผสานกับหนังสือเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เรื่อง รำวงมาตรฐาน เพื่อเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้และช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีให้แก่ผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง รำวงมาตรฐาน ก่อนและหลังการประยุกต์ใช้สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - 1.1 สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน
 - 1.2 แบบประเมินคุณภาพสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้าน เนื้อหาและด้านสื่อ
 - 1.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน
 - 1.4 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง รำวงมาตรฐาน
2. ขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
 - 2.1 ศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 4 ประเภท ซึ่งประกอบไปด้วย 1) สื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน 2) แบบประเมินคุณภาพสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อ 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่ออินเตอร์แอคทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐานและ 4) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง รำวงมาตรฐาน
 - 2.2 ดำเนินการประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 5 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐานใช้กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า จำนวน 24 คน

3.2 เก็บข้อมูลก่อนทำการทดลองด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน

3.3 ในระหว่างทดลองทำการเก็บคะแนนผลระหว่างเรียนโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก แล้วมอบหมายให้นักเรียนออกมาแนะนำหน้าชั้นเรียนแล้วจึงเก็บคะแนนโดยแบบบันทึกคะแนน

3.4 เก็บข้อมูลหลังทำการทดลองใช้สื่อด้วยแบบทดสอบหลังเรียน

3.5 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจหลังเรียนด้วยสื่อ อินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก เรื่องรำวงมาตรฐาน

3.6 นำผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนจากการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก เรื่องรำวงมาตรฐานไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.7 เก็บข้อมูลแบบสอบถามแล้วจึงนำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน พบว่า ผลการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊ก คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแควทีฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐานเพื่อแก้ปัญหาบทเรียนที่มีเนื้อหาจำนวนมากจึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาเนื้อหาให้มีความน่าสนใจและมีความแปลกใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนลดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ แต่จะยังคงเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนตามเดิม จึงได้ทำการพัฒนาสื่อออกมาในรูปแบบหนังสือที่มีเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เป็นเครื่องมือภายในสื่อเพื่อสแกนดูเนื้อหา ภายในสื่อจะประกอบไปด้วยเนื้อหาหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี เนื้อร้อง ทำรำ จะแสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

(N = 5)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ด้านเนื้อหา			
ด้านเนื้อหา	4.72	0.49	มากที่สุด
ด้านภาพและเสียง	4.73	0.48	มากที่สุด
ด้านการใช้ภาษา	4.66	0.48	มากที่สุด
รวม	4.70	0.48	มากที่สุด
ด้านสื่อ			
ด้านสื่อ	4.66	0.50	มากที่สุด
ด้านการใช้งาน	4.73	0.47	มากที่สุด
รวม	4.70	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.70	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบค่าความเหมาะสมของ สื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมโดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า สื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

(N = 5)

รายการประเมินความสอดคล้อง	(IOC)	ความหมาย
ด้านเนื้อหา		
ด้านเนื้อหา	1.00	สอดคล้อง
ด้านภาพและเสียง	0.93	สอดคล้อง
ด้านการใช้ภาษา	0.93	สอดคล้อง
ด้านสื่อ		
ด้านสื่อ	0.91	สอดคล้อง
ด้านการใช้งาน	0.80	สอดคล้อง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบหาค่าความสอดคล้องของการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ระดับ 0.91 สรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน มีความสอดคล้องกัน

2. การทดลองและหาประสิทธิภาพของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน พบว่า

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เรื่อง รำวงมาตรฐาน

(N = 24)

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	เกณฑ์มาตรฐาน	E_1/E_2
คะแนนระหว่างกิจกรรม	20	17.38	86.90	80	86.90
คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน	20	18.17	90.85	80	90.85

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เรื่อง รำวงมาตรฐาน แล้วนำผลคะแนนระหว่างเรียนของนักเรียน 24 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้ 86.90 และค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้ 90.85 แสดงให้เห็นว่าผลการสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค เรื่อง รำวงมาตรฐาน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือ E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 86.90/90.85

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่ฟู้ค พบว่า ผลการวิเคราะห์การสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

ที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยการทดสอบก่อนเรียนแล้วให้นักเรียนได้ใช้งานสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน แล้วทำการทดสอบหลังเรียน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้สื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
บททดสอบก่อนเรียน	20	14.58	2.98	3.91*	.001
บททดสอบหลังเรียน	20	18.17	2.41		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผลการใช้การสอนผ่านสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ในการทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.58 ค่า S.D. เท่ากับ 2.98 หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการสอนผ่านสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน แล้วทำการทดสอบหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.17 มีค่า S.D. เท่ากับ 2.41 การวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 3.91 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน พบว่าผลการวิเคราะห์หาผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้ด้วยสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจที่มีต่อสื่ออินเตอร์แอคทีฟที่ฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
อธิบายเนื้อหาของบทเรียนชัดเจน เข้าใจง่าย	4.79	0.42	มากที่สุด
เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	4.58	0.50	มากที่สุด
ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	4.71	0.46	มากที่สุด
รวม	4.69	0.46	มากที่สุด

ด้านสื่อ			
คำอธิบายการใช้สื่อชัดเจน และเข้าใจง่าย	4.54	0.51	มากที่สุด
รูปแบบสื่อมีความสวยงาม แปลกใหม่ และน่าสนใจ	4.88	0.34	มากที่สุด
เป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตัวเอง	4.75	0.44	มากที่สุด
สื่อมีความทันสมัย	4.58	0.50	มากที่สุด
การใช้งานง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	4.67	0.48	มากที่สุด
สื่อมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน	4.54	0.51	มากที่สุด
รวม	4.66	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.68	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 เมื่อพิจารณาในรายด้านแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านสื่ออยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 รองลงมาด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน พบว่า ผลการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน เพื่อแก้ปัญหาบทเรียนที่มีเนื้อหาจำนวนมากจึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาเนื้อหาให้มีความน่าสนใจและมีความแปลกใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ลดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ แต่ยังคงเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนตามเดิม จึงได้ทำการพัฒนาสื่อออกมาในรูปแบบหนังสือที่มีเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) เป็นเครื่องมือภายในสื่อเพื่อสแกนดูเนื้อหา ภายในสื่อจะประกอบไปด้วยเนื้อหาหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี เนื้อร้อง ทำร่ำ เนื่องจากเป็นความรู้เบื้องต้นที่สำคัญต่อการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก ผู้สอนจึงได้จัดทำคู่มือเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมมากที่สุดก่อนที่จะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย มาลาศิลป์ (2563) พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของสื่อประสม เรื่อง พัฒนาการของมนุษย์

รายวิชาสุขศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6972 หรือคิดเป็นร้อยละ 69.723

2. ประสิทธิภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนเต็ม 20 เท่ากับ 14.83 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 24 คน หลังจากทำการทดสอบก่อนเรียนเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำสื่อที่พัฒนาไว้มาทำการใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยได้ทำการบันทึกผลคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนแล้วนำผลของคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 86.90 และหลังจากการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน นำผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 90.85 แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.90/90.85 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภรัตน์ โสดาจันทร์, ทะนงศักดิ์ โสวัจสสตากุล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี (2563) พบว่า สื่อมีประสิทธิภาพ 77.92/75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/7

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง รำวงมาตรฐาน หลังเรียนรู้โดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน สูงกว่าก่อนเรียน จากการทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน โดยการใช้แบบทดสอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.58 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.98 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 18.17 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.41 ซึ่งสูงขึ้นจากเดิมแสดงให้เห็นว่า สื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน อีกทั้งเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สนใจในบทเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุข สนุกสนานโดยการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช (2562) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอาชีวศึกษาหลังผ่านสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็น

ว่าการใช้สื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมีปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสามารถนำมาใช้พัฒนาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดี และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษาให้มีความสนใจ และมีการตอบสนองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น

4. ความพึงพอใจของผู้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐานพบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ด้านสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 จากการสังเกตระหว่างการเรียนการสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน พบว่า ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีความสนุกสนานระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีที่แปลกใหม่และทันสมัยส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยภัทร โกษาพันธุ์ และภทรกิติ ไชยสิงห์ (2563) ได้ดำเนินการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบตอบสนองสำหรับเด็กปฐมวัยด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงพบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ภายในสื่อจะประกอบไปด้วยเนื้อหาหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี เนื้อร้อง ทำท่า ในการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาสื่อตามรูปแบบ ADDIE MODEL จากนั้นคณะผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปวิเคราะห์คุณภาพหาความเที่ยงตรงและสอดคล้อง (IOC) ของเนื้อหาและได้มีการแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขตามพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีความคะแนนเฉลี่ยรวมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 5 คน มีค่าดัชนีสอดคล้องอยู่ที่ระดับ 0.96 สรุปได้ว่ามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน และความเหมาะสมโดยภาพรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 สรุปได้ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.90/90.85 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมี

ความสนุกสนานระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีที่แปลกใหม่และทันสมัยส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการเรียนการสอนด้วยสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน สามารถกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้และสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนได้ทุกช่วงชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับช่วงชั้นหรือกลุ่มสาระที่จะนำไปใช้ เพื่อเป็นตัวช่วยในการเรียนการสอนให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทีฟบุ๊กและการนำไปใช้จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน ที่ใช้ในการประกอบการเรียนการสอน ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมและทักษะการใช้งานควบคู่กันไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาและขยายขอบเขตเนื้อหาการวิจัยให้ครอบคลุมถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียน
2. ในการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทีฟบุ๊ก เรื่อง รำวงมาตรฐาน ควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนทั้งด้านอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมจะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของสื่อทำได้เต็มที่ หรือทำให้ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่ได้รับลดลง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทีฟบุ๊ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ได้รับทุนการสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากสาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพด้านระบบการเรียนการสอนและระบบบริการการศึกษาและความร่วมมือในการผลิตบัณฑิตนันทปฏิบัติ (Hands-On)

เอกสารอ้างอิง

- จิตติพล อ่ำพร, ณัฐนิชา เทียงพูนวงศ์, ณัฐธิดา เสือพิทักษ์, ตรีรัตน์ โพธิ์โรจน์, ธนพร ห้องดอกไม้ และสุทธิดา สุขเกษม. (2564). การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR BOOK) เรื่อง วิวัฒนาการนาฏศิลป์การละครไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารพัฒนศิลป์ วิชาการ*, 5(2), 136-148.
- ดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช. (2562). การวิจัยการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบ ปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เพื่อพัฒนาทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต่างกัน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 30(3), 16-29.
- ปิยภัทร โกษาพันธุ์ และภทรกิติ ไชยสิงห์. (2563). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบตอบสนองสำหรับ เด็กปฐมวัยด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม. *วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(2), 15-26.
- พรทิพย์ ปริญญาพิต และวิชัย นภาพงศ์. (2559). ผลของการใช้บทเรียน Augmented Reality Code เรื่องคำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 27(1), 9-17.
- พิชญาภา ยืนยาว และณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนแบบบันเทิงของ นักศึกษามหาวิทยาราชภัฏนครปฐม. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัย ศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 10(3), 904-920.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2557). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสาร ปัญญาวิวัฒน์*, 5(พิเศษ), 195-205.
- ศุภชัย มาลาศิลป์. (2563). การพัฒนาสื่อประสม (multimedia) เรื่อง พัฒนาการของมนุษย์ รายวิชาสุขศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 43(4), 46-59.
- ศุภรัตน์ โสดาจันทร์, ทะนงศักดิ์ ไสวจัสตาทกุล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. (2563). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เรื่อง งานช่างภายในบ้าน ของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(2), 30-39.

การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

Development of Digital Media to Publicize Undergraduate Courses at
Naresuan University

ศธาเพชร สุทธิ¹ และภาสกร เรืองรอง²

Kataphet Sutthi and Passakorn Rueangrong

Received: February 15, 2024

Revised: April 03, 2024

Accepted: April 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนและบุคคลทั่วไปที่ใช้การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร เปรียบเทียบจากตาราง Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% จำนวน 222 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบสุ่มโดยบังเอิญ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร 2) หน้าเพจเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ประกอบด้วย 1.1) ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ($\bar{X} = 4.77$, $S.D.=0.29$) และ 1.2) ผลการประเมินคุณภาพด้านสื่อ

¹⁻² มหาวิทยาลัยนเรศวร; Naresuan University

Corresponding author, e-mail: kataphets62@nu.ac.th

ของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ($\bar{X} = 4.75$, S.D.=0.43) และ 2) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D.=0.61)

คำสำคัญ: สื่อดิจิทัล, การประชาสัมพันธ์, หลักสูตรปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University; and 2) to study the satisfaction of those who used digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University. The sample group included students and public who used the development of digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University. Yamane table was used at the error level of 5%, totaling 222 people who were randomly selected by accidental sampling. The research instruments were 1) digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University. and 2) website page to publicize the undergraduate courses at Naresuan University, 3) satisfaction assessment form of digital media users to publicize the undergraduate courses at Naresuan University. The statistics used in data analysis were mean and standard deviation. The research results found that 1) the results of the assessment of the quality of digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University consisted of 1.1) the results of the assessment of the quality of the content of digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University were at a very good quality level ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.29), and 1.2) the results of the assessment of the media quality of digital media to publicize the undergraduate courses at Naresuan University were at a very good quality level ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.43), and 2) the results of the analysis of the satisfaction of digital media users to publicize the undergraduate courses at Naresuan University were at a very good quality level ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61).

Keywords: Digital Media, Public Relations, Undergraduate Courses at Naresuan University

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความกว้างขวางและมีความสลับซับซ้อนด้วยจำนวนของประชากรของประเทศที่มีเพิ่มมากขึ้น และการสื่อสารก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความเป็นสังคม เนื่องจากมนุษย์เราต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและการสื่อสารก็เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของคนในสังคม เพราะทุกคนจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยในการติดต่อเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ (วิรัช ฤทธิ์ธนกุล, 2552) การประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรที่ทำการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นทั้งสมาชิกภายใน องค์กรและที่เป็นประชาชนภายนอกองค์กรเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรและเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ๆ ด้วย (ลักษณะ สตะเวทิน, 2554) การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์เป็นงานที่มีขอบเขตที่กว้าง สามารถสื่อสารได้หลายมิติ และเป็นการสื่อสารรอบด้าน ลักษณะเด่นของงานประชาสัมพันธ์ คือ การสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและแสดงถึงความเป็นผู้นำที่เกิดขึ้นกับองค์กร ทั้งนี้อะการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์ทั้งภายในองค์กรเพื่อมุ่งหวังให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและการประชาสัมพันธ์ภายนอกองค์กรเพื่อสร้างคุณค่าให้กับองค์กร (เอกราษฎร์ บางท่าไม้, 2555)

การติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อาจกระทำได้หลายวิธี สื่อประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสื่อสารที่เป็นตัวกลางในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับสื่อประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวรในรูปแบบเดิมเป็นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออฟไลน์ การแจกใบปลิว (Brochure) ซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่มีภาพเคลื่อนไหว รูปภาพและเสียงจึงไม่สามารถดึงดูดความน่าสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้เท่าที่ควร เพราะถ้าองค์กรไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์หรือเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแล้ว ก็จะส่งผลให้การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ขององค์กรไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับวรวิชัย ครุจิต (2555) และอรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) ได้กล่าวตรงกันว่า การเลือกใช้สื่อ

ที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการสื่อสารในองค์กร การเลือกสื่อที่มีความเหมาะสมจะทำให้เนื้อหาข่าวสารถูกเผยแพร่ไปยัง กลุ่มเป้าหมายซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอายุที่แตกต่างกัน สื่อที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อการสื่อสารในองค์กรเป็นอย่างมาก

การผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับการสื่อสารด้านการประชาสัมพันธ์ องค์กรจะต้องใช้สื่อประชาสัมพันธ์นั้น ๆ อย่างมีความมุ่งหมายหรือมีวัตถุประสงค์ นับว่าเป็นเสมือนหัวใจของการประชาสัมพันธ์เลยทีเดียว และด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันช่วยให้มีสื่อใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เป็นการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยให้แก่การสื่อสารประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน นอกจากนี้สื่อออนไลน์ยังช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาจากทั่วทุกมุมโลกอยู่ ใกล้แค่เพียงปลายนิ้วสัมผัส จึงนับได้ว่าปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง กลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ขึ้นในพื้นที่ใหม่ ๆ

มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทำศิลปวัฒนธรรม และให้บริการการศึกษาในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา เพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิตบัณฑิตทุกระดับอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่แผนการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย จึงมอบหมายให้กองบริการการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้บริการทางการศึกษาและประชาสัมพันธ์หลักสูตรระดับปริญญาตรี รวมไปถึงการให้บริการทางด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนกิจการด้านการศึกษาตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

ดังนั้นผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเว็บไซต์หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาสภาพในปัจจุบันได้ เพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้อีกทางหนึ่ง ที่ช่วยสนับสนุนให้นิสิต อาจารย์ บุคลากร และบุคคลที่สนใจ เข้ามาหาความรู้ ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นแหล่งข้อมูลและความรู้ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปทั่วโลก ประกอบกับในปัจจุบันรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้ช่องทางการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลมากขึ้น นั้นเป็นเพราะการขยายขอบเขตและบทบาทของอินเทอร์เน็ตสำหรับสังคมไทยเริ่มสูงขึ้น การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตเป็นการเติบโตที่รวดเร็ว ด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ ง่ายต่อการใช้งานเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา สามารถให้ข่าวสารข้อมูลได้มากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ ทั้งข้อความ ภาพและเสียง ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารกับ

บุคคลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ภายในระยะเวลาอันสั้น ประกอบกับราคาคอมพิวเตอร์มีราคาที่ถูกกว่าสมัยก่อนทำให้ในแต่ละครอบครัวมักจะมีคอมพิวเตอร์ใช้ด้วยแนวโน้มการเติบโตการใช้อินเทอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้นจึงทำให้เป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้การใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารกับผู้บริโภคเป็นช่องทางที่ไม่ควรมองข้ามได้เลย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินการสร้างหน้าเพจเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางแผน ดำเนินการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเว็บไซต์ ศึกษาและวางแผนการพัฒนาหน้าเพจเว็บไซต์เพื่อรองรับสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยการกำหนดขอบเขตเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีคุณภาพทั้งในด้านเนื้อหา ด้านความสวยงาม ด้านการเข้าใช้งาน และระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาระบบ

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบเว็บไซต์ ผู้วิจัยได้ออกแบบการพัฒนาระบบเว็บไซต์ตามหลักการวิธีการออกแบบเว็บไซต์ในยุค 2.0 โดยใช้การออกแบบแต่ละเว็บเพจให้มีลักษณะที่คล้ายกันทั้งการออกแบบหน้าเพจและเมนู เพื่อไม่ให้เว็บไซต์ดูซับซ้อน และง่ายต่อการใช้งานของผู้ใช้งานสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยออกแบบการจัดวางเนื้อหาต่าง ๆ ในเว็บไซต์ ออกแบบลักษณะการแสดงผลทางด้านการกราฟิกของเว็บไซต์ กำหนดการเลือกใช้สีและรูปภาพที่จะนำมาแสดงในเว็บไซต์ ออกแบบพื้นหลัง ออกแบบระบบนำทาง ออกแบบเมนู ลิงค์ (Link) และปุ่มต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดขนาดและสีตัวอักษรที่จะแสดงในเว็บไซต์ โดยออกแบบให้เป็นแนวทางและรูปแบบเดียวกันเพื่อง่ายและสะดวกต่อผู้ใช้งานเว็บไซต์

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาเว็บไซต์ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์ตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้ จัดวางเนื้อหาต่าง ๆ ของเว็บไซต์ และดำเนินการพัฒนาขึ้นมาเป็นเว็บไซต์ที่สามารถทำงานได้จริง และสะดวกต่อการใช้งานของผู้เข้าใช้งานเว็บไซต์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร วิธีดำเนินการสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มีลำดับขั้นตอนการสร้างตามรูปแบบของ ADDIE MODEL ดังต่อไปนี้ 2.1 ขั้นวิเคราะห์ (A: Analysis) 2.2 ขั้นตอนออกแบบ (D: Design) 2.3 ขั้นพัฒนา (D: Development) 2.4 ขั้นทดลองใช้ (I: Implementation) และ 2.5 ขั้นประเมินผล (E: Evaluation)

2.1 ขั้นวิเคราะห์ (A: Analysis)

2.1.1 ทำการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักเรียนและผู้สนใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.2.2 ศึกษาเนื้อหา/หลักสูตรทั้งหมด 18 คณะ ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยนเรศวร และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจะได้นำมาสร้างเป็นภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) และภาพเคลื่อนไหวโมชันกราฟิก (Motion Graphic) เพื่อนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.2 ขั้นตอนออกแบบ (D: Design)

2.2.1 ออกแบบและเรียบเรียงเนื้อหา/หลักสูตร ทั้งหมด 18 คณะของมหาวิทยาลัยนเรศวร และนำสาระสำคัญของเนื้อหา/หลักสูตร มาเพื่อใช้สร้างเป็นสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตร ระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.2.2 ออกแบบและศึกษาขั้นตอน และวิธีการสร้างภาพอินโฟกราฟิก เพื่อใช้ในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ทั้งหมด 18 คณะของมหาวิทยาลัยนเรศวร

2.2.3 ออกแบบและศึกษาขั้นตอน และวิธีการสร้างสื่อโมชันกราฟิกเพื่อใช้ในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ทั้งหมด 18 คณะ

2.3 ขั้นพัฒนา (D: Development)

2.3.1 นำข้อมูลเนื้อหา/หลักสูตร ทั้งหมด 18 คณะ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่วิเคราะห์และออกแบบไว้มาสร้างเป็นสื่อภาพนิ่งอินโฟกราฟิก (Infographic) โดยออกแบบให้มีสีสันสวยงามเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อง่ายและสะดวกต่อผู้ใช้งานสื่อประชาสัมพันธ์

2.3.2 นำสื่อภาพนิ่งอินโฟกราฟิก (Infographic) เนื้อหา/หลักสูตร ทั้งหมด 18 คณะ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว มาสร้างเป็นสื่อภาพเคลื่อนไหวหรือโมชันกราฟิก (Motion Graphic) โดยออกแบบให้มีสีสันสวยงามเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อง่ายและสะดวกต่อผู้ใช้งานสื่อประชาสัมพันธ์

2.3.3 นำสื่อโมชันกราฟิก (Motion Graphic) ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วมาอัปโหลดลงหน้าเว็บไซต์ที่ดำเนินการสร้างไว้ โดยแยกเนื้อหา/หลักสูตร ออกเป็น 3 กลุ่มเพื่อสร้างเป็นสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ดังนี้ 1) กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 3) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2.3.4 นำสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ ข้อเสนอแนะในเนื้อหาแล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อความถูกต้อง

2.3.5 นำสื่อโมชันกราฟิกที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งแบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ทั้งหมด 3 คน และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ทั้งหมด 3 คน โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท หรือเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านการประชาสัมพันธ์และแนะแนวการเข้าเรียนต่อในอุดมศึกษา และด้านเนื้อหาข้อมูลหลักสูตร อย่างน้อย 5 ปี

2) มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ยอมรับ ตรวจสอบความถูกต้อง

ใช้แบบประเมินลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	ดีมาก
4	หมายถึง	ดี
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	ดี
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

2.4 ขั้นการทดลองใช้ (I: Implementation) เมื่อผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการแสดงผลหน้าเว็บไซต์ คำถูกคำผิด และเสียง ของสื่อดิจิทัล เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร จากนั้นนำสื่อดิจิทัลมาทดลองใช้ กับตัวแทนเจ้าหน้าที่ของคณะ ทั้งหมด 18 คณะ จำนวน 36 คน

2.5 ขั้นประเมินผล (E: Evaluation) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มาทำการวิเคราะห์ผล โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของตัวแทนคณะที่มีต่อสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ทั้งหมด 18 คณะ จำนวน 36 คน พบว่า มีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.67)

3. การดำเนินการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ออนไลน์ (Google Forms) แบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นจะนำไปใช้กับบุคคลทั่วไปและกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญในการศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม

3.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม พิจารณารายการประเมินและคุณลักษณะที่ต้องการประเมินความพึงพอใจของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

3.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของบุคคลทั่วไปและผู้เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร แบบออนไลน์บน (Google Forms) ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 และ 1 กำหนดความหมายของคะแนนการประเมิน ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การกำหนดค่าระดับน้ำหนักคะแนนกำหนดไว้ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะความถูกต้อง ความสอดคล้องของ คุณลักษณะการประเมิน และความเหมาะสมอื่น ๆ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3.5 จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร และดำเนินการสร้างลิงค์แบบสอบถามความพึงพอใจ บนหน้าเว็บไซต์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า

1.1. ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 ซึ่งอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

1.2. ผลการประเมินคุณภาพด้านสื่อของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ผลการประเมินคุณภาพด้านสื่อของสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 โดยมีค่าเฉลี่ยด้านเว็บไซต์เท่ากับ 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ด้านภาพประกอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 ด้านตัวอักษรและการใช้สี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0. และด้านการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 ซึ่งอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้งานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ซึ่งความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

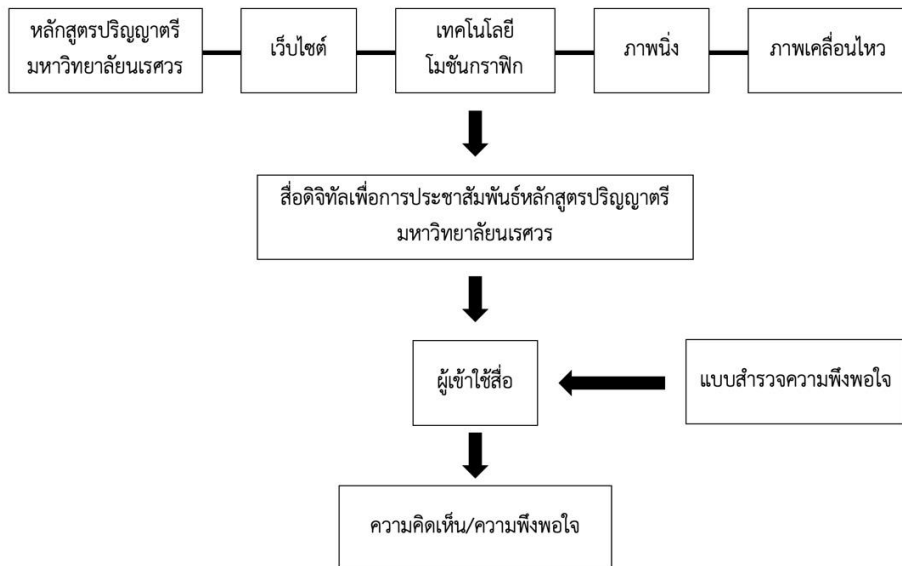
1. การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก มีคุณภาพด้านสื่ออยู่ในระดับที่ดีมาก แสดงว่าสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรีได้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับอินโฟกราฟิกของจงรัก เทศนา (2565) มาพัฒนาสื่อดิจิทัลโดยการนำข้อมูล หรือความรู้ต่าง ๆ ที่มีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทางสถิติ ความรู้ และตัวเลข มาสรุปเป็นสารสนเทศในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและมีเหตุผล เหมาะสำหรับการสื่อสารในยุคดิจิทัลที่ต้องการเข้าถึงข้อมูลอันซับซ้อน ที่มีจำนวนมาก ๆ ในเวลาอันจำกัด อีกทั้งเป็นการจัดการข้อมูลที่มีความสัณฐาน เส้น ลูกศร กราฟ รวมถึงการย่อข้อมูล สรุปประเด็นในส่วนสำคัญที่ต้องการสื่อสารด้วย ภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว ให้สามารถเข้าใจง่ายโดยใช้เวลาอันรวดเร็วและชัดเจน มารวมกับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพของภูมิบัติ ใจสมัค ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มุ่งให้ความคิด ความเข้าใจของผู้รับสาร ตรงกับความคิดความเข้าใจของผู้ส่งสาร เนื่องจากธรรมชาติมนุษย์เมื่อได้รับข่าวสารอย่างเดียวกันมา แต่จะมีความเข้าใจและความรู้สึกนึกคิดแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการสื่อสารที่ดีจะต้องมีการวางแผนในการสื่อสาร ที่สามารถส่งออกไปแล้วผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลเนื้อหา หลักสูตร/สาขาวิชา ที่เปิดสอนระดับปริญญาตรีทุกคณะ ในมหาวิทยาลัยนเรศวร หลักสูตร/สาขา ของแต่ละคณะ ภาพการจัดการเรียนการสอนของแต่ละคณะ/สาขา เบอร์โทรคณะ/สาขา ที่

อยู่คณะ/สาขา ที่สามารถติดต่อ ซึ่งเป็นข้อมูลหลักที่นักเรียนและบุคคลทั่วไปที่กำลังจะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ต้องการทราบเป็นแนวทางที่ใช้ในการศึกษาต่อภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา อนันตกุล (2548) พบว่า ความต้องการของผู้ใช้ที่มีต่อโฮมเพจเว็บไซต์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบ ผู้ใช้ให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนประกอบที่สำคัญอย่างครบถ้วน ด้านสี ผู้ใช้ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้สีสวยงามสบายตา และสื่อความหมายได้ตรงตามจุดประสงค์ ด้านตัวอักษร ผู้ใช้ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้ตัวอักษรแบบที่อ่านง่าย ชัดเจน กลมกลืนกับทุก ๆ หน้า ด้านภาพประกอบ ผู้ใช้ให้ความสำคัญเรื่องการใช้ภาพประกอบเพื่ออธิบายเพิ่มเติมจากตัวอักษร ด้านเสียงประกอบ ผู้ใช้ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้เสียงประกอบสอดคล้อง สมจริง เข้ากับเนื้อหา

2. ความพึงพอใจของผู้ที่เข้าใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยใช้ภาษาในการสื่อสารที่เข้าใจได้ง่าย ความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา และตัวสะกด การออกแบบมีสีสันสวยงาม มีความน่าสนใจ รูปแบบตัวอักษร/ขนาด และสีตัวอักษรมีความชัดเจนอ่านง่าย สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจเลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยนเรศวรได้ ซึ่งข้อมูลในการประเมินเหล่านี้อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสาข์ ภักดีศรี (2563) พบว่า ด้านการนำสื่อประชาสัมพันธ์ไปใช้งาน มีผลประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.75 เหมาะสมที่สุด โดยระดับความเหมาะสมมากที่สุด อันดับแรก คือความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 4.78 พึงพอใจมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ได้นำเทคโนโลยีโมชันกราฟิกมาใช้ในการพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ให้มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนและผู้ที่ใช้สื่อ ซึ่งได้นำเสนอในรูปแบบของแพลตฟอร์มเว็บไซต์ โดยมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว กราฟฟิก และองค์ประกอบมัลติมีเดียต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพเคลื่อนไหวที่มีความน่าสนใจและมีอิทธิพลต่อผู้เข้าใช้ อีกทั้งยังมีการจัดหมวดหมู่การนำเสนอ รวมถึงเก็บข้อมูลด้านความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ที่ใช้สื่อผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาสื่อให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคณะและสาขาวิชาให้ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลรายละเอียดคณะและสาขาวิชา ข้อมูลค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหอพัก ทุนการศึกษา กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น
2. มหาวิทยาลัยควรเพิ่มภาพประกอบในการจัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร เช่น ภาพการจัดการเรียน ภาพบรรยากาศภายใน คณะและสาขาวิชา ภาพบรรยากาศในมหาวิทยาลัย
3. มหาวิทยาลัยควรจัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร ในรูปแบบภาษาอังกฤษเพื่อให้นักศึกษา ผู้ที่สนใจ และชาวต่างประเทศได้มา ศึกษาเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

จงรัก เทศนา. (2565). อินโฟกราฟิกส์ (Infographics). เข้าถึงได้จาก www.krujongrak.com/infographics/infographics_information.pdf.

- เจนจิรา อนันตกาล. (2548). *การศึกษารูปแบบโฮมเพจเว็บไซต์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สตะเวทิน. (2554). *ความสำคัญของสื่อที่ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์*. เข้าถึงได้จาก <http://lib.vu.ac.th/ULIB/dublin.php?ID=7524>
- วรัชญ์ ครุจิต. (2555). *คู่มือการประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วันวิสาข์ ภักดีศรี. (2563). *การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเมืองอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา หมู่บ้านโปนสูง ต.หมื่นไวย จ.นครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2552). *การสื่อสารความเสี่ยง-การประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. (2555). *พฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกนถน์ บางท่าไม้. (2555). *หลักการประชาสัมพันธ์ เอกสารคำสอนวิชา 468208 ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

Public Participation in Solid Waste Management of Khlong Maduea
Subdistrict Community, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province

นัตตยา บุญเที่ยง¹ และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร²

Nattaya Boonthiang and Rachan Noppanatthawongsakorn

Received: January 01, 2024

Revised: April 01, 2024

Accepted: April 10, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 393 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วยค่าสถิติ ค่า t-test และ F-test ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.29$) รองลงมา คือ ด้านวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา ($\bar{X} = 3.22$) ด้านกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการ

¹⁻² มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์; Southeast Asia University

Corresponding author, e-mail: S6153410001@sau.ac.th Tel. 062-6501608

พัฒนา ($\bar{X}=3.20$) และด้านกำหนดโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X}=3.22$) ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบ ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มuban จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการขยะมูลฝอย, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the public participation in solid waste management of Khlong Maduea Subdistrict community, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province; and 2) to compare the public participation in solid waste management of the Khlong Maduea Subdistrict community, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province by classifying personal factors. This research was quantitative research. The sample group used in the research was 393 people who lived in Khlong Maduea Subdistrict, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province. The research instrument was a questionnaire with a 5-level rating scale. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The research results found that 1) the participation in solid waste management of Khlong Maduea Subdistrict community, overall was at a moderate level ($\bar{X}=3.18$). When considering each aspect, it was found that the monitoring and evaluation aspect had the highest mean ($\bar{X}=3.29$), followed by the potential and problem analysis aspect ($\bar{X}=3.22$), the development strategy and guidelines aspect ($\bar{X}=3.20$), and the project/activity aspect ($\bar{X}=3.22$), respectively, 2) the results of the comparison of people with different genders, ages, education levels, marital status, occupations, and average monthly incomes participated in solid waste management of the Khlong Maduea Subdistrict community, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province, showed statistically significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Participation, Solid Waste Management, Community

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องขยะเป็นอย่างมาก เนื่องจากส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีหลายประการ เช่น ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เป็นปัญหาที่เกิดจากการเห็นแก่ตัว มั่งง่าย และขาดระเบียบวินัย รวมถึงการขยายตัวของชุมชนและความหนาแน่นของประชากร ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการทางสังคมมากขึ้นในระดับที่น่าพอใจ การพัฒนาที่เจริญก้าวหน้าดังกล่าวส่งผลให้การขยายตัวของชุมชนเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ปัญหาสุขภาพอนามัย ได้แก่ ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บทั่วไปปัญหา การจราจรที่ติดขัด นอกจากนั้นผลจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้มีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยและสิ้นเปลือง จนกระทั่งเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสียอากาศเป็นพิษ ความดังของเสียงที่เกินกว่ามาตรฐาน ฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง และปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกหมู่เหล่าทุกชนชั้นและทุกเพศทุกวัย คือ ปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (ตริยากานต์ พรหมคำ, 2563)

ปัจจุบันพบว่ายังมีการวางแผนในการกำจัดขยะอย่างละเอียดรัดกุม ซึ่งจากปัญหาของขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงทั้งในชุมชนเมืองและชนบททำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้น จิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมเรื่องขยะมูลฝอยชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้น ประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการ กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็น การเปลี่ยนแปลงใน

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด ในการจัดการขยะด้วยสองมือของคนทุกคน และสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบทางสังคม (ภูษิต แจ่มศรี และอนรรักษ์ อนันนันทนธร, 2566) รวมถึงสอดคล้องกับศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์ และเพ็ญตะวัน พลอาจ (2562) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการขยะของอบต. มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนและการมีจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ พบปัญหาด้านขยะมูลฝอยและการจัดการ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร จึงสนใจศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่จะมุ่งค้นหาและพัฒนาข้อมูล มาตราวัดความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่สามารถวัดลักษณะและพฤติกรรมเป็นตัวเลขได้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

ตลอดจนแจกแบบสอบถาม ประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 22,048 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด โดยมีค่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ระดับ 5% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วตามด้วยสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) อีกครั้งหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 คน โดยแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) และคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions) รวมทั้งแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale Questions) โดยแบ่งโครงสร้างคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัด สมุทรสาคร แบ่งเป็น 4 ด้าน รวม 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 393 ชุด โดยการใช้แบบสอบถาม Google Form ให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง

2. เมื่อได้รับคำตอบจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 46.56 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.26 มีสถานภาพสมรส จำนวน 163 คิดเป็นร้อยละ 41.47 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 37.40 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.53

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.29$) รองลงมา คือ ด้านวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา ($\bar{X}=3.22$) ด้านกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ($\bar{X}=3.20$) และด้านกำหนดโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X}=3.01$) ตามลำดับ

2.1) ด้านวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D. =0.67) เมื่อพิจารณาพบว่า ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.89) รองลงมา คือ ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะ ($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.71) ร่วมเสนอปัญหาในการจัดการขยะเพื่อให้ได้รับการแก้ไข ($\bar{X}=3.25$, S.D.=0.68) ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการขยะที่เกิดขึ้น ($\bar{X}=3.02$, S.D.=0.55) ร่วมวิเคราะห์หรือเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะ ($\bar{X}=2.88$, S.D.=0.68) ตามลำดับ

2.2) ด้านกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$, $S.D.=0.58$) เมื่อพิจารณาพบว่า ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.63$, $S.D.=0.89$) รองลงมา คือ รองลงมา ร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหรือความต้องการ ($\bar{X}=3.44$, $S.D.=0.61$) การคัดเลือกแนวทางการพัฒนาเพื่อกำหนดกิจกรรม/โครงการ ($\bar{X}=3.36$, $S.D.=0.50$) มีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ($\bar{X}=3.02$, $S.D.=0.70$) และร่วมเสนอกลยุทธ์ศาสตร์การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

2.3) ด้านกำหนดโครงการ/กิจกรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.01$, $S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาพบว่า ร่วมในการจัดการลำดับความสำคัญของกิจกรรมโครงการที่ประชาชนในชุมชนเสนอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.21$, $S.D.=0.96$) รองลงมา ร่วมในการจัดการขยะได้ มีการเสนอกิจกรรม/โครงการที่เป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน ($\bar{X}=3.18$, $S.D.=0.55$) ร่วมในการจัดการขยะและได้มีการผลักดันกิจกรรมโครงการที่ได้รับการเสนอจากประชาชนนำไปดำเนินการ/ได้อย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X}=2.99$, $S.D.=0.79$) ร่วมในการคัดเลือกกิจกรรม/โครงการเพื่อจัดทำเป็นกิจกรรม/โครงการบรรจุไว้ในชุมชน ($\bar{X}=2.96$, $S.D.=0.78$) และร่วมในการจัดการขยะได้ มีการเสนอกิจกรรม/โครงการที่ต้องการให้ได้รับการแก้ไขเร่งด่วน ($\bar{X}=2.73$, $S.D.=0.77$) ตามลำดับ

2.4) ด้านติดตามและประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, $S.D.=0.71$) เมื่อพิจารณาพบว่า กิจกรรม/โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วตรงตามความต้องการของประชาชนในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.45$, $S.D.=0.85$) รองลงมา ร่วมการประเมินผลในกิจกรรมโครงการที่เกิดจากการจัดการขยะในชุมชน ($\bar{X}=3.72$) มีการนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.35$, $S.D.=0.58$) การติดตามผลและความคืบหน้าในการจัดการขยะในชุมชน ($\bar{X}=3.24$, $S.D.=0.55$) และร่วมกิจกรรม/โครงการในการจัดการจัดการขยะในชุมชน ($\bar{X}=3.03$, $S.D.=0.67$) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมแตกต่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมแตกต่างกัน โดยทั้งนี้ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลทางความคิดต่อเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญดังต่อไปนี้

3.1) การเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนจะช่วยเพิ่มความตระหนักและความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

3.2) ความเชื่อมั่นในความสามารถที่ตนเองและชุมชนที่มีการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3) การเข้าใจถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยจะสร้างความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านกำหนดโครงการ/กิจกรรม รองลงมา คือ ด้านวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา ด้านติดตามและประเมินผล และด้านกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกำหนดโครงการ/กิจกรรม รองลงมาคือด้านวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา ด้านติดตามและประเมินผล และด้านกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนดล ทรงเดชธรานนท์ (2564) ที่พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือน และมีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รวมถึงกำหนดกลยุทธ์ แผนระยะยาว แผนปฏิบัติการ วิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหา ติดตามผลการจัดกิจกรรมตามกลยุทธ์ การดำเนินงานสะท้อนกับปัญหา และสรุปผลการประเมินร่วมกันอย่างเป็นระบบการดำเนินงานทุกขั้นตอน และยังสอดคล้องกับสมพงษ์ แก้วประยูร (2558) ที่พบว่า การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันจะมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และยังสอดคล้องกับณัฐภัสสร ธนาบรรพาศิษย์ และพิศมัย จารุจิตติพันธ์ (2565) ที่พบว่า การที่ประชาชนการที่ระดับการศึกษา แตกต่างกัน จะมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้มูแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วม

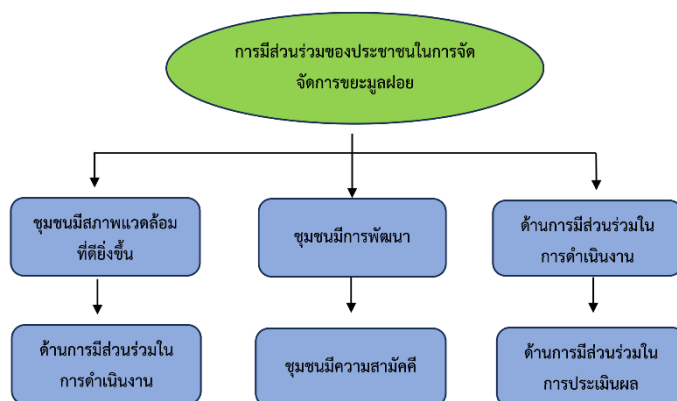
ตัดสินใจ วางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการจัดการและการ ควบคุมการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลรวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ พัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ดำเนินงานพัฒนา ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนกระทั่งกระบวนการสิ้นสุดโดยการที่เข้าไปมีส่วนร่วมอาจเป็นขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่ง หรือครบทุกขั้นตอนก็ได้ ประชาชนที่มีส่วนร่วมนั้นอาจเป็นรายบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพของ ผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการโดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้ บรรลุถึงความสำเร็จของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ (2566) ที่พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ต้องให้เกิดเป็นการมีส่วนร่วมโดยสมัคร ใจ เริ่มจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจตั้งแต่การร่วมกันวางแผน การดำเนินกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และยังพบอีกว่า เมื่อมีการ เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุและการศึกษา พบว่า มีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ สถานภาพการสมรส และอาชีพ ไม่มีความ แตกต่างกัน

3. การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนที่กล่าวมา สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญ ๆ ที่ค้นพบ คือ การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบท หรือชุมชนเมืองต่างก็มีการ จัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน คือ ถ้าชุมชนใดมีการบริหารงานที่ดี มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีกระบวนการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงปัญหาที่ตนเองก่อ และออกมามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ กับปัญหาที่เกิดขึ้น จะทำให้ชุมชนนั้นมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี เช่น มีการเก็บค่าธรรมเนียมเก็บ ขยะ มีการคัดแยกขยะเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนนั้นมีปริมาณขยะลดลง สภาพ แวดล้อมในชุมชนดีขึ้น แต่ถ้าชุมชนใดขาดการบริหารงานที่ดี มีผู้นำที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่ตนก่อให้เกิดขึ้นชุมชนนั้น จะมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น และทำ ให้มีภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้คนในชุมชนไม่มีการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา บัว ลาด (2560) ที่พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพคือการที่ผู้บริหารหรือผู้นำควร สนับสนุนให้มีการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี สร้างความเข้าใจ อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาขยะมูลฝอย ควรมีโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกวด หรือให้รางวัลครัวเรือนที่สามารถจัดการขยะได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และยังสามารถคล้อยกกับงานวิจัยของศราวุฒิ หับผดุง (2563) ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนทางสังคมให้กับชุมชน มีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร” ได้องค์ความรู้ดังนี้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาในชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหา อันจะก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาชุมชน รวมไปถึงการดูแลขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางสภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน ประชาชนมีส่วนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ นำไปแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับขยะภายในระแวก ชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาครั้งนี้ ร่วมกันสังเกตแผนการพัฒนาดังต่าง ๆ ในชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองและคนในชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยและผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยระหว่างรัฐบาลท้องถิ่น ส่วนราชการ ประชาชน และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่มีส่วนร่วมของประชาชน

2. ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐควรกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาชุมชนตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ควรมีการจัดกิจกรรมการสะสมขยะมูลฝอยเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น กิจกรรมแจกถุงใส่ขยะ หรือการแข่งขันที่สะท้อนความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย หรือจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและทักษะในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับประชาชนในชุมชน และสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรื่องราวและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

3. ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อทราบถึงระดับความสำเร็จ ระดับประสิทธิภาพของกิจกรรม และนำข้อมูลการประเมินผลไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนางิจกรรมในอนาคต รวมถึงเพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นำส่งเสริมการศึกษาวิจัย มีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมกันส่งเสริมขยะ ดูแลขยะในพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนาและนำมาเป็นแนวทางในการจัดการชุมชนที่ดียิ่งขึ้น

2. ใช้ในการศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนคลองมะเดื่อ ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นจริงมากและประโยชน์ในการแก้ไขปัญหามากที่สุด

3. ควรวางรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชุมชนในการวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ชนดล ทรงเดชธรรานันท์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. (การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชัย และพิศมัย จารุจิตติพันธ์. (2565). ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 28(3), 49-66.

- ตรียากานต์ พรหมคำ. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารชุมชนวิจัย*, 14(4), 52-53. DOI: <https://doi.org/10.14456/nrru-rdi.2020.65>
- ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ และคณะ. (2566). เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 14(1), 169-179.
- ภูษิต แจ่มศรี และอนุรัตน์ อนันทนาธร. (2566). ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 15(1), 123-139.
- ศรารุณี ทับผดุง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์ และเพ็ญตะวัน พลอาจ. (2562). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะครบวงจรด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ(วช.) : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมพงษ์ แก้วประยูร. (2558). *ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุกัญญา บัวลาด. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York : Harper. & Row.

ผลของการใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Effects of Using GENIE Model to Enhance English Writing Skills for
Communication of Mathayom Suksa 3 Students

วรินทร์ เสงี่ยมวรรณ¹

Warintorn Sengsuwan

Received: February 07, 2024

Revised: March 19, 2024

Accepted: March 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 33 คนที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ 5 ภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบการสอนเขียนรวม 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง โดยชั่วโมงแรกและชั่วโมงสุดท้ายเป็นการทดสอบนักเรียนก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) รวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ($\bar{X}$ = 14.58, S.D.

¹ มหาวิทยาลัยศิลปากร; Silpakorn University

Corresponding author, e-mail: paintywarin@gmail.com

= 1.75) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.13$, S.D. = 1.59) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.94)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, นักเรียน, รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model

Abstract

The objectives of this research article were 1) to compare English writing skills for communication before and after learning with the GENIE Model writing teaching model; and 2) to study satisfaction of students with the GENIE Model writing teaching model. The target group used in this study was 33 Mathayom Suksa 3/1 students at Assumption Thonburi School, Bangkok, who were studying in English 5, semester 1, academic Year 2023, using cluster sampling method. Classroom was used as the sampling unit. The instruments used in this study consisted of a learning management plan using the GENIE Model writing teaching model, a test to measure English writing skills for communication, and a questionnaire on satisfaction of students with the GENIE Model writing teaching model. The duration of the experiment using the writing teaching model was 2 weeks, 3 hours per week. The first and last hours were pre-tests and post-tests, totaling 6 hours. The results of the research found that 1) English writing skills for communication after studying with the GENIE Model writing teaching model ($\bar{X} = 14.58$, S.D. = 1.75) were significantly higher than before studying ($\bar{X} = 11.13$, S.D. = 1.59) at a statistical significance level of .05, and 2) students were highly satisfied with the GENIE Model writing teaching model ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.94).

Keywords: Satisfaction, English Writing Skills for Communication, Students, GENIE Model Writing Teaching Model

บทนำ

ในทุกวันนี้การศึกษาที่ปราศจากการประยุกต์ใช้ ก็คงเป็นเพียงแค่ความบันเทิง หากทว่าจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษานั้นไม่ใช่ความรู้ แต่เป็นทักษะที่ได้จากการลงมือทำ ซึ่งทักษะที่ทุกคนต้องใช้กันตลอดเวลา คือ ทักษะการสื่อสาร ผู้ที่มีทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารดี มักจะเรียนรู้ได้รวดเร็วและกว้างขวางกว่า โดยปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางใช้ในการสื่อสารเกือบทั่วโลก การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจำเป็นจะต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ถึงแม้ว่าทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ยาก แต่มีความสำคัญ (วารุณี สุขชูเจริญกิจ, 2556) เป็นทักษะที่จำเป็นที่ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนจากทุกทักษะ ทั้งทักษะการฟัง การพูดและการอ่าน จนสามารถนำมาเขียนเพื่อสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองผ่านลายลักษณ์อักษร (สิริพร ศรีแก้ว, 2556) ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ ซึ่งการเขียนที่ดีมีรูปแบบนั้นจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ เช่น การเขียนตามกรอบที่วางไว้ (Controlled Writing) การเขียนแบบอิสระ (Free Writing) เนื่องจากการเขียนเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศไทย (ขวัญตา มากมูล, 2555) นักเรียนไทยจำนวนมากต่างประสบปัญหาในทักษะการเขียน ดังสังเกตได้จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2564 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 31.11 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเร่งด่วนเพื่อให้ผ่านเกณฑ์ (สมัย อินอร่าม, 2561)

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการสอนและฝึกประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ณ โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ได้ทำการศึกษาความสามารถด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในโรงเรียน แล้วพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและพยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ กล่าวคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนสะกดคำและเขียนประโยคภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานได้ ตลอดจนไม่สามารถถ่ายทอดข้อความได้ตรงตามความต้องการ หรือสามารถถ่ายทอดข้อความได้แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้ข้อความนั้นสมบูรณ์ จากการประเมินทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะของกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ประจำเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนสิงหาคม พบว่า มีจำนวนนักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ที่ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทางการเขียนภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 322 คน พบว่า นักเรียนขาดทักษะการเขียนที่เป็นระบบ ขาดความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ขาดความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งไปถึงความกล้าแสดงออก ถือว่าเป็นความท้าทายหนึ่งของผู้สอนการเขียนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน เพราะนักเรียนยังขาดทักษะการเขียนมากที่สุดจากบรรดาทักษะทางด้านภาษาทั้ง 4 ทักษะ ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่าการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ควรเน้นให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนภายใต้วิธีการสอนเขียนที่มีขั้นตอนคือ วิธีการสอนแบบเน้นผลงาน (Product Approach) โดยการสอนเขียนแบบเน้นผลงาน (Product Approach) นั้นเน้นครูเป็นศูนย์กลางกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติตาม Raimes, A. (1983) และ Brown, D.H. (2000) กล่าวว่าเป็นการสอนที่เริ่มจากการเขียนที่ต้องมีการควบคุมก่อนไปสู่การเขียนอิสระ และการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Approach) นักเรียนมีโอกาสนี้จะได้พัฒนาตนเองด้านการพูด และการอ่านไปพร้อม ๆ กันกับการเขียนอีกด้วย (ปาริฉัตร พินิจวิญญูภาพ และกชกร ธิปัตติ, 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ผสานแนวการสอนเขียนแบบเน้นผลงาน (Product Approach) และการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Approach) เกิดเป็นรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะทางการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งสำคัญต่อนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) รูปแบบ One Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model และตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรีที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ 5 ภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ 5 ภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model จำนวน 4 แผน แผนการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 4 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 13 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model จำนวน 15 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ตามขั้นตอนดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จากนักเรียนที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ 5 ที่ผู้วิจัยสอน
2. อธิบายเพื่อให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Pre-Test) จำนวน 13 ข้อ
3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 4 ชั่วโมง
4. อธิบายเพื่อให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียน (Post-Test) จำนวน 13 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน
5. หลังดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model แล้ว อธิบายให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model จำนวน 15 ข้อ ประกอบไปด้วย 3 ประเด็นคำถาม คือ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านประโยชน์ที่ได้รับ
6. เก็บรวบรวมแบบสอบถามและนำมาตรวจสอบความถูกต้อง
7. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ไปวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test (Dependent Samples)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ Best, J.W. (1997) 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	แปลความว่า	ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	แปลความว่า	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	แปลความว่า	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	แปลความว่า	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	แปลความว่า	ระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.13 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.59 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 14.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.75 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1. ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ($\bar{X} = 14.58$, S.D. = 1.75) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.13$, S.D. = 1.59) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า “ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model สูงกว่าก่อนเรียน”

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.94) สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า “นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model อยู่ในระดับปานกลาง”

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลของการใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผู้วิจัยได้วางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะของขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ G (Generate) ขั้นบังเกิดแรงจูงใจ ผู้สอนกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียนโดยใช้วิธีทัศน์/รูปภาพที่เกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียน แล้วผู้เรียนจึงร่วมกันอภิปราย โดยผู้สอนอาจใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับหัวข้อที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนคาดเดาสถานการณ์ที่ต้องเรียน และเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน

ขั้นที่ E (Exemplify) ขั้นเสนอตัวอย่าง ผู้สอนนำเสนอตัวอย่าง โดยผู้สอนชี้ให้เห็นว่ารูปแบบที่ให้นั้นผู้เขียนบทอ่านในแบบต่าง ๆ นั้น มีวิธีการดำเนินเรื่องอย่างไร มีวิธีการเขียนอย่างไร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อความและลักษณะของภาษาที่ใช้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงวิธีการในการใช้รูปศัพท์หรือภาษาในบริบทของบทอ่านนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร และสามารถระบุรูปแบบงานเขียนในบริบทของบทอ่านนั้นได้

ขั้นที่ N (Neaten) ขั้นจัดเรียงข้อมูลให้เป็นระเบียบ ผู้สอนนำเสนอคำศัพท์และประโยคในบริบทของบทอ่านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอในรูปแบบ Timeline เพื่อให้ผู้เรียนได้จัดเรียงข้อมูลที่ได้รับในสมองเป็นขั้นเป็นตอน พร้อมทั้งนำแนวความคิดที่ได้รับในขั้นนี้ไปต่อยอดในงานเขียนของตนเองในขั้น I (Implement) ต่อไป

ขั้นที่ I (Implement) ขั้นลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผล ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือร่างแนวความคิดของตนเองลงในรูปแบบงานเขียนในบริบทของบทอ่านนั้น และผู้สอนช่วยตรวจสอบงานเขียนของผู้เรียนด้วย พร้อมทั้งให้ผู้เรียนแก้ไขและตรวจสอบกับสมาชิกในกลุ่มจนกว่าผู้เรียนจะได้ผลงานที่ถูกต้องและเป็นที่พึงพอใจ

ขั้นที่ E (Exhibit) ขั้นนำเสนอผลงานและรับข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานเขียนในรูปแบบงานเขียนในบริบทของบทอ่านนั้นของตนเอง พร้อมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก เพื่อเสริมแรงทางบวกให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนในห้อง มีความมั่นใจ และกล้าที่จะแสดงออกในทางที่ดี

เมื่อสิ้นสุดการทดลอง นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Abata, F. & Cando, K. (2019) ที่พบว่า เมื่อนำการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับ

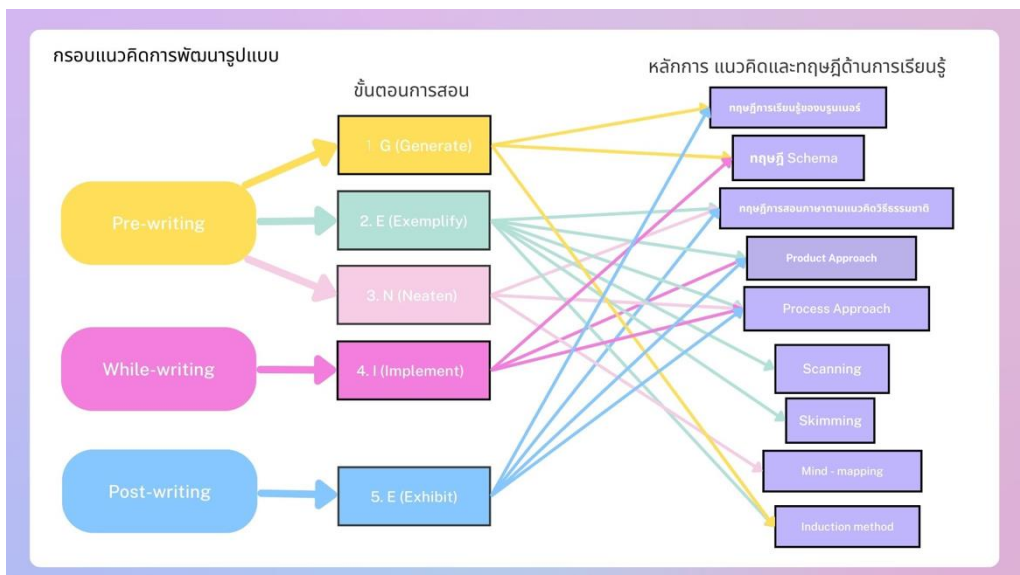
การสอนเขียนแบบเน้นผลงานมาใช้กับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน เพราะการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการสอนเขียนแบบเน้นผลงานนั้น มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเขียนของนักเรียนที่มีองค์ประกอบการเขียนดังนี้ ความคิด การจัดระเบียบ ไวยากรณ์ การสะกดคำ เครื่องหมายวรรคตอน และคำศัพท์ เนื่องจากมีตัวอย่างงานเขียนให้เขียนตาม พร้อมทั้งแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กับสมาชิกเพื่อนในกลุ่มได้ โดยไม่ต้องกังวลถึงไวยากรณ์มากนัก แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถที่จะนำการสอนเขียนทั้งสองแบบนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารต่อตนเองได้ และจากการทดลอง ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Agustiana, V. (2016) ที่พบว่า เมื่อมีการผสมผสานการสอนเขียนแบบเน้นผลงานและเน้นกระบวนการในแนวทางการสอนการเขียนบทความภาษาอังกฤษสำหรับการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ มีทักษะการเขียนบทความภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

2. ความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพราะนักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกจากกลุ่ม โดยรูปแบบการสอนนี้จัดให้มีการจัดกลุ่มแบบ Minor Group เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง นักเรียนมีโอกาสนำข้อบกพร่องของตนเองและอภิปรายร่วมกันกับสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความเข้าใจ อีกทั้งมีโอกาสดำเนินการข้อเสนอแนะเชิงบวกจากผู้สอน โดยผู้สอนสามารถนำการให้ข้อเสนอแนะไปใช้ในการตรวจสอบการทำงานของนักเรียน หรือในขณะที่ผู้เรียนนำเสนองาน เพื่อช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Abata, F. & Cando, K. (2019) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการสอนเขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นกระบวนการคือ การให้ข้อเสนอแนะ เพราะสิ่งนี้ช่วยผู้สอนในการปรับปรุงการเขียนของเด็ก นักเรียนจะได้รู้ข้อผิดพลาดและพวกเขาจะนำไปแก้ไข นอกจากนี้ผู้เรียนได้มีการใช้ทักษะการอ่านและทักษะการพูดเสริมด้วย เพื่อเป็นการกระตุ้นและเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนทางด้านการพูดและอ่านนำออกมาใช้ให้คล่องแคล่ว ทั้งหมดที่กล่าวมาในข้างต้นล้วนส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐยา สมมาศเดชสกุล, นงคราญ อนุกุล, วิรัช พิมพา และสุจรรยา สมบัติธีระ (2566) ที่กล่าวว่า การสอน

เขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นกระบวนการ ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่ม การใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ที่เกิดจากการผสมผสานการสอนเขียนแบบเน้นผลงาน (Product Approach) และการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Approach) เข้าไว้ด้วยกันนั้น ทำให้นักเรียนมีทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของแนวการสอนเขียนแบบเน้นผลงาน (Product Approach) และการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Approach) รวมถึงทฤษฎีการเรียนรู้ดังแสดงในภาพที่ 1 จึงเกิดเป็นรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model เพื่อแก้ปัญหาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนซึ่งประกอบไปด้วยขั้นที่ G (Generate) ขั้นบังเกิดแรงจูงใจ ขั้นที่ E (Exemplify) ขั้นเสนอตัวอย่าง ขั้นที่ N (Neaten) ขั้นจัดเรียงข้อมูลให้เป็นระเบียบ ขั้นที่ I (Implement) ขั้นลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผล และขั้นที่ E (Exhibit) ขั้นนำเสนอผลงานและรับข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาแบบการสอนเขียน GENIE Model

ภาพที่ 2 รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model

โดยจุดเด่นของรูปแบบการสอนเขียน GENIE Model มีดังนี้

1. ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกจากกลุ่ม โดยรูปแบบการสอนนี้จัดให้มีการจัดกลุ่มแบบ minor group เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง
2. ผู้เรียนมีโอกาสแก้ไขบทเขียนของตนเองและอภิปรายร่วมกันกับสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความเข้าใจ
3. ผู้เรียนมีโอกาสได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกจากผู้สอน โดยผู้สอนสามารถนำการให้ข้อมูลป้อนกลับไปใช้ในการตรวจสอบการทำงานของผู้เรียน หรือในขณะที่ผู้เรียนนำเสนองานเป็นต้น เพื่อช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน
4. ผู้เรียนได้มีการใช้ทักษะการอ่านและทักษะการพูดเสริมด้วย เพื่อเป็นการกระตุ้นและเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนทางการพูดและอ่านนำออกมาใช้ให้คล่องแคล่ว
5. รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนการใช้รูปแบบการสอนเขียน GENIE Model ให้ละเอียดและชัดเจน แล้วจึงออกแบบแผนการเรียนรู้และกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ในขณะที่ทำการสอนด้วยรูปแบบการสอน GENIE Model นั้น

2. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนด้านการเขียนในรูปแบบงานเขียนแต่ละบริบท รวมถึงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีอิสระอบอุ่นจนนำไปสู่บรรยากาศแห่งความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สอนควรมีการตรวจสอบคุณภาพแผนการเรียนรู้ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เพื่อให้ได้แผนการเรียนรู้ที่คุณภาพพร้อมใช้งานจริงมากที่สุด

2. ผู้สอนควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ให้ความหลากหลาย พิจารณาถึงความเหมาะสมความสามารถของผู้เรียน ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม และความสนใจของผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการสอนเขียนภาษาอังกฤษ GENIE ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญตา มากมูล. (2555). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแผนผังความคิด (Mind Mapping). (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ณัฐชา สมมาศเดชสกุล, นงคราญ อนุกุล, วิรัช พิมพา และสุจรรยา สมบัติธีระ. (2565). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 355-368.
- ปาริฉัตร พินิจวิญญูภาพ และกชกร ธิปัตติ. (2563). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษด้วยการเขียนแบบเน้นกระบวนการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 14(2), 105-113.
- วารุณี สุขชูเจริญกิจ. (2556). ผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- สมัย อินอร่าม. (2561). รายงานผลการสอบ O-NET ระดับเครือข่ายการประชุมสามัญประจำปี พ.ศ. 2560 เครือข่ายที่ 10 เชื่อมใน 3 ครั้งที่ 6. 10 มกราคม 2561. อุบลราชธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1.
- สิริพร ศรีแก้ว. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้ B-SLIM Model ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Abata, F. & Cando, K. (2019). Teaching writing to children: product and process approach, A DUAL METHOD. In *11th International Conference on Education and New Learning Technologies* (pp. 7560-7566). Palma, Spain : IATED Academy. doi: 10.21125/edulearn.2019.1821
- Agustiana, V. (2016). Combining Product and Process-based approaches to teaching writing discussion texts. *English Review Journal of English Education*, 4(2), 195-208. DOI:10.25134/erjee.v4i2.334
- Best, J.W. (1997). *Research in Education*. (3rd ed). New Jersey : Prentice Hall Inc.
- Brown, D.H. (2000). *To language pedagogy*. California : San Francisco State University.
- Raines, A. (1983). *Techniques in Teaching Writing*. New York : Oxford University Press.

การส่งเสริมและพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

Promoting and Developing Safe, Health-Conscious Accommodations in
Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province

นัฏฐา มณฑล¹

Nutta Monthon

Received: February 07, 2024

Revised: March 15, 2024

Accepted: March 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยและสถานประกอบการใส่ใจสุขภาพ และ 3) พัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน จากสูตรของยามานะ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสนทนากลุ่ม อบรมเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยสำคัญที่สุดที่นักท่องเที่ยวใช้ในการตัดสินใจเลือกที่พักคือตัวโรงแรม ห้องพัก สถานที่ร้อยละ 39.75 ชาวหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับที่พักในการท่องเที่ยว คือ Website ของโรงแรม ร้อยละ 45.25 กิจกรรมนันทนาการ ร้อยละ 33.40 ราคาห้องพักพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เกิน 1,000 บาทต่อวัน ร้อยละ 45.00 มาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$)

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: nutta.m@nrru.ac.th, Tel. 086-2636110

= 3.73, S.D. = 0.85) 2) การส่งเสริมความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยและสถานประกอบการใส่ใจสุขภาพ เริ่มต้นจากการร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกัน อบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการ มาตรฐานคุณภาพที่พักนักท่องเที่ยว และมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA และ 3) การพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทดลองปฏิบัติร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลวังหมี

คำสำคัญ: ความปลอดภัย, วังน้ำเขียว, สถานที่พัก, ใส่ใจสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the behavior and needs of tourists; 2) to promote knowledge of entrepreneurs in developing safe accommodation and health-conscious establishments; and 3) to develop safe accommodations and health-conscious establishments through community participation process in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. This was a mixed-methods research. A quantitative sample consisted of 400 people using Yamane's formula and a qualitative sample of 20 people. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, focus group discussion, workshop, and non-participatory observation. The results of the research found that 1) the most important factors that tourists used in deciding to choose accommodation were the hotel, room, and location (39.75%). News or information about accommodation in tourism was the hotel website (45.25%), recreational activities (33.40%). Room rates with facilities did not exceed 1,000 baht per day (45.00%). The overall standard of accommodation or health-promoting tourism establishments was at a high level ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.85), 2) promoting knowledge for entrepreneurs in developing safe accommodation and health-conscious establishments started from joining a network of joint operations, training entrepreneurs, accommodation quality standards for travelers, and hygiene safety standards, Amazing Thailand Safety & Health Administration: SHA, and 3) there was a development of safe accommodation,

health-conscious establishments with community participation, and a joint trial with relevant groups in Wang Mi Subdistrict.

Keywords: Safety, Wang Nam Khiao, Accommodation, Health-Conscious

บทนำ

ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในช่วงก่อนโควิดถึง 3.02 ล้านล้านบาท คิดเป็น 17.90 % ของ GDP ในปี 2562 (วัชรภรณ์ หวังพงษ์, 2566) ประเทศไทยเคยรับนักท่องเที่ยวสูงสุดถึง 40 ล้านคนต่อปี โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อหัวที่นักท่องเที่ยวเข้ามา কিনมาใช้ในไทยอยู่ที่ 40,000-50,000 บาทต่อหัว หากลงรายละเอียดจากแหล่งที่มาของรายได้ 3.02 ล้านล้านบาทนั้น มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติถึง 2 ล้านล้านบาท และที่เหลือมาจากนักท่องเที่ยวคนไทย โดยประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก และเป็นการเติบโตในเชิงคุณภาพ ดูได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว (นักท่องเที่ยวน้อยลงแต่รายได้มากขึ้น) การท่องเที่ยวจึงถือเป็นอุตสาหกรรมสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้กับประเทศ และที่สำคัญที่สุด คือ มีกระจายสู่ภาคครัวเรือนและประชาชนของประเทศอย่างทั่วถึงเป็นวงกว้าง สร้างงาน สร้างรายได้ อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณภาพของประชาชนชาวไทยได้อย่างกว้างขวางทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นนโยบายสำคัญตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทของชาติต่อการพัฒนาประเทศไทย (สำนักประสานงานการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2564) นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทยในการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569) มีการวางแผนและพัฒนาตามบริบทของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ในมิติแรกภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย จากทั้งหมดสี่มิติ โดยในรายละเอียดของมิติที่หนึ่ง พบว่า การท่องเที่ยวได้รับการกำหนดนโยบายไว้ในหมวดหมู่ที่สอง คือ ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน เพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์บริการการท่องเที่ยวเป็นโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการนำแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตแบบก้าวกระโดด กระจายโอกาส กระจายรายได้ และนำความมั่งคั่งไปสู่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง นำพาประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง และมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และระบบ

บริหารสถานที่ท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยท้องถิ่นสร้างเนื้อหาการท่องเที่ยว ตลอดจนบริหารจัดการเส้นทาง และจำนวนนักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพแหล่งใหม่ ที่กระจายนักท่องเที่ยวสู่เมืองรองหรือชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดเม็ดเงินอยู่และนำเที่ยวไปพร้อมกัน

จากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงของการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวจะกลับมาในรูปแบบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัย อีกทั้งในประเทศไทยยังคงมาตรการในการจำกัดการเดินทาง การเคลื่อนย้ายและการรวมตัวของคนจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางวิกฤติ ประเทศไทยก็สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมการแพร่ระบาดจนได้รับการยอมรับในระดับโลก ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นอยากเดินทางมาประเทศไทย “ความปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” จะสามารถนำมาเป็นจุดขาย เรื่อง วัฒนธรรม อาหาร ความสวยงามของทั้งธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟู และความมีน้ำใจของคนไทยในการช่วยเหลือเกื้อกูล ภาวะหลังวิกฤตครั้งนี้ คงยากที่จะทำจุดขายใหม่แต่เรามีจุดขายที่มีศักยภาพอยู่แล้วเพียงแต่ต้องเพิ่มมูลค่าจุดขายเดิมให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญนับจากนี้คือ การ Upskill Reskill บุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกำลังคนในด้าน Health & Wellness และ Digital Transformation ที่ต้องเข้าไปพัฒนากำลังคนให้เกิดทักษะดังกล่าวให้กับสถานประกอบการก็ล้วนแต่มีความสำคัญ โดยเป้าหมายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จะอยู่ในจังหวัดหรือหัวเมืองที่มีความสำคัญและมีความพร้อมโดยเฉพาะด้านการสาธารณสุข เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี และนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพของจังหวัดด้านทรัพยากร ทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่หลากหลาย มีระบบการคมนาคมทางบกที่มีความสะดวก เป็นปัจจัยสำคัญของการผลักดันและสนับสนุนให้จังหวัดนครราชสีมาเป็น “เมืองแห่งสุขภาพ” และก้าวสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ด้วยการประกาศให้ประเทศไทย “เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง” มีกลยุทธ์การพัฒนาที่ต้องการส่งเสริมการพัฒนากิจการรม สินค้า และบริการการท่องเที่ยวมูลค่าเพิ่มสูง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการด้านที่พัก และยังสามารถสร้างประสบการณ์และคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เลือกมาชมธรรมชาติทิวทัศน์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจและชื่นชมธรรมชาติที่สวยงาม โดยสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมมากที่สุด คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีพื้นที่เชื่อมต่อในอำเภอปาก

ช่องและอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะในเขตอำเภอวังน้ำเขียว เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยมีลักษณะภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วยอุทยานแห่งชาติ 2 อุทยาน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดนครราชสีมา ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นอำเภอที่มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปีและมีโอโซนในระดับสูงเป็นอันดับ 7 ของโลก ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีอากาศดี เย็นสบาย ไม่ไกลกรุงเทพฯ และนักท่องเที่ยวจำนวนมากอยากมาสูดโอโซนอันดับ 7 ของโลก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2562) ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอวังน้ำเขียว โดยทั่วไปพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภูเขาและที่ลาดชัน โดยอำเภอวังน้ำเขียวมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นสวยงาม ได้แก่ เขาแผงม้า อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นสถานที่สำหรับชมวิว ทิวทัศน์ และศึกษาธรรมชาติ เป็นจุดชมกระทิงที่ออกหากินจุดชมวิวกาเก็บตะวัน ตั้งอยู่ที่ตำบลไทยสามัคคี เป็นสถานที่ชมวิวทิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นต้น (ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา, 2566) สถานที่พักในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว ซึ่งเป็นพื้นที่ติดเขตอุทยานแห่งชาติ มีข้อจำกัดในการสร้างสิ่งปลูกสร้างจึงเป็นที่พักนักเดินทาง (Home Lode) เป็นที่พักที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยมีอัตราค่าบริการและจัดให้มีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร เจ้าของบ้านเปิดให้บริการที่พักโดยไม่ต้องมีการรวมกลุ่มของชุมชนซึ่งอาจมีบริการอาหารและเครื่องดื่มหรือไม่ก็ได้นักท่องเที่ยวอาจพักค้างแรมในบ้านเดียวกันกับเจ้าของบ้านหรือไม่ก็ได้

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านสถานที่พักในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว ซึ่งอยู่ในพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ตั้งและการถือครองที่ดิน เพื่อนำมาสู่การขอมาตรฐานที่พักตามเกณฑ์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การส่งเสริมและพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยทางด้านการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ประกอบการ โดยอาศัยภาคีหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ที่จะส่งเสริมและพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพ อันจะนำไปสู่มาตรฐานที่พัก ประกอบกับการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว และนำมาสู่พัฒนาสถานที่พักปลอดภัย สถานประกอบการใส่ใจสุขภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญส่งเสริมและพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอันนำไปสู่ความพึงพอใจในการบริการด้านที่พักในระดับราคาที่เหมาะสม มีความปลอดภัย สุขอนามัย ความเป็นธรรมในการได้รับการบริการ และมีความ

สอดคล้องกับความเป็นจริง วิธีชีวิตและสภาพแวดล้อมอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อส่งเสริมความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยและสถานประกอบการใส่ใจสุขภาพอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อพัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร คือ “นักท่องเที่ยว” ที่เดินทางหรืออยู่ระหว่างการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบเข้าไปเย็นกลับและพำนักรในพื้นที่การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 122,901 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ “นักท่องเที่ยว” ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของยามาเน (Yamane, T., 1970) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน 5% กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 398 คน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกต่อการคำนวณและกลุ่มตัวอย่างที่ได้สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็นพื้นที่ 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลไทยสามัคคี ตำบลละเือง ตำบลอุดมทรัพย์ และตำบลวังหมี่ ด้วยการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านที่พักระหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิง

ส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกที่พัก ชาวหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก กิจกรรมในที่พัก ราคาห้องพักพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก มาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอลำน้ำเคียว จังหวัดนครราชสีมา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ด้านการบริการเชิงสุขภาพ ด้านการบริหารและการจัดบริการ ด้านบุคลากร ด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย และด้านความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ

4. สมมติฐานของการวิจัย ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล มีผลต่อพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านสถานที่พัก

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการด้านที่พักในระหว่างการท่องเที่ยว ตอนที่ 3 มาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence, IOC) โดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.67 และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เลขที่ใบรับรอง HE-053-2566 ประจำปีงบประมาณ 2566

6. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และการส่งเสริมและพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยใส่ใจสุขภาพ อำเภอลำน้ำเคียว จังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจะคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 กลุ่มในพื้นที่ตำบลวังหมี่ จากกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ดังนี้

1. เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการด้านที่พัก คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ เป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาสถานที่พัก จำนวน 5 คน

2. นักท่องเที่ยว คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง และสนใจเรื่องสถานที่พัก จำนวน 5 คน

3. ผู้แทนชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คัดเลือกจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่อย่างน้อย 3 ปี และมีความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ จำนวน 5 คน

4. นักวิชาการ คัดเลือกจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว สาธารณสุข และการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 คน

5. เครื่องมือการวิจัย ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้ตั้งกรอบแนวคิดและรูปแบบการสนทนา เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นข้อความลักษณะบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสังเกต และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ SWOT ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอแบบพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 อายุ 21-30 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.75 สถานภาพโสด จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการด้านที่พักในระหว่างการท่องเที่ยว ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกที่พักในครั้งนี้ คือ ตัวโรงแรม ห้องพัก สถานที่ จำนวน 159 คิดเป็นร้อยละ 39.75 ข่าวดูหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับที่พักในการท่องเที่ยว คือ Website ของโรงแรม จำนวน 181 คิดเป็นร้อยละ 45.25 กิจกรรมในที่พัก คือ กิจกรรมนันทนาการ (สรว่ายน้ำ ปีนเขา ปั่นจักรยาน สานมเด็กเล่น สานมกีฬา) จำนวน 180 คิดเป็นร้อยละ 33.40 กิจกรรมเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ต้องการ คือ กายภาพบำบัด และฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกาย จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 16.94 ราคาห้องพักพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกควรมีราคาต่อ 1 วัน (ค้าง 1 คืน) คือ ไม่เกิน 1,000 บาทต่อวัน จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00

ส่วนที่ 3 มาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านการ

บริการเชิงสุขภาพ 3) ด้านการบริหารและการจัดบริการ 4) ด้านบุคลากร 5) ด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย และ 6) ด้านความรับผิดชอบต่อของผู้ประกอบการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.85) เมื่อจำแนกออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการเชิงสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.88) รองลงมา ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.80) และด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.85) ส่วนด้านความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.88)

2. การส่งเสริมความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยและสถานประกอบการใส่ใจสุขภาพอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การส่งเสริมความรู้เริ่มต้นจากการร่วมเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพด้านอาหาร ด้านที่พัก และด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันในหลากหลายมิติเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวของพื้นที่ และมีแนวทางร่วมกันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมด้วยการดำเนินงานของชุมชนที่มีความใส่ใจเอื้อเฟื้อต่อกันภายใต้ศักยภาพและรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่นคำนึงถึงการดูแลและใส่ใจสุขภาพอย่างยั่งยืน กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการสถานที่พัก คือ มาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA รูปแบบการอบรม การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และมาตรฐาน SHA และการปฏิบัติการ Workshop โดยการเรียนรู้ระบบมาตรฐาน SHA การสมัครลงทะเบียน การถ่ายภาพที่สื่อถึงการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ซึ่งผู้เข้าอบรมประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านที่พักในตำบลวังหมี พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการที่พักที่มีความสนใจ

3. การพัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัย ดังนี้ การทดลองเพื่อเตรียมการเข้าสู่การประเมินมาตรฐาน คุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และปฏิบัติการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย และกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลวังหมี ได้แก่ 1) เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการด้านที่พัก 2) นักท่องเที่ยว 3) ผู้แทนชุมชน 4) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ด้านสาธารณสุข และด้านการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการ

ประชุมเพื่อเตรียมการการทดลองเพื่อเตรียมการเข้าสู่การประเมินมาตรฐาน คุณภาพที่พักนักท่องเที่ยว (Home Lodge) เพื่อเป็นการพัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ อันจะส่งผลให้ผู้ประกอบการที่พักได้พัฒนาให้ตรงตามเกณฑ์คุณภาพของที่พักนักท่องเที่ยว (Home Lodge) กรมการท่องเที่ยว (2564) มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความสะอาด 2) องค์ประกอบด้านความสะดวก 3) องค์ประกอบด้านความปลอดภัย 4) องค์ประกอบด้านความเป็นธรรม 5) องค์ประกอบด้านรักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นและเข้ามาเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น

ภาพที่ 1 การทดลองเพื่อเตรียมการเข้าสู่การประเมินมาตรฐาน คุณภาพที่พักนักท่องเที่ยว (Home Lodge)

การปฏิบัติการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA ดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการที่พัก ได้ดำเนินการ 1) การเตรียมข้อมูลเพื่อลงระบบในเว็บไซต์มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) และกรอกข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ 2) ถ่ายภาพ เพื่อส่งข้อมูลยืนยันในระบบตาม รายการเกณฑ์ตรวจสอบเพื่อประเมินมาตรฐานความปลอดภัย ด้านสุขอนามัยในสถานประกอบการ 3) ดำเนินการกรอกข้อมูล ในระบบ จำนวน 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ

ผู้ประกอบการ ส่วนที่ 2 มาตรฐานเบื้องต้น ส่วนที่ 3 ข้อกำหนดมาตรฐาน SHA เมื่อสิ้นสุดคลิกรับรอง

ภาพที่ 2 การลงข้อมูลเพื่อขอมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย SHA

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกที่พักในครั้งนี้ คือ ตัวโรงแรม ห้องพัก สถานที่ คิดเป็นร้อยละ 39.75 ชาวหรือหาข้อมูลเกี่ยวกับที่พักในการท่องเที่ยว คือ Web site ของโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 45.25 กิจกรรมในที่พัก คือ กิจกรรมนันทนาการ (สระว่ายน้ำ ปั่นเขา ปั่นจักรยาน สนามเด็กเล่น สนามกีฬา) คิดเป็นร้อยละ 33.40 กิจกรรมเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ต้องการ คือ กายภาพบำบัด และฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 16.94 ราคาห้องพักพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกควรมีราคาต่อ 1 วัน (ค้าง 1 คืน) คือ ไม่เกิน 1,000 บาทต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 45.00 มาตรฐานการจัดบริการที่พักหรือสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.85) เมื่อจำแนกออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการเชิงสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.88) รองลงมา ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.80) และด้านสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.85) ส่วนด้านความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.88) ทั้งนี้เนื่องจากการบริการเชิงสุขภาพ คือ พื้นที่ต้อนรับเหมาะสม สะอาด มีพนักงานให้บริการชี้แจงการให้บริการและแนวปฏิบัติ มีการให้ข้อมูลอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอัตราบริการและกิจกรรมเชิงสุขภาพทำให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน และสถานที่พักเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกที่พัก สอดคล้องกับแนวปฏิบัติความปลอดภัยด้านสุขอนามัยที่พักชุมชนสัมพันธ์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยววิถีใหม่ของกรมการท่องเที่ยว (2563) พบว่า การยกระดับมาตรฐานการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของที่พักชุมชนสัมพันธ์วัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ผู้ให้บริการ

ทั้งที่เป็นเจ้าของบ้าน ผู้ปรุงอาหาร ผู้ทำความสะอาด ต้องเข้าใจแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 และได้รับการอบรมขั้นตอนการทำ ความสะอาด การใช้ยาฆ่าเชื้อสำหรับทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสบ่อยหรือเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค 2) ผู้รับบริการให้ความร่วมมือในการชี้แจงประวัติการเดินทาง มีการสวมหน้ากากอนามัยในพื้นที่สาธารณะ มีการเว้นระยะห่างไม่นั่งรวมกลุ่ม การตรวจวัดอุณหภูมิทุกครั้งมีการใช้บริการ 3) สถานที่ ทำความสะอาดฆ่าเชื้อเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง จัดให้มีเจลแอลกอฮอล์บริการในบริเวณต่าง ๆ คัดแยกขยะทั่วไปและขยะติดเชื้อให้ถูกสุขลักษณะ บริการอาหารตามหลักสุขาภิบาลอาหารชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร

2. การส่งเสริมความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสถานที่พักปลอดภัยและสถานประกอบการใส่ใจสุขภาพอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัย การส่งเสริมความรู้เริ่มต้นจากการร่วมเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพด้านอาหาร ด้านที่พัก และด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันในหลากหลายมิติเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวของพื้นที่ และมีแนวทางร่วมกันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมด้วยการดำเนินงานของชุมชนที่มีความใส่ใจเอื้อเฟื้อต่อกันภายใต้ศักยภาพและรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่นคำนึงถึงการดูแลและใส่ใจสุขภาพอย่างยั่งยืน กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการสถานที่พัก คือ มาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA รูปแบบการอบรม การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และมาตรฐาน SHA และการปฏิบัติการ Workshop โดยการเรียนรู้ระบบมาตรฐาน SHA การสมัครลงทะเบียน การถ่ายภาพที่สื่อถึงการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ซึ่งผู้เข้าอบรมประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านที่พักในตำบลวังหมี พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการที่พักที่มีความสนใจ ซึ่งเห็นได้จากในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเป็นผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพ โดยมีหัวข้อในการอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการสถานที่พัก คือ มาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมความรู้ให้กับบุคลากรการท่องเที่ยว ขาดทักษะอะไร หรือมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านใดเพิ่มเติม เป็นการพัฒนาทักษะเดิม (Upskill) รวมถึงเพิ่มทักษะใหม่ (Reskill) ให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับการท่องเที่ยวไทยให้สามารถพร้อมพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

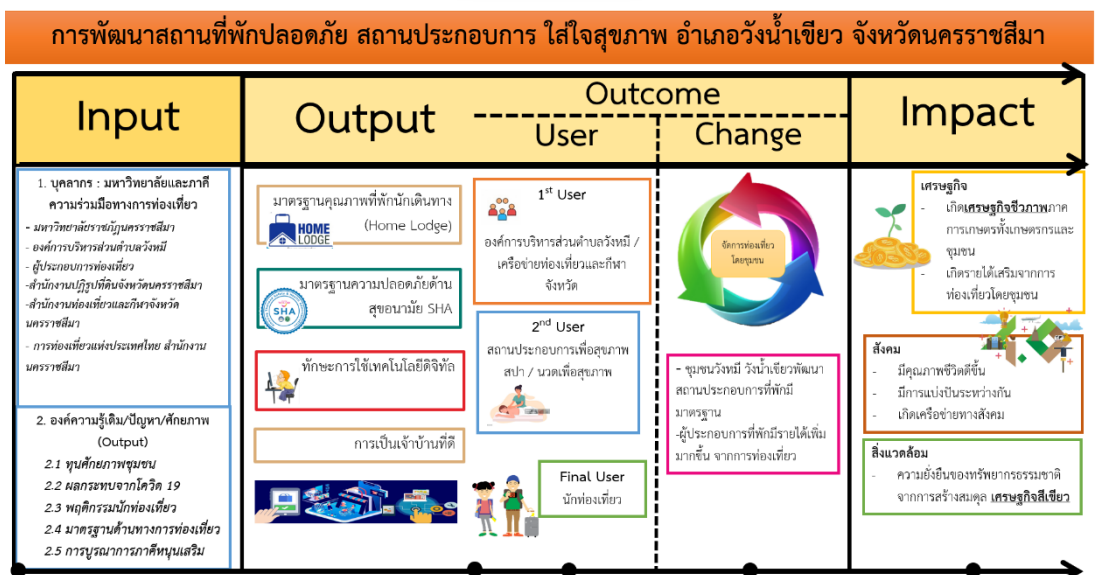
สอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี อัจหาญ, เกิดศิริ เจริญวิศาล และมนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2565) พบว่า 1) รับรู้ถึงประโยชน์และความสำคัญของการปรับปรุงมาตรฐานเกณฑ์ด้านความสะอาดและสุขอนามัย 2) แนวปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวที่พหุชุมชนสัมผัสวัฒนธรรมมาตรฐานปลอดภัยด้านสุขอนามัยป้องกันเชื้อโควิด-19 3) ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติการดำเนินงานของพหุชุมชนสัมผัสวัฒนธรรมในการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยววิถีใหม่

3. การพัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานที่ประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การทดลองเพื่อเตรียมการเข้าสู่การประเมินมาตรฐานคุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) และปฏิบัติการ มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัย และกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลวังหมี ได้แก่ 1) เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการด้านที่พัก 2) นักท่องเที่ยว 3) ผู้แทนชุมชน และ 4) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ด้านสาธารณสุข และด้านการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประชุมเพื่อเตรียมการทดลองเพื่อเตรียมการเข้าสู่การประเมินมาตรฐาน คุณภาพที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) เพื่อเป็นการพัฒนาสถานที่พัก ปลอดภัย สถานที่ประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ อันจะส่งผลให้ผู้ประกอบการที่พักได้พัฒนาให้ตรงตามเกณฑ์คุณภาพของที่พักนักเดินทาง (Home Lodge) การปฏิบัติการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA ดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการด้านที่พัก ได้ดำเนินการ 1) การเตรียมข้อมูลเพื่อลงระบบ ในเว็บไซต์มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) และกรอกข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ 2) ถ่ายภาพ เพื่อส่งข้อมูลยืนยันในระบบตาม รายการเกณฑ์ตรวจสอบเพื่อประเมินมาตรฐานความปลอดภัย ด้านสุขอนามัยในสถานประกอบการ 3) ดำเนินการกรอกข้อมูลในระบบ จำนวน 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ ส่วนที่ 2 มาตรฐานเบื้องต้น ส่วนที่ 3 ข้อกำหนดมาตรฐาน SHA เมื่อสิ้นสุดคลิกรับรอง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาสถานที่พักเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง และเป็นโอกาสที่ดีที่จะส่งเสริมและยกระดับคุณภาพของที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในเรื่องความปลอดภัย ความสะอาด ความสะดวกของการเดินทางท่องเที่ยว ปัจจุบันมีสถานประกอบการด้านที่พักอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาด

เล็กและขนาดกลาง และชุมชนที่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ การที่จะยกระดับคุณภาพที่พัก เพื่อให้ได้คุณภาพ และสามารถสร้างความตระหนักรู้และรับผิดชอบต่อสังคม (Social Awareness) จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา สุคันธสิริกุล (2558) พบว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์สมาชิกควรมีการพัฒนาที่พักให้มีมาตรฐานอยู่เสมอมองหาอัตลักษณ์ของกลุ่มเพื่อสร้างความแตกต่างด้านบริการ ควรเพิ่มช่องทางในการติดต่อให้มากขึ้นเช่น website email หรือกลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เกิดความรู้ในการบริหาร การดำเนินงานและการให้บริการของโฮมสเตย์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโฮมสเตย์ เช่น สถานที่ พักผ่อน นั่งเล่น สถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และสถานที่ให้สะอาดและปลอดภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาสถานที่พักปลอดภัย สถานประกอบการ ใส่ใจสุขภาพ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครราชสีมา เสนอเป็นกระบวนการเชื่อมโยงมีความสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่ ปัจจัยที่นำเข้า (Input) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์(Outcome) ผลกระทบที่เกิดขึ้น (Impact) รวมถึงผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน

ภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี่ควรสนับสนุน ควรให้ความรู้และอำนวยความสะดวกเรื่องการขออนุญาตจัดตั้งสถานที่พักที่ไม่ใช่โรงแรม และควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การทำป้ายประกาศ ป้ายบอกสถานที่ต่าง ๆ การปรับปรุงไฟส่องสว่างตามถนนหนทาง การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม เป็นต้น
2. ภาครัฐและเอกชนควรมีส่วนร่วมดำเนินการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ
3. ผู้แทนชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างหลากหลายมิติ มีส่วนร่วมด้วยการดำเนินงานของชุมชนที่มีความใส่ใจเอื้อเฟื้อต่อกัน และร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ควรนำข้อมูลไปบูรณาการการทำงานด้านการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วม
2. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนา ร่วมมือกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล ระหว่างชุมชนต่อชุมชนที่แผ่ไปยังนักท่องเที่ยวที่เป็นคนภายนอกชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงประสบการณ์การได้มาท่องเที่ยวที่เอื้อเฟื้อและแบ่งปัน รับประทานอาหารอร่อย มีที่พักที่ปลอดภัยและสัมผัสอากาศบริสุทธิ์ของอำเภอวังน้ำเขียว รวมทั้งส่งเสริมสินค้าจากชุมชนทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้โครงการการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สู่การกระจายรายได้เพื่อท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืน ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2563). *คู่มือการปฏิบัติมาตรการผ่านปรนกิจการและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. เข้าถึงได้จาก https://www.thailandsha.com/file/COVID-19_th.pdf
- กรมการท่องเที่ยว. (2564). *หลักเกณฑ์ที่พักนักเดินทาง Home Lodge*. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.mots.go.th/news/category/766>
- กาญจนา สุคันธสิริกุล. (2558). *การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา*. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thailandsha.com/>
- ดารณี อัจฉาญ, เกิดศิริ เจริญวิศาล และมนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2565). การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยการท่องเที่ยวที่พัก ชุมชนวัฒนธรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* , 22(1), 186-204.
- วัชรภรณ์ หวังพงษ์. (2566). *ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการบริโภคภาคเอกชนในประเทศช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19*. เข้าถึงได้จาก [ewt_dl_link.php \(parliament.go.th\)](http://ewt_dl_link.php(parliament.go.th))
- ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา. (2566). *ข้อมูลเชิงพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว*. เข้าถึงได้จาก http://koratcf.or.th/reform_korat.php
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2562). “กินผัก ผลไม้ ปลอดภัยพิชิต เติมน้ำดื่มสะอาดในหมู่บ้านหมอก” ที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. เข้าถึงได้จาก <https://ref.codi.or.th/public-relations/news/16787-2019-04-02-03-37-45>

สำนักประสานงานการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2564). COVID-19 ต่อภาคการท่องเที่ยวไทย ผลกระทบและแนวทางการแก้ปัญหา. เข้าถึงได้จาก https://www.mots.go.th/download/BannerLink/PBVol01Covid_DigitalEd.pdf

Yamane, T. (1970). *Elementary Sampling Theory*. London : Prentice-Hall, Inc.

ศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

Study and Develop a Prototype for Reducing Food Waste under the
Concept of Circular Economy in Wat Mahathat Community, Nakhon
Phanom Municipality, Nakhon Phanom Province

พัชชญ์ทัฬห์ กิณเรศ¹

Pachchayathan Kinnares

Received: January 10, 2024

Revised: March 08, 2024

Accepted: March 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ดำเนินการตามหลักแนวคิดปิรามิดลำดับขั้นของการบริหารจัดการห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มเป้าหมายพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุ โดยแยกกลุ่มเป้าหมายเป็น ชุมชนวัดมหาธาตุ จำนวน 58 ครัวเรือน วัดมหาธาตุ จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียนสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง แปลงผักริมโขง จำนวน 1 แห่ง ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 15 แห่งซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานมี ดังนี้ 1) ศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเมืองร่วมกันตั้งแต่สำรวจปริมาณขยะรายครัวเรือน สังเกตพฤติกรรมทิ้งขยะในชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 2) ชี้แจงโครงการแก่ชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ และหน่วยงาน วางแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมทดลองดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ในโครงการ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ และบูรณาการใช้

¹ มหาวิทยาลัยนครพนม; Nakhon Phanom University

มาตรการทางสังคม 3) ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมพบว่า ปริมาณขยะอาหารที่เกิดขึ้นทั้งหมดในช่วงระยะเวลา 10 เดือน ถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ จำนวน 6,383 กิโลกรัม (6.383 ตัน) ส่งผลให้ปริมาณขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะประเภทอื่น ณ หลุมฝังกลบ คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลงเท่ากับ ร้อยละ 56.41 จากความร่วมมือของโครงการและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดนครพนม พบว่า สามารถลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกเท่ากับ 3,245.06 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า จากความพยายามของโครงการในการลดปริมาณขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะทั่วไป ด้วยการเพิ่มมูลค่าจากขยะอาหารไปสู่อาหารสัตว์นั้น ประสบความสำเร็จในการลดปริมาณขยะอาหาร และมีส่วนสนับสนุนความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมโดยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

คำสำคัญ: ต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหาร, แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน, ชุมชน

Abstract

This research article aimed to study and develop a prototype for reducing food waste under the concept of circular economy in Wat Mahathat community, Nakhon Phanom Municipality, Nakhon Phanom Province. The project was conducted based on the concept of the hierarchical pyramid of food chain management to reduce food waste. The research was focused on participatory action research among people in the target group of Wat Mahathat community. The target groups were divided into 58 households in Wat Mahathat community, 1 temple and 1 Buddhist school, 1 vegetable plot along the Mekong River, and 15 shop owners. The steps of the project were as follows: 1) studying the problem of solid waste in the urban community together, started from surveying the amount of waste per household, observing the behavior of waste disposal in the community, with the community participating in the activities; 2) there were explaining the project to the community, establishing a committee at the local and agency levels, planning the implementation of the activities, joining experiment with the activities according to the plan specified in the project, evaluating the results, and developing and

improving the activities to be appropriate so that the project achieved its objectives and integrated the use of social measures, 3) knowledge was transferred to relevant officials and community committees. The results of the activities found that the total amount of food waste generated during the 10-month period was used for animal feed, amounting to 6,383 kilograms (6.383 tons), resulting in a reduction of 56.41 percent in the amount of food waste mixed with other types of waste at the landfill. From the cooperation of the project and the Office of Natural Resources and Environment, Nakhon Phanom Province, it was found that the amount of greenhouse gases was reduced by 3,245.06 kilograms of carbon dioxide equivalent. From the project's efforts to reduce the amount of food waste mixed with general waste by adding value from food waste to animal feed, it was successful in reducing the amount of food waste and supporting environmental sustainability by reducing greenhouse gas emissions.

Keywords: Food Waste Reduction Prototype, Circular Economy Concept, Community

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศ เห็นได้จากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ข้อที่ 5 ระบุถึงการจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งพลิกโฉมประเทศไทย (Thailand's Transformation) ให้เท่าทันและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งสร้างความสมดุลในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาแก่ทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไทยไปสู่ประเทศที่มี “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” Hi-Value and Sustainable Thailand สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560-2569 กระทรวงมหาดไทย ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ ส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 สู่ประเทศที่พัฒนาแล้วจากฐานของท้องถิ่น โดยการมุ่งเน้นการแก้ปัญหาการคัดแยกขยะ การจัดการขยะและการใช้ประโยชน์จากขยะด้วย

สถานการณ์ขยะประเภทอาหารของประเทศไทย โดยข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ ปี พ.ศ. 2560 พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนขยะอินทรีย์สูงถึงร้อยละ 64 ซึ่งมีการนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์น้อยมาก เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการแยกคัดแยกขยะประเภทนี้ สำหรับภาคประชาชนก็ยังมีพฤติกรรมการทิ้งรวมกับขยะทั่วไป ส่งผลให้ขยะเกิดกลิ่นเหม็นเน่า เป็นต้น ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปัญหาขยะเหลือทิ้ง เป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยตั้งเป้าลดปริมาณการสูญเสียอาหารลงร้อยละ 50 ทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2573 และประเทศไทยก็ได้้นำเป้าหมายที่ 12 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) มาจัดทำเป็นแผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างปี พ.ศ. 2560-2579 โดยมีเป้าหมายหลัก คือ มุ่งลดขยะประเภทอาหารให้ได้ร้อยละ 5 ต่อปี

กรมควบคุมมลพิษ (2563) ระบุว่าปริมาณขยะของเทศบาลเมืองนครพนมมีปริมาณสูงสุดประมาณ 39 ตันต่อวัน จากการคาดการณ์ประเภทของขยะสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ขยะทั่วไป 8.85 ตันต่อวัน 2) ขยะรีไซเคิล ประมาณ 21.8 ตันต่อวัน 3) ขยะอินทรีย์ ประมาณ 8.15 ตันต่อวัน และ 4) ขยะอันตราย ประมาณ 0.2 ตันต่อวัน นอกจากนี้ยังมีขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้ (ขยะสะสม) มีปริมาณประมาณ 1 ตันต่อวัน ทั้งนี้ ที่ผ่านมาขยะส่วนใหญ่มาจากประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยพฤติกรรมการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยว คือ บางคนทิ้งไม่ถูกถัง ไม่มีจุดทิ้งขยะสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้เส้นทางการท่องเที่ยวบริเวณริมโขงมีความสกปรกจากการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

การศึกษาของโครงการการพัฒนารูปแบบจัดการขยะในชุมชนเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปี พ.ศ. 2563 พบว่า ชุมชนวัดมหาธาตุซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนมมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อมาราบไหว้องค์พระธาตุประจำวันเสาร์และมีโรงเรียนสงฆ์ภายในวัดมหาธาตุอีกด้วย ส่งผลให้มีปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว ชุมชนวัดมหาธาตุมีจำนวนครัวเรือนในพื้นที่ 170 ครัวเรือน (ประพันธ์ พิมพานนท์, 2563, 20 มีนาคม) ปัจจุบันมีปริมาณขยะของชุมชนจำนวนประมาณ 923 กิโลกรัมต่อวัน จากการขับเคลื่อนการจัดการขยะที่ต้นทางจนทำให้ชุมชนวัดมหาธาตุในปีที่ผ่านมาเกิดกลไกการรวมกลุ่ม เกิดกติกาของชุมชนในการสร้างความตระหนักในการทิ้งขยะ มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้หรือทักษะในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อจำหน่ายให้ธนาคารขยะชุมชนมากขึ้น แต่ยังพบปัญหาด้านการจัดการขยะอาหารในชุมชนวัดมหาธาตุ อาทิ บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็น

บ้านปูนไม่นิยมปลูกผักเลี้ยงสัตว์เหมือนคนชนบท มีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น การทิ้งขยะอาหารยังคงเป็นการทิ้งรวม ไม่แยกไปใช้ประโยชน์ ส่วนระดับเทศบาลเมืองนครพนม พบว่า การทำงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นการทำงานเชิงรับ คือ การจัดเก็บ กวาดขยะ กำจัด ซึ่งเมื่อปริมาณขยะที่มากขึ้นระบบกลไกที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่กำจัดขยะไม่สามารถรับขยะที่เพิ่มขึ้นได้ ขาดการทำงานเชิงรุก เช่น การทำงานกับชุมชน ผู้ประกอบการ องค์กร เพื่อลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง เป็นต้น ขณะที่ทัศนคติของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น การจัดเก็บขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาล หน่วยงานท้องถิ่นไม่เข้ามาแก้ไขปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากการบีบอัดของรถเก็บขน จากการร่วมหารือกับภาคีเครือข่ายด้านการพัฒนาการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครพนม เทศบาลเมืองนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า จากพฤติกรรมการทิ้งขยะรวมที่ต้นทางของประชาชน ส่งผลให้การจัดเก็บขยะของหน่วยงานท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ เกิดน้ำชะขยะขณะบีบอัดส่งกลิ่นเหม็นเน่า สุดท้ายเมื่อนำขยะไปทิ้งที่หลุมฝังกลบก็เกิดแก๊สเรือนกระจกจากขยะอาหารที่ถูกทับถม ณ หลุมฝังกลบ นอกจากนี้การใช้ประโยชน์จากขยะแต่ละประเภทจึงเป็นไปได้ยาก หากปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทิ้งขยะอาหารของประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่ต้นทาง จะสามารถช่วยลดการปะปนขยะอาหารไปกับขยะประเภทอื่นได้ ช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นเน่าขณะรถเก็บขนบีบอัดขยะ และสามารถแยกไปใช้ประโยชน์ สามารถเปลี่ยนขยะอาหารเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าได้ ซึ่งเป็นฐานคิดของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน แนวคิดหนึ่งในการบริหารจัดการภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่หรือนำมาใช้ซ้ำ

ดังนั้น ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ควรที่จะทำการศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเมืองนครพนมที่ควรส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าและรายได้จากแปรรูปขยะประเภทอาหารเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามหลักแนวคิดปิรามิดลำดับขั้นของการบริหารจัดการห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และบูรณาการใช้มาตรการทางสังคม โดยเริ่มวิธีการศึกษาจาก 1) การศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎี ๆ ของประเทศไทย และต่างประเทศ (เดนมาร์ก สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น) ในเรื่องการจัดการขยะอาหาร 2) ศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของระบบการจัดการขยะอาหาร ของชุมชนวัดมหาธาตุ เพื่อทราบสัดส่วนขยะของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะอาหาร วิเคราะห์ ผลการศึกษา เพื่อออกแบบรูปแบบเพื่อลดปริมาณขยะอาหารในพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) การพัฒนาต้นแบบเกิดขึ้น 4) ปรับแก้ความเหมาะสมด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ต้นแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะอาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร 5) การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการลดขยะอาหารตามหลัก 4R (Reduce, Reuse, Recycle, Recovery) ซึ่งมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

ด้านพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนวัดมหาธาตุ จำนวน 58 ครัวเรือน วัดมหาธาตุ จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียนสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง แปลงผักริมโขง จำนวน 1 แห่ง ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 15 แห่ง

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ งานวิจัยนี้วิเคราะห์ว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ประกอบด้วย ครัวเรือน ชุมชน วัด ผู้ประกอบการโรงแรม ผู้ประกอบการร้านค้า และร้านอาหาร ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตสกลนคร) เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผัก ริมโขง สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครพนม เป็นต้น

การศึกษานี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเมือง ร่วมกันตั้งแต่สำรวจปริมาณขยะรายครัวเรือน สังเกตพฤติกรรมทิ้งขยะในชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ 2) ชี้แจงโครงการแก่ชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ และหน่วยงาน วางแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมทดลองดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ในโครงการ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ และบูรณา

การใช้มาตรการทางสังคม 3) ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการชุมชน จัดทำรายงาน ซึ่งคณะวิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยออกเป็น 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาต้นแบบการลดปริมาณขยะประเภทอาหาร กิจกรรมวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ปริมาณขยะประเภทอาหารทั้งในประเทศไทยและกรณีศึกษาจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศ เดนมาร์ก สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและญี่ปุ่น

ระยะที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของระบบการจัดการขยะประเภท อาหารในพื้นที่เป้าหมายการวิจัย คือ ชุมชนวัดมหาธาตุ โดยจำแนกลักษณะของการจัดการขยะ อาหารออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ครั้วเรือน 2) วัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3) สถานประกอบการ (ร้านค้า ร้านอาหาร) 4) กลุ่มปลูกผักริมโขงและตลาดหน้าแปลงผักริมโขง และ 5) หลุมฝังกลบ เทศบาลเมืองนครพนม เพื่อจะทำให้ทราบปัญหาและแนวทางการจัดการขยะอาหารว่ามีความ สอดคล้องหรือแตกต่างจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เดียวกันมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการพิจารณาออกแบบให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ประการแรกด้วย โดยจำแนกรูปแบบหรือมาตรการการจัดการขยะประเภทอาหาร ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การลดปริมาณขยะอาหารที่จะต้องนำไปกำจัดกับขยะทั่วไป 2) นำขยะ มาแปรรูปให้เกิดประโยชน์และมีมูลค่าภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และ 3) การลดผลกระทบ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลิ่นเหม็นเน่าของขยะประเภทอาหาร ซึ่งจะต้องใช้ข้อมูลจากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบ ในระยะนี้ ยังศึกษาอัตราการเกิดขยะอาหาร วิเคราะห์และคาดการณ์ ปริมาณขยะอาหาร สัดส่วนขยะอาหารในพื้นที่วิจัยเป้าหมาย วิเคราะห์มาตรการทางสังคม โดย ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการลดปริมาณขยะอาหารที่จะต้องนำไปกำจัด ภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อลดปริมาณขยะประเภทอาหารในพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุให้มีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 3 สร้างพื้นที่ต้นแบบการลดขยะประเภทอาหารในพื้นที่วิจัยเป้าหมาย โดย ระยะนี้มุ่งสร้างและพัฒนาต้นแบบเกิดขึ้น มีกระบวนการ 2 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำโครงการนำร่องในพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม 2) จัดกิจกรรมประชุมสร้างความรู้ ความ เข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยระยะนี้จะเริ่มจากกลุ่มกลไกขับเคลื่อนเชิง นโยบายและบทบาทการเป็นที่ปรึกษาด้านการจัดการขยะประเภทอาหารในชุมชนนำร่อง ด้วยการ แต่งตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่และหน่วยงานระดับจังหวัด กระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง

กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบายและบทบาทการเป็นที่ปรึกษาด้านการจัดการขยะประเภทอาหารในชุมชนนาร่อง พร้อมบทบาทหน้าที่เพื่อขับเคลื่อนการลดขยะอาหารระดับพื้นที่

ระยะที่ 4 วิเคราะห์และปรับปรุงต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมในทางแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดพื้นที่ต้นแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะอาหารเพื่อลดปริมาณขยะประเภทอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 5 การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการลดขยะอาหารตามหลัก 4R (Reduce, Reuse, Recycle, Recovery) ในรูปแบบคู่มือและแนวทางการลดปริมาณขยะประเภทอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการขยายผล การนำเสนอผลการวิจัยแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นรูปแบบ (Model) สู่การขยายผล ได้แก่ เทศบาลเมืองนครพนม สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครพนม

ระยะที่ 6 สรุปผลภาพรวมโครงการและสิ้นสุดการดำเนินโครงการมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยนครพนม

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม หลังจากดำเนินโครงการตามแนวคิดทฤษฎีตามลำดับขั้นของการจัดห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร ซึ่งได้ผ่านการปรับแก้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ต้นแบบการจัดการขยะอาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเพิ่มจุดรวบรวมขยะอาหารของชุมชน เส้นทาง การเก็บรวบรวมขยะอาหารของเทศบาลเมืองนครพนม การวางระบบการเข้ามารับบริจาคของเกษตรกร หลุมฝังกลบ เป็นต้น โดยคณะวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมแยกเป็น 1) การจัดการขยะอาหารที่ต้นทาง คือ เน้นการลดการเกิดขยะอาหาร การนำอาหารที่เหลือมาถนอม มาแปรรูป เพื่อให้เกิดการนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุด และมีรูปแบบการแยกทิ้งขยะอาหารออกจากขยะประเภทอื่นอย่างชัดเจน 2) การจัดการขยะอาหารที่กลางทาง คือ เน้นรูปแบบการจัดเก็บขยะอาหารของหน่วยงานท้องถิ่น ที่มีรถเก็บขนขยะอาหารโดยเฉพาะ และเกษตรกรที่นำไปใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน เหมาะสม ตามข้อตกลงกับชุมชน 3) การจัดการขยะอาหารที่ปลายทางคือ เน้นการแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าตาม

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น ส่งเสริมการใช้เศษอาหารไปเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย (หนอนโปรตีนสูง) ส่งเสริมการใช้เป็นอาหารสัตว์ทดแทนอาหารทางการค้า เป็นต้น

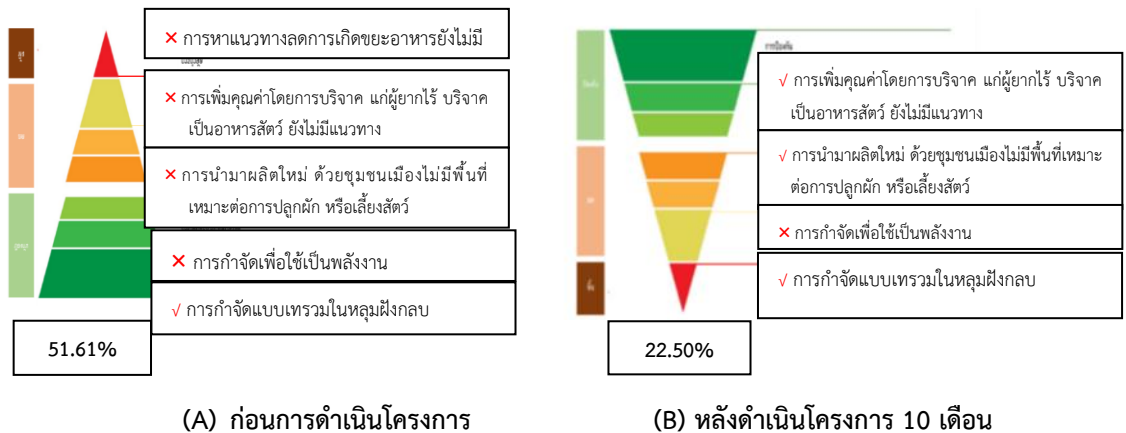
ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ปริมาณขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะทั่วไป ณ หลุมฝังกลบ ลดลงเหลือร้อยละ 22.50 และชุมชนไม่ร้องเรียนเรื่องกลิ่นเหม็นจากน้ำชะขยะเช่นเดิม โดยปริมาณเศษอาหารที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ต้นทาง กล่าวคือเป็นดินอินทรีย์ใช้ในแปลงผัก ผลิตภัณฑ์ผงผัก มีจำนวน 117.7 กิโลกรัม และใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ให้กับเกษตรกร ในช่วงระยะเวลา 10 เดือน มีจำนวน 6,383 กิโลกรัม (6.38 ตัน)

นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ดังนี้ 1) ครัวเรือนแยกเศษอาหารเพิ่มขึ้น และนำมารวบรวมยังจุดกลางของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ต่อไป 2) ผู้ประกอบการร้านอาหาร เข้าร่วมโครงการแยกเศษอาหาร เพื่อบริจาคให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์มากขึ้น 3) วัด นำอาหารใกล้หมดอายุมาบริจาคแทนการทิ้ง และมีเกษตรกรนำถังมาให้โรงเรียนสงฆ์แยกเศษอาหารหลังฉันที่ไม่หมดเพื่อนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ ซึ่งสอดคล้องกับการลงพื้นที่สังเกต สัมภาษณ์ คนในชุมชนพบว่า ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากการบิบัติของรถเก็บขยะไม่มีเหมือนเดิมแล้ว ทำให้ชุมชนภูมิใจ และอยากขยายผลต่อไป นอกจากนี้ในส่วนของเทศบาลเมืองนครพนม ยังได้กำหนดรถเก็บขยะอาหารเพิ่ม 1 คัน เพื่อใช้บริหารจัดการเก็บขยะเฉพาะเศษอาหารเพื่อบริจาคให้กับเกษตรกรที่แจ้งความประสงค์รับเศษอาหาร

ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางสังคม เพื่อให้ได้มาตรการทางสังคมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุ คือ ข้อตกลงทางด้านการจัดการทางสังคมร่วมกัน มีจำนวน 4 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้ 1) กระตุ้นให้คนในครอบครัวคัดแยกขยะและนำเศษขยะอาหารทิ้งลงถังกลาง 2) ควรแยกประเภทของขยะ ทั้งในครัวเรือน วัด โรงเรียน 3) นำเศษขยะอาหารมาทิ้งตามจุดที่กำหนดไว้ ตามข้อตกลง 4) อนุญาตให้ผู้นำชุมชน ติดตามการแยกขยะเศษอาหาร หลังจากนั้น คณะกรรมการการจัดการขยะอาหารและอสม. เดินเคาะประตูตามบ้านเพื่อขอความร่วมมือและให้เข้าใจในรูปแบบการแยกขยะอาหารของชุมชนร่วมกัน

สรุปภาพรวม หลังจากดำเนินโครงการตามแนวคิดลำดับขั้นของการจัดห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหารที่จะต้องนำไปกำจัดกับขยะทั่วไป ด้วยการส่งเสริมการแยกตั้งแต่ต้นทาง และรวบรวมเป็นอาหารสัตว์ให้เกษตรกรต่อไป ในระยะเวลา 10 เดือนพบว่า อัตราการเกิดขยะอาหารของ 1) กลุ่มครัวเรือน/ ชุมชน ก่อนดำเนินโครงการมีจำนวน 0.94 กิโลกรัมต่อวันต่อครัวเรือน หลังเข้าร่วมโครงการ อัตราการเกิดขยะอาหารของกลุ่มครัวเรือน/ ชุมชน ลดลงเหลือ จำนวน 0.38

กิโลกรัมต่อวันต่อครัวเรือน คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลง เท่ากับ ร้อยละ 60 และมีปริมาณขยะอาหารที่ถูกรวบรวม นำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ ณ จุดรวบรวมขยะอาหารของชุมชนที่แหล่งกำเนิดต้นทาง จำนวน 3,600.70 กิโลกรัม 2) อัตราการเกิดขยะอาหารของกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ก่อนดำเนินโครงการ มีจำนวน 3.60 กิโลกรัมต่อวันต่อร้านค้า หลังเข้าร่วมโครงการ อัตราการเกิดขยะอาหารของกลุ่มผู้ประกอบการลดลงเหลือ จำนวน 2.35 กิโลกรัมต่อวันต่อร้านค้า คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลง เท่ากับร้อยละ 34 และมีปริมาณขยะอาหารที่ถูกรวบรวม นำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ ณ ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,923.40 กิโลกรัม 3) อัตราการเกิดขยะอาหารของกลุ่มผู้ปลูกผักกิมโง ก่อนดำเนินโครงการมีจำนวน 10 กิโลกรัมต่อวันต่อแปลง หลังเข้าร่วมโครงการ อัตราการเกิดขยะอาหารของกลุ่มผู้ปลูกผักลดลงเหลือ จำนวน 7.36 กิโลกรัมต่อวันต่อแปลง คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลง เท่ากับร้อยละ 26.50 และปริมาณขยะเศษผักที่รวบรวมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการผลิตดินอินทรีย์ใช้เองในแปลงกลุ่มผู้ปลูกผักกิมโง ในเดือนกุมภาพันธ์เพียงเดือนเดียวมีทั้งหมด จำนวน 117.70 กิโลกรัม 4) อัตราการเกิดขยะอาหารของพื้นที่วัดมหาธาตุ ก่อนดำเนินโครงการมีจำนวน 8 กิโลกรัมต่อวัน หลังเข้าร่วมโครงการ อัตราการเกิดขยะอาหารพื้นที่วัดมหาธาตุลดลงเหลือ จำนวน 6.02 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลง เท่ากับร้อยละ 24.75 และมีปริมาณขยะอาหารที่ถูกรวบรวมนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ จำนวน 974.5 กิโลกรัม 5) อัตราการเกิดขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะประเภทอื่น ณ หลุมฝังกลบ ก่อนดำเนินโครงการมีจำนวน 600 กิโลกรัมต่อวัน หลังเข้าร่วมโครงการ อัตราการเกิดขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะประเภทอื่น ณ หลุมฝังกลบ จำนวน 135 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นอัตราร้อยละที่ลดลง เท่ากับร้อยละ 56.41 เนื่องจากชุมชนวัดมหาธาตุเป็นชุมชนเมืองจึงมีประชากรแฝงในพื้นที่ทำให้ยากในการเข้าร่วมโครงการแยกขยะอาหารตั้งแต่ต้นทาง จึงไม่สามารถแยกขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะประเภทอื่นไปใช้ประโยชน์ต่อได้ร้อยละ 100 ดังนั้นเทศบาลเมืองนครพนมจึงจัดการกับขยะที่เหลือด้วยวิธีการนำไปฝังกลบ ณ หลุมฝังกลบต่อไป และ 6) ปริมาณอาหารส่วนเกินที่เกิดขึ้นในพื้นที่วัดมหาธาตุก่อนดำเนินโครงการ มีเฉลี่ยเท่ากับ 1.5 กิโลกรัมต่อวัน และหลังดำเนินโครงการ ปริมาณขยะอาหารลดลง มีเฉลี่ยเท่ากับ 0.75 กิโลกรัมต่อวัน แสดงว่าปริมาณอาหารส่วนเกินที่เกิดขึ้น เฉลี่ยลดลงคิดเป็นร้อยละ 50

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบปิรามิดลำดับขั้นของการจัดการห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร

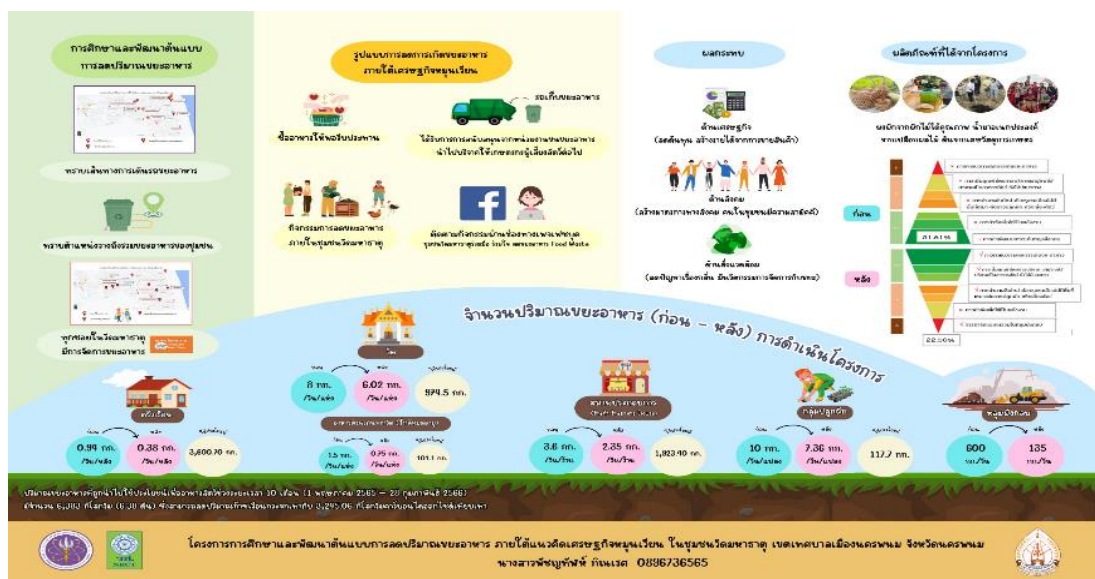
จากภาพที่ 1 พบว่า ขยะอาหารปะปนไปกับขยะทั่วไปมากถึงร้อยละ 51.61 และเมื่อรถเก็บขนขยะเก็บขยะและบีบอัดขยะส่งผลทำให้เกิดน้ำชะขยะและเกิดกลิ่นเหม็นเน่าบนถนนของชุมชน จนเกิดข้อร้องเรียน เนื่องจากยังไม่มีระบบบริหารจัดการขยะอาหาร ตามลำดับขั้นของการจัดการห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร กล่าวคือ ก่อนดำเนินโครงการยังไม่มี การหาแนวทางการลดการเกิดขยะอาหาร ยังไม่มีการส่งเสริมการบริจาคแก่ผู้ยากไร้ หรือบริจาคเป็นอาหารสัตว์ ยังไม่มีการส่งเสริมการนำมาผลิตใหม่ ด้วยชุมชนเมืองไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเช่นการปลูกผัก หรือเลี้ยงสัตว์ ไม่มีการแยกไปเป็นพลังงาน แต่ยังเป็นวิธีเดิมเหมือนชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทย คือเก็บรวบรวมและขนไปกำจัด ณ หลุมฝังกลบ

หลังจากดำเนินโครงการตามแนวคิด ตามลำดับขั้นของการจัดการห่วงโซ่อาหารเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร พบว่า ปริมาณขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะทั่วไปลดลง เหลือร้อยละ 22.50 และชุมชนไม่ร้องเรียนเรื่องกลิ่นเหม็นจากน้ำชะขยะเช่นเดิม ซึ่งโครงการได้ดำเนินการส่งเสริม ดังนี้ การหาแนวทางลดการเกิดขยะอาหาร การเพิ่มคุณค่าโดยการบริจาคแก่ผู้ยากไร้ บริจาคเป็นอาหารสัตว์ ยังไม่มีแนวทาง การนำมาผลิตใหม่ ด้วยชุมชนเมืองไม่มีพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกผัก หรือเลี้ยงสัตว์ เหลือจากนั้น ก็จะนำไป ณ หลุมฝังกลบ ทั้งนี้ที่เกษตรกรสามารถนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดจากการร่วมมือในการคัดแยกขยะอาหารตั้งแต่ต้นทาง จึงทำให้การจัดการหรือการนำไปใช้ประโยชน์สามารถทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

จากผลการสำรวจปริมาณขยะอาหารเพื่อวิเคราะห์การลดลงของปริมาณก๊าซเรือนกระจกพบว่า ช่วงระยะเวลา 9 เดือน (1 พฤษภาคม 2565-31 มกราคม 2566) มีปริมาณขยะอาหาร

จำนวน 6,383 กิโลกรัม (6.38 ตัน) ที่นำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ ซึ่งสามารถลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกเท่ากับ 3,245.06 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า นอกจากนี้ชุมชนได้เห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ว่าเมื่อขยะอาหารลดลง สิ่งแวดล้อมดีขึ้นเช่น ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากน้ำขยะไม่มีเหมือนเดิมเทศบาลเมืองนครพนมไม่ได้รับข้อร้องเรียนเรื่องการบิบัติขยะของรถเก็บขนขยะในพื้นที่ชุมชนวัดมหาธาตุอีกต่อไป

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการ คือ เกษตรกร จำนวน 3 ราย สามารถลดต้นทุนอาหารสัตว์ได้ร้อยละร้อย มีผลิตภัณฑ์ใหม่เกิดขึ้น เช่น ไข่ไก่อารมณ์ดีจากการกินหนอนไอบะก้า ดินอินทรีย์ ฯลฯ เป็นต้น

ภาพที่ 2 ภาพรวมโครงการศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาและพัฒนาต้นแบบการลดปริมาณขยะอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
ในชุมชนวัดมหาธาตุ เขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งมีการขับเคลื่อนงานผ่านกลไก
ของชุมชนเป็นหลักคือ คณะกรรมการชุมชน อสม. พระสงฆ์ ในพื้นที่ เพื่อให้เข้าถึงครัวเรือนภายใน
ชุมชนมากที่สุด โดยเน้นชุมชนร่วมคิด ชุมชนร่วมทดลอง ชุมชนร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อชุมชนตนเอง
สอดคล้องกับการศึกษาของเดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ (2562) เรื่องแนวทางการบริหาร
จัดการอาหารส่วนเกินเพื่อลดปัญหาขยะอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย และการนำมาตรการ

ทางสังคมมาร่วมขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัย ปิยวรรณ เสนคำ และนิรวรรณ แสนโพธิ์ (2565) เรื่องปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนม นอกจากนี้ทางโครงการยังได้นำนวัตกรรม การเลี้ยงหนอนโปรตีนสูงเพื่อกำจัดเศษอาหารและเป็นอาหารสัตว์ที่มีประโยชน์อย่างมาก ร่วมกับการใช้ เศษอาหารโดยตรง ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนทางด้านอาหารสัตว์และยังได้ปริมาณอาหาร สัตว์ที่เหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากเกษตรกรในโครงการ เช่น ไข่ไก่อินทรีย์เลี้ยงแบบออร์แกนิก ใช้หนอนแมลงวันลายเป็นอาหารให้กับสัตว์ ซึ่งมีทั้งโปรตีน มีโอ เมก้า 3 6 9 สอดคล้องกับอานัฐ ตันโซ (2560) กล่าวว่าขยะอินทรีย์ต่าง ๆ เป็นอาหารชั้นเลิศของ หนอนแมงไฉ่ ซึ่งหนอนแมงไฉ่กินอาหารได้เร็วกว่าไส้เดือนดินถึง 5 เท่า เศษอาหารที่หนอนกินเข้าไป จะเปลี่ยนเป็นไขมัน ประมาณร้อยละ 30 โปรตีน ประมาณร้อยละ 40 โอเมก้า 3 6 9 ปริมาณสูง และยังมีกรดลอริกที่ยับยั้งเชื้อก่อโรคต่าง ๆ ซึ่งหนอนแมงไฉ่ หรือหนอนแมลงวันลาย จึงเป็นอาหารที่ มีโปรตีนสูง

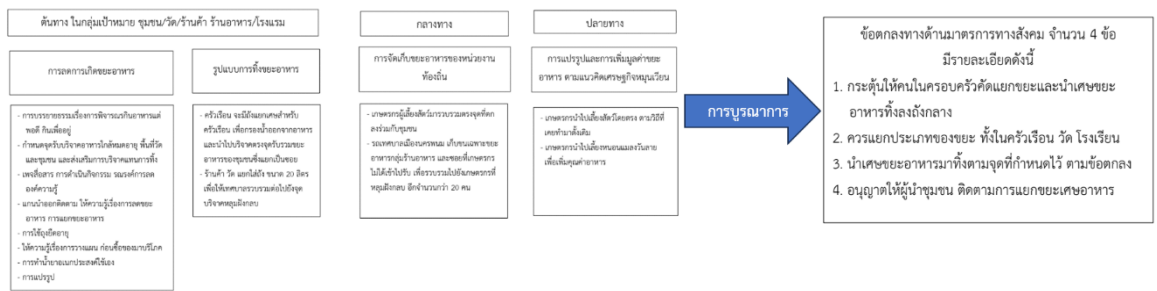
ผลจากการศึกษาปริมาณขยะอาหารของชุมชนวัดมหาธาตุ ช่วงระยะเวลา 10 เดือน ปริมาณเศษอาหารในชุมชนวัดมหาธาตุถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ มีจำนวน 6,498.6 กิโลกรัม ทดแทนการนำมาทิ้งรวมปะปนไปกับขยะประเภทอื่นดังอดีตที่เคยจัดการมาหาก เปรียบเทียบมูลค่าอาหารสัตว์ของตลาด จำพวก (เศษใบผัก) ราคาจัดส่งของบริษัทที่อยู่ชยา เท่ากับ 0.92 บาทต่อกิโลกรัม (1 เมษายน 2565) คิดเป็นมูลค่า 5,872.36 บาท (thairathonline, 2565) หากนำไปเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย โดยราคาจำหน่ายหนอนแมลงวันลายในปัจจุบัน กิโลกรัมละ 400 บาท คิดเป็นมูลค่า 2,553,200 บาท (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2566)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนปริมาณขยะอาหารก่อนดำเนินโครงการ ณ บ่อฝังกลบฝังกลบของ เทศบาลเมืองนครพนม (ปลายทาง) มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 51.61 แตกต่างกันไม่มากเมื่อเปรียบ เทียบกับรายงานผลการศึกษาคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอยจังหวัดนครพนม (สำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาคที่ 9 (อุดรธานี) โดย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 (อุดรธานี) ร่วมกับภาควิชาวิศวกรรมโยธา และสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิม พระเกียรติ จังหวัดสกลนคร และเทศบาลเมืองนครพนม (2564) จากการศึกษาองค์ประกอบขยะ ณ บ่อฝังกลบเทศบาลเมืองนครพนม พบว่า ร้อยละ 40.33 สัดส่วนขยะอาหารแตกต่างกันเท่ากับร้อยละ 11.28 อาจจะเป็นผลมาจากรายงานผลการศึกษาคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอยจังหวัด นครพนม (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 (อุดรธานี) ศึกษาทุกชุมชนที่นำขยะไปเทรวม ณ หลุม

ฝั่งกลบของเทศบาลเมืองนครพนม ในขณะที่โครงการนี้ ศึกษาสัดส่วนขยะอาหารเฉพาะพื้นที่ชุมชน วัดมหาธาตุ เมื่อพิจารณาอัตราการเกิดขยะอาหารก่อนการดำเนินโครงการของกลุ่มครัวเรือน/ชุมชน วัดมหาธาตุเฉลี่ย เท่ากับ 0.94 กิโลกรัมต่อวันต่อครัวเรือน (สมาชิกเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน : จาก แผนพัฒนาท้องถิ่น 2561-2565 เทศบาลเมืองนครพนม, 2564) หรือ 0.47 กิโลกรัมต่อวันต่อคน และหลังดำเนินโครงการพบว่าปริมาณขยะอาหารลดลง แยกตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 1) ครัวเรือน/ชุมชน มีปริมาณขยะอาหารลดลงร้อยละ 60 เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางส่วนบริจาคอาหารแทน การทิ้งลงถังขยะ นำกลับมาแปรรูปเป็นอาหารใหม่ หากเป็นขยะอาหารชุมชนจะแยกขยะอาหารเพื่อ บริจาคเป็นอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการซื้ออาหารที่เปลี่ยนไปกล่าวคือวางแผนการซื้อมากขึ้น และถนอมอาหารมากขึ้น 2) กลุ่มสถานประกอบการ ได้แก่ ร้านค้า ร้านอาหาร จำนวน 7 ร้านค้าต้นแบบ มีปริมาณขยะอาหาร ลดลงคิดเป็นร้อยละ 34 ทั้งนี้เนื่องมาจากการตระหนักในการซื้อ และการบริจาคแทนการทิ้งเป็นขยะอาหาร 3) วัดมหาธาตุ/โรงเรียนปริยัติธรรม มีปริมาณขยะอาหาร ลดลงคิดเป็นร้อยละ 24.75 ทั้งนี้เนื่องมาจากการนำอาหารส่วนเกินบริจาค ทดแทนการทิ้ง และมีการรณรงค์กระตุ้นให้บุคลากรในวัดตระหนักในการลดการเกิดขยะอาหาร พิจารณาการฉันทอาหารอย่างพอเพียง ผ่านการบรรยายธรรมภายในวัด ทุกวันที่ 1 ของเดือน เวลา 18.00 น. -19.00 น. และการทำบุญของพุทธศาสนิกชนลดลงก็มีส่วนทำให้ปริมาณอาหารลดลงตามไปด้วย 4) กลุ่มผู้ปลูกผักริมโขง มีปริมาณขยะอาหาร ลดลงคิดเป็นร้อยละ 26.50 เนื่องจากได้นำผักที่เหี่ยวไปบริจาค และเศษผักหรือผักที่เน่า นำไปทำดินอินทรีย์ใช้เอง นอกจากนี้ยังมีการนำไป ทดลองทำผงผักเป็นการเพิ่มมูลค่าให้เศษผักที่ตัดแต่งออก 5) ปริมาณขยะอาหารที่ปะปนไปกับขยะทั่วไปลดลง ณ บ่อฝังกลบเทศบาลเมืองนครพนม เหลือร้อยละ 22.50 เนื่องจากมีการส่งเสริมการ แยกเศษอาหารไปใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารสัตว์ตั้งแต่ต้นทาง อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ปริมาณ ขยะอาหารปะปนไปกับขยะทั่วไปลดลงตามไปด้วย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เกิดการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดของเกษตรกร และปัญหาจากโครงการ จนเกิดความรู้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการจัดการขยะอาหารในชุมชนวัดมหาธาตุ เน้นการแยกเศษอาหารตั้งแต่ต้นทางออกจากขยะทั่วไป และบริจาคให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ในกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ที่มีวิถีชีวิต และแนวคิดการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เข้าร่วมเป็นห่วงโซ่การจัดการขยะอาหารฯ ในโครงการ จากหลักคิด “คนกินข้าวทุกวัน สัตว์ก็กินข้าวทุกวัน” โดยรูปแบบการจัดเก็บมี 2 รูปแบบ คือ เกษตรกรมารับที่ชุมชนโดยตรงที่ชุมชน และเทศบาลเมืองนครพนม จัดรถรวบรวมขยะอาหารรวบรวมไปให้ยังจุดบริจาคขยะอาหาร ให้เกษตรกรที่หลุมฝังกลบ โดยปัจจัยที่ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จคือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง และต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ สร้างกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขับเคลื่อนมาตรการทางสังคม นอกจากนี้ ยังพบว่ามีกลุ่มเกษตรกรบางส่วนที่หลุมฝังกลบ ณ จังหวัดนครพนม ที่มีความต้องการเศษอาหาร ไปเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของตนเอง เพื่อลดต้นทุนอาหารสัตว์ตามวิถีชีวิตเดิม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายในการขับเคลื่อนในกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่เข้าร่วม เช่น การเพิ่มค่าจัดเก็บขยะของร้านค้า ผู้ประกอบการที่ไม่เข้าร่วม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เทศบาลเมืองนครพนม ควรมีการนำต้นแบบไปขยายสู่พื้นที่ข้างเคียงและขยายออกไปจนทั่วพื้นที่เขตเทศบาลเมืองนครพนม

2. การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการขยะอาหารต้องมีระบบ กติกา ในการเข้ารับบริจาคขยะอาหารที่ชัดเจนสำหรับเกษตรกร และมีความสม่ำเสมอ

3. ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก แม้จะเปลี่ยนพนักงานใหม่ ก็ต้องส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่พนักงานประจำ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจในการทำงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากฝ่ายภารกิจการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). ระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. เข้าถึงได้จาก <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2563>
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ. (2562). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอาหารส่วนเกินเพื่อลดปัญหาขยะอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย. (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.).
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2566). เพาะเลี้ยงหนอนแมลงวัน ต้นทุ่นดำ เปลี่ยนขยะเป็นทอง. เข้าถึงได้จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_212169
- ประพันธ์ พิมพ์านนท์. (2563, 20 มีนาคม). บริบทของชุมชนวัดมหาธาตุที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะก่อนดำเนินโครงการ. (พญุฑพัทธ์ กิณเรศ, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิยวรรณ เสนคำ และนิรวรรณ แสนโพธิ์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนม. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(2), 165-175.
- ภาควิชาวิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร และเทศบาลเมืองนครพนม. (2564). รายงานผลการศึกษาคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอยจังหวัดนครพนม. (รายงานผลการศึกษา). สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 (อุดรธานี). (อัสสำเนา)
- อานัฐ ตันโซ. (2560). คู่มือการผลิตหนอนแมลงวัน. ปทุมธานี : NSTDA Shop.
- Thairhatonline. (2565). Zero Waste เศษผักในตลาด แปลงเป็นอาหารสัตว์ กำจัดขยะให้เหลือศูนย์. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2355976>

การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ รายวิชา พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Integrating Local Wisdom and Creation of Learning Innovations on
Buddhism Subject at the Junior High school level in the Opportunity
Expansion Schools

พีรภักดิ์ เครือลุนทีระยุทธ¹ อีระพงษ์ มีไธสง² และฉลอง พันธุ์จันทร์³

Phirakit Kruallunteerayut, Theerapong Meethaisong and Chalong Phanchan

Received: January 20, 2024

Revised: March 07, 2024

Accepted: March 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาจากการการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยใช้สถิติร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สิม คะลำ ผ้าผะเหวด ขันหมากเบ็งและการแปรรูปปลา สามารถนำเอาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการแบบสหวิทยาการกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับห้องเรียน 2) นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการ SAAOL ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจระบบนิเวศวิทยาการเรียนรู้ ขั้นที่ 2

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Mahasarakham University

Corresponding author, e-mail: cherkungsci@gmail.com

รวบรวมผลการสำรวจระบบนิเวศวิทยาการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระบบนิเวศวิทยาการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 สร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้หลากหลายมิติ และขั้นที่ 5 เชื่อมโยงผลลัพธ์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สู่วิถีชีวิต ทำให้เกิดความพึงพอใจของครูต่อผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่มีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: นวัตกรรม, บูรณาการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the learning integration on Buddhism subject with local wisdom; and 2) to create the learning innovation on Buddhism subject integrated with local wisdom in the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3. The target group used in the research was 5 teachers teaching Buddhism subject at the junior high school level in the *opportunity expansion schools*, selected by purposive sampling. The instruments used were surveys, interview forms, and questionnaires. Percentage statistics was used for data analysis. The research results were presented in a descriptive and analytical manner. The research results found that 1) the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3 had local wisdom, namely Sim, Kalam, Pha Pha Wet, Khan Mak Beng and fish processing. It can integrate knowledge from local wisdom in a multidisciplinary manner with the curriculum of social studies, religion and culture at the classroom level; 2) learning innovation on Buddhism integrated with local wisdom through the SAAOL process, consisting of step 1: surveying the learning ecology system, step 2: collecting the results of the learning ecology survey, step 3: analyzing the connections of the learning ecology system, step 4: creating multidimensional learning management innovations, and step 5: linking the results of innovative learning management to the way of life, resulting in the highest level of satisfaction of teachers towards the results of innovative learning management that were valuable and meaningful to students.

Keywords: Innovation, Integration, Local Wisdom, Buddhism

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในระยะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนมากขึ้นซึ่งเป็นผลจากความคาดหวังต่อคุณภาพการศึกษาและผลลัพธ์การศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถขับเคลื่อนประเทศให้มีความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลก การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูผู้สอนภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งบรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดตามเป้าหมายของหลักสูตรการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และการสร้างสรรค์หลักสูตรในระดับห้องเรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเชื่อมโยงไปยังการนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต การจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สถานศึกษานำหลักสูตรจากหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลางมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยไม่สอดคล้องกับต้นทุนทางสังคม ทรัพยากรและภูมิปัญญาตามบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา มีข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ การกำหนดบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและศาสนาหรือการใช้พื้นที่ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน ประกอบกับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาปฏิบัติการเรียนรู้โดยไม่ตรงตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งถ่ายทอดเฉพาะความรู้ ความจำ ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียนส่งผลต่อรูปแบบ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ และพระสงฆ์ที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนก็ขาดทักษะและประสบการณ์ ไม่สามารถบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นเข้ากับการเรียนรู้ได้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจ ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ยึดเอาหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการนำเข้าสู่การจัดการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากพื้นที่จริง ผ่านกระบวนการที่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทำให้นักเรียนซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นมีประสบการณ์ตรงและสัมพันธ์กับทรัพยากรท้องถิ่นอยู่แล้วสามารถจะเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่การเรียนรู้ได้ผ่านการปฏิบัติการจริงในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดได้เอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่จริง

โดยใช้กิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้รวมถึงได้รับการปลูกฝังให้รู้และเห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในบริบทท้องถิ่นสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างเป็นรูปธรรม (ดารี บุญชู, 2548) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พื้นที่อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอตาลสุม อำเภอโขงเจียมและอำเภอสรินธร มีจุดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ยังไม่สามารถนำเอาภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้จัดการศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์กับนักเรียนและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลและหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขต 3 ในอำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอตาลสุม อำเภอโขงเจียม และอำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสร้างนวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนและครูผู้สอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน โดยสำรวจความหลากหลายผ่านการตีความ ความหมายและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำเพื่อคัดเลือกเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอสรินธรและอำเภอตาลสุมที่เหมาะสมมาใช้ในการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพและความพึงพอใจของครูผู้สอน การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ เอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารอบการวิจัยให้ชัดเจน จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาในพื้นที่ผ่านเครื่องมือที่พัฒนามาจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบสอบถาม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับระดับความพึงพอใจ และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความตรง ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป หลังจากนั้น นำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 30 คน ในโรงเรียนขยายโอกาสที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบหาค่าความพึงพอใจของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นกลุ่มผู้ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โรงเรียนละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 5 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 5 โรงเรียน นักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 447 คน รวมกลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 452 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบให้คะแนนและหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 นำไปแก้ไขปรับปรุงและจัดทำฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล สรุปข้อมูลแต่ละประเภทและนำมาสร้างนวัตกรรมการบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของครูผู้สอนจากทดลอง นำมาสร้างนวัตกรรมการเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนรู้ นำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. การบูรณาการสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 รับผิดชอบโรงเรียน ในพื้นที่ ประกอบด้วย อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอสิรินธร อำเภอโขงเจียมและอำเภอตาลสุม มีภูมิปัญญาที่สามารถนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนได้ คือ 1) สิม วัดศรีคุณเมือง เป็นสิมบก ลักษณะเป็นสิมทึบ ก่ออิฐถือปูนในปัจจุบันไม่ได้ใช้ประกอบศาสนพิธีหรือใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ จึงไม่ได้รับการดูแล มี

สภาพทรุดโทรม โครงสร้างภายนอกของสิมมีส่วนประกอบหลักของสิม เช่น ช่อฟ้า โหงว ต้นทวย เป็นต้น ภายในสิมมีพระพุทธรูปองค์ประธานไม่ปรากฏยุคสมัย สามารถนำมาสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมและการปฏิบัติตนตามพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนสามารถนำไปออกแบบและจัดการศึกษาตามบริบทโดยมีเป้าหมายหลัก คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของความรู้และนวัตกรรม 2) คะลำ เป็นข้อห้ามข้อตกลงของชุมชน เพื่อกำหนดให้คนในชุมชนปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามจริยธรรมอันดี คะลำ สอดแทรกคตินิยม คุณธรรมที่นำไปสู่การคิดใคร่ครวญและไตร่ตรองเพื่อการดำรงชีวิตอันดีทั้งต่อตนเองและชุมชน 3) ผ้าผะเหวดเป็นภูมิปัญญา เป็นผืนผ้าที่ถูกถักทอขึ้นเพื่อถวายวัด โดยมีการวาดรูปเกี่ยวกับชาดก คือ เวสสันดรชาดก ที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอุดมคติและคำสอนของศาสนาพุทธที่กล่าวถึงการเสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง จนสามารถทำลายอัตตาได้ มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และเป็นนวัตกรรม 4) ชันหมากเบ็งเป็นงานหัตถกรรมที่ใช้วัสดุที่หาง่ายและมีมากในท้องถิ่น คือ ใบตองกล้วยมาประดิษฐ์เป็นชิ้น ๆ มีความเชื่อว่า ชันหมากเบ็ง เป็นสัญลักษณ์แทนเขาพระสุเมรุที่เป็นที่อยู่ของพระศิวะ การทำชันหมากเบ็ง จึงเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุที่พระศิวะอาศัยอยู่ เมื่อนำเอาชันหมากเบ็งมาทำพิธีสู่ขวัญเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่ได้รับการสู่ขวัญมีความมั่นคงและสวัสดิภาพของชีวิต นอกจากนั้นชันหมากเบ็งยังซ่อนสัญลักษณ์ที่มีองค์ประกอบทั้งเรื่องความสูงเป็นชิ้น ๆ และมีสิ่งของที่อยู่ในชันหมากเบ็ง คือ อาหารคาว อาหารหวาน ผาย เหล้าไห ไก่ตัว เทียน 5) การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาที่ได้จากการทำประมงพื้นบ้านในแหล่งน้ำเขื่อนสิรินธรและแหล่งน้ำสาขาที่เกิดจากการสร้างเขื่อนสิรินธรมีความเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ส่งผลให้เกิดอาชีพการแปรรูปและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากการปลาในรูปแบบร้านค้ารายย่อยตลอดเส้นทางท่องเที่ยวอำเภอสิรินธร และการจำหน่ายแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาชีพประมงพื้นบ้านเพื่อการจำหน่ายปลาสดและปลาเพื่อการนำไปแปรรูป อาชีพประกอบและจำหน่ายอาหารที่ใช้ปลาที่ได้จากเขื่อนสิรินธรมีประโยชน์เชิงการท่องเที่ยว เป็นต้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกันและนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการ SAAOL ซึ่งได้จากการวิจัยและสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและ

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม กล่าวคือ ขั้น Self-Examination ครูผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสังเกตเพื่อการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่สนใจจากบริบทวิถีชีวิต ผู้เรียนสังเกตบริบทวิถีชีวิตเพื่อการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่สนใจจากบริบทวิถีชีวิต ขั้น Assemble ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวางแผนและอำนวยความสะดวกในการค้นหาและลงมือหาคำตอบของข้อสงสัยหรือคำถามที่สนใจจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนวางแผนการค้นหาและลงมือหาคำตอบของข้อสงสัยหรือคำถามที่สนใจจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ขั้น Analyze Surrounding ครูกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากการค้นหาคำตอบเชื่อมโยงและใคร่ครวญบนพื้นฐานความคิดทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากการค้นหาคำตอบเชื่อมโยงและใคร่ครวญบนพื้นฐานความคิดทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้น Open Mind and Experience ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์และร่วมแสดงผลการวิเคราะห์ที่สะท้อนข้อสงสัยหรือคำถามที่สนใจจากบริบทสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมแสดงผลการวิเคราะห์ที่สะท้อนข้อสงสัยหรือคำถามที่สนใจจากบริบทสิ่งแวดล้อม และขั้น Life for All ครูอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำผลลัพธ์การเรียนรู้เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา พัฒนา และสร้างสรรค์กับบริบทของวิถีชีวิตอย่างหลากหลายและมีคุณค่า ผู้เรียนนำผลลัพธ์การเรียนรู้เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา พัฒนา และสร้างสรรค์กับบริบทของวิถีชีวิตอย่างหลากหลายและมีคุณค่า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาตอบสนองต่อความหมายหลาย ศักยภาพมุ่งประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงความรู้สู่การสร้างสรค์นวัฒนกรรมในฐานะนวัฒนกรเพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอพิบูลมังสาหาร คือ สิม วัดศรีคุณเมือง บ้านดอนหวาย ตำบลระเว ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอศรีเมืองใหม่ คือ ความเชื่อเรื่อง คำล่ำ วัดศรีมงคลบ้านม่วงโนนจิก บ้านโนนม่วง ตำบลวาริน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอตาลชุม คือ ผ้าผะเหวด บ้านสำโรง ตำบลสำโรง ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอโขงเจียม คือ ชนหมากเบ็ง บ้านห้วยไผ่ ตำบลห้วยไผ่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอสรินธร คือ การแปรรูปปลา บ้านคำก้อม ตำบลผางคำ นำมาใช้เป็นแกนหลักในการบูรณาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) เพื่อพัฒนาครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้รายวิชา พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนในฐานะผู้อนุรักษ์ สืบทอดและ สร้างสรรค์ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิสิฐ วิสิษฐปณโย และคณะ (2563) พบว่า การออกแบบสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดวาอารามของชาวอีสานนั้น มีความโดดเด่นประหนึ่งศูนย์กลางแห่งจักรวาลซึ่งเป็นที่สถิตของเทพเจ้า สถาปัตยกรรมสมอีสานให้ความสำคัญตามสัญลักษณ์ของจักรวาลคติ ตามการรับรู้ในเชิงสัญลักษณ์ของชาวอีสานในอดีต ส่วนที่มีลักษณะร่วม คือ การวางตำแหน่งสมอีสาน เป็นศูนย์กลางของวัดเสมือนดังเขาพระสุเมรุเป็น ศูนย์กลางจักรวาล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์วิวัฒน์ (2554) พบว่า คະລຳອີສານเป็น กฎกติกาหรือข้อห้ามทางสังคมที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมในการอยู่ร่วมกันใน สังคมของชาวอีสานที่มีมาตั้งแต่โบราณซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาที่แยบยล โดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการ บัญญัติข้อห้ามมิให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย ของคิต วรณดี (2557) พบว่า ช้นหมากเบ็งเป็นเครื่องมือที่คอยสั่งสอน เตือนสติให้คนคิดดี ทำดีและ มีความสามัคคี โดยผ่านการปลูกฝังจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมและมีความเชื่อความศรัทธาอัน บริสุทธิ์ด้วยความหมายของการประดิษฐ์เครื่องสักการะและถือเป็นแบบอย่างการรักษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนนุช ภูมาลี (2558) พบว่า งาน จิตรกรรมอีสานพื้นถิ่นอีสานกลางจึงเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์สอดคล้องอันเป็นที่มารากฐานดั้งเดิม ของคนพื้นถิ่นในพื้นที่อีสานตอนกลางที่นำมาสู่วัฒนธรรมและมีผลต่อรูปแบบการเขียนผ้าผะเหวด การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษามีลักษณะผสมผสานระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศวิทยาการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูผู้สอน หลักสูตรและสังคม และมีเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งการบูรณาการจะตอบสนองความต้องการ ความแตกต่างและบริบทของสังคม โดยการจัดการ เรียนรู้ตามหลักสูตรในระดับชั้นเรียนเป็นการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิต จริงในบริบทที่มีความหมายและเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาตนเองและสังคม สอดคล้องกับแนวทาง การบูรณาการของกระทรวงศึกษาธิการในการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เชื่อมโยง เนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้ากับ สถานการณ์ทางสังคม การเชื่อมโยงหรือนำเข้าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา มีการจัดสถานที่เพื่อใช้เป็นแหล่งรวบรวมหรือจัดแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายนอกสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาาร่วมกันของภูมิปัญญาท้องถิ่นภายนอก

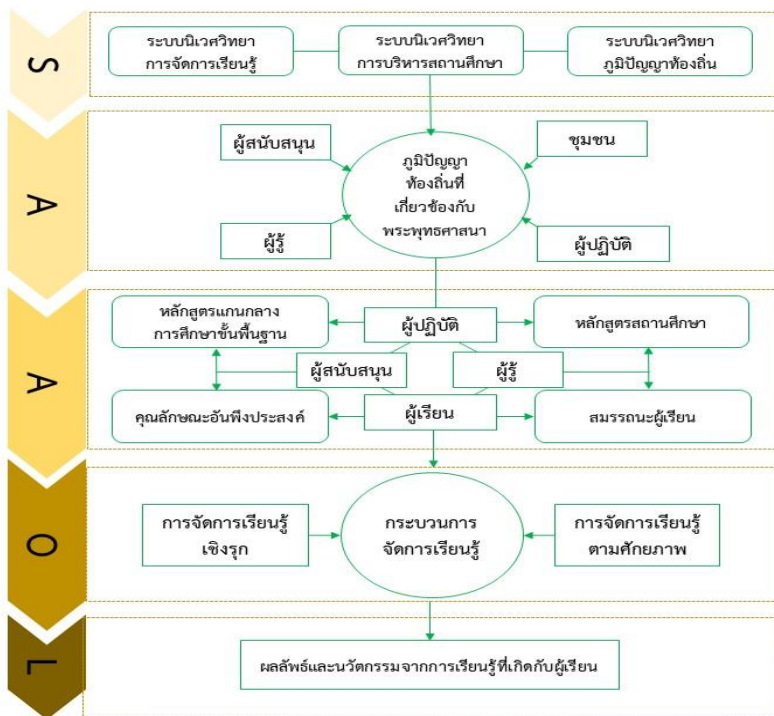
สอดคล้องกับงานวิจัยของธมตญา นาเมืองรักษ์ (2560) พบว่า การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนมีการวางแผนร่วมกับครูในกลุ่มสาระและวางแผนร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสายฝน แสนใจพรม (2564) พบว่า บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละแห่งไม่เหมือนกันดังนั้นต้องมีการศึกษา รวบรวมเป็นระบบสารสนเทศเพื่อเป็นสื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของครู

2. นวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น SAAOL ออกแบบ สร้างและพัฒนาด้วยกระบวนการสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การสร้างและพัฒนา 4) การทดลองใช้ 5) การประเมินผล 6) การเผยแพร่ขยายผล โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม SAAOL เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเปลี่ยนบทบาทผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้อำนวยการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ให้เกิดการสร้างความรู้ที่มีความหมายและนำไปสู่การสร้างสรรคนวัตกรรมในฐานะนวัตกรรมได้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมและตอบสนองต่อสภาพบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีข้อจำกัดบางประการด้านบุคลากรและด้านงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน จากการใช้นวัตกรรมในสถานการณ์จริง พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา บทบาทของผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้อำนวยการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ เปลี่ยนแปลงไปโดยเปิดโอกาสการมีส่วนร่วม สะท้อนผลความรู้และเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติอย่างมีความหมาย จำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้เรียนและครูผู้สอน อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ SAAOL ทุกขั้นตอนโดยในแต่ละขั้นตอนจะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการสืบค้นและแสวงหาความรู้ กลุ่มผู้สนับสนุน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์และผู้นำชุมชน สร้างความร่วมมือและนำเข้าภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยผลลัพธ์ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม SAAOL คือ ผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่มีความหมาย คุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่มีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน ระดับมากที่สุด 4.62 สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง (2557) พบว่า การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและจัดประสบการณ์ภาคสนามให้แก่ผู้เรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขสร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

สอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และมีความผูกพันกับท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น SAAOL ที่ตอบสนองต่อสภาพการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างครูผู้สอนและครูผู้สอนเฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งการนำเข้าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลเชิงประจักษ์จากการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนนำผลลัพธ์การเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนเชิงนวัตกรรมที่จะส่งผลให้เกิดความตระหนักในการเรียนรู้และความยั่งยืนในการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันหลักของชาติ และครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาพระพุทธศาสนา สามารถนำนวัตกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น SAAOL ไปใช้ในมิติสังคมและบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างและหลากหลายของการจัดการศึกษาได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาครูผู้สอนด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงกับมิติทางสังคมโดยใช้พื้นที่เป็นฐานตอบสนองความหลากหลายและรองรับการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษานำไปใช้ในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2. ติดตามและประเมินผลครูผู้สอนด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ตอบสนองต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านครูผู้สอนเฉพาะสาขาวิชาและอัตรากำลังที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีกระบวนการออกแบบ พัฒนา หลักสูตรระดับเขตพื้นที่และหลักสูตรระดับสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนโดยกำหนดในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ระดับสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คิด วรณดี. (2557). *ความเชื่อเรื่องชั้นหมากเบ็งในวัฒนธรรมชาวอีสาน*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาเขตหนองคาย.
- ดำริ บุญชู. (2548). การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการ*, 8(1), 27-32.
- ธมตญา นาเมืองรักษ์. (2560). *แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคารอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นงนุช ภู่มาลี. (2558). จิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างพื้นบ้านในเขตอีสานกลาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎฐบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- พระครูสังฆรักษ์วิวัฒน์. (2554). วิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในคำอีสาน. (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ และคณะ. (2563). แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อสถาปัตยกรรมของ
ลุ่มอีสาน. *Journal of Buddhist Education and Research*, 6(2), 15-26.
- ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการ
สอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา.
วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 8(1), 48-66.
- สายฝน แสนใจพรม. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยของครูที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 22(1), 133-148.

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าว ปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

Creation of Added Value for Riceberry by Community Enterprises Group
Producing Non-toxic Rice of Khao Phra Ngam Subdistrict, Mueang District,
Lopburi Province

นันทนา แจ่งสว่าง¹ สุกัญญา พยุงสิน² และดวงใจ บุญกุศล³
Nantana Jaengsawang, Sukunya Payungsin and Duangjai Boonkusol

Received: January 21, 2024

Revised: March 07, 2024

Accepted: March 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ 2) วิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และ 3) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ และเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำการผลิตข้าวข้าวไรซ์เบอร์รี่ และมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ จึงจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่สมาชิกกลุ่มจนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ โดยสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับมากที่สุด และทราบต้นทุนการผลิตพร้อมกำหนดราคาขายตามกำไรที่ต้องการ 40% ของต้นทุนการผลิต คือ ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ มีต้นทุนการผลิต 4.53 บาท

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี; Thepsatri Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: nim_nantana@hotmail.com, Tel. 089-0208235

ต่อขึ้น ราคาขาย 6.34 บาทต่อขึ้น และซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ มีต้นทุนการผลิต 22.20 บาท ต่อถุง ราคาขาย 31.08 บาทต่อถุง 2) ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ตามวิธีการ Association of Official Analytical Chemists (AOAC) พบว่า ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 160 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 9 กรัม โปรตีน 1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 19 กรัม น้ำตาล 4 กรัม และโซเดียม 40 มิลลิกรัม ส่วนซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 250 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 13 กรัม โปรตีน 9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 24 กรัม น้ำตาล 9 กรัม โซเดียม 50 มิลลิกรัม เหล็ก 15 มิลลิกรัม และแคลเซียม 4 มิลลิกรัม และ 3) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ กลุ่มสมาชิกมีความพึงพอใจในรูปแบบบรรจุภัณฑ์และรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าเพิ่ม, ข้าวไรซ์เบอร์รี่, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this research article were 1) to develop the added valued creation of riceberry; 2) to analyze the nutritional value of riceberry products; and 3) to develop the packaging of riceberry products. The population and sample consisted of 10 members of the community enterprise group for the production of non-toxic rice. The purposive sampling method was used to collect qualitative data using an interview form and quantitative data using a questionnaire. The data were analyzed using a ready-made statistical program. The research results found that 1) the community enterprise group produced riceberry and wanted to develop products from riceberry. Therefore, a workshop project was organized for the group members until they were able to create added value for 2 riceberry products: riceberry crackers and crispy riceberry cereal breakfast. The group members who participated in the training had the highest level of satisfaction with the workshop project and were aware of the production costs and were able to set the selling price based on the desired profit of 40% of the production costs, i.e., riceberry crackers had a production cost of 4.53 baht per piece and a selling price of 6.34 baht per piece, and crispy riceberry cereal had a production cost of 22.20 baht per bag and the selling price

was 31.08 baht per bag; 2) the results of the nutritional value analysis of the product according to the method of the Association of Official Analytical Chemists (AOAC) found that 100 grams of riceberry crackers contained 160 kilocalories of energy, 9 grams of fat, 1 gram of protein, 19 grams of carbohydrates, 4 grams of sugar, and 40 milligrams of sodium. As for 100 grams of crispy riceberry cereal, it contained 250 kilocalories of energy, 13 grams of fat, 9 grams of protein, 24 grams of carbohydrates, 9 grams of sugar, 50 milligrams of sodium, 15 milligrams of iron, and 4 milligrams of calcium; 3) in terms of development of packaging for riceberry products, the member group was most satisfied with the packaging design and details on the packaging.

Keywords: Added Value Creation, Riceberry, Community Enterprise

บทนำ

ข้าวไรซ์เบอร์รี่ได้ถูกวางตำแหน่ง ในระบบเกษตรและอาหารอินทรีย์ ด้วยคุณสมบัติทางโภชนาการ การผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ในระบบเกษตรอินทรีย์ ยิ่งทำให้คุณค่าทางอาหารเหล่านี้โดดเด่นขึ้นไปอีก ทำให้ข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นความหวังของเกษตรกรในระบบ แต่อย่างไรก็ตามความตื่นตัวของเกษตรกรได้ทำให้เกิดความผันผวนด้านราคาและในที่สุดการผลิตกับการตลาดได้เข้าสู่สมดุลที่มีเสถียรภาพมากขึ้น ตามโครงการพัฒนาระบบการผลิตข้าวโภชนาการสูงแบบอินทรีย์ครบวงจรจากเกษตรกรสู่ผู้บริโภคได้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ต้องการยกระดับฐานะของชาวนาให้อยู่ดีกินดีขึ้น มีความมั่นคงทางรายได้ และส่งเสริมให้เกิดการทำนาแบบอินทรีย์ให้เป็นกลุ่มก้อนอย่างจริงจัง โครงการส่งเสริมการเพาะปลูกแบบอินทรีย์เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 ใน 12 พื้นที่เป้าหมายบริเวณภาคเหนือ และอีสานของประเทศไทยที่มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับการผลิตข้าวคุณภาพสูง จนถึงปัจจุบันมีการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน (Transitional), เกษตรอินทรีย์ไทยแลนด์, IFOAM, EU, COR, และ USDA ไม่ต่ำกว่า 20,000 ไร่ การปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ ทำให้เกษตรกรมีกำไรประมาณ 6,500 บาทต่อไร่ มีกำไรเฉลี่ยต่อครอบครัว 32,500 บาทต่อฤดูกาล (อภิชาติ วรณวิจิตร, 2565)

ข้าวไรซ์เบอร์รี่ (Riceberry) เป็นข้าวที่เกิดขึ้นใหม่ จากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าหอมนิล และข้าวขาวดอกมะลิ 105 มีลักษณะเป็นข้าวเจ้าสีม่วงเข้ม เกิดขึ้นตามธรรมชาติมีส่วนประกอบเป็นสารแอนโทไซยานิน ซึ่งก็คือ รังควัตถุหรือสารสี ที่สามารถละลายน้ำได้ดี และจัด

อยู่ในกลุ่มของฟลาโวนอยด์หรือสารต้านอนุมูลอิสระ ที่มีคุณค่าทางอาหาร โดยมีจุลินทรีย์โปรไบโอติกกระตุ้นให้มีการสร้างสารในการต้านอนุมูลอิสระ กระตุ้นให้มีการสร้างภูมิคุ้มกัน ช่วยป้องกันมะเร็งและผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการเพิ่มมูลค่าจากข้าวไรซ์เบอร์รี่ได้รับการวิจัยและพัฒนาไปในอีกหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การผลิตข้าวปลอดสารพิษ พันตรีพิจิตร ประคองศรี ผู้ก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ซึ่งได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2548 โดยมีพันตรีพิจิตร ประคองศรี เป็นประธาน ได้รวบรวมชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลเขาพระงาม จัดตั้งกลุ่มเพื่อผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น เทศบาลตำบลเขาพระงาม พัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี เกษตรและสหกรณ์จังหวัดลพบุรี และดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การปลูกข้าวและพืชผัก ได้ตามมาตรฐานการผลิต GAP และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ 2) การแปรรูปผลผลิตจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารขัดขาว ข้าวกล้อง ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวกล้องหอมนิล ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และ 3) ผลิตสินค้าเป็นผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ข้าวกล้องงอก น้ำข้าวกล้องงอก ขนมเปียะข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยทางกลุ่มมีความเข้มแข็งในด้านการผลิตเพื่อบริโภคภายในชุมชน ขยายสู่นอกชุมชน ภายในจังหวัดและต่างจังหวัด สามารถแก้ไขปัญหาผลิตข้าวราคาตกต่ำ ยังทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม สินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค (พิจิตร ประคองศรี และพิรยานี ประคองศรี, 2565, 1 พฤศจิกายน)

ปัจจุบันตลาดข้าวไรซ์เบอร์รี่มีจำนวนผู้ประกอบการภายในท้องถิ่น จังหวัดลพบุรีและภายนอกจังหวัดลพบุรีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันสูงในด้านของราคาหรือทำให้ราคาข้าวไรซ์เบอร์รี่ตกต่ำ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จึงมีแนวคิดในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยต้องการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่ด้วยกระบวนการผลิตที่ยังคงคุณค่า คุณภาพและประโยชน์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่พร้อมการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงต้องการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถนำไปจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

3. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะก่อนปฏิบัติการ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี บทความ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ เพื่อทบทวนวรรณกรรมสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย รวมทั้งสร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมในการวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. คณะผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่จริงจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาการดำเนินงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือ

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวทางที่ได้ศึกษาค้นคว้า

3) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 คน เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยข้อคำถามต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่ได้ค่าดัชนี

ความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 จะทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาการดำเนินงาน

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้
คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์ และการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนคำตอบกับผู้ให้ข้อมูลว่ามีความถูกต้องและครบถ้วน เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

ระยะปฏิบัติการ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และนำข้อมูลที่ได้จากและนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อออกแบบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มสมาชิกมากที่สุด

2. คณะผู้วิจัยได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การแปรรูปข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ 2) การแปรรูปอาหารเข้าซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ และ 3) การออกแบบ การคำนวณต้นทุนการผลิต และการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิทยากร 2) ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร 3) ด้านความรู้ความเข้าใจ และ 4) ด้านการนำความรู้ไปใช้ และระดับความพึงพอใจระดับความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่และผลิตภัณฑ์อาหารเข้าซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ (ไรซ์เบอร์รี่ กราโนล่า) จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 2) ด้านรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ โดยกำหนดมาตรวัดตัวแปรเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประกอบประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือ
2. สร้างแบบสอบถามตามแนวทางที่ได้ศึกษาค้นคว้า
3. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยข้อคำถามต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 จะทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00
4. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการทดลองโดยใช้ทุกฉบับมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ใช้วิธีการของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ซึ่งจะต้องได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.988
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ และระดับความพึงพอใจระดับความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจมาก
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อย
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะติดตามและประเมินผล คณะผู้วิจัยได้การติดตามและประเมินผล โดยวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ออกหนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้การรับรองจริยธรรมการวิจัยจากหน่วยจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยได้รับใบรับรองการวิจัยที่ TRU-EC No.007/66 วันที่ 22 พฤษภาคม 2566

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี คณะผู้วิจัยมีการพัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research (PAR)) ระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จริงจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาการดำเนินงาน ณ 12/1 หมู่ที่ 5 ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ เริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ.2548 มีสมาชิกจำนวน 10 คน โดยผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มี 3 รายการ ได้แก่ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวกล้องหอมมะลิ และขนมเปียะไส้ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ทั้งนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่เอง และมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ เพื่อแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถนำไปจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิกและเป็นผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มสมาชิกต้องการคือ ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ (ไรซ์เบอร์รี่ กราโนล่า) คณะผู้วิจัยจึงจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่สมาชิกกลุ่มจำนวน 10 คน จนสามารถพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ใหม่จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ จำนวน 2

ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบ (ไร่เบอร์รี่ กราโนล่า) โดยสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน ซึ่งประกอบด้วยความพึงพอใจด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร ด้านวิทยากร และด้านการนำความรู้ไปใช้ นอกจากนี้ยังทราบต้นทุนการผลิตและการกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ทั้ง 2 ชนิด ตามกำไรที่ต้องการ 40% ของต้นทุนการผลิต คือ 1) ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 280.97 บาทต่อครั้ง ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ได้จำนวน 62 ชิ้น จึงมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4.53 บาทต่อชิ้น จะกำหนดราคาขายเท่ากับ 6.34 บาทต่อชิ้น เพื่อให้ได้กำไรที่ต้องการ และ 2) ผลิตภัณฑ์อาหารเข้าซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบ มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 266.32 บาทต่อครั้ง สามารถผลิตอาหารเข้าซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบได้จำนวน 12 ถุง จึงมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 22.20 บาทต่อถุง จะกำหนดราคาขายเท่ากับ 31.08 บาทต่อถุง เพื่อให้ได้กำไรที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ข้าวไร่เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จากการศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบ (ไร่เบอร์รี่ กราโนล่า) ตามวิธีการ Association of Official Analytical Chemists (AOAC) พบว่า 1) ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 160 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 9 กรัม โปรตีน 1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 19 กรัม น้ำตาล 4 กรัม และโซเดียม 40 มิลลิกรัม 2) ซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 250 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 13 กรัม โปรตีน 9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 24 กรัม น้ำตาล 9 กรัม โซเดียม 50 มิลลิกรัม เหล็ก 15 มิลลิกรัม และแคลเซียม 4 มิลลิกรัม

3. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวไร่เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากข้าวไร่เบอร์รี่ จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวแต่นไร่เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไร่เบอร์รี่อบกรอบ (ไร่เบอร์รี่ กราโนล่า) นั้น ทางกลุ่มสมาชิกยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ทั้งสองผลิตภัณฑ์นี้ คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่จากข้าวไร่เบอร์รี่จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ โดยให้กลุ่มสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่มีลักษณะเป็นซองใส ติดฉลากที่แสดงชื่อผลิตภัณฑ์ ข้อมูลการติดต่อเพื่อทำการสั่งซื้อ และข้อมูลโภชนาการ และคุณค่า

ทางโภชนาการ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มสมาชิกที่มีผลต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ ทั้งด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และด้านรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ พบว่า

3.1 ผลิตรัณฑ์ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ สมาชิกมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.89 โดยเฉพาะเรื่องขนาดของบรรจุภัณฑ์มีความสะดวกในการจัดเก็บ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.95 และบรรจุภัณฑ์สะดวกต่อการรับประทาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.91 ส่วนด้านรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ สมาชิกมีความพึงพอใจในภาพรวมในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.92 โดยเฉพาะเรื่องความเหมาะสมปริมาณที่บรรจุ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.93 และความสวยงามในการออกแบบ และรายละเอียดผลิตรัณฑ์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.92

3.2 ผลิตรัณฑ์อาหารเข้าสู่เรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่รอบกรอบ (ไรซ์เบอร์รี่ กราโนล่า) สมาชิกมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ในภาพรวมระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.91 โดยเฉพาะเรื่องขนาดของบรรจุภัณฑ์มีความสะดวกในการจัดเก็บ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.91 และบรรจุภัณฑ์สามารถรักษาผลิตรัณฑ์ภายในให้คงสภาพอยู่ได้นาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.89 ส่วนด้านรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ สมาชิกมีความพึงพอใจในภาพรวมระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.93 โดยเฉพาะเรื่องตราสินค้า คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.96 และรายละเอียดผลิตรัณฑ์ และความเหมาะสมของปริมาณที่บรรจุ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.92

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยติดตามและประเมินผลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยประธานวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษรับรองว่า ได้นำผลงานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มาใช้ประโยชน์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตั้งแต่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ การใช้ประโยชน์ด้านสุนทรียภาพ สร้างความสุข และการใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ โดยเฉพาะการแก้ปัญหาหาคาข้าวไรซ์เบอร์รี่ตกต่ำ และสามารถการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตรัณฑ์ใหม่จำนวน 2 ผลิตรัณฑ์ ด้วยกระบวนการผลิตที่ยังคงคุณค่า คุณภาพและประโยชน์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ จนทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาพัฒนาหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่ด้วยกระบวนการผลิตที่ยังคงคุณค่า คุณภาพและประโยชน์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ ตามความต้องการของผู้บริโภค จึงมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่จากข้าวไรซ์เบอร์รี่จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ และอาหารเข้าซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ (ไรซ์เบอร์รี่ กราโนล่า) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา เมฆวัน (2562) พบว่า การแปรรูปข้าวพื้นบ้านที่ตอบสนองการบริโภคในยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดนั้น สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีความสะดวก ทนสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคจำนวน 12 ชนิด ที่เน้นชนิดที่มีสารพฤกษเคมีสูง รวมถึงข้าวที่มีลักษณะสี และรูปร่าง ที่สอดคล้องกับการแปรรูปเพื่อการบริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของนริสรา ลอยฟ้า (2565) พบว่าแนวทางเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์เป็นเครื่องสำอาง เช่น สบู่ และเซรั่ม และในรูปแบบของขนมพื้นบ้านที่ผลิตจากข้าว

เมื่อนำผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิดวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ พบว่า 1) ข้าวแต่นไรซ์เบอร์รี่ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 160 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 9 กรัม โปรตีน 1 กรัม คาร์โบไฮเดรต 19 กรัม น้ำตาล 4 กรัม และโซเดียม 40 มิลลิกรัม 2) ซีเรียลข้าวไรซ์เบอร์รี่อบกรอบ 100 กรัม มีพลังงานทั้งหมด 250 กิโลแคลอรี มีไขมันทั้งหมด 13 กรัม โปรตีน 9 กรัม คาร์โบไฮเดรต 24 กรัม น้ำตาล 9 กรัม โซเดียม 50 มิลลิกรัม เหล็ก 15 มิลลิกรัม และแคลเซียม 4 มิลลิกรัม สอดคล้องกับงานวิจัยของโสธรศรีมี กล้ากล่อมจิตร และคณะ (2565) พบว่า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์คุกกี้แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่ใส่สับปะรด และนำผลิตภัณฑ์ไปคุณค่าทางโภชนาการ วิเคราะห์คุณสมบัติทางกายภาพ ทางเคมี และวิเคราะห์หาจำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์ รา พบว่า มีค่าวอเตอร์แอคติวิตีเท่ากับ 0.69 ความชื้นร้อยละ 15.08 โปรตีนร้อยละ 5.01 ไขมัน ร้อยละ 15.14 เถ้า ร้อยละ 0.73 คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 64.04 ใยอาหารร้อยละ 3.95 pH เท่ากับ 4.79 กรดไทโอบาร์บิทูริก (TBA) เท่ากับ 0.21 mg malondialdehyde/kg และนำแบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่ไปตรวจหาสารแอนโทไซยานิน พบค่าแอนโทไซยานิน ปริมาณ 0.44 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม นำผลิตภัณฑ์คุกกี้ที่เก็บ

อุณหภูมิห้อง (28 ± 2 องศาเซลเซียส) วิเคราะห์จุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์ รา พบว่าเชื้อจุลินทรีย์มีค่าไม่เกินตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เรื่อง คุกกี้ (มผช.118/2555)

ส่วนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ พบว่ามีความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ในเรื่องของขนาดบรรจุภัณฑ์มีความสะดวกในการจัดเก็บ และสามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ภายในได้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยฉัตรชัย อินทสังข์ และคณะ (2564) พบว่า ในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผู้นำกลุ่มมีความพึงพอใจด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ภายในได้อย่างชัดเจน สะดวกต่อการจัดเก็บและมีขนาดของบรรจุภัณฑ์ที่มีความสะดวกในการรับประทาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนริสรา ลอยฟ้า (2565) พบว่า การออกแบบเรียบง่ายเหมาะกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์ในเรื่องความสะดวกในการจัดเก็บ และสะดวกสบายต่อการรับประทานทำให้ภาพรวมอยู่ในระดับเป็นที่พึงพอใจ สำหรับความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ให้มีความสำคัญในระดับมาก ซึ่งให้ความพึงพอใจในเรื่องของความเหมาะสมปริมาณที่บรรจุภัณฑ์ ความสวยงามในการออกแบบสร้างความเป็นอัตลักษณ์ให้กับชุมชน รายละเอียดผลิตภัณฑ์ และตราสินค้าตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรวิจิ บุญเลี้ยง (2561) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ คือ ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ มีตราสินค้าเป็นของตนเองแต่ยังไม่เป็นที่จดจำของตลาดและผู้บริโภค วัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์มีรูปแบบไม่เหมาะแก่การเป็นของฝาก รายละเอียดในฉลากมีไม่ครบตามมาตรฐานของป้ายฉลากสินค้า จึงได้ทำการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ในส่วนของบรรจุภัณฑ์ที่สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใน สร้างตราสินค้าให้เป็นที่จดจำ ลวดลายและภาพประกอบที่มีความทันสมัย พร้อมใส่รายละเอียดของสินค้า มีช่องทางการติดต่อที่สะดวกรวดเร็ว ให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุสินค้ามีความสะดวกสบายในการบริโภค มองเห็นสินค้าภายในได้อย่างชัดเจน และรักษาผลิตภัณฑ์ภายในของบรรจุภัณฑ์ได้ดีมีความทนทานต่อการใช้งาน และการออกแบบกราฟฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ให้ความสำคัญในด้านตราสินค้าสร้างความทรงจำ น่าประทับใจสร้างความเด่นชัดของตราสินค้าและความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา เมฆวัน (2562) พบว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และสร้างช่องทางการตลาดข้าวพื้นบ้านตามวิถีบริโภคในยุคปัจจุบัน และ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์ด้วยการค้นหาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปของข้าวพื้นบ้าน และสามารถพัฒนาเป็น

หลักสูตรการเรียนรู้อุปกรณ์การผลิตและการแปรรูปข้าวพื้นบ้านที่เหมาะสมกับบริบทสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ และคณะ (2563) พบว่า จุดอ่อนของกลุ่ม คือ トラダกลากผลิตภัณฑ์ข้าวยังไม่ชัดเจน ไม่โดดเด่นดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การพัฒนา トラダกลากจากของเก่าด้วยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้มีความน่าเชื่อถือ มีความชัดเจนและสร้างความจดจำเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ให้เกิดการพัฒนาトラダกลากผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความสวยงามดึงดูดใจ และช่องทางการจัดจำหน่ายที่ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

1. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ จากการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่เป็นวัตถุดิบในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยกระบวนการผลิตที่ยังคงคุณค่า คุณภาพและประโยชน์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่
2. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มจำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ที่สามารถนำไปผลิตและจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ กำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่และส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ และสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถนำข้าวไรซ์เบอร์รี่ไปทำการแปรรูปและจำหน่าย เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรที่จะได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมรับการอบรมพัฒนาในระยะยาวเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดและสร้างช่องทางการตลาดที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ สามารถนำกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ ไปทำการผลิตและจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวปลอดภัยจากสารพิษ สามารถนำแนวทางการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้กำไรที่ต้องการ

3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรเพิ่มการพัฒนาทางด้านช่องทางการตลาดออนไลน์ให้มีความหลากหลาย ผ่านช่องทางที่มีความทันสมัยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย อินทสังข์ และคณะ. (2564). การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าว: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวฮางอกโพธิ์ กลาง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 8(2), 63-75.
- ชุติมา เมฆวัน. (2562). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นบ้าน ที่สอดคล้องกับบริบทและวิถีบริโภคของผู้บริโภค ในปัจจุบัน ในพื้นที่ อำเภอรามไธสง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 152-179.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ, (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิเศษเนสอาร์แอนด์ดี.
- นริศรา ลอยฟ้า. (2565). การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์และเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าว จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 1(1), 1-19.
- พรวิจิ บุญเลี้ยง. (2561). *การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์แคบหมูนายแม่ จังหวัดลำปาง*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พิจิตร ประครองศรี และพิรยานี ประครองศรี. (2565, 1 พฤศจิกายน). *สำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาการดำเนินงาน*. (นันทนา แจ่มสว่าง และคณะผู้วิจัย, ผู้สัมภาษณ์)
- โสมาตรม์ กล้ากลุ่มจิตร, ชุติพร วุฒิ, และอนุชา สีหาพงศธร. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์คุกกี้แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ใส่สับปะรด. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา*, 27(2), 1357-1374.

อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์ และคณะ. (2563). กระบวนการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์กลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 159-173.

อภิชาติ วรณวิจิตร. (2565). ไรซ์เบอร์รี่:ต้นแบบการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเชิง
เวชกรรม. เข้าถึงได้จาก <https://dna.kps.ku.ac.th/index.php/research-develop/rice-research-and-knowledge/267-2020-02-04-07-33-25>

รูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่น ของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1

Application of BCG New Economic Model in Promoting Japanese Sweet
Potato Cultivation Careers of Farmers in Municipal Areas, Upper
Northeastern Region 1

อริวัฒน์ นาวิสิตกร¹ ธนภุต ทูริสุทธิ์² และบุษกร สุขแสน³

Athiwat Nawisitkorn, Tanakrit Thurisut and Bussagorn Suksan

Received: January 23, 2024

Revised: March 07, 2024

Accepted: March 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ และ 3) ประเมินรูปแบบการประยุกต์ใช้รูปแบบเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การแจกแบบสอบถามกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกร จำนวน 400 คน 2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป และ 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านที่เศรษฐกิจ และการเพาะปลูกมันหวานญี่ปุ่น จำนวน 30 คน ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้รูปแบบเศรษฐกิจใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มี

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Udon Thani Rajabhat University

Corresponding author, E-mail: n.athiwat24@gmail.com, Tel. 081-8777601

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.74) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.86) ส่วนความต้องการในการประยุกต์ใช้รูปแบบเศรษฐกิจใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.80) 2) การประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ มี 3 รูปแบบ ดังนี้ ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายการพัฒนา กลวิธีการพัฒนา และวิธีการประเมิน และ 3) ผลการประเมิน รูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควัฒนออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผ่านเกณฑ์การประเมินที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน

คำสำคัญ: โมเดลเศรษฐกิจใหม่, มันหวานญี่ปุ่น, ภาควัฒนออกเฉียงเหนือตอนบน 1

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the feasibility and application needs of the new economic model; 2) to study the application of the new economic model; and 3) to evaluate the application model of the new economic model to promote Japanese sweet potato cultivation careers of farmers in municipalities in the upper northeastern region 1. It was mixed-method research with the following steps: 1) distributing questionnaires to the research population, which were 400 farmers; 2) organizing a workshop with 30 experts using purposive selection by using content analysis and drawing conclusion; and 3) evaluating the appropriateness and feasibility of the model from 30 experts in economics and Japanese sweet potato cultivation. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that 1) the feasibility of applying the new economic model, overall was at a high level. When considering each aspect, the highest mean value was the green economy aspect ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.74), and the lowest mean value was the bioeconomy aspect ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.86). As for the need to apply the new economic model, the overall

value was at a high level. When considering each aspect, the highest mean value was the green economy aspect ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.73). When considering each aspect, the lowest mean value was the bioeconomy aspect ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.80); 2) there were 3 forms of the new economic model application as follows: green economy application aspect, circular economy application aspect, and bioeconomy application aspect, consisting of principles, objectives, development scope, development strategies, and evaluation methods; 3) in terms of the evaluation results of the application of the new economic model to promote Japanese sweet potato cultivation careers for farmers in municipalities in the upper northeastern region 1, the overall of all 3 aspects had a high mean value of appropriateness and feasibility in all aspects. It passed the evaluation criteria with an average of 3.51 or more in all aspects.

Keywords: New Economic Model, Japanese Sweet Potato, Upper Northeastern Region 1

บทนำ

เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้ทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในลักษณะ “ทำมาก ได้น้อย” ประกอบกับประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศ ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “โมเดลเศรษฐกิจ BCG” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างสมดุล ซึ่งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566)

แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG มีการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่

ภายใต้การกำกับของสำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานระดับจังหวัด โดยการมีส่วนร่วมของจุฬาลักษณ์เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร สถาบันเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ และสถาบันการศึกษา เป็นกระบวนการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญกับการสร้าง “กระบวนการมีส่วนร่วม” เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับแนวคิด (Mindset) และการพึ่งพาตนเอง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของประเทศไทยสู่ 3 สูง คือ ประสิทธิภาพสูงด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผสมผสานภูมิปัญญา มุ่งยกระดับผลผลิตเกษตรสู่มาตรฐานสูง เพื่อให้การทำการเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูง มีการวางแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชนที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง มีการบริหารจัดการทุน คน เงิน และทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำศักยภาพและจุดแข็งของพื้นที่มาขยายผล และเป็นการแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแนบแน่น ควรต้องหันกลับมาพิจารณาบทบาทเชิงพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการนำโมเดลเศรษฐกิจใหม่มาประยุกต์ใช้การส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จัดปัญหาความยากจน และส่งเสริมด้านวิชาชีพให้ประชาชน เป็นการสร้างรายได้แก่ประชาชน ซึ่งการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในเขตเมืองได้รับการอบรมเกี่ยวกับด้านวิชาชีพ เพื่อทำให้เกิดอาชีพใหม่เป็นการสร้างรายได้แก่ประชาชน เนื่องจากเป็นพืชผักชนิดใหม่ที่ทางโครงการหลวงส่งเสริมให้ปลูก เป็นพืชที่ใช้น้ำน้อยในการเพาะปลูกและสามารถทนแล้งได้ดี มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และรสชาติหวาน ประกอบกับการตลาดมีความต้องการสูง สามารถปลูกทดแทนผลผลิตในพื้นที่ที่มีราคาต่ำได้ ซึ่งมันเทศเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 7 ของโลก รองจากข้าวสาลี ข้าว ข้าวโพด มันฝรั่ง ข้าวบาร์เลย์ และมันสำปะหลังอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565)

ในปัจจุบันเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ส่วนใหญ่มีอาชีพดั้งเดิมเป็นเกษตรกร เกษตรกรบางกลุ่มก็ยังไม่มียุทธศาสตร์พื้นฐานในการปลูกมันญี่ปุ่น การปลูกมัน

ญี่ปุ่นยังไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคและแปรรูปให้ผลิตภัณฑ์อื่นได้น้อย จึงไม่เป็นที่สนใจของเกษตรกร นอกจากนั้นยังใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ผลผลิตต่ำ ดิน น้ำ เสื่อมโทรม มีการเผาเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร สร้างมลพิษ และปัญหาสุขภาพ ดังนั้น ควรมีการพัฒนาไปสู่การเกษตรที่มี “ผลิ ภาพ” หรือทำน้อยได้มาก ด้วยการใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใน กระบวนการปลูกมันญี่ปุ่น มีประสิทธิภาพการผลิตที่สูงขึ้น ลดของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ ทั้ง ในส่วนการปรับปรุงคุณภาพดินในการปลูก การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษวัสดุ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ พื้นฟูพัฒนาทรัพยากร รวมถึงแก้ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม พัฒนาการเพาะปลูกมันญี่ปุ่นที่มี ประสิทธิภาพ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ลดการใช้ทรัพยากรเพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐาน ตรงตาม ความต้องการของตลาดใหม่ จากที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนายกเทศมนตรีเมือง หนองบัวลำภู จึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริม อาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ซึ่งผลการวิจัยที่ ได้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การส่งเสริมอาชีพประชาชน ผลักดันให้เกิดการบูรณาการในการ ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ สร้างความเชื่อมโยงภาครัฐกับชุมชนทุกภาคส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาสังคม ตามนโยบายผลักดันแนวทาง BCG Model สู่ความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการ ส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของ เกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1
3. เพื่อประเมินรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมัน ญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ใน การส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ที่จะใช้ในการวิจัย

โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จากประชากรที่เป็นเกษตรกรในเขตเทศบาล จำนวน 530,781 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จัดสัดส่วนที่ละกลุ่ม ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยใช้จังหวัดในการจัดชั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลุกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 10 คน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด 3) เกษตรกร จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลุกมันญี่ปุ่นของเกษตรกร 2) เป็นผู้มีความรู้และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพของเกษตรกร และ 3) เป็นผู้มีความสามารถในการปลุกมันญี่ปุ่น เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลุกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลุกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินจะผ่านการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 ถือว่า ผ่านการประเมิน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลุกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

1.1 ระดับสภาพความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) เมื่อเรียงลำดับสภาพความเป็นไปได้จากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.74) ลำดับที่ 2 ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.88) และลำดับที่ 3 ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

1.2 ระดับความต้องการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.67) เมื่อเรียงลำดับสภาพความต้องการจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.73) ลำดับที่ 2 ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.82) และลำดับที่ 3 ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสภาพความเป็นไปได้และความต้องการในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ไปกำหนดรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยจะใช้ระดับความต้องการในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยภาพรวม สูงกว่าระดับสภาพความเป็นไปได้

2. การประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร ในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย

2.1 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) มีหลักการดังนี้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว เป็นเศรษฐกิจที่ส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่น ด้วยการคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและตระหนักถึงคุณค่า ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงจึงเป็นเศรษฐกิจที่ทุกประเทศต้องนำไปเป็นแนวทางพัฒนา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อให้มีการนำนวัตกรรมสีเขียวที่ทันสมัยมาใช้ส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่น 2) เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการปลูกมันหวานญี่ปุ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 3) เพื่อให้มีการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีขอบข่ายการพัฒนาดังนี้ 1) การส่งเสริมการนำนวัตกรรมสีเขียวที่ทันสมัยมาใช้ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร 2) การส่งเสริมการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของ

เกษตรกร โดยยึดหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ 3) ลดการใช้สารปราบศัตรูพืชในการผลิตมันญี่ปุ่นของเกษตรกร โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด มีกลวิธีการพัฒนาดังนี้ การนำนวัตกรรมสีเขียวที่ทันสมัยและหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร 10 ในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ 1) การคัดเลือกสายพันธุ์ 2) การเตรียมดินเพาะปลูก 3) การวางระบบน้ำ 4) การปลูกและการดูแล 5) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง 6) การให้ปุ๋ยผ่านระบบน้ำ 7) การเก็บเกี่ยวผลผลิต 8) การจำหน่าย 9) การแปรรูป 10) เทคนิคหรือการทำให้มันมีรสหวานขนาดใหญ่ มีวิธีการประเมินดังนี้ 1) การตรวจสอบรายการ (Check List) 2) การทดสอบความพร้อมของเกษตรกร 3) แบบติดตามและประเมิน

2.2 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มีหลักการดังนี้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนที่เน้นการออกแบบการปลูกมันหวานญี่ปุ่นในระยะยาว โดยจะอนุรักษ์และเพิ่มการใช้ประโยชน์ต้นทุนทางธรรมชาติของมันญี่ปุ่น ด้วยการควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และใช้ทรัพยากรหมุนเวียนให้มีความสมดุลมากยิ่งขึ้น ผ่านการนำมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือแลกเปลี่ยนกันซึ่งกันให้เกิดประโยชน์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรวม อีกทั้งยังทำให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ ทางด้านธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อให้มีการนำวัตถุดิบหรือวัสดุที่มีการใช้งานจากการปลูกมันหวานญี่ปุ่น กลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง และใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด 2) เพื่อให้มีการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีการใช้งานเหลือจากการปลูกมันหวานญี่ปุ่น หรือผลผลิตทางเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย 3) เพื่อให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร มีขอบข่ายการพัฒนาดังนี้ 1) การเลือกใช้วัตถุดิบ ทุนทรัพยากรเทคโนโลยีระบบการผลิตและเครื่องจักรกลที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความยั่งยืน 2) การออกแบบกระบวนการผลิตในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นที่เกิดของเสียน้อยที่สุด เพื่อลดการใช้ทรัพยากร มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น 3) การลดการใช้น้ำและพลังงานในกระบวนการผลิตการปลูกมันหวานญี่ปุ่น โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม 4) การแบ่งปันทรัพยากร ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร มีกลวิธีการพัฒนาดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนและหมุนเวียนสายพันธุ์มันญี่ปุ่นมาใช้เพาะปลูก เช่น Beni-haruka มันซิลสวีท, Silk Sweet มันม่วงญี่ปุ่นโอกินาว่า, Purple Sweet Potato มันส้มญี่ปุ่นโอกินาว่า 2) การปรับสภาพดินด้วยโดโลไมท์ (Dolomite) เป็นปูนชนิดหนึ่งที่มีส่วนประกอบของธาตุแคลเซียม (Ca) และแมกนีเซียม (Mg) 3) การใช้ระบบน้ำหยดหรือ Dripping Irrigation 4) การปลูกมันให้เลือกใช้ไม้ไผ่หรือเหล็กเพื่อเจาะดิน ทำให้เป็นแนวนอน เพราะว่ามันจะได้เกิดรากและเป็นหัว 5) การแปรรูปที่เป็นของหวาน เช่น บวด ทอด บดทำขนมปัง ส่วนผสมไอศกรีม (เหมือน

ถั่วแต่เป็นมันแทน) ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว ทำแพนเค้ก มีวิธีการประเมินดังนี้ 1) การประเมินการรับรู้และตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง 2) การสังเกตพฤติกรรม 3) ชักถาม และ 4) การสัมภาษณ์

2.3 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) มีหลักการดังนี้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ เป็นระบบเศรษฐกิจที่นำความรู้และนวัตกรรม การปลูกมันหวานญี่ปุ่น โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ชีวภาพมันหวานญี่ปุ่นมาช่วยพัฒนาต่อยอด สร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพและผลผลิตการปลูกมันหวานญี่ปุ่นให้เป็นสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตรและอาหาร สุขภาพการแพทย์และพลังงาน ให้มีความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ในการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพของดินและฐานทางชีวภาพของดิน ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และเพิ่มผลผลิต 2) เพื่อให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์มันหวานญี่ปุ่นและการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรให้มีความยั่งยืน เกิดการลดต้นทุนและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3) เพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการยกระดับการผลิตผลิตภัณฑ์ชีวภาพ มันหวานญี่ปุ่นที่สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมของภาครัฐ มีขอบข่ายการพัฒนาดังนี้ 1) การสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพในระดับท้องถิ่น 2) ส่งเสริมการปลูกมันหวานญี่ปุ่นแบบอินทรีย์ 3) ส่งเสริมการแปรรูปมันหวานญี่ปุ่นโดยไม่ใช้สารสังเคราะห์หรือสารเคมีอาหาร มีกลวิธีการพัฒนาดังนี้ 1) เทคนิคหรือการทำให้มันมีรสหวาน ขนาดใหญ่ โดยใส่ปุ๋ยซีไคหมักน้ำจุลินทรีย์ในการรองพื้นก่อนและปุ๋ยซีไคหมักน้ำจุลินทรีย์หน่อกล้วย 2) การจัดการระบบน้ำในด้วยระบบสมาร์ตฟาร์ม หรือการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงาน เพื่อให้เราไม่เสียเวลามากในการจัดการดูแลต้นมันหวานญี่ปุ่น โดยเลือกใช้ระบบที่เรียกว่า “เวนจูรี (Venturi System)” 3) มีการพ่นยาฉุนให้ทางใบป้องกันแมลงมากัดกินและให้น้ำหนักชีวภาพที่กำจัดแมลงทางราก เดือนละ 1 ครั้ง มีวิธีการประเมินดังนี้ 1) การทดสอบความพร้อม 2) การสังเกตพฤติกรรม 3) ชักถาม และ 4) การสัมภาษณ์

3. ผลการประเมินรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ด้านความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.29) และด้านความเป็นไปได้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รูปแบบที่ 1 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว พบว่า ด้านความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D.= 0.48) และด้านความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.47) รูปแบบที่ 2 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า ด้านความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.62)

และด้านความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.= 0.44) รูปแบบที่ 3 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ พบว่า ด้านความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= 0.47) และด้านความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.62) สรุปผลการยืนยันรูปแบบด้วยการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์การประเมินเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความเป็นไปได้และความต้องการในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูkmันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ระดับสภาพความเป็นไปได้และความต้องการในการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ พบว่า การนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ในการพัฒนาปลูkmันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และรักษาสมดุลธรรมชาติ การสร้างระบบนิเวศน์ (Ecosystem) ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพในระดับท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า การเลือกใช้วัตถุดิบ พืชทรัพยากร เทคโนโลยีระบบการผลิตและเครื่องจักรกลที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจสีเขียว พบว่า การลดการใช้สารปราบศัตรูพืชในการผลิตมันญี่ปุ่นของเกษตรกร โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด การส่งเสริมการผลิตมันญี่ปุ่นของเกษตรกร โดยยึดหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อรักษาสภาพและคุณภาพผลผลิตในทุกขั้นตอนทั้งนี้เพราะในการส่งเสริมอาชีพปลูkmันญี่ปุ่นของเกษตรกร ในการพัฒนานั้นต้องหาจุดสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ มารองรับเศรษฐกิจสีเขียวจึงน่าจะเหมาะกับการส่งเสริมอาชีพปลูkmันญี่ปุ่น พึ่งพาเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องและสนับสนุนเศรษฐกิจชีวภาพ ที่อาศัยความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพที่เป็นจุดแข็ง และเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่เน้นการนำทรัพยากรมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจไทยด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ด้านการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยรัฐบาลได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ดำเนินการตามแผนงานภายใต้แผนปฏิบัติการ ด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ พ.ศ. 2564 - 2570 โดยนำเอาความรู้และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาพัฒนาต่อยอด และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตสินค้าเกษตรล้นตลาด ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและ

เกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา วิฑูรย์กิจ (2562) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมคิดค้นวิจัยพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลัง และกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่องต้นทุนการรับซื้อ รวมถึงการแปรรูปต่าง ๆ ผลที่ตามมาคือ เกษตรกรมีความยั่งยืนบนพื้นฐานของความรู้ รู้จักการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตตลอดจนสามารถสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับประเทศต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอมล หล้าสกุล (2566) พบว่า BCG Economy E-San Model เศรษฐกิจและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ด้านเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวได้ดังนี้ 1) การพัฒนาพันธุ์พืชให้มีประสิทธิภาพและทนทานต่อสภาวะแวดล้อม การจัดการดินและน้ำ การใช้ปุ๋ยและสารป้องกันศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ภาคเกษตรเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างวัฏจักรทางเศรษฐกิจได้ เช่น การนำสิ่งปฏิกูลจากการเกษตร เช่น เศษฟาง ใบไม้และกากสารอาหารมาทำปุ๋ยหรือพลังงานชีวภาพ เพื่อนำกลับมาใช้ในการทำเกษตรอีกครั้ง โดยที่ไม่เป็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการทำเกษตรที่ยั่งยืน การนำ BCG Economy Model มาใช้ในภาคเกษตร จะทำให้สามารถเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสามารถต่อยอดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

2. การประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) พบว่า มีการนำนวัตกรรมสีเขียวที่ทันสมัยและหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรดังนี้ การคัดเลือกสายพันธุ์ การเตรียมดินเพาะปลูก การวางระบบน้ำ การปลูกและการดูแล การป้องกันกำจัดโรคและแมลง การให้ปุ๋ยผ่านระบบน้ำ การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจำหน่าย การแปรรูป เทคนิคหรือการทำให้มันมีรสหวานขนาดใหญ่ รูปแบบที่ 2 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) พบว่า มีเป็นการแลกเปลี่ยนและหมุนเวียนสายพันธุ์มันญี่ปุ่นมาใช้เพาะปลูก การปรับสภาพดินด้วยโดโลไมท์ (Dolomite) การใช้ระบบน้ำหยดหรือ Dripping Irrigation การแปรรูปที่เป็นของหวาน เช่น บวดทอด และรูปแบบที่ 3 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) พบว่า มีการพัฒนาเทคนิคหรือการทำให้มันมีรสหวาน ขนาดใหญ่ โดยใส่ปุ๋ยซีไคหมักน้ำจุลินทรีย์ในการรองพื้นก่อนและปุ๋ยซีไคหมักน้ำจุลินทรีย์หน่อกล้วย การจัดการระบบน้ำในด้วยระบบสมาร์ตฟาร์ม หรือการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงาน เพื่อให้เราไม่เสียเวลามากในการจัดการดูแลต้นมันหวานญี่ปุ่น โดย

เลือกใช้ระบบที่เรียกว่า “เวนจูรี (Venturi System)” มีการพ่นยาฉีดให้ทางใบป้องกันแมลงมากัดกิน และให้น้ำหนักชีวภาพที่กำจัดแมลงทางราก เดือนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้เพราะ ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรภายใต้เศรษฐกิจ BCG โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปลูกมันญี่ปุ่น เช่น การปรับรูปแบบการผลิตไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) ยึดหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ ลดต้นทุนการผลิต เช่น การพัฒนาพันธุ์พืชมันญี่ปุ่น การพัฒนาระบบส่งน้ำ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งทุน งบประมาณให้แก่เกษตรกร รวมถึงการให้ความรู้เพื่อยกระดับเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง และพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐานในระดับสากล สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์คือ การปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของประเทศไทยสู่ 3 สูง คือ ประสิทธิภาพสูง มาตรฐานสูง รายได้สูง ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผสมผสานภูมิปัญญา ยกกระดับผลผลิตเกษตรสู่มาตรฐานสูง ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพ โภชนาการ ความปลอดภัย และระบบการผลิตที่ยั่งยืน ให้การทำเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูง มีผลผลิตสินค้าเกษตรพรีเมียม สินค้าเชิงนวัตกรรมที่หลากหลาย กำหนดราคาขายได้ตามคุณภาพของผลผลิตเกษตร อันจะส่งผลให้ GDP ภาคเกษตรเติบโตอย่างสมดุลและมีเสถียรภาพ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของทัพไท หน่อสุวรรณ และคณะ (2563) พบว่า รูปแบบและประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำเกษตรในเมืองมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และบริบททางเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ ด้วยพื้นที่การผลิตที่จำกัด ทำให้ต้องทำการผลิตอย่างเข้มข้นร่วมกับการใช้เทคโนโลยี การหมุนเวียนทรัพยากรและขยะของเสียของเมืองกลับมาใช้ใหม่ ในรูปแบบของวัสดุปลูกและปรับปรุงดิน การแบ่งปันพื้นที่อยู่อาศัยร่วมกับการผลิตทางการเกษตร จะต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย มีความเข้ากันกับภูมิโนเวสและภูมิสังคมของพื้นที่การเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพรรณ จินะบุญเรือง (2565) พบว่า การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Economy กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดอยตุงธัญพืช ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เกษตรกรมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน กิจกรรมได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงแผนการจัดการพื้นที่ในการทำเกษตรด้านเศรษฐกิจสี เช่น การนำโดรนมาใช้ในการให้ปุ๋ย ทำให้ลดการใช้แรงงานคนและประหยัด กิจกรรมและเกษตรกรพยายามรวมกลุ่มกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ๆ ทางเกษตร นอกจากนี้ยังมีการทำการเกษตรที่

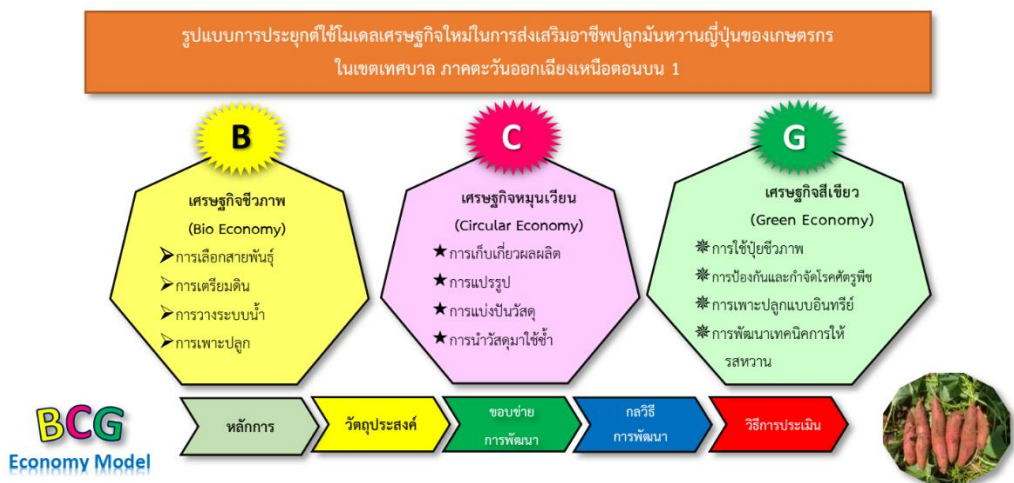
เน้นการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หากธุรกิจคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทำให้กิจการสามารถสร้างยอดขายได้ เพิ่มขึ้นส่งผลดีต่อกิจการ

3. ผลการประเมินรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตเทศบาล ภาควิชาออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ด้านความเหมาะสมมีการส่งเสริมการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร โดยยึดหลักการการทำเกษตรอินทรีย์ ลดการใช้สารปราบศัตรูพืชในการผลิตมันญี่ปุ่นของเกษตรกร โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดและด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ การส่งเสริมการนำนวัตกรรมสีเขียวที่ทันสมัยมาใช้ในการปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันญี่ปุ่นของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการที่พัฒนาทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรแบบเดิมไปสู่ระบบเกษตรสมัยใหม่ มีการส่งเสริมใช้สารอินทรีย์ เน้นการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกมันญี่ปุ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างสมดุลของระบบนิเวศ บนพื้นฐานความสมดุลและบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงหน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG สาขาเกษตร ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ โดยการพัฒนาภาคเกษตรไปสู่ระบบเกษตรสมัยใหม่โดยใช้กลไก “4 ค” คือ 1) “คน” เน้นพัฒนาเกษตรกร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบเกษตรสมัยใหม่ 2) ใช้ “คลังข้อมูล” ในการวางแผนการผลิตทุกระดับ 3) “ความรู้สมัยใหม่” การส่งเสริมให้เกิดการสร้าง และนำความรู้สมัยใหม่ไปใช้ยกประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มมูลค่าและการเชื่อมโยงตลาด และ 4) “ความพร้อมและความสามารถในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ” เป็นการพัฒนาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพให้เพียงพอ รวมถึงเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพื้นฐานในการเกษตร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ (2564) พบว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีการสืบทอดแนวความคิดการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่คนรุ่นใหม่ การใช้เทคโนโลยี และการตลาดออนไลน์ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง การทำเกษตรอินทรีย์ของทั้งกลุ่มมีความสอดคล้องกับโมเดล BCG เนื่องจากเกษตรอินทรีย์สร้างความสมดุลทางธรรมชาติ มีประโยชน์

ต่อชุมชนหลายประการ เช่น ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง สร้างความปลอดภัยให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภค ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ยกกระดับเกษตรกรรายย่อยให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวิชญ์ ปิ่นคำ (2565) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์มันเทศญี่ปุ่นของชุมชนท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มผลิตภัณฑ์มีทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับปัจจัยการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) การประเมินศักยภาพด้านการตลาดชุมชนท่าม่วง พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอบทสรุปเชิงวิเคราะห์ของรูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการประยุกต์ใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการส่งเสริมอาชีพปลูกมันหวานญี่ปุ่นของเกษตรกร ในเขตเทศบาล ภาควะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

รูปแบบที่ 1 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ประกอบด้วย การเลือกสายพันธุ์ การคัดเลือกสายพันธุ์มันหวานญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมปลูกของเกษตรกร จำนวน 5 พันธุ์ จำแนกตามสีของเนื้อหัว ดังนี้ 1) เนื้อหัวสีเหลือง มี 1 พันธุ์ คือ พันธุ์เหลืองเคโระ 2) เนื้อหัวสีม่วง มี 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ม่วงหัวเล่ย์ และม่วงโอกินาวา 3) เนื้อหัวสีส้ม มี 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ส้มโอกินาวา

และส้มโอกอลิโม๊ะ โดยคัดเลือกและตัดยอดที่อวบ ให้มีความยาว 30 เซนติเมตร โดยตัดยอดพันธุ์ก่อนลงปลูกประมาณ 2-3 วัน เพื่อให้ยอดมันหวานญี่ปุ่นไม่หักตอนปลูก การเตรียมแปลงปลูกมันหวานควรดินร่วนปนทรายจะมีความเหมาะสมที่สุด การวางระบบน้ำควรจะมีการเพิ่มการวางระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ เพื่อให้ต้นมันหวานได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง การเพาะปลูก การปลูกยอดพันธุ์มันหวานญี่ปุ่นลงดิน ในกรณีที่ดินมีความชื้นต่ำ ให้ปลูกแบบนำต้นวางราบดินแล้วเอาดินกลบได้เลย ส่วนดินที่มีความชื้นคงที่ให้ฝังต้นลงไปให้เหลือแต่ยอดโผล่พ้นดินขึ้นมา ซึ่งก่อนวันที่จะลงมือปลูกควรจะมีการให้น้ำในแปลงปลูกอย่างน้อย 2-3 วัน เพื่อให้ดินมีความชื้นจะปลูกได้ง่ายและรวดเร็ว

รูปแบบที่ 2 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ประกอบด้วย การเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังจากที่ได้ปลูกมันหวานญี่ปุ่นได้ 120-150 วัน (ซึ่งเป็นเวลาเหมาะสำหรับการเก็บเกี่ยวหัวมันทุกสายพันธุ์) สามารถขุดมันหวานญี่ปุ่นมาทานหรือจำหน่ายได้ทันที การแปรรูปมันสามารถนำมาทำประโยชน์ได้หลากหลาย สามารถนำมาแปรรูปอาหารได้ทั้งการอบ ต้ม นึ่ง เช่น มันหวานญี่ปุ่นแผ่นทอดกรอบ บราวนี่มันหวานญี่ปุ่น แพนเค้กมันหวานญี่ปุ่น สามารถขายได้ทั้งส่งและปลีก การแบ่งปันวัสดุ การใช้เทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวที่ล้ำสมัย มาช่วยในการบรรจุผลิตภัณฑ์ ทำให้สามารถจัดส่งมันหวานญี่ปุ่นที่มีคุณภาพ และความสดใหม่มาให้แก่ลูกค้า การนำวัสดุมาใช้ซ้ำ การนำขยะหรือของเหลือใช้ทางการปลูกมันหวานญี่ปุ่นกลับมาใช้ใหม่ เช่น เป็นอาหารสัตว์ ปุ๋ยน้ำหมัก

รูปแบบที่ 3 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ประกอบด้วย การใช้ปุ๋ยชีวภาพ เป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาสภาพดิน เนื่องจากปุ๋ยชีวภาพสามารถให้ธาตุอาหารแก่พืช ช่วยปรับปรุงบำรุงดินให้มีสภาพที่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโต การป้องกันและกำจัดโรคศัตรูพืช ลดการใช้สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืช ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย ซึ่งเป็นการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเพาะปลูกแบบอินทรีย์ การเตรียมดินจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์มูลสัตว์รองพื้นเอาไว้ เพื่อให้เกิดอินทรีย์วัตถุ การพัฒนาเทคนิคการให้รสหวาน มันหวานเป็นพืชที่ชอบพื้นที่เปิดโล่ง มีลมพัดและอากาศถ่ายเทสะดวก แสงแดดที่สาดส่องในแต่ละวัน ซึ่งจะมีผลกับการลงหัวของต้นมันหวานเป็นอย่างมาก

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Economy จึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น ทั้งในรูปของตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน เป็นแนวทางการพัฒนา ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลขึ้นได้อย่างแท้จริง ภายใต้ของการรับรู้และเข้าใจที่ถูกต้องของเกษตรกร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเกษตร อันจะสร้างผลตอบแทนที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ ในพื้นที่ ควรขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรด้วย BCG Model โดยร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชนที่สอดคล้องกับบริบท และทุน/ทรัพยากรของพื้นที่ โดยกำหนดตัวชี้วัด และกำหนดรูปแบบการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน และขยายผลความสำเร็จไปสู่พื้นที่อื่น

2. หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับสถาบันการศึกษา/สถาบันวิชาการ ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสนับสนุนเกษตรกรแกนนำให้มีบทบาทในการพัฒนาการเกษตร โดยการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้มีความรู้ความชำนาญ โดยนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี ช่องทางการเข้าถึงตลาด นวัตกรรมมาถ่ายทอดสู่เกษตรกร สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ พื้นที่การเพาะปลูกในลักษณะการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกรและชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

3. หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตร ด้วย BCG Model โดยมุ่งการผลิตที่ใช้เชื้อเพลิงน้อย การเพิ่มผลิตภาพสีเขียว โดยพัฒนาภาคการผลิตบนพื้นฐานการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ภาคเกษตรเน้นเกษตรยั่งยืนและเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมให้เกษตรกรในทุกสาขามีการผลิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนการผลิตที่มีคุณภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับการพัฒนาการเกษตรด้วย BCG Model

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลักในการขับเคลื่อน โดยมี Platform เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน เช่น ข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ข้อมูลพัฒนาเกษตรกร การตลาดดิจิทัล รวมถึงการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทาง Ecommerce ทั้งในและต่างประเทศ

3. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร โดยการพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงและศาสตร์ของพระราชกษัตริย์ในการพัฒนาเกษตรของไทยให้ก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *แนวทางการขับเคลื่อน การส่งเสริมการเกษตรด้วย BCG Model แบบบูรณาการเชิงพื้นที่*. เข้าถึงได้จาก https://d29iw4c1csrw3q.cloudfront.net/wpcontent/uploads/2023/02/แนวทางการขับเคลื่อน-BCG-Model-กสก_30มิย65.pdf.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). *เดินหน้าขับเคลื่อน BCG Model ภาคเกษตร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moac.go.th/news-preview-431391792045>.
- ทัพไท หน่อสุวรรณ และคณะ. (2563). การเกษตรในเมืองกับ BCG Economic Model. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(3), 100-116.
- พิชญา วิฑูรจิศา. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 2(3), 1-14.
- ศิริพรรณ จินะบุญเรือง. (2565). การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Economy กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดอยตุงธัญพืช. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 13(2), 48-65.
- สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ. (2564). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่“BCG” คืออะไร?*. เข้าถึงได้จาก https://www.opsmoac.go.th/km-km_article-files-431491791792.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). *BCG in Action : สาขาเกษตร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG*. เข้าถึง ได้
จาก <https://www.bcg.in.th/data-center/articles/bcg-by-nstda/>.

สิริวิชญ์ ปิ่นคำ. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์มันเทศญี่ปุ่นของชุมชนท่าม่วง ตำบล
ท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*,
11(1), 11-20.

อรอมล หล้าสกุล. (2566). BCG Economy E-San Model เศรษฐกิจและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน.
วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 10(2), 601-618.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การจัดทำชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับความยากง่ายสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ

A Construction of Vietnamese Graded Reading texts for Thai Learners of Vietnamese as a Foreign Language

เหิงยีน ถิ เชียง¹

Nguyen Thi Chiem

Received: January 07, 2024

Revised: March 08, 2024

Accepted: March 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับง่ายถึงยากใช้ในการอ่านภาษาเวียดนามอย่างกว้างขวางสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ เริ่มจากการแบ่งระดับผู้เรียนภาษาเป็น 3 กลุ่ม 6 ระดับอิงตามการวัดระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ และกรอบความสามารถทางภาษาเวียดนามสำหรับคนต่างชาติที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการของประเทศเวียดนามได้แก่ระดับพื้นฐาน A1, A2 ระดับกลาง B1, B2 และระดับสูง C1, C2 ในการสร้างชุดบทอ่านภาษาได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความยากแต่ละระดับโดยพิจารณาจากการกำหนดปริมาณเฉพาะ 4 ปัจจัยในแต่ละบท ได้แก่ 1) จำนวนคำที่แตกต่างกันโดยเฉลี่ยในบทอ่าน 2) เปอร์เซ็นต์ของคำเดี่ยว คำซ้อน 2 พยางค์ และ 3 พยางค์ขึ้น 3) จำนวนประโยคเฉลี่ยในบทอ่าน 4) ความยาวของประโยคในบทอ่านโดยเป็นจำนวนคำเฉลี่ยในแต่ละประโยค เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับเชิงปริมาณ คือใช้ข้อมูลภาษาที่วัดระดับความยากสำหรับเจ้าของภาษาแล้วสร้างเกณฑ์ใหม่โดยการลดความยากนี้ลงตามระดับที่ต่ำกว่าเพื่อปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย โดยการใช้เครื่องมือสถิติทาง

¹ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; Srinakharinwirot University

Corresponding author, e-mail: chiem@g.swu.ac.th, Tel. +66820889050

ภาษาศาสตร์ในการหาตัวเลขปริมาณเฉพาะดังกล่าวคือ ซอฟต์แวร์ AntConc และสถิติความสามารถในการอ่านใน Microsoft Word ผลการวิจัยพบว่าบทอ่านจำนวน 137 จาก 180 บทอ่านที่เหมาะสมกับเกณฑ์ใหม่ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ โดย 6 ระดับ (A1-C2) มีจำนวนคำที่แตกต่างกันโดยเฉลี่ยในบทอ่านเพิ่มขึ้นจาก 32 คำถึง 1,046 คำ เปอร์เซ็นต์ของคำเดี่ยวลดลงตั้งแต่ 0.9% ถึง 2.2% เปอร์เซ็นต์ของคำซ้อน 2 พยางค์เพิ่มขึ้นตั้งแต่ 0.7 % ถึง 1.4% เปอร์เซ็นต์ของคำซ้อน 3 พยางค์ เพิ่มขึ้นตั้งแต่ 0 % ถึง 3 % จำนวนประโยคเฉลี่ยในบทอ่านเพิ่มขึ้นจาก 6 ถึง 174 ประโยค ความยาวของประโยคในบทอ่านเพิ่มขึ้นจาก 4.8 คำ ถึง 25.3 คำ

คำสำคัญ: ชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับ, การอ่านกว้างขวาง, ภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ

Abstract

The aim of this research paper is to provide a comprehensive set of graded Vietnamese reading texts divided from easy to difficult levels for Thai learners learning Vietnamese as a foreign language. Starting from dividing the language proficiency into 3 groups of 6 levels based on CEFR and Vietnamese language proficiency framework for foreigners learning Vietnamese as a foreign language (VFL) according to the Ministry of Education of Vietnam. They are basic levels A1, A2, intermediate levels B1, B2 and advanced levels C1, C2. To create a series of graded Vietnamese reading texts, criteria for evaluating each difficulty level were determined based on the determination of 4 specific factors in each text, as follows: 1) the average difference in the number of words in the text, 2) the percentage of one syllable, two syllable and three syllable words, 3) average number of sentences in the text, 4) length of sentences in a text based on the average number of words in each sentence. It is a qualitative and quantitative research that uses language data that measures the level of difficulty for native speakers and then creates a new criterion by reducing this difficulty to a lower level to adapt it to Thai learners of VFL. Using the linguistic statistics tool to quantify specific numbers, namely

AntConc software and readability statistics in Microsoft Word, the results showed that 137 out of 180 reading texts fit the new criteria for Thai learners of VFL. The 6 levels (A1-C2) saw an increase in the average number of different words in a text from 32 distinct words to 1,046 words. The percentage of one syllable words decreased from 0.9% to 2.2%. The percentage of two syllable words increased from 0.7% to 1.4%. The percentage of three syllable words increased from 0% to 3%. The average number of sentences in a text increased from 6 to 174 words as well as the length of its sentences also increased from 4.8 words to 25.3 words.

Keywords: Graded Vietnamese Reading Texts, Extensive Reading, Vietnamese as a Foreign Language

บทนำ

ประเทศเวียดนามถือว่าเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ของไทยหุ้นส่วนหนึ่งในบรรดาสมาชิกอาเซียน อีกทั้งการลงทุนของไทยอยู่ในระดับต้น ๆ หนึ่งในสิบของประเทศเวียดนาม ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนไทยต่างสนใจรับบุคลากรที่สามารถใช้ภาษาเวียดนามได้ดีเข้ามาทำงาน ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศจึงได้รับความสนใจอย่างมาก ทั้งนี้สื่อหรือหนังสือที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาเวียดนามตามสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่จัดสอนภาษาเวียดนามยังมีข้อจำกัดในรูปแบบที่ยังไม่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อส่งเสริมการอ่านที่แบ่งระดับชัดเจนตั้งแต่ง่ายจนถึงยากหรือเรียกเป็นชื่อภาษาอังกฤษ คือ Graded Readers นั่นเอง สื่อรูปแบบนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามความสามารถของผู้เรียน การอ่านจึงเป็นหนึ่งวิธีเพื่อช่วยผู้เรียนบรรลุถึงระดับชำนาญภาษา (Proficiency) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการสร้างคลังคำศัพท์ของตนเองในสมอง (Hu, M. & Nation, I.S.P., 2000) เงื่อนไขที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในภาษาโดยผ่านการอ่านมีดังต่อไปนี้ 1) อ่านบทอ่านที่มีระดับความยากเหมาะสมกับตัวเอง 2) อ่านให้หลากหลายด้าน และหลากหลายสาขาวิชา 3) อ่านเจาะลึกลงโดยการเลือกอ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้จบเป็นเล่ม ๆ 4) อ่านพร้อมฟังเสียงบทอ่านจะทำให้จำคำศัพท์มากกว่า ผู้เรียนมีความรู้คำศัพท์ขั้นพื้นฐาน (Beginner) อยู่ที่ 1-50 คำ ก็สามารถเริ่มอ่านบทอ่านอย่างกว้างขวาง (Extensive Reading) ได้ด้วยตัวเอง การอ่านอย่างกว้างขวางคือการอ่านแบบอิสระด้วยตัวเอง ตามมาตรฐาน The Extensive Reading Foundation

Grading Scale หรือการอ่านแบบต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวและใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน มีใช้การอ่านแบบเข้าใจคำศัพท์ทีละคำ (Ng, Q. R., Renandya, W.A. & Chong, Miao, 2019)

สำหรับผู้เรียนภาษานั้น แนวคิดการอ่านตามตามระดับขั้นและการอ่านสื่อตามศักยภาพ ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นการเรียนภาษาที่ดีที่สุด (DuBay, H. W., 2007) ทั้งนี้สื่อหรือ หนังสือภาษาเวียดนามที่ใช้ในประเทศไทยมีความจำกัดที่ตำราเรียนภาษาเวียดนามซึ่งมีเนื้อหาอยู่ในขอบเขตของวิชาการเรียนการสอนเท่านั้น หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมก็จะเป็นหนังสือที่เจ้าของภาษาใช้อ่านโดยตรง และไม่ได้ออกแบบการเขียนมาให้ผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้เรียนมักจะสามารถไม่เทียบเท่ากับเจ้าของภาษาได้ ดังนั้นหนังสือที่เจ้าของภาษาอ่าน มักจะมีการใช้คำศัพท์ที่ลึกซึ้ง และหลากหลายเกินวงคำศัพท์ที่ของผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศอยู่แล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกล้นเกินในการเรียนเพราะไม่สามารถเข้าใจคำศัพท์ได้ทันทีในขณะที่อ่าน เมื่อขาดแคลนหนังสือที่เหมาะสมกับระดับผู้เรียนยิ่งทำให้ผู้เรียนประสบปัญหาขาดแคลนสื่อที่ดีและเหมาะสมกับระดับพัฒนาของตนเอง และนำไปสู่ปัจจัยการเรียนภาษาเวียดนาม อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้นการทำสื่อเสริมตามระดับภาษาจะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาภาษาสู่ระดับต่าง ๆ สื่อและการพัฒนาต้องมีความสอดคล้องกันเพื่อจะให้ผู้เรียนเลือกอ่านสื่อที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของตน และพัฒนาตนเองทีละขั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับง่ายถึงยากใช้ในการอ่านภาษาเวียดนามอย่างกว้างขวางสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับเชิงปริมาณ (Mixed-Methods) โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิธีการสร้างชุดบทอ่านภาษาที่มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความยากของแต่ละระดับ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมบทและคัดเลือกบทอ่านต้นฉบับ จากตำราเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่เขียนภาษาเวียดนามระดับชั้น 2-12 (ป.2-ม.6) จากจำนวน 1,800 บทคัดมาเหลือ 180 บท ทั้งนี้บทอ่านนั้นต้องมีมาตรฐานโดยเป็นตำราเรียนภาษาเวียดนามของสำนักพิมพ์ย่าว หยุก (Nhà xuất bản Giáo Dục) ฉบับปีพิมพ์ ค.ศ. 2016 และคลังบทอ่านนี้ได้ถูกจัดแบ่งอย่างมีหลักการตามระดับจากง่ายมาก ง่าย ยากปานกลาง และยาก โดย An-Vinh, L., Diep N. & Dinh Dien (2020) ซึ่งอิงตาม

เกณฑ์หลักการการวัดมาตรฐานสากลที่ใช้ในการวัดระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) ได้แบ่งระดับความสามารถของผู้เรียนภาษาเป็น 3 กลุ่ม 6 ระดับ และเกณฑ์ภาษาเวียดนามตามกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศเวียดนาม ตามมติที่ 17/2015/TT-BGĐT วันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2015 โดยอิงตาม CEFR ซึ่งในภาษาเวียดนามใช้คำย่อว่า KNLTV (Khung năng lực Việt dùng cho người nước ngoài học tiếng Việt) หรือกรอบความสามารถทางภาษาเวียดนามสำหรับคนต่างชาติที่เรียนภาษาเวียดนาม ในฐานะภาษาต่างประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามข้อมูลที่ได้สังเคราะห์โดยใช้เครื่องมือวิจัยซอฟต์แวร์โปรแกรม AntConc ของ Laurence Anthony (Version 4.2.0) และสถิติความสามารถในการอ่าน (Readability Statistics) ใน Microsoft Word กล่าวคือ

ซอฟต์แวร์โปรแกรม AntConc เป็นเครื่องมือซอฟต์แวร์ที่ออกแบบมาสำหรับการวิเคราะห์คอร์ปัส (Corpus) ภาษาศาสตร์ โปรแกรมนี้อำนวยความสะดวกในการผลิตรายการคำช่วยให้ผู้ใช้สามารถวิเคราะห์เนื้อหาคลังข้อมูลภาษาขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Corpora โดยการสร้างรายการความถี่ของคำภายในคลังข้อมูล AntConc ช่วยนักวิจัยในการระบุรูปแบบ แนวโน้ม และลักษณะทางภาษาภายในข้อมูลที่เป็นข้อความ ซอฟต์แวร์นี้มีการแสดงผลที่ใช้ทำงานง่ายในการจัดเรียงและการแจกแจงความถี่ของคำ จึงทำให้สามารถตรวจสอบคุณสมบัติคำศัพท์ในคลังข้อมูลที่กำหนดได้อย่างเป็นระบบ

สำหรับคำในภาษาเวียดนามถือได้ว่าสร้างจากพยางค์เดียวหรือจากพยางค์หลายตัว คำภาษาเวียดนาม (คำที่ปรากฏในพจนานุกรม) ประกอบด้วย 1 พยางค์ หรือ 2 พยางค์ขึ้นไป ถ้าคำประกอบด้วย 1 พยางค์จะถูกจำแนกเป็นคำเดี่ยว ส่วนคำประกอบด้วย 2 พยางค์ขึ้นไปจะถูกจำแนกเป็นคำซ้อน เนื่องจากภาษาเวียดนามเขียนเว้นวรรคตามพยางค์ไม่ใช่เป็นคำแบบภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษารูปคำติดต่อ (Agglutinative Language) จึงเป็นข้อจำกัดการใช้โปรแกรมนี้ใช้สร้างรายการคำสำหรับภาษารูปคำติดต่อแบบภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสเท่านั้น โปรแกรม AntConc ยังไม่มีซอฟต์แวร์ที่ใช้เผยแพร่สำหรับภาษาที่แยกพยางค์ได้อย่างภาษาเวียดนาม ดังนั้นในการใช้โปรแกรมนี้เพื่อสร้างรายการคำแยกคำเดี่ยวและคำซ้อนออกจากกันนั้นผู้วิจัยจะต้องจัดระเบียบบทอ่านใหม่ก่อนโดยลบช่องเว้นวรรคระหว่างพยางค์ในคำซ้อนให้คำติดกัน

สำหรับเครื่องมือวัดสถิติความสามารถในการอ่าน (Readability Statistics) ใน Microsoft Word กล่าวคือสถิติความสามารถในการอ่านจะให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าเกี่ยวกับความ

ซับซ้อนและระดับความสามารถเข้าใจเอกสารของคนอ่าน โดย Microsoft Word ใช้สูตรคำนวณ Flesch Reading Ease และ Flesch-Kincaid Grade Level คะแนน Flesch Reading Ease บ่งชี้ว่าเอกสารสามารถเข้าใจได้ง่ายเพียงใด โดยคะแนนที่สูงขึ้นจะสะท้อนถึงความสามารถในการอ่านเข้าใจที่มากขึ้น ในทางกลับกันสูตร Flesch-Kincaid Grade Level แปลความซับซ้อนของข้อความเป็นระดับชั้นโรงเรียนในสหรัฐอเมริกาที่สอดคล้องกันกับความสามารถในการอ่านเข้าใจบทความอยู่ระดับใด แต่สถิติความสามารถในการอ่าน ใน Microsoft Word ไม่ได้ออกแบบเพื่อวัดบทความภาษาเวียดนาม ซึ่งสูตรที่ใช้จะมีตัวเลขคงที่ (Constant Value) เฉพาะของภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ นักวิจัยยังเลือกใช้เครื่องมือนี้เพราะลักษณะการเขียนประโยคบทความภาษาเวียดนามจะมีการเว้นวรรคแบบสากลเหมือนภาษาอังกฤษทุกอย่าง ส่วนการแยกคำคือต้องใช้บทความที่ได้มีการเตรียมแบบเคาะลบช่องว่างเว้นวรรคระหว่างคำซ้อนแล้วเรียบร้อยเท่านั้น ไม่อย่างนั้นจะไม่ใช่เป็นการนับคำแต่กลายเป็นการนับพยางค์แทน ขั้นตอนการกรองจำนวนประโยคและจำนวนคำรวมถึงจำนวนคำเฉลี่ยต่อประโยคในข้อความภาษาเวียดนามโดยใช้ Microsoft Word มีดังต่อไปนี้ 1) เปิดเอกสารบทความที่ต้องการนับ แล้วไปที่แท็บ “Review” ใน Microsoft Word คลิก เรียกใช้การตรวจสอบการสะกดและไวยากรณ์ (Spelling and Grammar Check) 2) จดบันทึกข้อมูลที่ให้ไว้ได้แก่จำนวนประโยค จำนวนคำ และคำเฉลี่ยต่อประโยค

สำหรับข้อมูลคัดกรองจาก AntConc และการวัดสถิติความสามารถในการอ่าน Microsoft Word แล้วนำมาพิจารณาว่าบทความใดบ้างมีข้อมูลตามเกณฑ์ และบทไหนมีข้อมูลที่ไม่ตามเกณฑ์ของมาตรฐานระดับความสามารถทางภาษาเวียดนามตั้งแต่ระดับ A1 จนถึง C2 บทความที่ได้จำนวนตามที่ตั้งเกณฑ์ไว้แล้วคัดกรองบทความโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศสังกัดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 3 สถาบัน จำนวน 3 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นชาวไทยที่ได้เรียนภาษาเวียดนามแล้วในฐานะภาษาต่างประเทศนาน 4 ปี และได้ใช้ภาษาเวียดนามทั้งการทำงานและการใช้ชีวิตที่เวียดนามมาแล้ว 5-7 ปี เป็นผู้ประเมินบทความว่าเหมาะสมกับระดับความยากง่าย นำผลที่ได้จากการคัดกรอง และข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาเลือกปรับบทความใหม่โดยยังตามเกณฑ์มาตรฐานระดับความสามารถทางภาษาเวียดนาม แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทานเห็นชอบบทความที่ปรับใหม่

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. จำแนกคำเดี่ยว และคำซ้อน 2 พยางค์ คำซ้อน 3 พยางค์ขึ้น โดยค้นหาพจนานุกรมเพื่อระบุคำเหล่านั้นออกในบทความ และเคาะลบช่องว่างระหว่างคำซ้อนเพื่อให้คำซ้อน

ติดกันก่อนที่จะใช้ซอฟต์แวร์กรอง ทุกไฟล์ที่ผ่านขั้นตอนนี้ต้องถูกจัดเก็บเป็นไฟล์ .txt (ใช้ notepad เก็บ) เท่านั้น

2. ใช้ซอฟต์แวร์ Antcont เพื่อนำเข้าและกรองบทอ่านลงในรายการคำที่มีการแยกคำ จะเห็นเป็นคำเดี่ยว คำซ้อน แยกออกมาเพื่อให้มองเห็น และสามารถระบุได้ง่าย
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

3. จัดการ สังเกต นับจำนวนคำ 2 พยางค์ 3 พยางค์ขึ้น จัดเก็บจำนวนคำต่าง ๆ ทั้งหมดในบทอ่าน ลงในไฟล์ตาราง Microsoft Excel และใช้สูตรคำนวณต่าง ๆ ในนั้นเพื่อคำนวณตัวเลขเป็นสัดส่วนอีกครั้งหนึ่ง

ตารางที่ 1 ตัวอย่างผลการคัดกรองหลังจากใช้เครื่องมือ Antconc

A1	ข้อมูลได้จากเครื่องมือ Antconc							
ชื่อบทอ่าน	จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ (ประโยค)	จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ (คำ)	สัดส่วน (%) คำ 1 พยางค์ (%)	สัดส่วน (%) คำ 2 พยางค์ (%)	สัดส่วน (%) คำ 3 พยางค์ ขึ้น (%)	จำนวนคำเฉลี่ยใน 1 ประโยค (คำ)	จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ (ประโยค)	ผ่าน /ไม่ผ่าน
Bé Hoa	86	78	8	0	90.7	9.3	0.0	ok
Các mùa ở miền Bắc	35	31	4	1	88.6	11.4	2.9	x
Đôi bạn	43	38	5	0	88.4	11.6	0.0	ok
Cả sợ cá mập	72	57	17	0	79.2	23.6	0.0	x
Mua áo dài	51	39	13	0	76.5	25.5	0.0	x
Làm việc thật là vui	74	63	11	0	85.1	14.9	0.0	x
Tóc mẹ	48	47	1	0	97.9	2.1	0.0	ok

4. ทำการเปรียบเทียบข้อมูลกรองที่ละเครื่องมือ ใช้ Antconc ก่อน โดยนำข้อมูลคัดกรอง มาตราฐานแบ่งลำดับความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศเป็นที่ตั้ง แล้วเปรียบเทียบกับปัจจัยที่ได้มาจากการกรอง ถ้าบทใดมี

ข้อมูลตามเกณฑ์ก็จะถูกใส่สัญลักษณ์ว่า ok และบทใดมีข้อมูลที่ไม่ตามเกณฑ์ก็จะถูกใส่เครื่องหมาย x ทำแบบนี้ตั้งแต่ระดับ A1 จนถึง C2

5. ด้วยบทอ่านที่ผ่านเกณฑ์ทั้งขั้นตอนแรกจะถูกจัดเก็บลงในโฟลเดอร์ใหม่แต่ละโฟลเดอร์ สำหรับบทอ่านที่ไม่เหมาะสมผู้วิจัยจะต้องแก้ไขโดยแทนที่คำซ้อน 2 พยางค์ และ 3 พยางค์ขึ้นด้วยคำเดี่ยวที่สื่อความหมายคล้ายกันหรือลบออก ถ้าไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องหรือแทนที่บทอ่านที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยบทอ่านที่เหมาะสมกว่า จนกว่าบทอ่านใหม่ผ่านทุกขั้นตอนการกรองอีกรอบและผ่านเกณฑ์จึงจะถูกเพิ่มลงในโฟลเดอร์ด้านบนด้วย

6. การคัดกรองขั้นที่ 2 โดยนำบทอ่านที่ผ่านเกณฑ์กรอง Antconc ขั้นที่ 1 แล้วมากรองครั้งที่ 2 โดยใช้ Readability Statistics ของ Microsoft Word ในการนับจำนวนคำ จำนวนประโยค จำนวนคำเฉลี่ยในประโยคของบทอ่าน พิจารณาว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานแบ่งลำดับความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ หรือแก้ไขบทอ่านถ้ายังไม่ผ่านจนผ่านทุกเกณฑ์ ส่วนบทอ่านที่ไม่เหมาะสมในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่มีจำนวนคำในประโยคมากเกินไป การแก้ไขคือการตัดแยกประโยค ทำให้ประโยคสั้นลง ตามเกณฑ์จำนวนคำเฉลี่ยต่อประโยค

ผู้วิจัยเสนอมาตรฐานลำดับขั้นเพื่อพัฒนาบทอ่านตั้งแต่ระดับง่ายสุด A1 ถึงระดับยากสุด C2 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศโดยได้มีการเปรียบเทียบผลทางสถิติของการวิเคราะห์บทอ่านจากง่ายไปสู่ยากสำหรับเจ้าของภาษา

ตารางที่ 2 มาตรฐานแบ่งลำดับความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ

ระดับความยาก ของบทอ่าน	จำนวนประโยค เฉลี่ยในข้อความ (ประโยค)	จำนวนเฉลี่ยของคำที่ แตกต่างกันใน ข้อความ (คำ)	สัดส่วน (%) คำ 1 พยางค์ (%)	สัดส่วน (%) คำ 2 พยางค์ (%)	สัดส่วน (%) คำ 3 พยางค์ ขึ้น (%)	จำนวนคำเฉลี่ย ใน 1 ประโยค (คำ)
A1	10	63	87.6	12.3	0	9
A2	15	85	86.7	13	0.3	12
B1	20	110	85.7	14	0.3	14
B2	30	150	84	15	1	16
C1	50	332	82	16.5	1.5	16
C2	120	600	80	18	2	18

ระดับ A1 เป็นระดับของบทอ่านสำหรับผู้ได้เรียนภาษาเวียดนามแล้วเป็นเวลาอย่างน้อย 40 ชั่วโมงรับรู้ภาษาเวียดนามขั้นพื้นฐานโดยมีคลังคำศัพท์ประมาณ 50-100 คำ จำนวนประโยคใน

ข้อความในระดับ A1 จะต่ำที่สุดอัตราส่วนคำ 1 พยางค์สูงสุด และอัตราส่วนคำ 2 พยางค์ก็ต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับระดับอื่น ๆ ระดับ A2 จะมีประโยชน์ในข้อความเป็น 1.5 เท่าของจำนวนประโยคใน A1 คำศัพท์ในข้อความสูงกว่าด้วยแต่ไม่มากเนื่องจากจำนวนคำเฉลี่ยในแต่ละประโยคยังคงต่ำ อัตราส่วนของ คำ 1 พยางค์จะค่อย ๆ ลดลงในระดับที่ประมาณ 0.9-2% สัดส่วนระหว่าง 2 พยางค์ และ 3 พยางค์ ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นในการอ่านระดับสูงประมาณ 0.7-2.5% อย่างไรก็ตามจำนวนประโยคในข้อความอ่านสำหรับชาวต่างชาตินั้นแตกต่างจากจำนวนประโยคในข้อความอ่านในข้อความการอ่านในตำราภาษาเวียดนามสำหรับเจ้าของภาษา เหตุผลก็คือการอ่านเหล่านี้มีบทบาทเสริมสร้างความรู้ภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศ ดังนั้นเนื้อหาของบทอ่านจะขยายไปสู่เรื่องสั้น ส่วนตัดตอนมาจากบทความ หรือนวนิยายต่าง ๆ เพื่อได้สอดแทรกทั้งเรื่องสังคม ความคิด วัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย แต่ไม่เลือกบทอ่านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าจำนวนประโยคในระดับ B1-C2 จะสูงกว่า เพื่อให้แน่ใจว่าโครงเรื่องจะไม่ได้รับผลกระทบ ส่วนตำราภาษาเวียดนามสำหรับเจ้าของภาษามักจะยึดติดกับข้อจำกัดของการถ่ายทอดแต่ละบทเรียนเฉพาะระดับ B1 และ B2 มีจำนวนคำในข้อความเพิ่มขึ้น 110-150 คำ ต่อบทอ่าน อัตราส่วนคำของคำ 1 พยางค์ และ 2 พยางค์ที่ระดับ B2 นั้นต่างจากระดับ B1 เล็กน้อย กล่าวคือระดับบทอ่าน B2 มีจำนวนคำ 1 พยางค์ต่ำกว่า B1 และมีจำนวนคำสองพยางค์สูงกว่า B1 ประมาณ 20-30 คำ คำ 3 พยางค์ขึ้นอนุญาตให้ปรากฏจากระดับ B1 ในอัตรา 0.3% กล่าวคือ แต่ละบทความมีโครงสร้างเพียง 6 คำ 3 พยางค์ขึ้นไป ระดับ C1 มีจำนวน คำ 1 พยางค์ต่ำกว่าระดับ B2 ประมาณ 2.7% และมีจำนวนคำ 2 พยางค์สูงกว่าระดับ B2 ประมาณ 1.5% ทั้ง C1 และ C2 มีเพียงจำนวนคำ 3 พยางค์ก็คือ 2% โดยเฉพาะอย่างยิ่ง C2 มีตัวเลขจำนวนคำ 1 พยางค์ ต่ำกว่า C1 2% ต่ำกว่า B2 5% และจำนวนคำ 2 พยางค์ 4% สูงกว่า B2 และ C1 คือ 0.5% จำนวนคำเฉลี่ยในประโยคอยู่ที่ระดับ A1 โดยมี 9 คำ/ประโยคและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไปสู่ 2 คำ/ประโยคจากระดับ A2 ถึงระดับ C2 สิ่งนี้อยู่ในช่วงที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามกฎสำหรับการจำแนกความยากของบทอ่านสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศเพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาของบทอ่านจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงมากเกินไปและส่งผลกระทบต่อความต้องการในอรรถรสทั่วไปในการอ่าน

การรายงานผลการวิจัยเมื่อบทอ่านที่ปรับปรุงผ่านการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจทานและเห็นชอบแล้วนำบทอ่านนั้นมาปริวรรตภาษาให้เหมาะสมและจัดทำรายงาน และจัดการอัดคลิปเสียงฉบับสมบูรณ์ประกอบบทอ่าน

สรุปผลการวิจัย

การจัดทำชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับง่ายถึงยากใช้ในการอ่านภาษาเวียดนามอย่างกว้างขวางนั้น ปัจจัยทางภาษาที่ถูกใช้ในการพิจารณาความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในโลกมีสูตรวัดความยากของบทอ่านภาษาอังกฤษที่พบบ่อยที่สุดมายาวนานแล้ว (DuBay, H. W., 2004) คือ สูตรวัดความยากของบทอ่านก็มีหลากหลายสูตร อย่างเช่น สูตรของ Flesch ความยากของบทอ่าน = $206.835 - (1.015 \times \text{ความยาวประโยคเฉลี่ย}) - (84.6 \times \text{จำนวนพยางค์เฉลี่ยในคำ})$ ความยาวเฉลี่ยของประโยคคือ คำนวณจากจำนวนคำเฉลี่ยในแต่ละประโยค (Flesch, R., 1946 as cited in DuBay, H. W., 2004) และในสูตรดั้งเดิมของ Dale และ Chall พวกเขาได้คำนวณด้วยวิธีนี้ คะแนนความยากของบทอ่าน = $.1579\text{PDW} + .0496\text{ASL} + 3.6365$ (Dale, E. & Chall, J. S., 1949) คะแนนคือผลแสดงให้เห็นถึงเกรดการอ่านของผู้อ่าน ในนั้น PDW คือเปอร์เซ็นต์ของคำยาก (คำที่ไม่อยู่ในรายการคำโดย Dale-Chall) ASL คือความยาวของประโยคที่มีจำนวนคำเฉลี่ยคือเท่าไร ในสูตรนี้คำยากและความยาวของประโยคคือ 2 ปัจจัยที่ถูกเลือกในการคำนวณเหมือนสูตรข้างบน Gunning ได้เผยแพร่ Fog Index สูตรการอ่านที่พัฒนาขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ (Gunning, R., 1952) ซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากใช้งานง่าย ใช้ตัวแปรสองตัวคือความยาวประโยคเฉลี่ยและจำนวนคำที่มีมากกว่าสองพยางค์ ระดับความยากของบทอ่าน = $0.4 (\text{ความยาวประโยคเฉลี่ย} + \text{คำยาก})$ ซึ่งคำยากคือคำที่มีมากกว่าสองพยางค์ ปัจจัยที่เป็นภาษาถูกเลือกในสูตรนี้คือ ความยาวของประโยคและคำยากเช่นกัน แต่มีรายละเอียดของคำยากหมายความว่าคำที่มีมากกว่าสองพยางค์ อีกปัจจัยหนึ่งในการวัดความยากของบทอ่านภาษาอังกฤษจากสูตรต่าง ๆ คือ ความสำคัญของความยาวของประโยคคิดและความยาวของแต่ละคำซึ่งเป็นสองตัวแปรหลักที่กำหนดความยากของบทอ่านภาษาอังกฤษ และปัจจัยทั้งสองนี้สามารถคำนวณได้อย่างง่ายดายเมื่อใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อวิเคราะห์บทอ่านเชิงสังเกตการณ์

สำหรับการแบ่งความยากง่ายของภาษาเวียดนาม จากผลการวิจัยของทั้ง Nguyen, T. L. & Henkin, A. B. (1985) และ Điệp, Nguyễn Thị Như (2021) ในกรณีวัดความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามโดยเฉพาะปัจจัยคำและประโยคก็เป็นสองปัจจัยที่ได้รับการพิจารณาอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดจำนวนเฉลี่ยคำในประโยคเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในปัจจัยทางภาษาศาสตร์เบื้องต้นด้วยการสังเกตจากการมองเห็นเมื่อพิจารณาความยากของบทอ่านทั้งในภาษาเวียดนาม

และภาษาอังกฤษ ความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมจนถึงชั้นมัธยมปลาย สอดคล้องกับระดับชั้นเรียนจริงตามตำราต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนที่เป็นเจ้าของภาษากลับคือคำเดียวเป็นคำที่ปรากฏมากที่สุดในการอ่านภาษาเวียดนาม และในการระดับประถมจะมีสัดส่วนของคำเดียวสูงสุด และค่อย ๆ ลดลงในบทอ่านในการระดับมัธยมต้น และระดับมัธยมปลาย จำนวนคำใน 1 ประโยคก็จะเริ่มจาก 9-12 คำในชั้นประถม และ 14-18 คำในชั้นมัธยมทั้งหมด และอีกประเด็นที่สำคัญมากคือสัดส่วนของคำ 1 พยางค์ คำ 2 พยางค์ คำ 3 พยางค์ขึ้นไปก็มีการเพิ่มลดตามลำดับในบทอ่านที่นำมาตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงมัธยม (Điệp, Nguyễn Thị Như, 2021) ปัจจุบันสื่อให้เห็นว่าในบทอ่านช่วงแรก ๆ ของตำราในชั้นเรียนประถมจะมีการเลือกใช้ประโยคที่สั้นที่สุด และเมื่อเลื่อนขึ้นชั้นเรียนมัธยมต้นหรือมัธยมปลายเรื่องประโยคยาวกว่าชั้นประถม

มาตรฐานบทอ่านจากตำราเรียนของนักเรียนเวียดนามทั้ง 3 ระดับชั้นเรียน กำหนดว่าจำนวนประโยคเฉลี่ยในแต่ละบทอยู่ในระดับต่ำสุดคือ 20 ประโยคสูงสุดคือ 101 ประโยค อย่างไรก็ตามเนื่องจากความยาวของประโยคที่ระดับประถมจะสั้นกว่าที่ระดับมัธยมต้นและระดับมัธยมปลาย นั่นคือจำนวนคำในแต่ละประโยคจะน้อยกว่า ดังนั้นจำนวนคำเฉลี่ยในบทอ่านของหนังสือระดับประถมจึงมีเพียง 199 คำเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันที่ระดับมัธยมต้นจำนวนคำเฉลี่ยในบทอ่านสูงถึง 945 คำ และระดับมัธยมปลาย คือ 1,476 คำ ในนั้นคำ 1 พยางค์ 2 พยางค์ 3 พยางค์ขึ้นไปก็จะเป็นไปตามกฎที่ว่ายิ่งบทอ่านง่ายขึ้นเท่าใดจำนวนคำ 1 พยางค์ จะต่างจากจำนวนคำ 2 พยางค์อยู่ในช่วงประมาณ 7%-5% เท่านั้น คำ 3 พยางค์มีน้อยมากเพียง 0.5-1.9% อย่างไรก็ตามบทอ่านระดับที่ยากที่สุดอยู่ที่ระดับมัธยมปลาย

แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า บทอ่านทั้งหมดสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศควรง่ายกว่าสองเท่าของบทอ่านต้นฉบับตำราเรียนของนักเรียนเวียดนาม โดยลดมาตรฐานของปัจจัยตัวแปรในบทอ่านให้ผู้เรียนต่างชาติต่ำกว่าทุกระดับของบทอ่านให้เจ้าของภาษาเพื่อให้บทอ่านสั้นกว่าและง่ายกว่าบทอ่านสำหรับเจ้าของภาษา โดยเฉพาะจำนวนคำที่แตกต่างเพื่อลดความยากในการเรียน เน้นเข้าใจคำในหลากหลายบริบท ต่อมาคือ ลดและเพิ่มจำนวนคำหนึ่งพยางค์ สองพยางค์ และสามพยางค์ขึ้นตามสัดส่วนครึ่งละน้อยคำเพื่อตอบสนองต่อความสามารถตามธรรมชาติของผู้เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นทีละน้อยเช่นกัน โดยข้อจำกัดของการที่ได้ใช้ภาษาจริงคืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีการใช้ภาษาเวียดนามที่นอกเหนือจากห้องเรียน และยังคงรักษาเนื้อเรื่องและอรรถรสของบทอ่านไว้ให้มากที่สุด

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนภาษาเวียดนามให้คนต่างชาติมากกว่า 10 ปี นั้นจึงเสนอปัจจัยภาษาเบื้องต้นที่ควรจะใช้ไว้ประเมินความยากง่ายของบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศทั้งหมด 4 ปัจจัยหรือตัวแปร ได้แก่ 1) จำนวนคำที่แตกต่างกันโดยเฉลี่ยในบทอ่าน 2) เปอร์เซนต์ของคำเดี่ยว คำซ้อน 2 พยางค์ และ 3 พยางค์ขึ้น 3) จำนวนประโยคเฉลี่ยในบทอ่าน และ 4) ความยาวของประโยคในบทอ่านโดยเป็นจำนวนคำเฉลี่ยในแต่ละประโยค

ผู้วิจัยเสนอมาตรฐานลำดับขั้นเพื่อพัฒนาบทอ่านตั้งแต่ระดับง่ายสุด A1 ถึงระดับยากสุด C2 สำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศโดยมีรายละเอียดแต่ละระดับดังนี้

ระดับ A1 เป็นระดับของบทอ่านสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามมีพื้นฐานการเรียนรู้มาแล้วเป็นเวลาอย่างน้อย 40 ชั่วโมง มีคลังคำศัพท์ประมาณ 50-100 คำ จำนวนประโยคในข้อความในระดับ A1 จะต่ำที่สุดอัตราส่วนคำ 1 พยางค์สูงสุด และอัตราส่วนคำ 2 พยางค์ก็ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับระดับอื่น ๆ

ระดับ A2 จะมีประโยคในข้อความเป็น 1.5 เท่าของจำนวนประโยคใน A1 คำศัพท์ในข้อความสูงกว่าด้วยแต่ไม่มากเนื่องจากจำนวนคำเฉลี่ยในแต่ละประโยคยังคงต่ำ อัตราส่วนของคำ 1 พยางค์จะค่อย ๆ ลดลงในระดับที่ประมาณ 0.9-2% สัดส่วนระหว่าง 2 พยางค์ และ 3 พยางค์ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นในการอ่านระดับสูงประมาณ 0.7-2.5%

อย่างไรก็ตามจำนวนประโยคในข้อความอ่านสำหรับชาวต่างชาตินั้นแตกต่างจากจำนวนประโยคในข้อความอ่านในข้อความการอ่านในตำราภาษาเวียดนามสำหรับเจ้าของภาษา ดังนั้นเนื้อหาบทอ่านจะเป็นเรื่องสั้น ๆ ตัดตอนมาจากบทความหรือนวนิยายต่าง ๆ เพื่อได้สอดแทรกทั้งเรื่องสังคม ความคิด วัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย แต่ไม่เลือกบทอ่านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าจำนวนประโยคในระดับ B1-C2 จะสูงกว่าเพื่อให้แน่ใจว่าพล็อตเรื่องจะไม่ได้รับผลกระทบ

ระดับ B1 และ B2 มีจำนวนคำในข้อความเพิ่มขึ้น 110-150 คำ ต่อบทอ่าน อัตราส่วนคำของคำ 1 พยางค์ และ 2 พยางค์ที่ระดับ B2 นั้นต่างจากระดับ B1 เล็กน้อย กล่าวคือระดับบทอ่าน B2 มีจำนวนคำ 1 พยางค์ต่ำกว่า B1 และมีจำนวนคำสองพยางค์สูงกว่า B1 ประมาณ 20-30 คำ คำ 3 พยางค์ขึ้นอนุญาตให้ปรากฏจากระดับ B1 ในอัตรา 0.3% กล่าวคือ แต่ละบทความมีโครงสร้างเพียง 6 คำ 3 พยางค์ขึ้นไป

ระดับ C1 มีจำนวน คำ 1 พยางค์ ต่ำกว่าระดับ B2 ประมาณ 2.7% และมีจำนวน คำ 2 พยางค์ สูงกว่าระดับ B2 ประมาณ 1.5% ทั้ง C1 และ C2 มีเพียงจำนวนคำ 3 พยางค์ก็คือ

2% โดยเฉพาะอย่างยิ่ง C2 มีตัวเลขจำนวนคำ 1 พยางค์ ต่ำกว่า C1 2% ต่ำกว่า B2 5% และจำนวนคำ 2 พยางค์ 4% สูงกว่า B2 และ C1 คือ 0.5% จำนวนคำเฉลี่ยในประโยคอยู่ที่ระดับ A1 โดยมี 9 คำต่อประโยคและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไปสู่ 2 คำต่อประโยคจากระดับ A2 ถึงระดับ C2 สิ่งนี้อยู่ในช่วงที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามกฎสำหรับการจำแนกความยากของบทอ่านสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศเพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาของบทอ่านจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงมากเกินไปและส่งผลกระทบต่อความต้องการในอรรถรสทั่วไปในการอ่าน

การเลือกบทอ่านให้กับสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ได้จัดจำนวนระดับ A1 คือ 30 บทเรียน A2 คือ 30 บทเรียน B1 และ B2 รวม 30 บทเรียนและ C1 และ C2 รวมเป็น 10 บทเรียน รวม 100 บทความ จากคลังบทอ่านของ An-Vinh, L., Diep N. & Dinh Dien (2020) แต่ผู้วิจัยต้องเลือกบทอ่านมากถึง 180 บทเพราะหลังจากผ่านการดำเนินการคัดกรองเบื้องต้นหลายบทผ่านเงื่อนไขจำนวนคำเดียว คำซ้อน

ผลการคัดกรองและจัดหมวดหมู่บทอ่านภาษาเวียดนามตามลำดับง่ายถึงยาก 6 ระดับดังต่อไปนี้

ระดับ A1: 30 เรื่องที่บรรลुเกณฑ์โดยสัดส่วน คำ 1 พยางค์ (%) 87.6% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ (%) 12.3% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 0.1% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 10.3 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 58 คำ จำนวนคำที่เขียนต่างกัน 9.4 คำ

ระดับ A2: 34 เรื่องบรรลุเกณฑ์โดยสัดส่วนคำ 1 พยางค์ (%) 86.7% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ (%) 13% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 0.3% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 11 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 85 คำ จำนวนคำที่เขียนต่างกัน 12 คำ

ระดับ B1: 25 เรื่องบรรลุเกณฑ์โดยคำ 1 พยางค์ 85.7% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ 14% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 0.3% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 16 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 110 คำ จำนวนคำที่เขียนต่างกัน 12 คำ

ระดับ B2: 27 เรื่องบรรลุเกณฑ์โดยคำ 1 พยางค์ 82.0% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ 16% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 2% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 26 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 148 คำจำนวนคำที่เขียนต่างกัน 11 คำ

ระดับ C1: 10 เรื่องบรรลุเกณฑ์โดยคำ 1 พยางค์ 80.0% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ 18% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 2% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 49 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 331 คำ จำนวนคำที่เขียนต่างกัน 15.8 คำ

ระดับ C2: 10 เรื่องบรรลุลักษณะโดยคำ 1 พยางค์ 82.0% สัดส่วนคำ 2 พยางค์ 16% สัดส่วนคำ 3 พยางค์ขึ้น 2% จำนวนประโยคเฉลี่ยในข้อความ 119 ประโยค จำนวนเฉลี่ยของคำที่แตกต่างกันในข้อความ 622 คำ จำนวนคำที่เขียนต่างกัน 16 คำ

เนื่องจากบทอ่านระดับ A1 และ A2 มีความยากน้อยสุด และมีอัตราส่วนต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด พร้อมกับการหาบทอ่านระดับ A1 กลายเป็นว่ายากกว่าการหาบทอ่านระดับ A2 ด้วยเรื่องของข้อจำกัดในเวลากการทำวิจัยนี้ และบทอ่านในระดับ A1 จำนวน 10 บท คือ ผู้วิจัยคัดเลือกบทอ่านจากตำราเรียนภาษาเวียดนามแต่มีข้อจำกัดของหัวข้อที่สอนภายใน 10 หัวข้อเท่านั้นที่เป็นบทอ่านได้ อีกขบวนการการคัดกรองใช้เวลาค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงมีจำนวนบทอ่าน A1 น้อยจนไม่ถึง 30 บทตามที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงนำส่วนที่ผ่านเกณฑ์บทอ่านระดับ A2 มาใส่ใน A1 เป็นส่วนหนึ่ง ดังนั้นการทดสอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจะถูกส่งไป 2 รอบ

ผลการทดสอบโดยวิธีใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการคัดกรองระดับ A2, B1, B2 เหมาะทุกบท ส่วนระดับ A1 และ C1 จะต้องมีการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสมเพราะมีคำศัพท์ที่ยากเกินไประดับเริ่มต้น A1 และยากเกินระดับ C1 ส่วนบทอ่านระดับ C2 ต้องเปลี่ยนทั้งหมดเนื่องจากผู้ประเมินส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสมเพราะมีคำศัพท์ที่ยากเกินไป เช่นมีคำศัพท์ในระดับวรรณกรรมขั้นสูง มีคำที่มีความหมายลึกซึ้งเกินไปสำหรับวัยเด็กของเวียดนาม จำนวนที่มีนัยซ้อนเร้นซึ่งเหมาะสำหรับชาวเวียดนามเจ้าของภาษาในวัยผู้ใหญ่เท่านั้น หมายความว่าจะต้องมีการกรอใหม่ทั้งหมด 10 บท หลังจากที่ได้มีการจัดการตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยได้ส่งไปให้ผู้ประเมินรอบที่ 2 และได้ผลการประเมินว่าทุกระดับมีความเหมาะสมแล้วได้บทอ่านจำนวน 137 บทจาก 180 บท

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการแบ่งบทอ่านภาษาเวียดนามสำหรับชาวต่างชาติใน 6 ระดับนั้นมีความแตกต่างกันในประเภทวรรณกรรมเพื่อสร้างบทอ่านภาษาเวียดนามอย่างง่ายไปหายากขึ้นตามระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำบทอ่านขึ้นอย่างละเอียด พิถีพิถัน เพื่อรองรับความสามารถทางภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ ความแตกต่างระหว่างระดับเหล่านี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสี่ปัจจัยที่สามารถทำได้ง่ายโดยผู้ที่มีความสามารถภาษาเวียดนามอย่างลึกซึ้ง หรืออาจจะปรับใช้กับภาษาอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายภาษาเวียดนามที่เป็นภาษาแยกหน่วยคำ (Analytic Languages) การทบทวนวรรณกรรมของการรับรู้ภาษาของ Krashen เกี่ยวกับแนวคิดสมมติฐานตัวป้อน (The Input Hypothesis) (Krashen, S. D., 1982) ที่ชี้ให้เห็นวิธีออก

แบบอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่มีแต่ข้อถกเถียงเกี่ยวกับสมมติฐานนี้ว่าเป็นไปไม่ได้อีกแล้ว โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีดังกล่าวสารนำมาใช้งานได้จริงโดยปฏิบัติผ่านการออกแบบบทอ่านที่มีการลดลงของคำหนึ่งพยางค์ การเพิ่มขึ้นของคำสองพยางค์ และคำที่มีสามพยางค์ขึ้นไปทีละขั้น นี่อาจจะเป็นก้าวแรก ๆ ที่สามารถใช้กับภาษาเวียดนาม ก้าวต่อไปอาจจะเป็นการลงลึกวิเคราะห์ปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้การออกแบบยิ่งเสถียรมากขึ้นอีก ในระดับพื้นฐานข้อความแสดงการลดลงของเปอร์เซ็นต์ของคำหนึ่งพยางค์โดยเจตนา คำที่สั้นกว่าซึ่งเป็นพื้นฐานและพบในขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาในช่วงต้นด้วยการลดความชุกของคำพยางค์เดียวอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับคำศัพท์ที่กว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนภาษาเข้าใจได้คำศัพท์เพิ่มขึ้นพร้อมกับข้อมูลที่อ่านมา วิธีการนี้ช่วยให้มั่นใจได้ถึง ความซับซ้อนทางภาษาอย่างค่อยเป็นค่อยไปซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการรับรู้ภาษาของมนุษย์โดยผ่านหลักการป้อนข้อมูลที่เข้าใจได้ (Comprehensible Input)

เมื่อผู้เรียนมีความก้าวหน้าผ่านระดับบทอ่านที่ง่าย ขึ้นต่อไป คือ ค่อย ๆ เพิ่มสัดส่วนที่คำสองพยางค์ให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ที่ซับซ้อนมากขึ้นทีละเล็กละน้อย ส่งเสริมการพัฒนาการรับรู้การออกเสียงและช่วยในการทำให้เกิดการเรียนรู้โครงสร้างคำ การรวมคำสองพยางค์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ช่วยให้การเพิ่มพูนภาษาเกิดขึ้นอย่างราบรื่นโดยอิงกับสมมติฐาน $i + 1$ เพื่อเสริมสร้างรากฐานเชิงประจักษ์ของบทอ่านที่สร้างขึ้นตามมาตรการทางสถิติโดยเฉพาะความยาวของคำได้รับการวิเคราะห์และตรวจสอบความยาวของคำ ความซับซ้อนของคำศัพท์ในแต่ละระดับ สถิติวัดความสามารถในการอ่านเข้าใจของ Microsoft Word (Readability Statistics) ให้ข้อมูลเชิงปริมาณทำให้มั่นใจได้ว่าความก้าวหน้าทางภาษาไม่ได้เป็นเพียงเชิงคุณภาพ แต่ยังได้รับการสนับสนุนจากพารามิเตอร์ที่วัดได้ ผลลัพธ์ยืนยันความสำเร็จของบทอ่านที่สร้างขึ้นโดยยึดมั่นในความก้าวหน้าทางภาษาที่ต้องการ

นอกจากความยาวของคำแล้วโครงสร้างประโยคยังมีบทบาทสำคัญในการได้มาซึ่งการรับรู้ภาษา บทอ่านได้รับการออกแบบมาไม่เพียงแต่จากการสร้างคำที่แตกต่างกัน แต่ยังถูกพิจารณาจากความยาวและความซับซ้อนของประโยคอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการโดยเจตนาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อท้าทายผู้เรียนให้เข้าใจบริบททางภาษาที่กว้างขวางยิ่งขึ้นตอกย้ำการได้มาซึ่งไวยากรณ์และโครงสร้างไวยากรณ์ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติและสมจริง การสร้างบทอ่านตามความง่ายสู่ความยากขึ้นทีละขั้นเหล่านี้คือมาจากสมมติฐาน $i + 1$ เพื่อทำเน้ใจว่าผู้เรียนพบอภิธานศัพท์ใหม่เพียง 2-5% ในแต่ละหน้าของบทอ่าน แต่ละบทจึงยึดมั่นในหลักการป้อนข้อมูลที่เข้าใจได้ (Comprehensible Input)

องค์ความรู้ใหม่

ในการจัดทำชุดบทอ่านภาษาเวียดนามที่แบ่งตามระดับความยากง่ายสำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ 6 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน A1, A2 ระดับกลาง B1, B2 และ ระดับสูง C1, C2 การทำบทอ่านโดยยึดหลักการวิชาการภาษาศาสตร์เกี่ยวกับบทอ่านอย่างกว้างขวาง (Extensive Reading) ได้บทอ่านภาษาเวียดนาม (https://drive.google.com/drive/folders/1jwfGxFOMXxgBdlMwV0OE8WD_zHVjO9GN) และ [คลิปเสียง](https://drive.google.com/drive/folders/1lxqnXbVoPFFZvjPneebG6Ta-c82MyF7n) (<https://drive.google.com/drive/folders/1lxqnXbVoPFFZvjPneebG6Ta-c82MyF7n>) จำนวน 137 บท (จากเดิม ตั้งไว้ที่จำนวน 180 บท แล้วคัดเหลือ 100 บท) ซึ่งผู้เรียนภาษาเวียดนามสามารถใช้อ่านบทอ่านนี้ได้แบบอิสระด้วยตัวเอง ตามหลักการอ่านกว้างขวาง The Extensive Reading

ข้อเสนอแนะ

การสร้างบทอ่านภาษาเวียดนามตามระดับง่าย-ยาก ที่มีความพิถีพิถันนั้นมีรากฐานมาจากกรอบทฤษฎีที่ดีและการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มีนัยสำคัญสำหรับการสอนภาษา นักวิจัยหรือผู้สอนภาษาเวียดนามใช้ประโยชน์จากบทอ่านภาษาเวียดนามตามระดับง่าย-ยากให้แก่ผู้เรียนภาษาเวียดนามที่เป็นชาวไทย ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากการค้นพบเหล่านี้สามารถนำมาปรับแต่งหลักสูตรภาษาสำหรับผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศโดยใช้แนวคิดและหลักการออกแบบของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแนวทางได้

การวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการศึกษารายละเอียดยังทำหน้าที่เป็นต้นแบบสำหรับการสร้างบทอ่าน หรือตำราสอนภาษาเวียดนามในสถานการณ์การเรียนรู้ภาษาที่หลากหลาย โดยเน้นความสมดุลที่สำคัญระหว่างความท้าทายและความเข้าใจในการส่งเสริมการได้มาซึ่งภาษา การวิจัยเพิ่มเติมสามารถสำรวจผลกระทบระยะยาวของบทอ่านที่แบ่งตามระดับเหล่านี้ต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ได้ให้ทุนในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นแหล่งทุนเงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565 สัญญาเลขที่ 647/2565

เอกสารอ้างอิง

- An-Vinh, L., Diep N. & Dinh Dien. (2020). Building a Corpus for Vietnamese Text Readability Assessment in The Literature Domain. *Universal Journal of Educational Research*, 8(10), 4996-5004. <http://doi.org/10.13189/ujer.2020.081073>
- Dale, E. & Chall, J. S. (1949). The Concept of Readability. *Elementary English*, 26(1), 19-26.
- Điệp, Nguyễn Thị Như. (2021). *Các yếu tố ảnh hưởng đến độ khó văn bản (Khảo sát sách tiếng Việt từ lớp 2 - lớp 12: Khảo sát ngẫu nhiên)*. (luận án tiến sĩ) HCM : Trường ĐH Khoa học xã hội và Nhân văn– ĐHQG-HCM.
- DuBay, H. W. (2004). *The Principle of Readability*. Costa Mesa, California : Impact Information.
- DuBay, H. W. (2007). *Smart Language: Readers, Readability, and the Grading of Text*. Costa Mesa, California : Impact Information.
- Flesch, R. (1946). *Art of Plain Talk*. New York : Harpeer & Row.
- Gunning, R. (1952). *The Technique of Clear Writing*. New York : McGraw-Hill.
- Hu, M. & Nation, I.S.P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 13(1), 403-430.
- Krashen, S.D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford : Pergamon Press.
- Ng, Q. R., Renandya, W.A. & Chong, Miao. (2019). Extensive Reading: Theory, Research and Implementation. *TEFLIN Journal*, 30(2), 171–186. <https://doi.org/10.15639/teflinjournal.v30i2/171-186>
- Nguyen, T. L. & Henkin, A. B. (1985). A Second Generation Readability Formula for Vietnamese. *Journal of Reading*, 29(3), 219-225.

แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Guidelines for Strengthening the Junior High School Guidance System in
the Opportunity Expansion Schools, Mueang Surat Thani District, Surat
Thani Province

ภวิกา ภัทษา¹ และนิรมล จันทรสุวรรณ²
Phawika Paksa and Niramon Jansuwan

Received: January 11, 2024

Revised: March 05, 2024

Accepted: March 14, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 2) เสนอแนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนว มีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้น 43 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนทั้งสิ้น 359 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย รวมถึงศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้ผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวที่ได้พัฒนาขึ้น คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบงานแนะแนว จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์สภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนว แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานแนะแนว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการ

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; Suratthani Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: niramon.jan@sru.ac.th, Tel 062-2245464

ยกระดับงานแนะแนวฯ ควรรออยู่ภายใต้กรอบ NASA-H ประกอบด้วย 2.1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 2.2) การส่งเสริมความตระหนักและการดำเนินการ 2.3) การกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนว 2.4) การสร้างขวัญและกำลังใจ และ 2.5) การผลักดันเพิ่มบุคลากร

คำสำคัญ: การยกระดับความเข้มแข็ง, ระบบงานแนะแนว, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the situation of guidance operations for *junior high* school students in the *opportunity expansion schools*; and 2) to propose guidelines for strengthening the guidance system. The sample group consisted of 43 school directors, guidance teachers, and *junior high* school counselors who were selected by purposive sampling, and 359 *junior high* school students who were selected by simple random sampling, as well as 1 educational supervisor from the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 1 who was selected by purposive sampling. The people who gave suggestions on the guidelines for strengthening the developed guidance system were 7 experts who were directly involved in the guidance system. They were selected by purposive sampling. The research instruments were a survey and an interview form on the guidance operation and a group discussion record form. The research results found that 1) the guidance operation, overall was at a high level, and 2) the guidelines for strengthening guidance should be under the NASA-H framework consisting of 2.1) building a collaborative network, 2.2) promoting awareness and implementation, 2.3) monitoring guidance operation, 2.4) building morale and encouragement, and 2.5) promoting the increase in personnel.

Keywords: Strengthening, Guidance System, Opportunity Expanding Schools

บทนำ

ระบบในการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาให้วัยรุ่นมีความพร้อมในการดำเนินชีวิตและก้าวข้ามอุปสรรคถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งบ่มเพาะและเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

เมื่อพิจารณาในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ระบบการบริหารงานแนะแนวยังเป็นประเด็นที่ท้าทาย เนื่องจากมีผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ขาดด้านความพร้อมทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและมีความเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิต (อมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับวาระเร่งด่วน (Quick Win) วาระที่ 5 ที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นบทบาทสำคัญโดยตรงของงานแนะแนวในโรงเรียนดังกล่าว ที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพของผู้เรียนในอนาคต

แม้จะมีการกำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการแนะแนวที่กำหนดโดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย และโครงการสนับสนุนจากส่วนกลาง แต่ผลการดำเนินงานแนะแนวที่เกิดขึ้นยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน เนื่องจากมีปัจจัยสำคัญ คือ ครูแนะแนว โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาและสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานแนะแนวได้อย่างเต็มที่และเต็มเวลา (ปนัดดา สิงห์โต, 2564; สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, 2563) ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตวิทยาและการแนะแนว ขาดความสามารถหรือทักษะในการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) นำไปสู่การมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ทุกโรงเรียน ควรมีครูที่จบทางการแนะแนวโดยตรง (รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2563) นอกจากนี้ จากการได้ร่วมพูดคุยเบื้องต้นกับ

บุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ต่างสะท้อนข้อมูลที่ตรงกันว่า การยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวในโรงเรียน เป็นสิ่งที่ท้าทายและควรได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่เส้นทางชีวิตที่สำคัญ สอดคล้องที่ พลตำรวจเอกเพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการไว้ 6 ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “การพัฒนากระบวนงานแนะแนวการเรียนรู้ (Coaching) และเป้าหมายชีวิต” เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต มีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำ รวมถึงมีเป้าหมายในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนว พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงาน นำไปสู่การมีข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนต่อการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การบริหารงานแนะแนว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพด้วยแบบสำรวจสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนว และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีข้อช่วย 5 บริการแนะแนว ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล การบริการสารสนเทศ การจัดวางตัวบุคคล การให้คำปรึกษาและการติดตามผล รวมถึงการจัดกิจกรรมแนะแนว ภายใต้ 3 งานคือ การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

ระยะที่ 2 การเสนอแนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนว โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สามารถแบ่งตามขั้นตอนการวิจัยได้ดังนี้

1) การศึกษาสภาพการณ์การบริหารงานแนะแนวฯ กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้น 43 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนทั้งสิ้น 359 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 (สพป.สฎ. 1) ที่มีบทบาทหน้าที่ในการดูแล กำกับติดตามระบบงานแนะแนวในสถานศึกษาจำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2) การเสนอแนะทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนว ผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาความเหมาะสม คือ ตัวแทนผู้อำนวยการโรงเรียน ตัวแทนครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษาฯ ตัวแทนผู้ปกครอง อาจารย์ทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาสภาพการณ์การบริหารงานแนะแนวฯ ข้อมูลในเชิงปริมาณใช้แบบสำรวจมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.86 สำหรับข้อมูลในเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีประเด็นสำคัญคือ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะต่อระบบงานแนะแนว มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 สำหรับการเสนอแนะทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวฯ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีผลการประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80-5.00$)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การบริหารงานแนะแนวฯ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวฯ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวฯ มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวฯ

การดำเนินงาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา		ครูแนะแนว		ครูที่ปรึกษา		ภาพรวม	
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
บริการรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.53	มากที่สุด	3.6	มาก	3.94	มาก	3.91	มาก
บริการสารสนเทศ	4.41	มาก	3.8	มาก	3.92	มาก	3.98	มาก
บริการให้คำปรึกษา	4.53	มากที่สุด	3.7	มาก	4.09	มาก	4.04	มาก
บริการจัดวางตัวบุคคล	4.59	มากที่สุด	4.0	มาก	4.05	มาก	4.12	มาก
บริการติดตามผล	4.57	มากที่สุด	3.8	มาก	3.91	มาก	4.00	มาก
การจัดกิจกรรมแนะแนว	4.63	มากที่สุด	3.8	มาก	ไม่ได้อยู่ในขอบข่าย		4.04	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวฯ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสะท้อนว่าตนเองได้ดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นด้านบริการสารสนเทศซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาสะท้อนว่าตนเองได้ดำเนินการบริการแนะแนวและการจัดกิจกรรมแนะแนวอยู่ในระดับมากทุกประเด็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกประเด็นมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยบริการให้คำปรึกษาและการจัดกิจกรรมแนะแนวมีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.04) และบริการรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.91)

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปผลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า โรงเรียนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งในรูปแบบของการใช้แบบทดสอบ (Test Inventory Service) และไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-Test Inventory Service) ตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ทุกโรงเรียนรายงานผลการสำรวจข้อมูลของนักเรียนโดยโรงเรียนใช้แบบสำรวจแว้วผู้มี ความสามารถพิเศษ (IGT) และระบบ School Health Hero ประกอบด้วยเครื่องมือคัดกรองด้าน พฤติกรรม อารมณ์และภาวะสมาธิสั้นของนักเรียน นอกจากนี้ กระบวนการที่โดดเด่นคือการเยี่ยม บ้านนักเรียนทุกคนปีการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยในบางโรงเรียนผู้อำนวยการสถานศึกษาจะไปร่วม เยี่ยมบ้านด้วย (SCH01) และในบางโรงเรียนจะมีการเปิดโอกาสให้บางบ้านใช้ระบบออนไลน์ (SCH05) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองที่ระยะเวลาไม่เอื้ออำนวย ผู้วิจัยได้สำรวจความ คิดเห็นของนักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83) และทุกประเด็นย่อยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ การได้รับการ เยี่ยมบ้าน ($\bar{X}$ = 4.11) และประเด็นที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ความหลากหลายของ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X}$ = 3.57) ซึ่งนักเรียนสะท้อนว่า โรงเรียนควรมีการให้นักเรียนได้ทำแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในประเด็น ความถนัดทางด้านอาชีพ การรู้จักตนเองในมิติต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 บริการสารสนเทศ พบว่า บริการสารสนเทศครอบคลุมงานแนะแนวทั้ง 3 งาน โดยงานที่โดดเด่นมากที่สุด คือ ด้านอาชีพ เนื่องจากทุกโรงเรียนทำความร่วมมือ (MOU) ให้นักเรียน ไปเรียนรู้ทักษะอาชีพช่วงบ่ายใน 1 วันของสัปดาห์ตลอดทั้งภาคการศึกษาที่วิทยาลัยสารพัดช่าง ยกเว้นโรงเรียน SCH05 ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการเดินทาง จึงขอความอนุเคราะห์ทาง วิทยาลัยฯ เข้ามาให้ความรู้ในโรงเรียน อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดใน 3 ประเด็น คือ ความหลากหลายของหลักสูตร งบประมาณในการเดินทาง และการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ ทางโรงเรียน 3 แห่ง ได้สะท้อนว่าต้องการให้มีการบรรจุครูช่างหรือการสนับสนุนวิทยากร เข้ามาสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ บางโรงเรียนยังได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานในชุมชนที่ เปิดโอกาสให้ตัวแทนนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น การทำขนมฝอยทอง การทำดับ จาก (SCH08) การทำผ้ามัดย้อม (SCH04) เป็นต้น แต่ก็เป็นเพียงนักเรียนส่วนน้อย และบางโรงเรียน มีการประสานมายังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ ให้ประสานสำนักงานจัดหางานสุราษฎร์ธานี สำหรับฝึกอาชีพให้กับนักเรียน สำหรับงานด้านส่วนตัวและสังคม ได้รับความอนุเคราะห์จาก

หน่วยงานภายนอกที่เข้ามาขอให้ข้อมูลเป็นประจำทุกปีโดยเฉพาะเรื่องยาเสพติด การตั้งครุฑ เพศสัมพันธ์ เช่น สถานีตำรวจ (โครงการครู D.A.R.E.) โรงพยาบาลสุขภาพตำบล สถานพินิจ เป็นต้น และบางโรงเรียนส่งตัวแทนนักเรียนเข้าอบรมเพื่อนที่ปรึกษา (YC: Youth Counselor) ซึ่งเป็นโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ ร่วมกับโรงเรียนต้นแบบ ประเด็นสุดท้าย คือ งานด้าน การศึกษา โดยมีวิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์เข้ามาแนะ แนวศึกษาทุกปี ทั้งนี้ บางโรงเรียน (SCH03) ได้เสนอแนะว่าอยากให้โรงเรียนสายสามัญได้เข้ามา แนะนำบ้างเพื่อให้ นักเรียนได้รับทราบข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ สำนวณความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และทุกประเด็นย่อยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มี หน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ข้อมูลที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.10$) และประเด็นที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ต่ำสุดคือ มีการให้บริการข้อมูลสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน ($\bar{X} = 3.62$) ทั้งนี้ นักเรียน เสนอแนะว่าโรงเรียนควรบริการข้อมูลที่หลากหลายตรงตามความต้องการของนักเรียน การให้ข้อมูล ศึกษาต่อในสายสามัญ (SCH03, SCH06) การเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็น เช่น การกลั่นแกล้งกันใน สถานศึกษา (SCH02) การวางตัวที่เหมาะสมกับเพศตรงข้าม (SCH03, SCH04) เป็นต้น และควรมี รุ่นพี่เข้าที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วมาแนะแนวให้มากยิ่งขึ้น (SCH08)

1.3 บริการการให้คำปรึกษา พบว่า ทางสถานศึกษารายงานผลการให้คำปรึกษา ต่อ สพป.สภ.1 ทุก ๆ 3 เดือน ประเด็นสำคัญที่นักเรียนขอรับคำปรึกษา คือ ปัญหาครอบครัว รองลงมา คือความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนหรือคนรัก และประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งครู แนะนำหรือครูที่ปรึกษาต่างสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า ยังขาดความมั่นใจในทักษะของการให้ คำปรึกษาของตนเอง เพราะไม่เคยได้รับการอบรมพัฒนาทักษะดังกล่าว ส่วนใหญ่ปฏิบัติจากความ ค้นคว้าหรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยตัวของครูเอง ในส่วนของสถานที่ที่ให้คำปรึกษา มีเพียง 2 โรงเรียนที่มีห้องแนะแนว/ห้องให้คำปรึกษาที่ค่อนข้างชัดเจน โดยโรงเรียนแรก (SCH06) เป็น โรงเรียนที่ได้รับการประเมินและแต่งตั้งให้เป็นศูนย์แนะแนวประจำ สพป.สภ. 1 จึงได้รับงบประมาณ ในการพัฒนาห้องแนะแนว และอีกโรงเรียน (SCH01) ไม่ได้มีการจัดห้องแนะแนวโดยเฉพาะ แต่ หัวหน้าฝ่ายงานแนะแนวได้นำเอาประสบการณ์ตอนเรียนของตนเองมาดัดแปลงมุมในห้องพักให้ กลายเป็นมุมแนะแนวสำหรับบริการให้ข้อมูลและให้คำปรึกษา ผู้วิจัยได้สำนวนความคิดเห็นของ นักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และ ทุกประเด็นย่อยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นประเด็นโรงเรียนมีห้องหรือพื้นที่เฉพาะในการให้คำปรึกษา

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีครูที่น่าไว้วางใจในการให้คำปรึกษาได้ ($\bar{X} = 4.13$) ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่นักเรียนสะท้อนว่าเมื่อเกิดปัญหาที่ไม่สบายใจทั้งในเรื่องของครอบครัว ความรัก การเงินจะปรึกษากับครูในโรงเรียนโดยเฉพาะกับครูที่ปรึกษา (SCH02, SCH05, SCH08) นอกจากนี้ ในมุมมองของนักเรียนส่วนหนึ่งมองว่าครูผู้สอนในรายวิชาที่ตนเองเคยเรียนมาก็สามารถที่จะปรึกษาได้ (SCH06, SCH04) ซึ่งนักเรียนได้ให้รายละเอียดของคุณลักษณะครูที่เข้าไปขอรับคำปรึกษาว่ามีความเข้าใจ เข้าใจ และเปิดใจรับฟังด้วยความเป็นกันเอง รวมทั้งต้องการที่จะมีห้องในการให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ (SCH05)

1.4 บริการจัดวางตัวบุคคล พบว่า ความโดดเด่นคือการจัดสรรทุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ซึ่งดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ บางโรงเรียนได้รับทุนสนับสนุนจากผู้ประกอบการรายใหญ่ในจังหวัดและมีโรงเรียนที่เคยประสานขอรับวัตถุดิบในการทำอาหารให้กับนักเรียนจากห้างสรรพสินค้า (SCH08) นอกจากนี้ ยังมีทุนสนับสนุนจากศิษย์เก่า ครูเกษียณฯ แต่ขาดความต่อเนื่อง ทุกโรงเรียนจึงพยายามที่จะจัดหาแหล่งทุนด้วยการทอดผ้าป่าการศึกษา หรือการจัดเลี้ยงหารายได้ และพยายามกระจายทุนให้นักเรียนอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ทุกโรงเรียนสะท้อนว่า ทุนที่ได้รับยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน สำหรับการจัดวางตัวบุคคลในการศึกษายังไม่ได้ดำเนินการชัดเจนเท่าที่ควร เป็นเพียงการให้สารสนเทศการศึกษาต่อเพื่อให้นักเรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมีโรงเรียนหนึ่ง (SCH05) สะท้อนว่ายังขาดรูปแบบที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อจึงทำให้นักเรียนขาดแรงบันดาลใจสำคัญที่จะศึกษาต่อ ในด้านอาชีพแม้ในปีการศึกษา 2566 จะมีนโยบายจากกระทรวงฯ ให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งได้ดำเนินการแนะแนวและเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์อาชีพให้แก่ผู้เรียน เพื่อคัดเลือกและประเมินผลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) แต่การดำเนินงานก็ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้นประเด็นนักเรียนสามารถเลือกในสิ่งที่ตัวเองสนใจและถนัดได้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) สอดคล้องกับข้อมูลที่นักเรียนสะท้อนจากการสัมภาษณ์ว่าอยากให้สถานศึกษาเปิดโอกาสนักเรียนได้เลือกเรียนรู้และลงมือปฏิบัติในสิ่งที่สนใจตามความต้องการให้มากขึ้น รวมทั้งควรมีกิจกรรมที่มีความหลากหลายและแบบทดสอบที่ให้นักเรียนได้สำรวจตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบว่า มีความถนัดหรือชอบในสิ่งใด สำหรับประเด็นที่มีความ

คิดเห็นสูงสุดคือ โรงเรียนมีกระบวนการจัดสรรทุนการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.87$) แต่ นักเรียนสะท้อนตรงกันว่าทุนที่ได้รับยังไม่เพียงพอกับความต้องการทั้งหมดของนักเรียน

1.5 บริการการติดตามผล พบว่า โรงเรียนมีการติดตามผลการศึกษาต่อและการ ออกกลางคันของนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นระบบ มีการการประเมินผลโครงการที่ได้รับการ สนับสนุนงบประมาณประจำปีเพื่อนำไปใช้ในการรายงานผลต่อ สพป.สฎ. 1 แต่ยังคงความ ครอบคลุมในการติดตามผลการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการอย่างเป็นระบบ เป็นเพียงการ สอบถามเบื้องต้นด้วยวาจา ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมี ระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) และประเด็นย่อยอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็นและระดับปานกลาง 2 ประเด็น โดยประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือ โรงเรียน สอบถามความคิดเห็นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 3.77$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ที่สะท้อนว่าเมื่อมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้กับนักเรียน จะมีการให้ประเมิน โครงการในทุกครั้ง สำหรับประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางมี 2 ประเด็น คือ มี การสำรวจผลจากการให้บริการแนะแนว ($\bar{X} = 3.43$) และมีการสอบถามถึงปัญหาที่นักเรียนกำลัง ประสบอยู่ ($\bar{X} = 3.49$)

1.6 การจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ในช่วงปี 2563 สพป.สฎ. 1 มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว (ป. 1-ม.3) ตามโครงสร้างในแต่ละระดับชั้น เป็นการส่งเสริมให้ครูที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านการแนะแนว สามารถจัดกิจกรรมแนะแนวได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดคาบแนะแนวไว้สัปดาห์ละ 1 คาบ แต่มักจะเป็นคาบสุดท้ายของวันหรือในช่วงบ่ายเพื่อให้นักเรียนเดินทางไปเรียนรู้ทักษะอาชีพ ณ วิทยาลัยสารพัดช่าง ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน นอกจากนี้ บางโรงเรียน (SCH04, SCH05) คาบแนะแนวจะเน้นไปที่การพูดคุยสื่อสารและสอบถามความ เป็นอยู่ของนักเรียน มีจัดกิจกรรมแนะแนวตามที่ได้ออกแบบไว้บ้าง แต่ไม่ได้พัฒนาทักษะของการ รู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ยังไม่มีการกำกับติดตามการจัดกิจกรรมแนะแนวใน คาบเรียนจากส่วนกลางอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยยังได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อบริการนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และเมื่อพิจารณาราย ประเด็นย่อยทุกประเด็นอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ การส่งเสริม ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว ($\bar{X} = 3.75$) และประเด็นที่มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับต่ำสุด คือ การจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X} = 3.64$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูล

ที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าคาบแนะแนวโดยส่วนใหญ่ ครูที่ปรึกษาจะเข้ามาพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ได้มีกิจกรรมใด ๆ บางครั้งจะให้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่อาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น การนำ การบ้านในรายวิชาต่าง ๆ ที่ยังทำไม่เสร็จมาทำ (SCH03, SCH07) การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ของโรงเรียน (SCH07) และไปเรียนรู้ทักษะอาชีพ ณ วิทยาลัยสารพัดช่าง เป็นต้น

2. แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็น (ร่าง) แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนว โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ที่เรียกว่า NASA-H แล้วนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ได้พิจารณาความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผลการพิจารณา พบว่า มีความเหมาะสมและนำไปใช้ในบริบทจริงได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะสำคัญใน 3 ประเด็น คือ (1) ควรเพิ่มหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่าย โดยใช้เป็น Supplies Network (2) ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนว (Activate) ควรเพิ่มประเด็นของความตระหนัก (Awareness) ต่อความสำคัญของการแนะแนวด้วย (3) นอกจากการส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียนแล้ว ควรเพิ่มเติมประเด็นของการมีห้องแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จากข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาแนวทางการยกระดับงานแนะแนว ให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมกับบริบทมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Network) เป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานแนะแนวในพื้นที่ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านจิตวิทยาและการแนะแนว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ดูแลกำกับติดตามระบบงานแนะแนว โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบด้านการแนะแนว โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานำร่อง ที่จะเป็นเป็นผู้รับการพัฒนาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เครือข่ายจะต้องประสานความร่วมมือ 4 ประการ คือ การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูแนะแนว (Up Skill) การสนับสนุนโค้ชจากโรงเรียนต้นแบบ (Coach) การพัฒนาครูแนะแนวแกนนำ (Guidance Trainer) และการเป็นแหล่งประสบการณ์อาชีพ (Occupation Experience Center)

2.2 การส่งเสริมความตระหนักและการดำเนินการ (Awareness & Activate) เป็นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของระบบงานแนะแนวให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา มีการกระตุ้นให้เกิด “คาบแนะแนวที่มีชีวิต” มีการจัดกิจกรรมในคาบแนะแนวสัปดาห์ละ 1 ครั้งอย่างเป็นรูปธรรมตามแผนการจัดกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้และมี “ห้องแนะแนวที่มีความหมาย” ให้บริการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนว (Supervision) ควรมีการกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนวตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) บนพื้นฐานของการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน 5 บริการแนะแนว และการจัดกิจกรรมแนะแนว (5 Guidance Services)

2.4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Award) แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การให้รางวัลครูแนะแนวโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาฯ ดีเด่น ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ 2) การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูแนะแนวตามดุลยพินิจของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งนี้ จะต้องเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ทั้งการบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ และการจัดกิจกรรมแนะแนว ผ่านการประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนครู นักเรียน และตนเอง

2.5) การผลักดันเพิ่มบุคลากรทางการแนะแนว (Human Resource) โดยผลักดันนโยบายการบรรจุอัตราครูแนะแนวในโรงเรียน และ การเพิ่มอัตรานักจิตวิทยาประจำโรงเรียน ทั้งนี้ ทางเครือข่ายจะต้องร่วมกับการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีคุณภาพ ผ่านกิจกรรมเวทีเสวนาระดับเขตพื้นที่การศึกษา การสรุปผลการดำเนินงานแนะแนวอย่างเป็นระบบ และการดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับระบบงานแนะแนวที่ครอบคลุมในทุกมิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. สภาพการณ์การดำเนินงานแนะแนวฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ แม้ทางโรงเรียนได้ดำเนินการ 5 บริการแนะแนวอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อได้พิจารณาข้อมูลในเชิงคุณภาพพบว่า ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานที่เป็นระบบและเป็นรูปธรรม ทั้งในส่วนของการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว การวางแผนร่วมกัน ความรู้ความเข้าใจในระบบงาน ซึ่งปัจจัยทั้งด้านผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว การประสานงาน การฝึกอบรม ล้วนส่งผลสำเร็จต่อการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (พงศ์เทพ กันยะมี, วจิ ปัญญาใส และสมิตรา โรจนมิตติ, 2564) ประการสำคัญ คือ โรงเรียนขาดห้องแนะแนวที่มีประสิทธิภาพและขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านงานแนะแนวโดยตรง มีเพียงครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งมีภาระงานอื่น ๆ ที่ค่อนข้างมาก ประกอบกับยังขาดความรู้ในเชิงลึกที่จะให้บริการแนะแนวและออกแบบกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นที่จะต้องมีครูที่จบทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนวโดยตรง (คชาวุธ ชันไชย, 2561; ปนัดดา สิงห์โต, 2564; Arfasa, A. J. & Weldmeskel, F. M., 2020) โดยเฉพาะโรงเรียนที่สังกัด สพป. ทุกโรงเรียน (รัตนวัชร เพ็ญรัตนหิรัญ, 2563)

2. แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวฯ มีองค์ประกอบสำคัญที่เรียกว่า NASA-H คือ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความซับซ้อนของปัญหามากขึ้น (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2565) 2) การส่งเสริมความตระหนักและการดำเนินการประเด็นท้าทายที่สำคัญคือ การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของงานแนะแนว เช่นเดียวกับที่รัตนวัชร เพ็ญรัตนหิรัญ (2563) ได้ระบุไว้ว่าการพัฒนางานบริการแนะแนวนั้นบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนจะต้องมองเห็นถึงความสำคัญ เพื่อนำไปสู่ดำเนินงาน ซึ่งประเด็นสำคัญจากงานวิจัยนี้ระบุว่าควรมีห้องแนะแนวหรือห้องให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ (ปนัดดา สิงห์โต, 2564; รัตนวัชร เพ็ญรัตนหิรัญ, 2563; Arfasa, A. J. & Weldmeskel, F. M., 2020) นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างเป็นรูปธรรม มีความทันสมัย และผู้เรียนมีส่วนร่วม (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2565) จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบว่าตนเองมีความถนัดหรือสนใจสิ่งใดอย่างชัดเจน 3) การกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนว ในภาพรวมยังขาดกระบวนการกำกับติดตามที่ชัดเจน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Arfasa, A. J. & Weldmeskel, F. M. (2020) ที่ระบุไว้ว่า

การขาดการกำกับติดตามที่ชัดเจน รวมถึงการแนะนำและสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมจากหน่วยงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานแนะแนว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกลไกที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพในมาตรฐานเดียวกัน 4) การสร้างขวัญและกำลังใจ เนื่องจากครูแนะแนวที่ไม่ได้จบด้านนี้ ต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้ภาระงานที่ไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกในเชิงลบในงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Falcón-Linares. C, Rodríguez-Martínez. A, Cortés-Pascual. A & Quilez-Robres. A. (2021) ที่ได้ศึกษาปัญหาของครูผู้ให้คำปรึกษา (Counselor Teacher) พบว่าการมีภาระงานที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความกังวลในการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุนี้ การให้คุณค่ากับงานที่ครูดำเนินการจะช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการทำงานและความสำเร็จในการทำงานนับเป็นขวัญและกำลังใจที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานของครู (จุฑามาศ โกรรัตน์ และจุลดิศ คัญทัพ, 2565) ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด (ปริญญา นันทา, 2565) 5) การผลักดันเพิ่มบุคลากรทางการแนะแนว แม้จะเป็นประเด็นที่ทำทนาย แต่ผลจากงานวิจัยชิ้นนี้และก่อนหน้า ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าครูสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนวได้อย่างเต็มที่และเต็มเวลา เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจด้านจิตวิทยาและการแนะแนว (สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, 2563) ดังนั้น โรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมีครูที่จบทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนวโดยตรงที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นครูแนะแนว (ศทวรุช ชันไชย, 2561; ปนัดดา สิงห์โต, 2564; รัตนวัชร เพ็ญรัตนหิรัญ, 2563; Arfasa, A. J. & Weldmeskel, F. M., 2020) ประกอบกับในปัจจุบัน มีนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงควรเพิ่มอัตราให้มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ที่เรียกว่า NASA-H คือ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Network) 2) การส่งเสริมความตระหนักและการดำเนินการ (Awareness & Activate) 3) การกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนว (Supervision) 4) การสร้างขวัญและกำลังใจ (Award) 5) การผลักดันเพิ่มบุคลากรทางการแนะแนว (Human Resource)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายในการส่งเสริมการดำเนินงานและกำกับติดตามงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน
2. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมให้มีนโยบายการบรรจุอัตราครูแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกโรงเรียนและเพิ่มอัตรานักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องกับระบบงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย โดยเฉพาะแนวทางการยกระดับระบบงานแนะแนว (NASA-H) ไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานแนะแนว เช่น สร้างความตระหนักต่อระบบงานแนะแนวให้บุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพครูที่ทำหน้าที่แนะแนวให้มีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยพัฒนา จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประเภท Fundamental Fund : FF ประจำปีงบประมาณ 2566 เรื่องแนวทางการยกระดับความเข้มแข็งของระบบงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี : จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2567-2568*. (อัสสำเนา)
- คหาวุธ ชันไชย. (2561). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39. *วารสารศึกษาศาสตร์สารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 2(2), 1-22.

- จุฑามาศ โกรรัตน์ และจุลดิศ คัญทัพ. (2565). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 5(3), 95-113.
- ปนัดดา สิงห์โต. (2564). แนวทางการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(3), 61-74.
- ปริญญานันท์ นันทา. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 22(2), 61-74.
- พงศ์เทพ กันยะมี, วจี ปัญญาใส และสมิตรา โรจนมิตติ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(8), 297-317.
- รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(2), 110-131.
- วันัญญา แก้วแก้วปาน. (2565). การศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 33(1), 111-125.
- สมเกียรติ เจษฎากุลทวี. (2563). ระบบการบริหารงานแนะแนวแบบมุ่งอนาคตในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 269-288.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). *ระบบการแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *สพฐ.ประชุมชี้แจงการส่งเสริม สนับสนุนภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้น ม.1-3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สพฐ.* เข้าถึงได้จาก <https://www.obec.go.th/archives/482970>

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อมรวิชัย นาครทรรพ และคณะ. (2560). *โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและมาตรฐานการรับรองคุณภาพโรงเรียน ภายใต้โครงการโรงเรียนพัฒนาคุณภาพต่อเนื่องระยะที่ 1*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Arfasa, A. J. & Weldmeskel, F. M. (2020). Practices and Challenges of Guidance and Counseling Services in Secondary Schools, *Emerging Science Journal*, 4(3), 183-191. DOI: <http://dx.doi.org/10.28991/esj-2020-01222>

Falcón-Linares. C, Rodríguez-Martínez. A, Cortés-Pascual. A & Quilez-Robres. A. (2021). Counselor-Perceived Teacher Actions Needed to Carry out Educational and Vocational Guidance in Secondary Schools in Spain. *Frontier in Education*, 6, 1-11. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.737163>

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขต
ชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วaley-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

Guidelines for Development of Safe School Administration in the Digital
Age of Schools in the Thai-Myanmar Border Area, the Phop Phra-Valley-
Ruamthai School Group under the Tak Primary Educational Service Area
Office 2

สุนีย์ ประจันทรจัน¹ และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมมงคล²

Sunee Prajunjumnong and Poompipat Rukponmongkol

Received: December 25, 2023

Revised: February 07, 2024

Accepted: February 14, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา 2) เปรียบเทียบสภาพและ
3) หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดน
ไทย-เมียนมา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูจำนวน 175 คน ผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาแนวทางเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์
ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แจกแจงความถี่ จัดลำดับ ค่าการทดสอบที ค่าเอฟ
เทส และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษา
ปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา มีสภาพการบริหารด้านภัยที่เกิด
จากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และปัญหาข้อที่มีค่าร้อยละมากที่สุด

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร; Kamphaeng Phet Rajabhat University.

Corresponding author, e-mail: 644140127@live.kpru.ac.th, Tel. 082-1802420

คือ สถานศึกษาได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงบริบทแต่ขาดการประเมิน 2) การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง 3) แนวทางพัฒนากการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา พบว่า ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ผู้บริหารควรให้หน่วยงานภายในและภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมิน ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ผู้บริหารและครูควรมีการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ สถานศึกษาต้องมีการจัดกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึก ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ ผู้บริหารและครูควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, การบริหารสถานศึกษาปลอดภัย, ยุคดิจิทัล, ชายแดนไทย-เมียนมา, กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the conditions and problems; 2) to compare the conditions; and 3) to find ways to develop safe school administration in the digital age of schools in the Thai-Myanmar border area. The sample group consisted of 175 administrators and teachers. The information providers were 17 qualified persons. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, frequency, ranking, t-test, F-test, and content analysis. The research results found that 1) the conditions and problems of development of safe school administration in the digital age of schools in the Thai-Myanmar border area had the highest average condition of administration of threats resulting from impacts on physical and mental health, and the problem with the highest percentage was that schools designed learning management based on context but lacked assessment, 2) a comparison of the conditions of development of safe school administration in the digital age of schools in the Thai-Myanmar border area classified by educational qualifications and overall and individual experiences was not different, 3) guidelines

for the development of safe school administration in the digital age of schools in the Thai-Myanmar border area found that in terms of dangers caused by human violence, administrators should involve internal and external agencies in the assessment. In terms of dangers caused by accidents, administrators and teachers should organize activities for students. In terms of dangers caused by rights violations, schools must organize activities to create awareness. In terms of dangers caused by impacts on physical and mental health, administrators and teachers should organize activities to promote and provide a platform for students to exchange knowledge.

Keywords: Development Guidelines, Safe School Administration, Digital Age, Thai-Myanmar Border, Phop Phra-Valley-Ruamthai School Group

บทนำ

ความปลอดภัยเป็นสิ่งที่หลายองค์กรพึงปรารถนาเพราะเป็นเครื่องมือที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ แต่จะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการพัฒนาการบริหารจัดการในด้านสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราขอธิปไตยและมีความสงบเรียบร้อยให้ได้ในทุกระดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) เช่นเดียวกันในปัจจุบันภัยคุกคามต่อความมั่นคงมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ความมั่นคงของชาติจึงครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ การป้องกันภัยคุกคามเหล่านี้จึงต้องเริ่มที่กระบวนการจัดการศึกษาของประเทศให้มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้ข้อเสนอแนะในการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนต้องให้ความสำคัญร่วมกันตรวจ จสอบและปรับปรุงแก้ไขสถานที่ ๆ เป็นจุดเสี่ยงจุดอันตราย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุอันน่าเศร้าสลดที่ได้คร่าชีวิตของนักเรียน รวมถึงการรู้จักวิธีการปฏิบัติตนให้มีความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญในการสร้างความปลอดภัยให้นักเรียนว่าเป็นสิ่งที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือ กำกับและดูแล เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน จึงได้กำหนดขอบข่ายความปลอดภัยของสถานศึกษา 4 กลุ่มภัย ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) 2) ภัยที่

เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) และ 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ภัยด้านความมั่นคงจึงมีด้วยกันหลากหลายรูปแบบและมักเกิดกับจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น ประเทศเมียนมา ซึ่งหนึ่งในจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมาโดยมีระยะทางยาวมากที่สุดนั่นคือ จังหวัดตาก โดยตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศ และหนึ่งในอำเภอที่มีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศเมียนมาด้วยระยะทางยาวมากที่สุด คือ อำเภอพบพระ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2, 2566) บ่อยครั้งที่การดำเนินชีวิตของประชาชนคนที่อยู่ในอำเภอพบพระต้องประสบกับเหตุการณ์ด้านปัญหาความมั่นคง การสู้รบ ยาเสพติด การก่ออาชญากรรม อาวุธปืน ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนที่อยู่ตามชายขอบ เพราะนักเรียนมักใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมที่โรงเรียน โดยถือว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของนักเรียน ทำให้การเรียนรู้ในบางครั้งไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ศูนย์ราชการจังหวัดตาก, 2566)

กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย เป็นกลุ่มสถานศึกษาที่อยู่ในอำเภอพบพระและอยู่ในเขตชายแดนไทย-เมียนมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จากการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองประจำปีงบประมาณ 2565 ของกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวพบว่า มีจุดที่ต้องพัฒนา คือ ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างปลอดภัยและพอเพียง มีวิธีการรับมือกับภัยความมั่นคงตามแนวชายแดนพร้อมมีแผนเผชิญเหตุ มีหลักสูตรเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษาดังกล่าวยังได้ตอบสนองนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในด้านความปลอดภัยว่าด้วยส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ (กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์ รวมไทย, 2565)

จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ตัวชี้วัดที่ 1 ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างภูมิคุ้มกัน พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามแบบใหม่ทุกรูปแบบได้ระดับ 3 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจมากนัก โดยพบว่าในการให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างภูมิคุ้มกันด้านความปลอดภัยนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่สามารถทราบวิธีในการสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตลอดจนไม่ทราบ

วิธีการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบได้อย่างถูกต้องวิธี ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องความปลอดภัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2, 2565)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีวิธีการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสมและหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถทำให้เกิดมาตรการการป้องกันและรับมือจากภัยทุกรูปแบบได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เพราะเป็นวิจัยที่มีกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริมพัฒนา ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องความปลอดภัยให้กับนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลและตามบริบทโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเป็นสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ- วาลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
3. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลโดยจำแนกตามจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน
4. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพ

พระ-วালেย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 320 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 20 คนและครูจำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 20 คน และครูจำนวน 155 คน แล้วทำการสุ่มตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู เกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัล(Digital) จำนวน 4 ด้าน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ ส่วนที่ 3 ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัล (Digital) กำหนดตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อจัดทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในการขออนุญาตเก็บข้อมูลผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงผู้ให้ข้อมูลและติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับการตอบรับกลับมา 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ โดยใช้ t-test Independent และ F-test ANOVA (One-way Analysis of Variance) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัล โดยการจัดอันดับความสำคัญของประเด็นปัญหาต่าง ๆ

ตอนที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา ใช้การสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้มาจากข้อมูลที่ต่ำ ปัญหาที่มาก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องทางการบริหารสถานศึกษาตลอดภัยในยุคดิจิทัล (Digital) ของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-

เมียนมา จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำผลการศึกษาศาภาพและปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามมีกรอบในการสัมภาษณ์การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พร้อมแบบสัมภาษณ์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์พิจารณาอนุญาตให้การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองทั้งจากวิธีการบันทึกภาพ การอัดเสียงและการจดไว้ทุกครั้ง ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการแจกแจงความถี่และจัดลำดับความสำคัญและเขียนรายงาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศาภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วaley-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วaley-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1.1 ผลการศึกษาศาภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วaley-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วaley-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence)	3.98	3.98	มาก
2	ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident)	4.06	0.47	มาก
3	ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right)	4.02	0.56	มาก
4	ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness)	4.07	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม		4.03	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมา คือ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ($\bar{X} = 4.06$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ($\bar{X} = 3.98$)

1.2 ปัญหาการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าร้อยละสูงสุดคือด้านการถูกละเมิดสิทธิและด้านที่มีค่าร้อยละต่ำสุดคือด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลัย-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

n=175

ข้อที่	รายการ	ปริญญาตรี (n=128)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=47)		t-test	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.01	0.49	3.91	0.45	1.15	0.25

ข้อที่	รายการ	ปริญญาดรี (n=128)		สูงกว่าปริญญาดรี (n=47)		t-test	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
2.	ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.05	0.49	4.07	0.40	0.17	0.86
3.	ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์	4.00	0.58	4.06	0.50	0.65	0.52
4.	ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ	4.07	0.50	4.07	0.54	0.08	0.93

หมายเหตุ * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากิจการบริการสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมากลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริการสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากิจการบริการสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมากลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนากิจการบริการสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมากลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

รายการ		SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	ระหว่างกลุ่ม	0.75	2	0.38	1.665	0.19
	ภายในกลุ่ม	38.73	172	0.23		
	รวม	39.48	174			
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	ระหว่างกลุ่ม	0.32	2	0.16	.744	0.48
	ภายในกลุ่ม	37.36	172	0.22		
	รวม	37.68	174			
	ระหว่างกลุ่ม	0.698	2	0.35	1.127	0.33

รายการ		SS	df	MS	F	Sig.
3. ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์	ภายในกลุ่ม	53.22	172	0.31		
	รวม	53.92	174			
4. ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	0.67	2	0.16	.744	0.48
	ภายในกลุ่ม	44.34	172	0.22		
	รวม	45.02	174			

หมายเหตุ * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าการเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ – วาเลย์ – รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาเลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้บริหารควรให้หน่วยงานภายในและภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินและเน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตลอดจนใช้ระบบเครือข่ายและฐานข้อมูลออนไลน์ภายในสถานศึกษา และร่วมมือประสานกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทั้งในสถานศึกษาและชุมชน มีการสะท้อนผลในรูปแบบการประชุมแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีการแต่งตั้งคณะทีมงานอย่างชัดเจน มีแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการจัดอบรมและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันภัยต่าง ๆ ให้กับนักเรียน มีการสอนสอดแทรกเนื้อหาลักษณะแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในความเสมอภาค รวมถึงมีการจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นภาพและนำวิธีการที่ถูกต้องหรือแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเอาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาเลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาตลอดภยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทางวิชาชีพระหว่างครูและนักเรียน จัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ หาผู้นำต้นแบบ รวมถึงการมีเครือข่ายการมีส่วนร่วมผู้ปกครองนักเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ ธรรมแสน และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2565) พบว่า สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและผลการใช้แนวทางพัฒนากาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคมที่มีต่อการนำโครงการไปใช้ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ปัญหาการพัฒนากาการบริหารสถานศึกษาตลอดภยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านภยที่ถูกละเมิดสิทธิ นอกจากนี้ยังมีภยที่มาจากความคุกคามทางเพศที่สร้างความหวาดกลัวให้แก่นักเรียนในสถานศึกษาตลอดจนการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงบริบทที่สอดแทรกเนื้อหาให้นักเรียนเหล่านี้ได้รู้วิธีป้องกัน สามารถรับมือได้อย่างถูกวิธี มีแนวทางที่ชัดเจนโดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนหรือแทรกเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญควรใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการทำงานเป็นทีมดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย โดยได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการหรือกระบวนการเพื่อให้เข้ากับสมัยที่มีความเจริญด้านดิจิทัลเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2558) พบว่า 1) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มี 3 แบบโดยส่วนใหญ่เป็นแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ รองลงมาเป็นแบบภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และแบบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและแลกเปลี่ยนตามลำดับ 2) การศึกษาระดับการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแบบภาวะผู้นำ สรุปโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเรียนรู้เป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านบุคคลที่รอบรู้ ด้านรูปแบบวิธีความคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านการคิดอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอาจเนื่องจากการจัดกิจกรรม อบรมให้ความรู้และพัฒนาความปลอดภัยทั้ง 4 ด้านแก่ครู บุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา ใจหวัง (2561) พบว่า การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน

4. แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า 1) ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ผู้บริหารควรให้หน่วยงานภายในและภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมิน และเน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตลอดจนใช้ระบบเครือข่ายและฐานข้อมูลออนไลน์ภายในสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและทราบข้อมูล 2) ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ผู้บริหารและครูควรมีการจัดอบรมรวมถึงจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน มีการสอนสอดแทรกเนื้อหาหลักขณะแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการป้องกันเหตุ 3) ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในความเสมอภาคให้แก่นักเรียน รวมถึงการมีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาให้ความรู้แก่นักเรียนในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ และ 4) ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) ผู้บริหารและครูควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน จัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ มีการประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วมผู้ปกครอง นักเรียน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับสุพรรณิ จันทรงาม และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล (2563) กล่าวว่า สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง มีการอบรมให้ความรู้ เปิดเวทีให้ผู้ปกครองและครูได้มีโอกาสได้พูดคุยถึงปัญหา ความต้องการเพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือปัญหาของโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพพระ-วาลย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ด้านภัยที่เกิดจากความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) แนวทางด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ สถานศึกษาควรให้หน่วยงานภายในและภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินและเน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตลอดจนใช้ระบบเครือข่ายและฐานข้อมูลออนไลน์ภายในสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและทราบข้อมูล

ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) แนวทางด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ผู้บริหารและครูควรมีการจัดอบรมรวมไปถึงจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน มีการสอนสอดแทรกเนื้อหาลักษณะแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) แนวทางด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในความเสมอภาคให้นักเรียนรวมถึงการมีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาให้ความรู้แก่นักเรียนในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ

ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) แนวทางด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) ผู้บริหารและครูควรให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน จัดเวทีให้นักเรียนได้แสดง

ความสามารถ จัดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีการประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วม ผู้ปกครองนักเรียน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรมีการสนับสนุนให้สถานศึกษา บริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษามี ประสิทธิภาพสูงขึ้นควรให้ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิของเด็ก โดยเป็น บุคลากรจากเขต ควรเข้าไปช่วยเหลือสถานศึกษากรณีเหตุจำเป็นต้องหาแนวทางช่วยเหลือที่มีระดับ ความรุนแรงควรแก่การช่วยเหลือและมีคู่มือเกี่ยวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยหรือแผน แผนเผชิญเหตุทั้ง 4 ด้าน

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาองค์กร และด้านการพัฒนาบุคลากร

ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องควรหาเครือข่ายในการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา มี แผนเผชิญเหตุหรือคู่มือที่รองรับความปลอดภัยทั้ง 4 ด้าน มีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบ PLC เพื่อ หาแนวทางพัฒนาแก้ไขร่วมกัน นอกจากนี้ควรมีวิทยากรที่มีความรู้ด้านความปลอดภัยทั้ง 4 ด้านมา ให้ความรู้แก่ครู นักเรียนและชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน มีการ สนับสนุนให้ครูศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ให้ เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการ บริหารด้านความปลอดภัย และพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามกำลังและความสามารถ

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย. (2565). แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2567-2570. เข้าถึงได้จาก <http://policy.disaster.go.th/cmsdetail>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. เข้าถึงได้จาก <https://www.kruachieve.com>

- กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์-รวมไทย. (2565). รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาลีย์ รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 2. (อัสสำเนา)
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561- 2580. (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่
135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1-74.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2558). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนา
สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 4(1), 1-18.
- ศูนย์ราชการจังหวัดตาก. (2566). อำเภอบพพระ. เข้าถึงได้จาก <http://web.tak.go.th>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2565). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี
งบประมาณ 2565 ตามแผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก
เขต 2. เข้าถึงได้จาก <http://www.takesa2.go.th>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา. เข้าถึงได้จาก
<http://www.takesa2.go.th>
- สุชีรา ใจหวัง. (2561). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(28), 50-
61.
- สุพรรณิ จันทรงาม และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2563). แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอสอด
จังหวัดตาก. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 5(9),
1-14.
- อาทิตย์ ธรรมแสน และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2565). การพัฒนาการบริหารงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสรพรพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี,
16(2), 1-16.

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

A Comparative Study of the Role of Online Teaching Promotion by School
Administrators under the Sukhothai Primary Educational Service Area
Office 1

ฐานมาศ บุษี¹ และณิรดา เวชญาณลักษณ์²
Thanamart Boosee and Nirada Wechayaluck

Received: January 26, 2024

Revised: February 29, 2024

Accepted: March 06, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 97 คน และครูผู้สอน 97 คน รวมทั้งสิ้น 194 คน ได้จากการใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; Phibulsongkram Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: miw.boosee@gmail.com Tel. 097-0984289

สุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 2) การเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์, บทบาท, เปรียบเทียบ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the role of school administrators in promoting online teaching and learning under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1; and 2) to compare the role of school administrators in promoting online teaching and learning under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1 classified by school size. The sample group used in the research was 97 school administrators and 97 teachers, totaling 194 people, selected by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and one-way analysis of variance. The research results found that 1) the study of the role of promoting online teaching and learning of school administrators under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, overall was at a high level, and the aspect of teacher and educational personnel development had the highest average value, and 2) the comparison of the role of promoting online teaching and learning of school administrators under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1 classified by school size found that overall, there were significant differences at a statistical significance of .05.

Keywords: Promotion of Online Teaching and Learning, Role, Comparison

บทนำ

รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ระบุไว้ว่าการศึกษามีความสำคัญมาก รัฐบาลต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามที่กำหนด รัฐบาลยังต้องแน่ใจว่าประชาชนได้รับการศึกษาที่จำเป็นตลอดชีวิต รัฐบาลมีหน้าที่ดูแลส่งเสริม และสนับสนุนให้การศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานสากล การดูแลให้ทุกคนได้รับการศึกษาที่ดีเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับประเทศที่จะเติบโตและประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำทางด้านการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนหลักของการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ผู้บริหารจึงเป็นผู้นำสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะผู้เรียน เพื่อการศึกษาที่เจริญก้าวหน้าผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพที่มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียนรู้ และการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ สถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จจะมีผู้บริหารที่มีแนวคิดในการบริหาร มีความสามารถในการนำบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การอำนวยความสะดวก สนับสนุน และเป็นผู้สนับสนุนเข้ามายังสถานศึกษาและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า (ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิमानเวช, 2564)

ปัจจุบันสภาพการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับหลายประเทศที่อยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-net) เปรียบเทียบย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (2563-2565) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ทั้ง 3 ปีการศึกษา โดยส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งร้อยละ 50 ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ย 37.62 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 28.06 คะแนน วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 39.34 คะแนน จากข้อมูลดังกล่าวกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา จึงสำรวจปัญหาในการจัดการศึกษาพบว่า ปัญหาจากบทบาทผู้บริหารในแต่ละสถานศึกษาที่ไม่ตระหนักถึงบทบาททางวิชาการ ขาดความเฝ้าหาความรู้ในด้านงาน 4 ฝ่าย ให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นลำดับสุดท้าย ดำเนินการไม่

ตรงเป้าหมาย ไม่เน้นการมุ่งพัฒนาผู้เรียน เน้นความสำคัญของชุมชน สิ่งก่อสร้าง กีฬาเป็นหลัก สถานศึกษาขาดการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอนไม่เตรียมความพร้อมในการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบเดิมตามหนังสือ เน้นความสะดวกสบายของตนเป็นหลัก ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการที่ใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต ไม่อธิบายและทบทวนเพิ่มเติม เพื่อสรุปองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ครูมีการวัดและประเมินผลที่ขาดความหลากหลาย การใช้ข้อสอบประนัยแบบซ้ำ ๆ ที่มีความพร้อมและตรงตามหลักสูตร ตัวชี้วัด ไม่ตรงต่อความสนใจและถนัดของผู้เรียน เน้นการตรวจง่ายซึ่งครูยึดเพียงระบบภายในมองแต่ผลสัมฤทธิ์ รวมทั้งการทำงานของระบบกลุ่มกระทรวงกรมวิชาการมีนโยบายและการปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน ทำให้การเรียนการสอนเน้นทฤษฎีเป็นหลัก ต้องการเพียงความรู้เพื่อนำไปสอบเท่านั้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหาร การศึกษาและวิธีการสอน การปฏิบัติงานของครูผู้สอน ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 97 แห่ง ได้จากกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน

(บุญชุม ศรีสะอาด, 2560) จากนั้นทำการเทียบสัดส่วนตามขนาดสถานศึกษา และกำหนดผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 97 คน ครูผู้สอน 97 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 194 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นแบบลิเคิร์ตสเกล 5 ระดับ (Rating Scales) จำแนกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ด้วยรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) 194 ฉบับ และได้คืนมา 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ด้วยวิธีของ Likert

3. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) และทดสอบภายหลังหาค่าที่แตกต่างกันด้วยวิธีของ Scheffe'

สมมติฐานการวิจัย คือ บทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดต่างกันมีบทบาทการส่งเสริมการจัดออนไลน์แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .39) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการสอน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .39) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .39)

1.1 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= .37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบายการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์ คือ ($\bar{X} = 4.20$, S.D.= .70) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานฝ่ายวิชาการกำหนดรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= .71) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาลดภาระงานการสอน เพื่อให้ครูมีเวลาในการเตรียมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= .74)

1.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.= .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเผยแพร่ สื่อ นวัตกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน คือ ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= .80) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการส่งต่อความรู้ไปยังนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= .79) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาครูและบุคลากรที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= .80)

1.3 ด้านการนิเทศการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายการนิเทศการสอนแก่ครูให้เหมาะสมกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์ คือ ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= .78) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มบริหารวิชาการ เพื่อกำหนดแนวทางการนิเทศการสอนแก่ครูให้เหมาะสมกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 4.22$, S.D.= .78) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำในการดำเนินการแก้ไขเมื่อพบปัญหาในการสอนออนไลน์ของครู ($\bar{X} = 4.07$, S.D.= .76)

1.4 ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสำรวจความต้องการของครูและนักเรียน เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการ และทำให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีประสิทธิภาพ คือ ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= .71) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการจัดทำระบบบริการเทคโนโลยีสารสนเทศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= .77) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้ง

คณะกรรมการตรวจสอบติดตามนักเรียนที่ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.98$, $S.D. = .68$)

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่

2.1 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อมีความแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ข้อ 1 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางกำหนดนโยบายการบริหารวิชาการมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 2 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีการบูรณาการระหว่างรายวิชามากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 3 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ปรับโครงสร้างเวลาเรียนมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 4 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่หัวหน้างานฝ่ายวิชาการกำหนดรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้มากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 5 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่กำหนดนโยบายการวัดและประเมินผลมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 6 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่จัดประชุมคณะครูเพื่อวางแผนบูรณาการภาระงานของรายวิชามากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 7 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ลดภาระงานการสอนมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 8 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่จัดประชุมครูร่วมกันถอดบทเรียนจากการดำเนินงานมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง

2.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมและรายข้อมีความแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ข้อ 1 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาครูและบุคลากรมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 2 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่สนทนากับครูและบุคลากรเพื่อสร้างขวัญกำลังใจมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 3 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางให้การสนับสนุนครูในการพัฒนาตนเองมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 4 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 5 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้สื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 6 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางจัดอบรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความฉลาดรู้ในการใช้สื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 7 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็น

ส่วนสำคัญมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 8 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ส่งเสริมให้ครูเผยแพร่สื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง

2.3 ด้านการนิเทศการสอน โดยรวมและรายข้อมีความแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายข้อ พบว่า ข้อ 1 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่กำหนดนโยบายการนิเทศการสอนมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 2 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่วางแผนร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มบริหารวิชาการมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 3 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอนมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 4 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางสังเกตการสอน หรือเยี่ยมการสอนออนไลน์มากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 5 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางให้คำแนะนำในการดำเนินการแก้ไขเมื่อพบปัญหามากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 6 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่สนับสนุนให้ครูนำข้อมูลการนิเทศไปพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 7 สถานศึกษาที่มีขนาดกลางเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอข้อคิดเห็นมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ข้อ 8 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ดำเนินการนิเทศการสอนออนไลน์มากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง

2.4 ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมและรายข้อมีความแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายข้อ พบว่า ข้อ 1 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่กำหนดนโยบายการบริหารงบประมาณในการจัดหาสื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 2 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่สำรวจความต้องการของครูและนักเรียนมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 3 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ดำเนินการจัดทำระบบบริการเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 4 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ดำเนินการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 5 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอความสนับสนุนด้านสื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 6 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อขอความสนับสนุนด้านสื่อมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 7 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอความสนับสนุนด้านสื่อมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อ 8 สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามนักเรียนที่ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ตมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1” ครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. บทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 อภิปรายผลได้ดังนี้ ผลการศึกษาบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจและเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุวดี นามนิล (2564) พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานบุคลากรยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านกลยุทธ์การรักษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆจิตพิมานเวช (2564) ได้กล่าวว่า ในการเป็นครูที่ดี ครูและบุคลากรของโรงเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาทักษะของตนเอง ผู้บริหารยังมีความรับผิดชอบในการช่วยให้ครูทำงานได้ดีขึ้นโดยการจัดกิจกรรม อบรม เพื่อช่วยให้ครูและบุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา จากผลการเปรียบเทียบ พบว่า ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับณัฐินี มหานิติพงษ์, สุรางคณา มัณยานนท์, สุรศักดิ์ หลาบมาลา และปิยานี สมบูรณ์ทรัพย์ (2564) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับปิยาภรณ์ พูลชัย (2565) พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การศึกษาด้านบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

S (Supervision) = ส่งเสริมการนิเทศการสอนในรูปแบบออนไลน์เพื่อส่งเสริมการนิเทศการสอนออนไลน์ ผู้บริหารควรให้คำแนะนำให้ครูฝึกพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ และสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้

P (Planning) = มีการวางแผน กำหนดนโยบายและการประเมินผลที่ชัดเจน ผู้บริหารและครูควรกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน และกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนดไว้ และการประเมินผลที่ชัดเจนจะช่วยในการปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

S (Supply) = สนับสนุน จัดหาสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสำรวจความต้องการของครูและนักเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์และจัดทำ

แผนการจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้สามารถนำเสนอหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สนใจในการสนับสนุนการศึกษา

S (Solving) = นำการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ได้การอบรมที่ดีจะมีทักษะที่เพิ่มสมรรถนะในการสอนและจัดการชั้นเรียน นอกจากนี้การแบ่งปันประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในสถานศึกษาเดียวกัน และครูต่างสถานศึกษาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยในการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุน และส่งเสริมงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงให้กับสถานศึกษาทุกขนาด
2. หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอความสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนระบบอินเทอร์เน็ต ตามความเหมาะสมและความจำเป็นให้กับสถานศึกษาทุกขนาด
3. หน่วยงานระดับโรงเรียนควรจัดทำแผนในการดำเนินงาน แผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ควรสำรวจความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบถึงระดับบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขดำเนินงานและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐินี มหานิติพงษ์, สุรางคณา มัณยานนท์, สุรศักดิ์ หลาบาลา และปิยานี สมบูรณ์ทรัพย์. (2564). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

ในอำเภอบุณฑริกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.
วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(1), 43-58.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปิยาภรณ์ พูลชัย. (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*

ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการ
พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 8(4), 3-
11.*

ยุวดี นามนิล. (2564). *บทบาทของผู้บริหารต่อการบริหารงานบุคลากรยุคดิจิทัลของสถานศึกษาใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วารสารวิชาการ, 6(2),
15-30.*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
เข้าถึงได้จาก <https://web.sukhothai1.go.th>*

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ :
บริษัท 프리ทวอนกราฟฟิค จำกัด.

กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

Participatory Process in the Management of the Elderly School: A Case Study of Wang Mai Subdistrict Administrative Organization, Na Yai Am District, Chanthaburi Province

วongtham सरणा¹ ขวัญศิริ เจริญทรัพย์² และชูวงศ์ อุบาลี³

Wongtham Sarana, Kwunsiri Charoensap and Chuwong Ubalee

Received: December 04, 2023

Revised: February 13, 2024

Accepted: February 14, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลจากเอกสารขั้นต้น-ชั้นรอง การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการในโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและท้องที่ ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีส่วนร่วมในการก่อรูปโรงเรียนผู้สูงอายุ นับตั้งแต่ พ.ศ.2557 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเชิญครูเกษียณอายุ เกษตรกร ประชาชนชาวบ้าน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุเข้ามีส่วนร่วม เป็นการขับเคลื่อนโครงการจากระดับฐานราก 2) การมีส่วนร่วมในชั้นวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน ร่วมกัน

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี; Rambhai Barni Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: wongtham.s@rbru.ac.th, Tel 092-9639566

ดำเนินการโดยครูที่เกษียณอายุดำเนินการร่างหลักสูตรและจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ การจัดการเรียนการสอน การสลับบทบาทจากนักเรียนและเป็นผู้สอน โดยเฉพาะในวิชาเกี่ยวกับองค์ความรู้และความถนัดของผู้สูงอายุแต่ละคนและมีหน่วยงานอื่นๆ อาทิ ทหาร ตำรวจ สถาบันการศึกษา สาธารณสุข เข้าร่วมทำกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น กรณีด้านสาธารณสุข มีการให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น ตรวจวัดความดัน เป็นต้น และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการโดยการประชุมร่วมกัน พบว่าหลังจากเปิดโรงเรียน มีผู้สูงอายุที่เรียนครบตามหลักสูตรแต่ยังคงมีความผูกพันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน “เรียนจบแล้วแต่ไม่ยอมจบ” “อาการป่วยซึมเศร้าบรรเทาลง” ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่มีการปรับปรุงหลักสูตร เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดอาชีพ เกิดรายได้ เกิดความผูกพันและ ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ, กระบวนการมีส่วนร่วม, สังคมผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aimed to study the process of participation in the management of the elderly school: a case study of Wang Mai Subdistrict Administrative Organization, Na Yai Am District, Chanthaburi Province. This research was qualitative research by collecting relevant data, including a survey of primary and secondary documents, interviewing those involved in the management process of the elderly school, namely local and area leaders, community leaders, and elderly groups who have participated in the establishment of the elderly school since 2014. The data collection was divided into 2 parts: relevant documents and interviews with those involved in the school management. The results of the study found that the process of participation in the management of the elderly school consisted of 1) participation in finding problems in the management of the elderly school by inviting retired teachers, farmers, and local scholars who were members of the elderly group to participate. It was a project driven from the grassroots level, 2) in terms of participation in the planning stage, the objectives, methods and guidelines for implementation were determined and jointly implemented by retired teachers to

draft the curriculum and organize appropriate activities, 3) participation in the project implementation process was teaching management, role switching from student to teacher, especially in subjects related to knowledge and skills of each elderly person, and other agencies such as the military, police, educational institutions, public health, participating in activities in the elderly school, such as in the public health case, providing advice on basic self-care, checking blood pressure, etc., and 4) participation in project evaluation through joint meetings found that after the school opened, there were elderly people who had completed the course but were still attached to their classmates, “Graduated but still not finished”, “depressive symptoms were relieved”, causing Wang Mai Subdistrict Administrative Organization to adjust the curriculum to be a lifelong learning curriculum, creating a career, generating income, creating attachment and the elderly feeling proud of themselves.

Keywords: Elderly School, Participation Process, Elderly Society

บทนำ

ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ประชากรโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโลกมีประชากรครบ 1,000 ล้านคนเมื่อปี ค.ศ.1804 และใช้เวลา 126 ปี กว่าจะมีประชากรครบ 2,000 ล้านคน ในปี ค.ศ.1930 แต่ใช้เวลาไม่ถึง 100 ปี จนมีประชากรครบ 8,000 ล้านคนในปี ค.ศ.2022 (United Nation, 2002) นอกจากประชากรในโลกจะเพิ่มขึ้นอย่างมากแล้วยังพบว่าโครงสร้างอายุของประชากรโลกยังเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ลดลงจากร้อยละ 34.72 ของประชากรทั้งหมดในปี ค.ศ.1950 เหลือร้อยละ 25.25 ในปี ค.ศ.2022 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุพบว่าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว พบว่าในปี ค.ศ.1950 ผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 199 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 7.96 แต่ในปี ค.ศ.2022 จำนวนของผู้สูงอายุเพิ่มเป็น 1,109 ล้านคน หรือร้อยละ 13.90 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์โลกที่กำลังเข้าก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยมีสัดส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากกว่าจำนวนประชากรช่วงอายุอื่นสำหรับสถิติของประชากรไทย อยู่ที่ 69,310,827 คน คิดเป็น 0.9% ของจำนวนประชากรโลก และตั้งแต่ช่วงต้นปี ค.ศ.2019 ที่ผ่านมา จำนวนประชากรไทยเพิ่มขึ้นเพียง 0.18% มีการคาดการณ์ว่า

ประชากรไทยจะเพิ่มขึ้นสูงสุดเกือบ 70 ล้านคน (69,685,486 คน) ปี ค.ศ. 2025 ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลงเหลือ 65,372,345 คน (ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ, 2562) จากสัดส่วนที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อปัจจัยหลายประการ อาทิ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสาธารณสุข โภค สาธารณูปการ เป็นต้น

แนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการจัดการดูแลผู้สูงอายุ คือ รัฐต้องจัดการด้านสวัสดิการ การจัดบริการสาธารณะรวมถึงการกำหนดนโยบายและการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นพิเศษจากข้อจำกัดหลายประการ อาทิ คน เครื่องมือและงบประมาณ จึงส่งผลกระทบในการบริหารจัดการและอาจผลักดันให้คนกลุ่มหนึ่งกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง สำหรับแนวความคิดว่าด้วยผู้สูงอายุแนวใหม่อธิบายว่ากลุ่มประชากรผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่ มีสุขภาพ ความรู้ความสามารถที่ทำงานบางอย่างต่อไปได้ การมอบหมายให้ผู้สูงอายุทำงานบางอย่างยังส่งผลดีต่อผู้สูงอายุทั้งทำให้มีการพึ่งพาตนเองมีความสุข สุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ ระหว่างปี พ.ศ.2565 กรมกิจการผู้สูงอายุซึ่งมีภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการจัดสวัสดิการและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ได้เผยให้เห็นเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมผู้สูงอายุทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและนวัตกรรม มุ่งหวังให้ผู้สูงอายุเป็นพลังของสังคมมีหลักประกันในการดำรงชีวิตทุกมิติ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างอิสระท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจะเห็นว่าหน่วยงานในและนอกกำกับของรัฐบาลพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาและเตรียมความพร้อมทั้งสังคมผู้สูงอายุ หลายองค์การนำแนวคิดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนสำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายใน การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552) กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่กล่าวถึงข้างต้นสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและองค์กรต่อไปได้

จากสถานการณ์และแนวคิดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุจึงนำมาสู่การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมกรณี “โรงเรียนผู้สูงอายุ” (Aging School) ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ที่ดำเนินโครงการมาตั้งแต่ พ.ศ.

2557 จนกระทั่งปัจจุบัน มีการกำหนดหลักสูตรในการเรียนการสอนไว้ 4 ปี นอกจากมีการเรียนการสอนในเชิงวิชาการทั่วไปแล้วยังมีการบรรจุวิชาชีวิตเอาไว้ในหลักสูตร มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การตรวจสุขภาพ กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเพื่อหารายได้ กิจกรรมสันตนาการอื่น ๆ จนกระทั่ง พ.ศ. 2563 นายจรินทร์ จักกะพาก อธิบดีกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น (ในขณะนั้น) ได้รับรายงานถึงผลสัมฤทธิ์ จึงเดินทางมามอบใบประกาศเกียรติคุณที่เรียกว่า “ปัญญาบัตร” ให้กับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรก (ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลวังใหม่, 2563) อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาของการขับเคลื่อนกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุวังใหม่ ยังทำหน้าที่เป็นสถานที่ในการศึกษาดูงานของหน่วยงานที่จากในและนอกพื้นที่ไปพร้อมกัน ต่อมาในปี พ.ศ.2562 เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด จึงต้องงดเว้นการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคสู่กลุ่มผู้สูงอายุที่ถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่และกลุ่มผู้สูงอายุยังคงมีการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเช่น การเยี่ยมเยียนและตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ แต่หลังจากสถานการณ์เบาบางลงความว่าเหตุทำให้สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุต้องการใช้เวลาาร่วมกันกับเพื่อน ๆ แต่ปัญหาที่เกิดจากการโรคระบาด กลุ่มผู้สูงอายุและบุตรหลานมีความความวิตกกังวลต่อการระบาดของโรคทำให้กิจการของโรงเรียนผู้สูงอายุต้องยุติลงชั่วคราว หลังจากสถานการณ์โรคระบาดเบาบางลง องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่จึงได้เริ่มขับเคลื่อนกิจกรรมในโรงเรียนฯ ขึ้นอีกครั้ง

จากที่กล่าวมาจึงนำมาสู่ความสนใจในการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอनाายายอาม จังหวัดจันทบุรีว่ามีกระบวนการอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอनाายายอาม จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและท้องที่ ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีส่วนร่วมในการก่อรูปโรงเรียนผู้สูงอายุ นับตั้งแต่ พ.ศ.2557 เป็นต้นมา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การลงพื้นที่เพื่อสำรวจประเด็นปัญหาของชุมชน โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บริบทชุมชน และศักยภาพของชุมชน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเตรียมการที่เกี่ยวข้อง

กับประเด็นวิจัยจากผู้กระทำการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำในส่วนของท้องที่ ผู้นำชุมชน กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ

2. การศึกษาเอกสาร ได้แก่ การศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุ การศึกษาแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

3. ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured or Guided Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น 2 คน และกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนที่มีส่วนในการก่อรูปโรงเรียนผู้สูงอายุ 3 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผู้สูงอายุวังใหม่

4. การสังเกตการณ์ วิธีการนี้จะเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่น ๆ โดยใช้ในกระบวนการสังเกต เช่น การเข้าร่วมประชุมร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้สูงอายุและชาวบ้านในชุมชน เป็นต้น

5. ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบรวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลสามารถนำไปสู่ความเข้าใจของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า หลังจากการ พ.ศ. 2537 มีการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีผลบังคับใช้ใน ปี พ.ศ. 2538 ทำให้มีการปรับฐานบริหารราชการในระดับตำบลจากสภาตำบลเปลี่ยนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นรูปธรรมมากขึ้น จากภารกิจว่าด้วยการส่งเสริมกิจการผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2557 องค์การบริหารส่วน

ตำบลวังใหม่ จึงจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จากภารกิจดังกล่าวนำมาสู่การผลักดัน จนเป็นภารกิจสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ซึ่งก่อนมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่มีกระบวนการดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยใช้การมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ โดยการเชิญผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านพัฒนาสังคม โรงเรียนในพื้นที่ ร่วมเสนอประเด็นปัญหา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้ข้อมูลว่าแนวทางที่กระทรวงกำหนดมาให้ท้องถิ่นดำเนินการแม้จะเป็นโจทย์ยาก เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจและหน้าที่หลายประการ แต่งบประมาณที่ท้องถิ่นมีค่อนข้างจำกัด “ที่ผ่านมามีทำเป็นเฉพาะกิจ ทำให้เสร็จก็จบไป มันไม่ยั่งยืน” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2566, 19 พฤษภาคม) การที่ในอดีตทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนมาโดยตลอด ตั้งแต่เป็น “กำนัน” และมาเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำงานตามบทบาทที่ได้รับทำให้ไม่สามารถดูแลแม่ได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีภารกิจทำกิจการผู้สูงอายุ จึงมีความมุ่งหมายที่จะสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นโรงเรียนที่เข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งประชาชนในท้องถิ่นที่รู้จักกันส่วนใหญ่เป็นเพื่อนที่สูงอายุแล้วจึงมีความเห็นร่วมกันว่าโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุควรได้รับการขับเคลื่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทุกภาคส่วน “จุดเริ่มต้นจริง ๆ แล้วผมอยากอยู่ใกล้แม่” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2566, 19 พฤษภาคม)

2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน หลังจากได้รับนโยบายจากกระทรวงฯ คือการแจ้งให้นักการเมืองที่เกี่ยวข้องทราบและที่สำคัญคือ ประชาชนและผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่รับผิดชอบ เมื่อแจ้งให้ทราบแล้วได้เชิญครูที่เกษียณอายุเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่การร่างหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ “เราอยากรู้ว่าผู้สูงอายุอยากได้อะไร และอะไรบ้างที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2566, 19 พฤษภาคม) จึงเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่กล่าวถึงข้างต้นมาร่วมร่างหลักสูตร เป็นโรงเรียนผู้สูงอายุหลักสูตร 4 ปี เรียกว่า “หลักสูตรปัญญาบัตร์” ปีที่ 1 วิชาเท่าทันต่อปัญหา ปีที่ 2 วิชาชีวิต เป็นวิชาที่เรียนเพื่อกลับไปใช้ในชีวิตร ปีที่ 3 เรียนเพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่น ปีที่ 4 วิชาเชี่ยวชาญชีวิต จากนั้นเชิญนำผู้สูงอายุเข้ามาเป็นนักเรียน รุ่นแรกจำนวน 45 คน

3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ในขั้นของการดำเนินโครงการมีอดีตครูเกษียณอายุราชการ มาทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (และเป็นผู้สอน) ทำหน้าที่ใน

การกำกับให้เป็นการเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด ในกระบวนการดำเนินการยังมอบหมายให้ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนมาทำหน้าที่เป็นปราชญ์โดยทำสลับหน้าที่เป็นผู้สอนในบางเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่มีวิชาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และความถนัดของผู้สูงอายุ การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเองและศักยภาพในตนเองมากขึ้น (อดีตครูเกษียณอายุราชการ, 2566, 19 พฤษภาคม)

กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุมีลักษณะคล้ายคลึงกิจกรรมของเด็กนักเรียนเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รำลึกถึงความหลัง “ย้อนวัยเยาว์” ดังนั้นในช่วงเช้าจะมีการเคารพธงชาติ ล้างมือ วัดความดัน กิจกรรมโฮมรูมและเข้าสู่การเรียนแต่ละรายวิชา บางวันอาจมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย หลังจากนั้นในช่วงรับประทานอาหารกลางวันนักเรียนจะห่อข้าวมาจากบ้าน นำอาหารแบ่งกันกิน แต่ละคนได้แสดงฝีมือในการทำอาหารที่ทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสนุกสนาน “อยู่บ้านกินคนเดียว มันเหงา ให้อาหารดีหรืออร่อย ก็ไม่อร่อย” (นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 1, 2566, 19 พฤษภาคม) หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จลูกหลานสามารถมารับกลับบ้านหรือผู้สูงอายุบางส่วนยังนั่งพูดคุยกันแล้วเดินทางกลับบ้านด้วยตนเอง

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ นับจากการดำเนินโครงการเข้าสู่ปีที่ 9 พบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและอาการข้างเคียงที่เกิดขึ้นลดลง “แม่ไม่สบายปวดหลังและมีแนวโน้มเป็นซึมเศร้า แต่เมื่อมาอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุนอกจากได้อยู่ใกล้แม่แล้ว แม่มีสังคมใหม่ เพื่อนใหม่ ความกังวลเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าก็หายไปรวมถึงปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ด้วย” “ผมเองก็แก่ลงแล้วอีกอย่างต่อเตรียมตัวเตรียมสังคมสำหรับตัวเองด้วย” (นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 2, 2566, 19 พฤษภาคม) ซึ่งหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละภาคการเรียนมีการประเมินผลโดยการประชุมร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ผู้สอน นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ และบุตรหลานของผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า “อาการป่วยซึมเศร้าบรรเทาลง” ผู้สูงอายุบางรายมีอาชีพและรายได้รวมถึงเกิดภาคภูมิใจและมีคุณค่าในตนเอง

แต่อย่างไรก็ตามจากการขับเคลื่อนโครงการพบว่า การกำหนดเป็นหลักสูตร 4 ปี แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่เรียนจบหลักสูตรแล้วไม่ยอมจากโรงเรียนไปเพราะมีความผูกพันกับโรงเรียน ผู้สูงอายุและกลุ่มเพื่อน “เรียนจบแล้วไม่ยอมกลับบ้านคนเดียว มันเหงา มาที่โรงเรียนยังได้แก่ลั่นคนนั้นคนนี้ สนุก” (นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 3, 2566, 19 พฤษภาคม) สำหรับปัญหา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณจำกัดจึงนำมาสู่การแก้ไข โดยหน่วยงานที่ต้องการเข้าศึกษาดูงานหรือทำกิจกรรม หน่วยงานที่ประสงค์เป็นผู้ที่สมทบงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ

อาจสมทบในการทำกิจกรรมนั้น ๆ “งบบฯ ในการจ้างครูไม่มีจึงใช้ผู้สูงอายุให้เค้าแสดงความสามารถ บางที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ มาให้ความรู้ เราไม่ต้องจ้าง” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2566, 19 พฤษภาคม) อีกอย่างลูกหลานที่ไปทำงานไม่มีเวลาดูแลพ่อแม่ที่สูงอายุก็จะนำงบประมาณบางส่วนมาให้สนับสนุนให้กับของท้องถิ่น”

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภออนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ได้ปรับหลักสูตรใหม่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีทั้งนักเรียนเก่าและใหม่ เข้ามาร่วมเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน จนเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบของภาคตะวันออกที่เป็นทั้งพื้นที่แห่งความแหล่งเรียนรู้มี ซึ่งโครงการนี้เป็นการประดับความรู้ให้ติดตัวผู้สูงอายุและประชาชนในตำบลวังใหม่ ให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถอภิปรายได้ดังนี้ ขั้นการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการเป็นการริเริ่มให้เกิดผลในการดำเนินการอย่างยั่งยืนอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) ปฏิบัติตามคำสั่งและนโยบายของรัฐ 2) ปฏิบัติการโดยการเตรียมโดยเหตุส่วนตัว เช่น เตรียมสังคมสำหรับสังคมครอบครัวและตนเอง อย่างไรก็ตามจะเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภออนายายอาม จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัยหลายงาน อาทิ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนดนโยบายที่เริ่มจากมีส่วนร่วมในการรับรู้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น เสมือนหนึ่งเป็นการขัดเกลานโยบายให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน โดยการบูรณาการแนวทางที่เป็นนโยบายเข้ากับการพัฒนาสังคม เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ กระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการประเมินผล ในขณะที่เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ มีประเด็นว่าด้วยการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

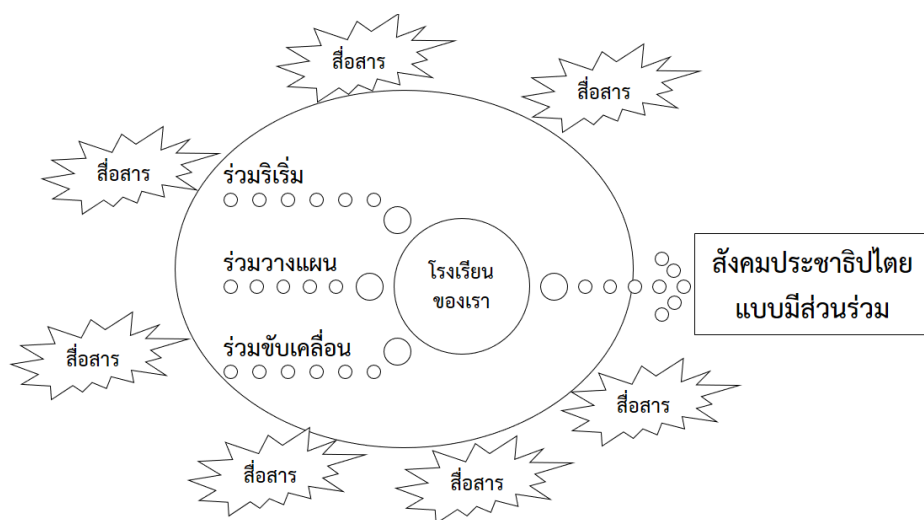
ส่วน เจมส์ แอล เครยัน (2551) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่

ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน จากผลการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสังคมผู้สูงอายุที่สามารถนำมาสู่ความเข้มแข็ง ไม่สามารถดำเนินการได้เพียงฝ่ายใดฝ่ายเดียว ดังจะเห็นได้จากการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ที่ปรับหลักสูตรใหม่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีทั้งนักเรียนเก่าและใหม่ เข้ามาร่วมเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีเป้าหมายจนนำมาสู่การพัฒนาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบของภาคตะวันออกที่เป็นทั้งพื้นที่แห่งความแหล่งเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพ สามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้

ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมอย่างมีกระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายใน การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ส่งผลให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดอาชีพ เกิดรายได้ เกิดความผูกพันรวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (สรป.)

เป็นการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมอย่างมีระบบตามกระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายใน การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ส่งผลให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดอาชีพ เกิดรายได้ เกิดความผูกพันรวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้ก็นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถพัฒนาไปสู่แนวคิดที่ว่าด้วยกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เป็นสร้างความเข้มแข็งในภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมสูงอายุที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบในการพัฒนาไปสู่พื้นที่อื่น คือ กระบวนการ สรป. ได้แก่

1. ส หมายถึง การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารแบบ 2 ทางที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องไปทิศทางเดียวกับอีกทั้งการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม อีกทั้งการสื่อสารในปัจจุบันสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนใหญมีความสามารถในการใช้นวัตกรรมการสื่อสาร เช่น Line Facebook ได้ ดังนั้นการสื่อสารเพื่อกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุยังนำมาใช้ในการเสริมทักษะให้ผู้สูงอายุใช้นวัตกรรมการสื่อสารอย่างเหมาะสม (โดยไม่ตกเทรน)

2. ร.หมายถึง การร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผนและร่วมขับเคลื่อนกิจกรรม ในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนี้

- 2.1 ริเริ่ม ผู้สูงอายุในครอบครัวของผู้นำในองค์กรท้องถิ่นที่ต้องทำหน้าที่ในการบริหารงานในท้องถิ่น ประกอบกับการมีเครือข่ายที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันในพื้นที่ ประกอบกับการที่องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการขึ้นต้นเป็นการแสวงหาแนวทางเพื่อริเริ่มโครงการโดยเชิญข้าราชการ ครูที่เกษียณอายุ เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุในองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วม

- 2.2 ร.ร่วมวางแผน โดยมอบหมายให้ครูที่เกษียณอายุเข้ามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมโดยเชิญผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ๆ เข้าเป็นนักเรียนและทำหน้าที่เป็นผู้สอนโดยเฉพาะในวิชาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และความถนัดของผู้สูงอายุ

- 2.3 ร.ร่วมขับเคลื่อน โดยเชิญผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุมาทำหน้าที่เป็นผู้สอนโดยเฉพาะในวิชาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และความถนัด ของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นแล้วยังมีการกำหนดวิชาชีวิต เกี่ยวกับการตรวจวัดความดัน การสังเกตอาการเจ็บไข้ของ

ผู้สูงอายุ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานด้านการสาธารณสุข และหน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

4. เป้าหมาย หมายถึง เป้าหมายที่กลุ่มและองค์กรมีความเห็นร่วมกัน ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้หยาบยกรณิ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” ที่มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างสังคมสูงวัยที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งคุณภาพ “เรียนจบแล้วแต่ไม่ยอมจบ” “อาการป่วยซึมเศร้าหายไป” การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกิดอาชีพ เกิดรายได้ เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจ.... ไม่ได้เป็นโรงเรียนของผู้สูงอายุเท่านั้นแต่เป็นโรงเรียนหรือพื้นที่ทางสังคมอย่างน้อย 3 วัย ได้แก่ วัยเด็ก วัยกลางคน และวัยสูงอายุ ที่ทำให้เกิดรอยยิ้มความสัมพันธ์ รายได้ อาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐกำหนดงานผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย
2. หน่วยงานรัฐและเอกสารส่งเสริมให้ความสำคัญเพื่อสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ โดยการเชิญให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิต (สังคม)
3. สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้กลุ่มอายุ (หรือกลุ่มใด ๆ) ที่มีศักยภาพเข้ามีส่วนร่วมตามกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งในสังคมในมิติอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล, เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, ผู้แปล). ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2565*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).
- ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ. (2562). *สถิติเผย ประชากรไทยจะเพิ่มเป็นเกือบ 70 ล้านคนในปี 2025 แนวโน้มเติบโตน้อยสุดในอาเซียน*. เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/thailand-population/>

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนลุ่มแรดวิทยา อำเภอกะปง จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 1. (2566, 19 พฤษภาคม). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ*. (วงธรรม สรณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 2. (2566, 19 พฤษภาคม). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ*. (วงธรรม สรณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คนที่ 3. (2566, 19 พฤษภาคม). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ*. (วงธรรม สรณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุ. (2566, 19 พฤษภาคม). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ*. (วงธรรม สรณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลวังใหม่. (2563). *พิธีมอบปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลวังใหม่*. เข้าถึงได้จาก http://chan.nfe.go.th/wangmai/?name=news1&file=read_news&id=88 .
- อดีตครูเกษียณอายุราชการ. (2566, 19 พฤษภาคม). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ*. (วงธรรม สรณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- United Nation. (2022). World Population Prospects 2022. Retrieved from https://reliefweb.int/report/world/world-population-prospects-2022-summary-results?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAg9urBhB_EiwAgw88mdBmCbkMTC27WDOkdM99Ro384rypksf_lwBd8_WkK_BneQB9FRxMDSH_xoCoq_QQAvD_BwE

กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานถูกกฎหมายของแรงงานชาวกัมพูชาในประเทศไทย

Process of Legalization of Cambodian Workers in Thailand

ชนินทร สอนภักดี¹

Chaninthon Sawanaphakdi

Received: December 25, 2023

Revised: February 07, 2024

Accepted: February 14, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเข้าสู่การจ้างงานในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชา และ 2) ศึกษากระบวนการทำให้แรงงานชาวกัมพูชาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการสังเกตและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 7 คน จำนวน 2 ครั้ง แล้วจึงทำการสัมภาษณ์กลุ่มกับแรงงานชาวกัมพูชาจำนวน 5 คน ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนายจ้าง และผู้ดูแลชุมชนแรงงานต่างด้าว เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถาม 2 ชุดแยกระหว่างแรงงานและนายจ้างกับผู้ดูแล การวิเคราะห์ข้อมูลจัดทำระหว่างการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อค้นพบเพื่อสร้างข้อสรุป ผลการวิจัย พบว่า 1) การนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยในปัจจุบันอนุญาตให้มีตัวแทนช่วยดำเนินการ และให้นายจ้างออกค่าใช้จ่ายก่อนได้ โดยมีนายหน้าจากทั้งสองประเทศ และ 2) กระบวนการข้ามแดนเป็นขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่เรียกเก็บเงินได้มากที่สุด นายจ้างมักใช้นายหน้าช่วยดำเนินการเพื่อความสะดวกและลดปัญหาทั้งกับเจ้าหน้าที่และแรงงาน ทำให้นายหน้ามีหลายประเภท และการเป็นแรงงานถูกกฎหมายส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของแรงงานชาวกัมพูชา ขั้นตอนนี้อาจนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาได้แก่ (1) การศึกษาความจำเป็นของระบบ

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์; Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

นายหน้า (2) การตรวจสอบการละเมิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ (3) ควรมีระบบจัดเก็บข้อมูลในประเทศไทยที่สามารถระบุตัวตนแรงงานต่างด้าวได้เองไม่ต้องรอเอกสารจากประเทศต้นทางทั้งหมด (4) ทิศทางในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว สามารถเรียนรู้จากการบูรณาการแรงงานเข้าสู่สังคมจากประเทศที่มีนโยบายในกลุ่มรัฐสวัสดิการ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้แก่ พิจารณาการใช้นายหน้าที่ขึ้นทะเบียนเป็นรายบุคคล เน้นทำงานในพื้นที่ และศึกษาแนวทางจัดสวัสดิการแก่แรงงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมไทย

คำสำคัญ: กฎหมาย, คนต่างด้าว, แรงงานชาวกัมพูชา

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the process of entering employment in Thailand of Cambodian migrant workers; and 2) to study the process of making Cambodian migrant workers legal. The research was a qualitative research, consisting of document study, qualitative data collection, observation and informal interviews with 7 informants on 2 occasions, followed by group interviews with 5 Cambodian migrant workers, and in-depth interviews with employers and caregivers of migrant workers' communities. The tools used were 2 sets of questions, separated for workers and employers and caregivers. Data analysis was conducted during the data collection and analysis of findings to create conclusions. The research results found that 1) the current recruitment of migrant workers in Thailand allowed the help of agents and employers to pay the expenses in advance, with brokers from both countries, and 2) the cross-border process was the step where officials charged the most money. Employers often used brokers to facilitate and reduce problems with both officials and workers. As a result, there were many types of brokers. Being a legal worker affected the lifestyle of Cambodian workers. Steps that may lead to solutions included (1) studying the necessity of the broker system, (2) investigating violations of the law by government officials, (3) there should be a data collection system in Thailand that can identify foreign workers without having to wait for documents from all countries of origin, and (4) the direction of policy determination

for foreign worker management can learn from the integration of workers into society from countries with welfare state policies. Policy recommendations included considering the use of registered brokers on an individual basis, focusing on working in the area, and studying ways to provide welfare to workers to improve their quality of life and create participation in Thai society.

Keywords: Law, Foreigner, Cambodian Workers

บทนำ

ในรายงานสถานการณ์แรงงานต่างด้าวปีพ.ศ.2565 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน พบว่า คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรที่จำแนกตามลักษณะการเข้าเมืองมาตรา 59 มีจำนวนมากที่สุด โดยคนต่างด้าวในมาตรา 59 ของพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 แบ่งเป็นคนต่างด้าวมาตรา 59 ประเภททั่วไป คือคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยมีใช้ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยว หรือผู้เดินทางผ่าน ส่วนอีกประเภทคือ คนต่างด้าวมาตรา 59 นำเข้าตาม MOU หรือบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ เป็นคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา และเวียดนามที่เข้ามาทำงานตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศต้นทาง (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

ผลการสำรวจข้อมูลความต้องการแรงงานของสถานประกอบการทั่วประเทศ ปี 2566 (กองเศรษฐกิจการแรงงาน, 2566) พบว่า อุตสาหกรรมที่มีความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบันสามลำดับแรก ได้แก่ การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ (ร้อยละ 35.7) การผลิต (ร้อยละ 17) กิจกรรมโรงแรมและบริการด้านอาหาร (ร้อยละ 14.1) โดยสถานประกอบการมีความต้องการแรงงานระดับไร้ฝีมือในตำแหน่งผู้ประกอบอาชีพพื้นฐานมากที่สุด จึงเป็นโอกาสของแรงงานต่างด้าวที่ไม่จำเป็นต้องใช้วุฒิการศึกษา หรือความชำนาญเฉพาะด้าน เป็นการทำงานตามรูปแบบที่จัดไว้ได้ ข้อค้นพบหนึ่งจากการศึกษาข้อมูลแรงงานดังกล่าวคือ มีการคาดการณ์ว่าจะขาดแคลนแรงงานในกลุ่มไร้ทักษะ ซึ่งจะทำงานในลักษณะ 3D (Difficult, Dirty, Dangerous) เป็นกลุ่มงานใช้แรงงานหนัก และเป็นงานที่คนไทยไม่ต้องการทำ จึงต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวทักษะต่ำเพิ่ม

มากขึ้น (กองเศรษฐกิจการแรงงาน, 2566) แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายจึงจะช่วยขับเคลื่อนภาคการผลิตทั่วประเทศของไทย

ปัจจุบันแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาจำนวนมากที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยยังเป็นแรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีเหตุผลหลักจากด้านเอกสาร และค่าใช้จ่าย โดยมีความไม่สอดคล้องกันของความต้องการแรงงานของนายจ้าง ความต้องการได้งานทำ และกระบวนการดำเนินการเพื่อเข้ามาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย กล่าวคือ นายจ้างมีความต้องการแรงงานแบ่งตามประเภทต่าง ๆ แรงงานมีความต้องการได้งานทำโดยอาจไม่จำเป็นต้องระบุประเภทงาน แต่ต้องการบริบทการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการทางสังคมของแรงงานด้วย เช่น อยู่ในพื้นที่ที่มีคนรู้จัก ครอบครัว มีความรู้สึกปลอดภัย นายจ้างให้เงื่อนไขการจ่ายเงินเหมาะสม ไม่มีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุม เป็นต้น โดยทั้งนายจ้างและแรงงานต้องบรรลุข้อตกลงเรื่องการจ่ายเงินค่าเดินทางและเอกสารก่อน แรงงานจึงจะสามารถข้ามแดนมาทำงานได้แม้จะยังไม่มีใบอนุญาต ซึ่งก็ยังไม่สอดคล้องกับข้อกำหนด แม้กฎหมายจะระบุให้มีตัวแทนติดต่อกันระหว่างนายจ้างและแรงงานได้ก่อน แต่โดยความเป็นจริงการดำเนินงานของตัวแทนก็ต้องเกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าธรรมเนียมที่คาดว่าผิดกฎหมายหลายขั้นตอน ตัวแทนจึงไม่สามารถเป็นตัวแทนที่จดทะเบียนถูกต้องได้ด้วยเช่นกัน ความไม่สอดคล้องหลายประการเหล่านี้จึงทำให้ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาที่ผิดกฎหมายยังคงดำเนินต่อไป

ในการศึกษากระบวนการเข้าสู่ความเป็นแรงงานถูกกฎหมายของแรงงานชาวกัมพูชาในประเทศไทยนั้น เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยม โดยศึกษาตั้งแต่ปรากฏการณ์ที่อยู่ในระดับผิวหน้า คือ ปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตเห็นและพรรณารายละเอียดออกมาได้ และปรากฏการณ์ที่อยู่เบื้องหลังระดับผิวหน้า คือ การศึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์เพื่อหาคำอธิบายในความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล รวมถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของแต่ละฝ่ายที่อยู่ในปรากฏการณ์ทางสังคมนั้นๆ แล้วเชื่อมโยงกับปัญหาที่ต้องการจะอธิบาย (ชยันต์ วรรณภูติ, 2546) นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเป็นการอาศัยการรวบรวมและจัดแบ่งประเภทของข้อมูลโดยวิธีการเชิงอุปนัย ทำให้ข้อมูลสามารถวิเคราะห์และจัดประเภทออกมาเพื่อสร้างข้อสรุป ในการนี้อาศัยข้อมูลเชิงประสบการณ์ของผู้วิจัยและข้อมูลเอกสารที่ได้ศึกษามาประกอบเพื่อสร้างข้อสรุปด้วยซึ่งเป็นวิธีการเชิงนิรนัย มีที่มาจากฐานคิดเรื่อง Grounded Theory จากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Howard, L. & Bruce, L. B., 2017)

การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย (Legalization) คือการทำให้สิ่งที่มีสถานะผิดกฎหมายอยู่ให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย กระบวนการที่สามารถเทียบเคียงได้คือ ปรากฏการณ์การได้รับสัญชาติไทย (Naturalization) ของชาวเขา ซึ่งกระบวนการนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับนับตั้งแต่พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 จนกระทั่งถึงฉบับที่ 5 ในปี พ.ศ.2555 (ราชกิจจานุเบกษา, 2555) ที่ให้การรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นรวมถึงบุตรให้ได้รับสัญชาติไทย โดยอธิบายเปรียบเทียบได้ดังนี้ 1) การเทียบเคียงในสองกระบวนการเพื่อเพิ่มความชัดเจนแก่กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย คือ ทั้งสองกระบวนการมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหลบเลี่ยงกฎหมายเพื่อดำเนินการให้เกิดผลตามข้อบังคับของกฎหมาย และ 2) ผลอันเกิดจากกระบวนการนั้นนำไปสู่การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย (Inclusion/ Integration) โดยในการให้สัญชาติแก่ชาวเขานั้นเดิมช่วยให้ชาวเขาที่ตกหล่นการสำรวจแต่อยู่ในประเทศมานานได้รับสัญชาติไทย แต่ทำให้ชาวเขาที่อพยพเข้ามาจากประเทศอื่นส่วนหนึ่งได้รับสัญชาติเช่นเดียวกัน จึงส่งผลกระทบให้ความจำเป็นในการซื้อสัญชาติของชาวเขาทุกกลุ่มลดลง ความสำคัญของปัญหาการซื้อสัญชาติจึงลดลงตามไปด้วย ซึ่งในกรณีแรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตก็จะส่งผลกระทบต่อความจำเป็นในการจ่ายค่าธรรมเนียมเพื่อลักลอบเข้าเมืองลดลงด้วย ผลประการต่อมาคือการเป็นบุคคลที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายจากทั้งสองกระบวนการ จะทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกนำเข้าสู่ฐานข้อมูลภาครัฐ นำไปสู่การระบุตัวตนเชิงกายภาพด้วย ตัวอย่างเช่น การปลอมแปลงตัวตนจะส่งผลถึงข้อมูลสุขภาพและการรักษาพยาบาลของบุคคลได้ การระบุตัวตนได้จึงเป็นการนำไปสู่การได้รับสิทธิและสวัสดิการ ซึ่งผลจากข้อนี้หากขยายผลในเชิงสังคมคือการทำให้ผู้ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้รับการคุ้มครอง เช่น การเกิดร่างกฎหมายคุ้มครองส่งเสริมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในปี พ.ศ.2567 รวมถึงการที่บุคคลเหล่านี้ควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกทางสังคมด้วย

ในการเลือกพื้นที่ศึกษา เป็นไปตามการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จึงระบุเพียงภูมิภาคของพื้นที่ศึกษาคือภาคตะวันออก โดยจะเห็นได้ว่าพื้นที่ใกล้ชายแดนอาจมีความสำคัญกว่าพื้นที่อื่นในแง่การขนส่ง แต่การทำให้แรงงานกลายเป็นแรงงานถูกกฎหมายนั้นไม่มีนัยเชิงพื้นที่เท่าไหร่นัก กระบวนการของแรงงานและนายหน้า

ปัญหาการวิจัยนี้ คือ มีกระบวนการสร้างแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาให้เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายได้อย่างไรในปัจจุบัน โดยศึกษากระบวนการจ้างงานและกระบวนการทำให้แรงงานถูกกฎหมาย ประโยชน์ต่อแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาคือแนวทางลดการเสียค่าใช้จ่ายในการได้รับใบอนุญาต และการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ รวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ประโยชน์ต่อ

เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ การปรับปรุงกระบวนการเชิงปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปิดโอกาสให้มีการเรียกเก็บเงินนอกเหนือจากที่กำหนด ประโยชน์ต่อประเทศไทยคือการมีแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมายระบุตัวตนได้ และเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยร่วมกันได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการเข้าสู่การจ้างงานในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชา
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำให้แรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ขั้นตอนการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศไทยตามระบบ MOU ของกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน รวมถึงรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย แรงงานชาวกัมพูชาในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออก จำนวน 5 คน เป็นเพศหญิงทั้งหมด อายุระหว่าง 25-40 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดโพธิ์สัตร์ จังหวัดบันทายมีชัย จังหวัดกำปงธม จังหวัดพระตะบอง และจังหวัดกำปงฉะฉาน ประเทศกัมพูชา ผู้ให้ข้อมูลชาวกัมพูชาสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี และเป็นผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยมาแล้วมากกว่า 5 ปี มีผู้ให้ข้อมูลชาวไทยเป็นนายจ้าง 1 คน และผู้ดูแลชุมชนแรงงานต่างด้าว 1 คน โดยผู้วิจัยแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยก่อนการสัมภาษณ์ทั้งแก่นายจ้างชาวกัมพูชา นายจ้าง และผู้ดูแลชุมชน มีการแจ้งให้ทราบว่า จะทำการปกปิดชื่อ ที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้คือแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ 2 ชุด แบ่งเป็นของแรงงานกับของนายจ้างและผู้ดูแลชุมชน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจำนวน 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2566 วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนเรียงตามลำดับเวลา คือ ขั้นตอนที่ 1 ทำการสังเกตและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ 2 ครั้ง ทั้งกับนายจ้างและแรงงานชาวกัมพูชา โดยใช้แนวคำถาม 2 ชุดคือของนายจ้างและของแรงงาน ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง กับ

แรงงานชาวกัมพูชาจำนวน 5 คน ใช้แนวคำถามสัมภาษณ์แรงงาน และขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกกับนายจ้างและผู้ดูแลชุมชนแรงงานชาวกัมพูชา ใช้แนวคำถามสัมภาษณ์นายจ้าง โดยแยกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนละครั้ง

ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย และถูกกฎหมายในประเทศไทย การติดต่อประสานงานกับนายจ้างที่มีลูกจ้างเป็นแรงงานชาวกัมพูชา การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นระยะในช่วงเวลา 2 เดือน จากนั้นมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการทำให้แรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานถูกกฎหมายจากพื้นที่ศึกษา เพื่อวิเคราะห์หาจุดเชื่อมต่อที่สำคัญที่ทำให้แรงงานชาวกัมพูชา รู้สึกมั่นคงปลอดภัยมากยิ่งขึ้นในการทำงาน รวมถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิคจากนายหน้าทั้งทางฝั่งกัมพูชาและฝั่งไทย เพื่อให้แรงงานลดความเสี่ยงในการถูกจับมากที่สุด จึงนำไปสู่ผลการศึกษากระบวนการเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายในความหมายของแรงงานชาวกัมพูชาในประเทศไทยในปัจจุบัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการสังเกตและการสัมภาษณ์ในพื้นที่ศึกษา ก่อนจะมาวิเคราะห์ข้อค้นพบเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารเพื่อสร้างข้อสรุปต่อไปด้วยแนวคิดปรากฏการณ์นิยมและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ในกระบวนการเข้าสู่การจ้างงานในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชา ขั้นตอนการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศตามระบบ MOU ตามที่กรมการจัดหางานระบุไว้ ต้องประกอบด้วย (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, 2561)

1) การยื่นแบบคำร้องขอนำคนต่างด้าวมาทำงานในประเทศ ขั้นตอนนี้ไม่มีค่าธรรมเนียม

2) การดำเนินการของประเทศต้นทาง ได้แก่ การรับสมัคร คัดเลือก ทำสัญญาจัดทำบัญชีรายชื่อ ส่งบัญชีรายชื่อให้นายจ้างไทย โดยค่าธรรมเนียมขึ้นอยู่กับทางการประเทศต้นทาง

3) การยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตทำงานแทนคนต่างด้าวและการอนุญาตให้คนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้าง มีค่าธรรมเนียมและเงินประกัน รวมถึงค่าธรรมเนียมตรวจลงตราวีซ่า

4) การอบรมคนต่างด้าวก่อนเข้าทำงาน ณ ศูนย์แรกรับเข้าทำงานและสิ้นสุดการจ้าง ชาวกัมพูชา เข้ารับการอบรมในจังหวัดสระแก้ว จากนั้นคนต่างด้าวจะได้รับใบอนุญาตทำงาน

5) การแจ้งการจ้าง/แจ้งเข้าทำงานและการนำส่งใบรับรองแพทย์ โดยนายจ้างต้องแจ้งการจ้างคนต่างด้าว และคนต่างด้าวต้องแจ้งเข้าทำงาน ภายใน 15 วัน ต้องมีการตรวจสอบสภาพและนำใบรับรองแพทย์ไปยื่น ณ สำนักงานจัดหางานจังหวัด มีค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพ

การนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานกับนายจ้างในประเทศ ตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ได้กำหนดให้การนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานกับนายจ้างในประเทศได้ 2 วิธี คือ นายจ้างดำเนินการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับตนในประเทศด้วยตนเอง และนายจ้างนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานกับตนในประเทศ โดยผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงาน กระบวนการตามกฎหมายจึงประกอบด้วย นายจ้าง แรงงาน ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงาน และเจ้าหน้าที่รัฐของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ ในมาตรา 49 ของพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ให้นายจ้างสามารถออกเงินค่าใช้จ่ายที่อยู่ในความรับผิดชอบของคนต่างด้าวไปก่อนได้ ได้แก่ ค่าหนังสือเดินทาง ค่าตรวจสอบสุขภาพ ค่าใบอนุญาตทำงาน หรือค่าใช้จ่ายอื่น แล้วให้นายจ้างหักจากค่าจ้าง โดยไม่เกินร้อยละสิบของเงินเดือน และในมาตรา 43 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับคนต่างด้าวที่ทำงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานได้ และตาม MOU นั้น แรงงานต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ในขั้นตอนการดำเนินงานระบบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว 4 สัญชาติ ต้องมีการบันทึกข้อมูล ยื่นเอกสารประกันสุขภาพ ยื่นเอกสารการจ้างงาน ตรวจสอบลักษณะ ตรวจ 6 โรค เพื่อบันทึกข้อมูลในระบบของกรมการปกครอง เมื่อผ่านการอนุมัติแรงงานต่างด้าวจะมีข้อมูลเข้าสู่ระบบของกรมการปกครองโดยอัตโนมัติ

จากการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลจากนายจ้างและแรงงาน พบว่า กระบวนการนำแรงงานเข้าสู่ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นกระบวนการที่เลียนแบบขั้นตอนตามกำหนดโดยกรมการจัดหางาน แต่สลับพื้นที่และเวลาขึ้น โดยยกขั้นตอนเกือบทุกขั้นตอนมาทำในประเทศไทยเมื่อแรงงานกับนายจ้างได้พบกันแล้ว โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า นายจ้างและแรงงานมีความเข้าใจภาพรวมของขั้นตอนที่ควรทำ คือ ในข้อ 3) และ 5) ในส่วนที่ต้องมีเอกสาร แต่ละวันในบางข้อ คือ ข้อ 4) เนื่องจากแรงงานแทบทุกคนต้องเข้ามากับนายหน้าแล้วจ่ายค่าผ่านด่านรายทาง รถที่ขนส่งเข้ามาไม่แยกแรงงานถูก/ผิดกฎหมาย จากการสัมภาษณ์ไม่ปรากฏว่ามีแรงงานได้ปฏิบัติในข้อนี้ ส่วนข้อ 2) การดำเนินการของประเทศต้นทางไม่มีการกล่าวถึงตัวแทนผู้ดำเนินการด้านเอกสารอย่างเป็นทางการ จึงสรุปได้ว่าในกระบวนการข้อ 1), 3) และ 5) มีนายหน้าไทยเป็นผู้บริหารจัดการงาน

ด้านเอกสารให้และจะกระทำต่อเมื่อแรงงานเข้ามาถึงในประเทศไทยแล้ว ส่วนนายจ้าง จะรับทราบกระบวนการด้านเอกสารผ่านนายหน้า ด้วยลักษณะของนายจ้างในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก เช่น การเกษตร เลี้ยงสัตว์ ค้าปลีก-ส่ง หรืออีกแบบหนึ่งเป็นเจ้าของโรงงาน นายจ้างทั้งสองแบบมักไม่ได้ศึกษารายละเอียดของขั้นตอนและเอกสาร นายหน้าไทยจึงมารับช่วงต่อในรูปแบบของการอำนวยความสะดวก โดยงานของนายหน้าไทยรวมไปถึงแจ้งให้ทราบถึงการทำงานของแรงงานให้ถูกประเภท และการแจ้งย้ายงานด้วย

สรุปประเด็นสำคัญ (1) การนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยในปัจจุบัน อนุญาตให้มีตัวแทนช่วยดำเนินการ และให้นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้แรงงานก่อนได้ (2) ข้อค้นพบจากการศึกษาคือ “นายหน้า” เป็นตัวแปรสำคัญในกระบวนการนี้ ประกอบด้วยนายหน้าที่เป็นชาวกัมพูชา นายหน้าในประเทศกัมพูชา และนายหน้าชาวไทย

2. กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย (Legalization) ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาจากการศึกษาพบว่า คือกระบวนการที่มีนายหน้าจากสองประเทศ คือ นายหน้าในประเทศกัมพูชา ทำหน้าที่รับจัดหาแรงงานเข้ามาให้นายจ้างตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ และการมีนายหน้าในประเทศไทย ทำหน้าที่บริหารจัดการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องและประสานงานร่วมกันระหว่างนายจ้าง แรงงาน กับเจ้าหน้าที่รัฐภาคส่วนต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเป็น “ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงาน” ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ในการที่แรงงานจากประเทศกัมพูชาจะเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้น ต้องเริ่มต้นจากการติดต่อนายหน้าชาวกัมพูชาในพื้นที่อยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งนายหน้าชาวกัมพูชาหรืออาจเรียกว่าผู้นำพา จะมีเครือข่ายนายหน้าที่เป็นแรงงานชาวกัมพูชาในพื้นที่ต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย นายหน้าในพื้นที่จะให้ข้อมูลตำแหน่งงานที่นายจ้างต้องการ จังหวัดและบริบทของการทำงานอื่น ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้แรงงานในกัมพูชา การเลือกอาจจะมาจากรื่องรายได้ การไปทำงานในที่ที่มีคนรู้จัก หรือเลือกประเภทของงาน เป็นต้น แรงงานชาวกัมพูชาเรียกว่า “มีตัวไป” หากไม่มีขั้นตอนนี้ แรงงานชาวกัมพูชาจะหางานในประเทศไทยได้ยากกว่า แม้จะทราบว่ามีความต้องการแรงงานในงานพื้นฐาน เช่น ก่อสร้าง ในจังหวัดใกล้เคียงชายแดนก็ตาม และจะได้รับความลำบากในการเดินทางข้ามแดน อาจถูกจับและส่งกลับทันที ดังปรากฏในข่าวเป็นระยะเรื่องการเดินเข้าประเทศไทยตามช่องทางธรรมชาติต่าง ๆ เดินตัดผ่านป่าข้ามชายแดนในบริเวณที่ไม่ใช่จุดข้ามแดน เป็นต้น

การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลจากแรงงานชาวกัมพูชาที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านทางจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่งคือ ทางบ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ตรงกับเมืองปอยเปต อ.โอโธรว จ.บันทายมีชัย (บันเตียเมียนเจย) โดยด่านเปิดทำการตั้งแต่ 06.00-22.00 น. อีกแห่งหนึ่งคือ ทางบ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี ตรงกับบ้านกร้อมเรียง อ.กร้อมเรียง จ.พระตะบอง ด่านเปิดทำการตั้งแต่ 07.00-20.00 น. โดยแรงงานชาวกัมพูชาที่เลือกศึกษาเป็นแรงงานที่ทำงานอยู่ในจังหวัดทางภาคตะวันออกของประเทศไทย แต่การติดต่อผ่านนายหน้านั้นจะต้องมีค่าใช้จ่าย และข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อจัดทำเอกสาร ได้แก่ หนังสือเดินทาง (ค่าจัดทำผ่านนายหน้าเล่มละ 35,000 บาท) เพื่อทำใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย ซึ่งนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายแล้ว ในบางพื้นที่ของกัมพูชาอาจพบปัญหาเรื่องทะเบียนราษฎร์ ที่ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอจะนำมาทำหนังสือเดินทางได้ ทำให้แรงงานต้องจ่ายเพิ่มขึ้นหากจะทำหนังสือเดินทางของตน การทำหนังสือเดินทางอาจใช้เวลาตั้งแต่ 3 เดือนถึง 2 ปี การจัดทำเอกสารคิดค่าใช้จ่ายเป็นรายบุคคล ดังนั้นในครอบครัวหนึ่งหากมาทำงานหลายคนจะมีต้นทุนในการจัดทำเอกสารสูงมาก จึงพบว่าการติดต่อนายหน้าชาวกัมพูชาจะรวมถึงการติดต่อเพื่อมีนายจ้างที่สามารถออกค่าใช้จ่ายในการจัดทำเอกสาร ค่าเดินทางให้ก่อน เงินที่ออกให้ก่อนนี้รวมค่าธรรมเนียมนอกระบบที่ต้องจ่ายให้ด่าน และค่าเดินทางไปยังจังหวัดที่ต้องการ (หากเป็นจังหวัดภายในเขตภาคตะวันออก ค่าเดินทางประมาณคนละ 2,000 บาทต่อเที่ยว) โดยเงินที่นายจ้างออกให้ก่อนนั้นจะหักออกจากค่าจ้างระหว่างการทำงาน

ระบบการขนส่งแรงงานจากประเทศกัมพูชาเข้าสู่ประเทศไทย เป็นกระบวนการที่มีความเสี่ยงสูงที่สุด แรงงานทั้งที่มีเอกสารถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายมักอาศัยนายหน้าที่รู้จักเป็นผู้พาข้ามแดน เนื่องจากต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียมนอกระบบในแต่ละด่าน นายหน้าที่รับขนส่งจะเป็นคนไทย รถที่ขนส่งแรงงานมักเป็นของนายหน้าคนเดียว มีรถและคนขับหลายคัน รถมีหลายประเภท การข้ามแดนจะต้องมีจุดแวะพักใหญ่เพื่อแบ่งคนกระจายไปตามรถหลาย ๆ คัน เพื่อไปส่งตามจังหวัดต่างๆ แรงงานที่ยังไม่มีเอกสารถูกกฎหมายต้องออกเดินทางเวลาดึก เช่น 01.00-03.00 น. แรงงานที่มีเอกสารถูกกฎหมายสามารถออกเดินทางช้ากว่านั้นได้ ค่าธรรมเนียมนอกระบบต้องจ่ายให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่เป็นจุดแวะพักใหญ่ด้วย โดยจ่ายเป็นรายเดือนมีการประมาณให้ว่าเดือนละ 2-3 แสนบาท บางครั้งนายหน้าเหล่านี้ก็ถูกจับ เมื่อต้องโทษจำคุกก็จะมีเครือข่ายรับช่วงต่อขนส่งคนข้ามแดนให้ โดยจุดแวะพักเป็นสถานที่สำคัญที่ทั้งนายหน้าที่รับขนส่ง นายจ้างหรือเจ้าของพื้นที่ และเจ้าหน้าที่รัฐบรรลุข้อตกลงกันได้ เป็นพื้นที่ที่หาได้ยากเพราะต้องมีผู้ยินยอมรับความเสี่ยง มีผลประโยชน์ในพื้นที่สูง ผู้ให้ข้อมูลทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาจะให้ความสำคัญกับกระบวนการนี้มาก

เมื่อแรงงานได้นายจ้าง งานที่ต้องการ และที่พักอาศัยแล้ว จะมีนายหน้าฝั่งไทยอีกประเภทหนึ่งเป็นตัวแทนรับดำเนินการด้านเอกสาร เช่น การแจ้งการจ้างคนต่างด้าว คนต่างด้าวแจ้งเข้าทำงาน นำคนต่างด้าวไปตรวจสุขภาพ และยื่นใบรับรองแพทย์ ณ สำนักงานจัดหางานจังหวัด ในด้านเอกสารจะต้องมีเอกสารจากประเทศกัมพูชาด้วย เช่น เอกสารที่เกี่ยวกับการทำหนังสือเดินทาง เอกสารการทำสัญญา เป็นต้น นายหน้าที่เป็นคนไทยจะเป็นตัวแทนรับดำเนินการกับนายจ้างในเขตพื้นที่ที่ตนเองให้บริการ นายจ้างจะเป็นทั้งนายจ้างกิจการส่วนบุคคล หรือโรงงาน โดยนายจ้างมีหน้าที่แจ้งแรงงานให้ไปจัดทำเอกสารตามที่นายหน้านัดหมาย โดยนายหน้าจะคอยตรวจสอบวันเวลาที่ต้องรายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ให้กับผู้รับบริการแต่ละแห่ง ค่าบริการนายหน้าจะเก็บจากแรงงาน มีบริการรถบัสรับส่งในการเดินทางไปโรงพยาบาลและสำนักงานจัดหางานจังหวัด และรับเจรจาทอรองกับนายจ้างในการทำเอกสารเมื่อแรงงานต้องการเปลี่ยนงานด้วย นายจ้างบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานไม่ทำเอกสารให้ นายหน้าก็จะช่วยเป็นสื่อกลางให้

นายหน้าคนไทยจะมีบทบาทกับการอำนวยความสะดวกในกระบวนการทำให้แรงงานเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายเป็นอย่างมาก นายหน้าในพื้นที่ศึกษาเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานด้านกฎหมาย หรือตามที่นายจ้างบอกว่าเป็น “คนเคยทำงานดินโรงดินศาล เห็นช่อง” แต่เป็นผู้ที่ไม่มีใครให้ข้อมูลชี้ตัวบุคคล และแม้ว่านายหน้าประเภทนี้จะมีบทบาทให้กระบวนการสร้างแรงงานที่ถูกกฎหมายและการทำงานในประเทศไทยให้เป็นไปอย่างราบรื่น แต่ผู้ให้ข้อมูลทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาจะไม่ให้ความสำคัญมากนัก มองว่าเป็นการจ่ายค่าบริการแล้วได้รับความสะดวกมากกว่า ซึ่งอันที่จริงแล้ว แรงงานที่ไม่มีเอกสารในการทำงานพร้อมเมื่อเดินทางมาถึงแล้วหากไม่มีนายหน้าประเภทที่สองนี้จะมีความเสี่ยงในการทำงานมาก ดังนั้น จากต้นทางในเครือข่ายนายหน้าชาวกัมพูชาที่ได้รับความไว้วางใจ พื้นที่ที่รับแรงงานนั้นจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีนายหน้าคนไทยประเภทที่ดูแลด้านกฎหมายคอยสนับสนุนอยู่ก่อนแล้ว มักเป็นพื้นที่ที่มีงานในโรงงาน การก่อสร้าง งานภาคเกษตร เป็นแหล่งรวมที่มีแรงงานต่างด้าวหลายสัญชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก แรงงานชาวกัมพูชาที่มีประสบการณ์จะแนะนำเครือข่ายนายหน้าชาวกัมพูชาที่รู้จักแหล่งงานที่มีการสนับสนุนทั้งจากนายจ้างและมีบริการทางกฎหมายจากนายหน้าไทยให้แก่ชาวกัมพูชาที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย แต่จากข้อมูลของแรงงานชาวกัมพูชาไม่สามารถทำการแนะนำกันได้ง่าย ดังนั้นในประเทศต้นทางเองก็อาจประสบปัญหาในการหาช่องทางเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายในประเทศไทยแม้จะยอมจ่ายค่าใช้จ่าย เพราะนายหน้าที่ดี คือ นายหน้าที่มีเครือข่าย มีระบบสนับสนุนครบทุกด้านตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง

สำหรับแรงงานชาวกัมพูชาที่ไม่สามารถทำหนังสือเดินทางแบบธรรมดาปกติได้มีอายุ 10 ปี ซึ่งใช้ขอใบอนุญาตทำงานได้ อาจทำหนังสือเดินทางแบบอายุ 5 ปี เป็นหนังสือเดินทางแบบนักท่องเที่ยว ต้องต่อวีซ่าทุก 2 สัปดาห์ โดยเดินทางไปต่ออายุที่อ.คลองหาด จ.สระแก้ว ค่าธรรมเนียมครั้งละ 500 บาท ค่ารถ 2,000 บาท หนังสือเดินทางแบบนักท่องเที่ยวนายจ้างก็รับเข้าทำงาน แต่ในการต่อวีซ่าเป็นหน้าที่ของแรงงานเอง หนังสือเดินทางแบบธรรมดานั้นสามารถเดินทางไปทำงานได้ทุกจังหวัด และไปทำใบขับขี่ได้หากนายจ้างพาไป

แรงงานชาวกัมพูชาประมาณการณ์ว่า มีชาวกัมพูชาเข้ามาทำงานในประเทศไทยนับล้านคน รายได้ของแรงงานในพื้นที่ที่ศึกษาต่อเดือนคือประมาณ 17,000 บาทขึ้นไป แล้วแต่ประเภทของงาน เช่น งานก่อสร้าง งานภาคเกษตร งานรับจ้างตามร้านค้า หากทำงานโรงงานจะได้รายได้ดีที่สุดคือได้ค่าแรง 354 บาทต่อวัน และมีทำงานล่วงเวลา ส่วนใหญ่จะทำงานกันสัปดาห์ละ 6 วัน พักวันอาทิตย์ การทำงานในประเทศไทยง่ายกว่าไปทำงานในประเทศที่ค่าแรงสูง เช่น ประเทศเกาหลี แม้จะมีรายได้ดีกว่ามาก เป็นต้นว่า ในงานก่อสร้างและภาคเกษตรก็มีรายได้ต่อเดือนหนึ่งแสนบาทขึ้นไป แต่ต้องสอบภาษาอังกฤษ ภาษาเกาหลี ต้องใช้เวลานับปี ชาวกัมพูชาผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงสภาพการทำงานในปัจจุบันว่า นายจ้างต้องติดต่อลูกจ้าง “มีเจ้าหน้าที่มาพูดคุยกับแล้วแกตลกด” แรงงานชาวกัมพูชามักไม่นำบุตรมาอยู่ที่เมืองไทยด้วย จะให้อยู่ที่บ้าน มีปู่ย่าตายายเลี้ยงดู เมื่อทำงานเก็บเงินได้ตามที่ต้องการแล้วก็กลับไปอยู่บ้านที่กัมพูชา ส่วนบุตรนั้นหากอายุถึง 18 ปีก็อาจจะเข้ามาทำงานในประเทศไทยก็ได้แล้วส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ ระยะเวลาที่แรงงานชาวกัมพูชาอยู่ในประเทศไทยมักไม่ต่ำกว่า 10 ปี บางคนอยู่ถึง 20 ปี หรือ 30 ปีก็มี ในระหว่างนั้นก็กลับบ้านอาจจะปีละครั้ง หรือปีเว้นปี เงินรายได้ใช้โอนผ่านร้านค้าที่ไว้ใจได้ ชาวกัมพูชาผู้ให้ข้อมูลและที่ผู้วิจัยได้พบมีอัตตาศัยที่เป็นมิตร มีลักษณะนิสัยที่คล้ายกับคนไทย และมีความพึงพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ในประเทศไทย

สรุปประเด็นสำคัญ (1) การเดินทางเข้ามาทำงานต้องอาศัยนายหน้าเท่านั้นจึงจะนำไปสู่กระบวนการได้รับใบอนุญาต และเป็นแรงงานถูกกฎหมายโดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด (2) กระบวนการข้ามแดนเป็นขั้นตอนที่มีช่องว่างทางกฎหมายให้เจ้าหน้าที่เรียกเก็บเงินอันเนื่องมาจากการละเมิดกฎหมายได้มากที่สุด (3) นายจ้างมักใช้นายหน้าช่วยดำเนินการเพื่อความสะดวกและลดปัญหาทั้งกับเจ้าหน้าที่และแรงงาน ทำให้นายหน้ามีหลายประเภท (4) การเป็นแรงงานถูกกฎหมายส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมากขึ้นของแรงงานชาวกัมพูชา

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการเข้าทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น ได้รับการออกแบบให้เกิดผลดีกับทั้งนายจ้างและแรงงานเอง และได้มีการปรับปรุงให้ขั้นตอนต่าง ๆ น้อยลง มีข้อผ่อนปรนให้นายจ้างและแรงงานมากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอในรายงานผลการสำรวจข้อมูลความต้องการแรงงานของกองเศรษฐกิจการแรงงาน (กองเศรษฐกิจการแรงงาน, 2566) มีข้อเสนอเพื่อป้องกันการเสี่ยงไปใช้แรงงานที่ผิดกฎหมายว่า 1) ควรกำหนดนโยบายในการบริหารแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจนในการจ้างงานแรงงานต่างด้าว 2) มีความจำเป็นที่จะต้องวางระบบโครงสร้างการลงทะเบียนและจัดเก็บข้อมูลแรงงานต่างด้าวเพื่อให้มีตัวเลขที่สะท้อนความเป็นจริง 3) เร่งให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องตามกฎหมาย 4) การลดขั้นตอนที่ยุ่งยากในการลงทะเบียน และ 5) การกำหนดค่าธรรมเนียมนที่เหมาะสม

ผลการวิจัยกระบวนการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายก็มีข้อที่สอดคล้องกับข้อเสนอในเชิงปฏิบัติหลายข้อ ได้แก่ การมีตัวเลขที่สะท้อนความต้องการแรงงานชาวกัมพูชาตามความเป็นจริงจากเครือข่ายนายหน้าชาวกัมพูชาในพื้นที่ และการลดความยุ่งยากในการลงทะเบียนผ่านการใช้ระบบนายหน้าชาวไทยซึ่งเป็นผู้มีความรู้ข้อกฎหมาย และมีความชำนาญในการจัดทำเอกสารและประสานงาน ในงานวิจัยของพระพิสิทธิ์ เวรท์ (2560) กล่าวว่า การจ้างแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามข้อตกลง (MOU) มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน นายจ้างหรือผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้บริษัทตัวแทนเป็นผู้ดำเนินการ สอดคล้องกับข้อค้นพบของการวิจัยนี้ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการด้านเอกสารตามกฎหมายไม่สามารถปฏิบัติได้ทันต่อความต้องการใช้แรงงานของนายจ้าง การมีระบบตัวแทนหรือนายหน้าจะช่วยแก้ไขปัญหานั้นที่ทั้งนายจ้างและแรงงานจัดการเองไม่ได้

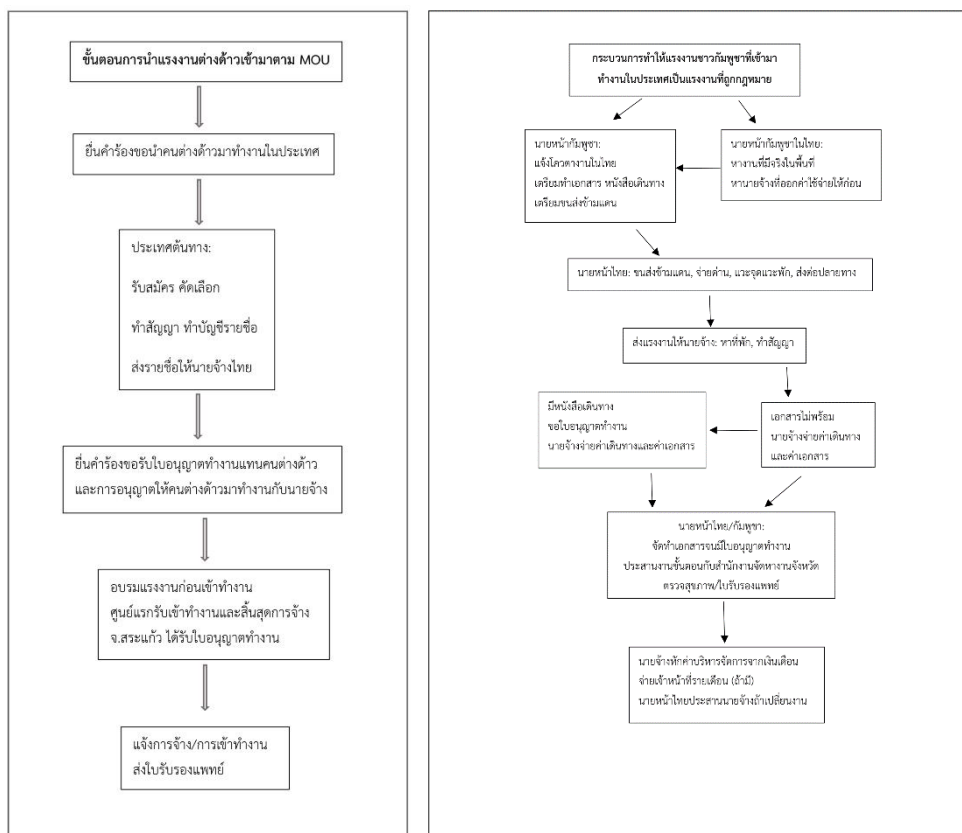
ข้อดีของการมีนายหน้าเข้ามาเป็นผู้ประสานงานในประเทศไทยนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และฐิติรัตน์ อธิธิมีชัย (2559) เรื่องการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายส่งผลต่อการเปลี่ยนงานของแรงงานชาวกัมพูชา การต้องแจ้งการเปลี่ยนงานกับหน่วยงานหากไม่แจ้งเป็นการกระทำผิดกฎหมาย นายหน้าจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ทำให้ไม่ต้องกังวลเรื่องการถูกข่มขู่ หรือได้รับผลกระทบ เพราะมีนายหน้าเป็นผู้ดำเนินการให้ นอกจากนี้ในเรื่องการเก็บส่วนรายเดือนจากแรงงานเดือนเริ่มหมดไป เนื่องจากแรงงานได้ไปจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีช่องทางในการหาผลประโยชน์เข้าตนเอง สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเรื่องการจ่ายเงินรายเดือนของแรงงานในพื้นที่ศึกษา โดยเปลี่ยน

รูปเป็นการช่วยให้ตำรวจเข้ามาดูแลความสงบเรียบร้อยในภาพรวม หากเจ้าของบ้านเช่าที่มีชุมชน
แรงงานต่างด้าวทำได้ ก็จะทำให้ลูกบ้านพอใจ

ในการศึกษาปัญหาและการจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดปทุมธานี (สันติ คำทอง แก้ว, วิจิตรา ศรีสอน และสมบุญ สุขสำราญ, 2565) มีข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดกับแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้ามนุษย์ การล่วงละเมิดในร่างกาย สิทธิ และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานในด้านการจ้างงาน ซึ่งแสดงให้เห็นข้อมูลในเชิงพื้นที่ว่าปัญหาด้านการละเมิดสิทธิของแรงงานต่างด้าวไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองแรงงานได้ จนกว่าจะได้รับการตรวจพบและให้รัฐได้เข้าถึงข้อมูลทั้งของนายจ้างและแรงงาน

การเข้าใจกระบวนการในเชิงปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลง
ของปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้นของแรงงานต่างด้าว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กระบวนการทำให้แรงงานชาวกัมพูชาเป็นแรงงานถูกกฎหมาย

ในภาพที่ 1 เป็นการสรุปเปรียบเทียบขั้นตอนตามกฎหมายและกระบวนการที่ปฏิบัติในพื้นที่จริง ในการวิจัยนี้ การพบความสำคัญของนายหน้าเป็นข้อค้นพบสำคัญต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์เรื่องกระบวนการทำให้แรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย บทบาทของนายหน้านั้นมักเป็นผู้ละเมิดกฎหมาย จึงไม่สามารถเข้าถึงนายหน้าหรือหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนายหน้าชาวไทยได้ ส่วนนายหน้าชาวกัมพูชานั้น นายจ้างให้ข้อสังเกตในการเก็บข้อมูลเพื่อดูว่าใครเป็นนายหน้าแต่ไม่สามารถเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เนื่องจากความระมัดระวังตัว ดังนั้น ข้อเสนอสรุปเรื่องนายหน้าจึงมาจากนายจ้างและผู้ดูแลชุมชนซึ่งมีประสบการณ์ตรงร่วมกับแรงงานชาวกัมพูชา

ขั้นตอนที่อาจนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่

1) การศึกษาอุปสรรคของแรงงานผ่านการใช้ระบบนายหน้า โดยศึกษาถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบนายหน้า ได้แก่ การระบุตำแหน่งงานว่าง และการจัดหาแรงงาน ข้อจำกัดด้านการยื่นขอเอกสารทางทะเบียนราษฎร และหนังสือเดินทางในประเทศกัมพูชา อุปสรรคด้านภาษา การเป็นสื่อกลางระหว่างแรงงานกับนายจ้าง ความเข้าใจในกฎหมาย และการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ

2) การตรวจสอบช่องว่างทางแนวปฏิบัติที่ส่งผลต่อการละเมิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐและการเรียกเก็บเงินในขั้นตอนการปฏิบัติงาน เช่น ด้านตรวจ สำนักงานจัดหางาน เป็นต้น

3) หากการดำเนินการด้วยระบบนายหน้าตามผลการศึกษาเกิดขึ้นในอัตราที่คงที่ กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงานถูกกฎหมายของชาวกัมพูชาก็จะมีการเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอตามลำดับ ตามการจัดการด้านเอกสาร แต่ในด้านเอกสารนั้นอุปสรรคใหญ่มาจากระบบในประเทศกัมพูชาเอง ทำให้แม้คุณสมบัติของการเข้ามาเป็นแรงงานขึ้นพื้นฐานไม่ต้องมีทักษะใดก็ยังเป็นไปไม่ได้หากไม่จ่ายค่าดำเนินการ การระบุตัวตนของแรงงานต่อสำนักงานจัดหางานประจำจังหวัด เป็นการให้ข้อมูลเชิงกายภาพเพื่อชี้ตัวบุคคลได้ รวมถึงใบรับรองแพทย์ อาจเป็นการดีหากระบบจัดเก็บข้อมูลในประเทศไทยสามารถบริหารจัดการการระบุตัวตนแรงงานต่างด้าวได้เองไม่ต้องรอเอกสารจากประเทศต้นทางทั้งหมด ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาด้านค่าใช้จ่ายและการลักลอบเข้าเมืองด้วย

4) ทิศทางในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว สามารถเรียนรู้จากกระบวนการ Integration หรือการบูรณาการแรงงานเข้าสู่ระบบสังคมของประเทศอื่นๆ โดยประเทศที่มีนโยบายในกลุ่มรัฐสวัสดิการ เช่น ประเทศสวีเดน มีการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งด้านการปรับตัว การจ่ายภาษีที่มีจุดมุ่งหมายเพือนายจ้าง และเพื่อสวัสดิการของลูกจ้าง โดย

นโยบายบูรณาการนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงาน มีที่มาจากการรับผู้อพยพเข้าสู่สังคมสวีเดน และความต้องการสร้างประชากรใหม่ที่มีส่วนร่วมกับสังคมสวีเดน (Government Offices of Sweden, 2024) นโยบายนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทย แต่จะถูกเรียกว่าเป็นกระบวนการผสมกลมกลืน (Assimilation) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะความประนีประนอมของสังคมไทย ตัวอย่างที่พบได้ทั่วไปในสังคม ได้แก่ ใช้ผ่านระบบการศึกษา ด้วยการให้เรียนภาษาไทยกลาง เป็นต้น และเป็นกระบวนการปรับตัวเชิงสังคมวัฒนธรรมแต่ยังไม่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจการเงินของกลุ่มแรงงาน

การปรับปรุงพระราชกำหนดการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวได้แสดงให้เห็นว่า รัฐเห็นทิศทางของการนำเข้าแรงงานถูกกฎหมายให้เข้ากับสภาพจริงของปัญหาในพื้นที่ และในที่สุดแล้วมุ่งไปสู่การนำเข้าข้อมูลแรงงานต่างด้าวให้เป็นแรงงานถูกกฎหมายในระบบข้อมูลของประเทศไทย นำไปสู่การให้สวัสดิการและการคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้น มาตรฐานการทำงานที่ช่วยให้นายจ้างและแรงงานทำงานร่วมกันได้อย่างยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ข้อจำกัดที่เสนอในบทความนี้เป็นรายงานสภาพจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นและความพยายามในการแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติร่วมกันของนายจ้าง แรงงาน และเจ้าหน้าที่ ให้ความร่วมมือกันตอบสนองต่อประโยชน์ของแต่ละฝ่ายมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงแรงงานควรพิจารณานโยบายการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวในเรื่องการใช้ตัวแทนในลักษณะนายหน้าที่ขึ้นทะเบียนเป็นรายบุคคลด้วยนอกเหนือจากการกำหนดให้เป็นรูปแบบบริษัท โดยนายหน้าเน้นทำงานในขอบเขตเชิงพื้นที่เพื่อให้ออกมาตอบสนองต่อความต้องการของนายจ้างและแรงงานในเขตพื้นที่ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความไว้วางใจของบุคคล และต้องการประสานงานกับคนในพื้นที่โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลสูง
2. การศึกษาแนวทางจัดสวัสดิการแก่แรงงานเพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมไทย โดยจัดทำเป็นนโยบาย จะทำให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมีความยั่งยืน และผู้ที่ร่วมอยู่อาศัยในสังคมไทยได้มีความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละมิติร่วมกันด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางข้ามแดนเป็นอุปสรรคสำคัญของการจ้างแรงงานและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแรงงาน เนื่องจากค่าใช้จ่ายจะต้องรวมเงินที่จ่ายค่าธรรมเนียมการขอวีซ่าให้เจ้าหน้าที่

จำนวนมาก และค่าเสียภัยของผู้ขนส่งแรงงาน ซึ่งในที่สุดผู้จ่าย คือ แรงงานนั่นเอง ในประสบการณ์ของการทำเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มิมีสถานะไม่ชัดเจนในประเทศไทยล้วนต้องจ่ายเงินทางใดทางหนึ่งให้เจ้าหน้าที่ การตระหนักว่ามีกลุ่มคนที่เรียกเก็บเงินจากจุดอ่อนของผู้ที่มีสถานะไม่ชัดเจนทางกฎหมายเสมือนว่าจะช่วยให้รัฐเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่กว้างขวางกว่าการมุ่งแก้ไขที่แรงงานต่างด้าวเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจการแรงงาน. (2566). *รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลอุปสงค์และอุปทานแรงงานระดับประเทศ ปี 2566*. กรุงเทพฯ : กองเศรษฐกิจการแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- ชัยนต์ วรรณภูติ. (2546). การกำหนดกรอบคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใน *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และฐิติรัตน์ อธิธิมัย. (2559). ผลกระทบและมาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรี: การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายก่อนและหลังประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 115-134.
- พระพิสิทธิ์ เวอร์ท. (2560). *วิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตพื้นที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561. (2561, มีนาคม 27). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 19 ก, หน้า 29-59.
- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560. (2560, มิถุนายน 22). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 65 ก, หน้า 1-32.
- พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2555. (2555, มีนาคม 21). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 129 ตอนที่ 28 ก, หน้า 1-4.
- สันติ คำทองแก้ว, วิจิตรา ศรีสอน และสมบุรณ์ สุขสำราญ. (2565). ปัญหาและการจัดการแรงงานต่างด้าวในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบาสะแยง อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 5(2), 17-34.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. (2561). *แนวปฏิบัติการนำคนต่างด้าวมาทำงาน กับนายจ้างในประเทศตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน ระหว่างรัฐ (MOU)*. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน.

Government Offices of Sweden. (2024). *Integration*. Retrieved from [https:// www.government.se/government-policy/integration/#:~:text=Sweden's %20integration%20policy%20is%20based,of%20ethnic%20or%20cultural%20back ground](https://www.government.se/government-policy/integration/#:~:text=Sweden's%20integration%20policy%20is%20based,of%20ethnic%20or%20cultural%20background).

Howard, L. & Bruce, L. B. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. (Ninth Edition). Global Edition : Pearson.

วิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย

Analysis of the Conceptual Idea of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) to Develop Thai Politics

ก้องภพ เอี่ยมสมบูรณ์¹ และเกษรา ผาทอง²

Kongphop Iamsomboon and Ketsada Phathong

Received: March 13, 2024

Revised: May 01, 2024

Accepted: May 05, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) 2) วิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 22 รูป/คน ได้แก่ พระภิกษุจำนวน 3 รูป นักวิชาการจำนวน 3 คน อุบาสก จำนวน 6 คน อุบาสิกาจำนวน 6 คน ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จำนวน 4 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท สรุปการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นแนวความคิดที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ระบบการเมืองใดก็ได้ถ้าหากประกอบด้วยธรรมแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเมืองที่ดีที่สุดในทัศนะของท่าน และแนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” คือ สังคมที่มีธรรมะหรือความถูกต้อง มี

¹ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์; The Securities and Exchange Commission

² มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ; Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail: gameekongpop@hotmail.com, Tel. 086-9538222

อิสราฟหรือความสงบสุข 2) ผลการวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย พบว่า เหตุการณ์ทางการเมืองมีบริบทการพัฒนาเกิดจากค่านิยม ทศนคติ วิธีชีวิตการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจหรือผู้มีเงิน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งด้านทศนคติ ผลประโยชน์ การแย่งชิงอำนาจ แนวทางการพัฒนาควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมความเสมอภาค สร้างภูมิความรู้ให้กับประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาการเมือง และ 3) การวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย พบว่า การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยโดยการจัดระบบการเมืองให้ถูกต้อง คือ ตั้งอยู่บนฐานของธรรมะ พัฒนาระบบศีลธรรม โดยอาศัยธรรมะเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การพัฒนาจิตใจ ไม่ให้เป็นทางวัตถุ

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมืองไทย, การเมืองระบบธรรม, ธรรมิกสังคมนิยม

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the political thought of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu); 2) to analyze the thought of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) to develop Thai politics; and 3) to propose the guidelines for developing Thai politics from the conceptual idea of Phra Dhammakosajarn (Phra Buddhadasa Bhikkhu). This research was qualitative research using documents, in-depth interviews with 22 key informants, namely 3 monks, 3 academics, 6 laymen, 6 laywomen, 4 general public who had knowledge and understanding of conceptual idea of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis with contextualization. The conclusion was inductive analysis. The research results found that 1) the results of the study of political ideas of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) were ideas that had spiritual value. Any political system, if it consisted of Dhamma, was considered the best form of politics in his view. The political idea of "Dhammic Socialism" was a society with Dhamma or correctness, freedom or peace, 2) the results of the analysis of the ideas of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) to develop Thai society found that political

events had a development context that arose from values, attitudes, and ways of life to protect the interests of people with power or people with money, which led to political conflicts, conflicts in attitudes, interests, and the struggle for power. The development approach should encourage people to participate in politics, promote equality, and create knowledge for people alongside political development, 3) the analysis of the ideas of Phra Dhammakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu) to develop Thai society found that the development of Thai democracy by organizing the political system correctly was based on Dhamma, developing a moral system, using Dhamma as the main principle in life, and developing the mind, not being materialistic.

Keywords: Thai Political Development, Politics of the Religious System, Dhammic Socialism

บทนำ

สืบเนื่องจากพุทธศักราช 2475 ราชอาณาจักรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย จากเดิมเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ถึงแม้จะเปลี่ยนระบอบการปกครอง แต่ราชอาณาจักรไทยก็ยังไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากนัก เนื่องจากรัฐบาลยังคงดำรงอยู่ในลักษณะรวมศูนย์ที่บรรดาข้าราชการและขุนนาง โดยบุคคลเหล่านั้นยังมีอำนาจ และสิทธิเหนือกว่าบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเช่นเดิม ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางที่มีความรู้ความสามารถไต่บันไดสังคมขึ้นมาเป็นผู้นำ ผู้ปกครองได้ พร้อมกันนั้นค่านิยมในด้านวัตถุและเป็นปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ในสังคม กระฎุมพีแต่เดิมก็ยังดำรงอยู่อย่างเคลื่อนไหวและแบ่งบาน ดังเห็นได้จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างพวกพ่อค้าและข้าราชการที่มีตำแหน่ง มีอำนาจตลอดเวลา ซึ่งก็เป็นที่มาของปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และพรรคพวกที่ผิดศีลธรรม และละเมิดกฎหมายที่แผ่กว้างกว่าเดิม (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2560)

พุทธศาสนาหลังการปฏิวัติ 2475 เกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องของประชาธิปไตยที่แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจรัฐใหม่ แต่พุทธศาสนาก็ยังคงสืบทอดมาในแบบเดิมโดยไม่ได้มีการตั้งคำถามว่าพุทธศาสนานั้นมีการขัดต่อหลักเสรีภาพทางศาสนาหรือไม่ และรัฐกับศาสนาก็ยังคงเดินมาคู่กัน ทำให้เกิดปัญหาต่อการสร้างประชาธิปไตยตลอดมา อีกทั้งยังมีปัญหาเสรีภาพทาง

ศาสนาอันเป็นผลจากการปฏิวัติสยาม 2475 ที่ไม่ได้แยกศาสนาจากรัฐ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2565) และไม่สามารถรักษาความต่อเนื่องของการสร้างประชาธิปไตย ทำให้เกิดปัญหาพื้นฐานสำคัญตามมา คือปัญหาในการตีความพุทธศาสนาในทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำระหว่างการเมืองสงฆ์กับการเมืองทางโลก และปัญหาเสรีภาพทางศาสนาที่เกิดจากรัฐบัญญัติกฎหมาย รวมไปถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เปลี่ยนไปตามสภาวะสมัยใหม่ โดยการตั้งคำถามบนบรรทัดฐานของศีลธรรมที่วางอยู่บนหลักการสากลคือหลักสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยการตั้งเอามิติของความเป็นสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับรัฐและปัจเจก รวมถึงได้เสนอทางแก้ต่อปัญหาการแยกศาสนาออกจากรัฐ เปลี่ยนองค์กรสงฆ์ (ทุกศาสนา) เป็นองค์กรเอกชนที่สามารถตรวจสอบ อีกทั้งยังเสนอให้รัฐต้องมีความเป็นกลางทางศาสนา โดยมีหน้าที่ในการรักษาเสรีภาพและความเสมอภาคทางศาสนาเท่านั้น และให้ถือว่าศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (พระครูอุปกิจปริยัติโสภณ (สุข อุประการ), 2565)

พุทธทาสภิกขุเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่สนใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองแล้วนำเสนอต่อสาธารณะเพื่อชี้ให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วการเมืองที่ถูกต้องนั้นต้องเกี่ยวเนื่องด้วยธรรมะ สังคมที่หาความสงบสุขไม่ได้ก็เพราะว่าไม่มีความถูกต้องทางการเมืองนั่นเอง ดังนั้นการวิพากษ์ทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ จึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาเปิดเผยและศึกษาเพิ่มเติม พุทธทาสภิกขุได้ชี้ให้เห็นถึงทุกคนควรต้องสนใจ “การเมืองบริสุทธิ์ ที่ประกอบด้วยธรรมะ” เพราะการเมืองเช่นว่านี้จะช่วยทำให้บ้านเมืองหรือโลกหมดปัญหาไม่ใช่เครื่องมือสำหรับปล้นเอาประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นประโยชน์ของตนหรือของพวกตน

สำหรับเหตุการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบัน มีบริบทการพัฒนาเกิดจากค่านิยมทัศนคติ วิถีชีวิตการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจหรือผู้มีเงิน เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่สะสมมาอย่างยาวนาน การมีอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ในหลักการและคุณค่าต่างกัน ซึ่งบริบทการพัฒนานั้นต้องให้ความสำคัญกับการหล่อหลอม การยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของสิทธิเท่าเทียมกัน ตามหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ในการพัฒนาการเมืองไทย ในการพัฒนาการเมืองได้นำแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเมืองอย่างไร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยแห่งสันติภาพศีลธรรมตั้งรากฐานอยู่บนความรักผู้อื่น จึงไม่มีอันตรายแก่ใคร

การมีประชาธิปไตยที่มีความรักกันและกันเป็นศูนย์กลางเพราะทุกคนยอมรับและถือกันโดยวิญญาน และโดยเจตนารมณ์โดยส่วนลึกว่า ทุกคนเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จึงไม่เกิดปัญหา ฉะนั้น ประชาธิปไตย ก็คือ ธรรมะ หรือศีลธรรม ตัวประชาธิปไตยนั้น ก็คือ ตัว ธรรมะบทหนึ่ง ข้อหนึ่งเป็นศีลธรรมอันหนึ่ง เพราะเหตุว่าเป็นปัจจัยแห่งสันติภาพ ดังนั้น พุทธทาส ภิคุจึงได้เสนอระบบการปกครองที่เป็นธัมมิกประชาธิปไตย คือ เป็นประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วยธรรม มีธรรมะเป็นหลักมีความถูกต้องเป็นหลัก ไม่ใช่ประชาธิปไตยของคนที่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ธรรมะ มีธรรมะเป็นหลัก แล้วโลกจะมีสันติภาพ ซึ่งพุทธทาสภิกขุยังได้ให้พิจารณาเพิ่มเติมธรรมะ ในทางการเมืองในความหมายอย่างอื่นไว้ด้วย ดังเช่น ธรรมในชื่ออื่น ที่เรียกว่า ศีลธรรม อันได้แก่ สิ่งใดที่อาจจะทำให้ปรานีได้ สิ่งนั้นย่อมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า ศีลธรรม คือ การกระทำเพื่อให้เกิดความ ปรานีศีลธรรมของบุคคลแต่ละบุคคล ก็เกี่ยวเนื่องกับการเมือง ของสังคมก็เกี่ยวเนื่องกับการเมือง ของคนทั้งโลกของโลกทั้งโลกก็เกี่ยวเนื่องกับการเมือง เพราะการเมืองก็ต้องการทำให้เกิด ความสงบ แล้วศีลธรรมก็คือตัวการที่ทำความสงบนั่นเอง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2565)

อนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) มีหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่นำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในมิติต่าง ๆ ตามแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ ไม่ว่าจะเป็นหลักของการเมืองบริสุทธิ์ที่ประกอบด้วยธรรม ธรรมในชื่ออื่นที่เรียกว่าศีลธรรม การเมืองระบบธรรมะ แนวคิดธรรมิกสังคม นิยม เป็นต้น ซึ่งหลักการที่กล่าวมานั้นส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย เพื่อนำผลของการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ผลของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อนำผลการวิเคราะห์นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) การวิจัยระยะนี้เป็นการพัฒนารอบแนวคิดเชิงทฤษฎี มีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากพระไตรปิฎก และศึกษาจากเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บันทึกข้อมูลที่ปรากฏนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อไปใช้กำหนดกรอบในการวิจัยขั้นต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์เอกสารไปพร้อม ๆ กับการศึกษาภาคสนาม คือการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การลดข้อมูล การจัดรูปข้อมูล และการร่างข้อสรุปและการยืนยัน

ระยะที่ 2 วิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย เป็นมุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จากสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากผลการวิจัยระยะที่ 1 เป็นข้อค้นพบการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) พร้อมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดจากบุคคลทุกภาคส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 22 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ พระภิกษุ/นักวิชาการ โดยแยกเป็นกลุ่มพระภิกษุจำนวน 3 รูป และนักวิชาการจำนวน 3 คน รวมจำนวน 6 รูป/คน อุบาสก จำนวน 6 คน อุบาสิกา จำนวน 6 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 4 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 นำมาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) นำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) และวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) และเพื่อนำผลการวิจัยมาสร้างรูปแบบ (Model) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ซึ่งจะให้ได้แนวทางการพัฒนาการเมืองไทย ที่ควรจะเป็นพร้อมกับนำเสนอในรูปแบบรูปเล่มดุสิตนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) การศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า

1.1 การวิเคราะห์แนวคิดธรรมิกสังคมนิยม แนวความคิดทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

1) การมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ด้วยท่านเสนอว่า ระบบการเมืองใด ก็ได้ถ้าหากประกอบด้วยธรรมแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเมืองที่ดีที่สุดในทัศนะของท่าน ท่านได้ เสนอแนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นระบบจริยธรรมทางการเมือง อุดมคติทางการเมืองและเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองได้

2) การบริหารจัดการการปกครอง ผู้ปกครองสามารถใช้วิธีการเผด็จการโดยธรรมได้ในคราวจำเป็น แต่ผู้ปกครองนั้นต้องมีธรรมกำกับ จึงจะเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุด เน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองมากกว่าผู้อยู่ใต้ปกครอง การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับผู้ปกครองเพียงคนเดียวง่ายกว่าจะทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองจำนวนมากมีธรรม

แนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นสังคมนิยมอุดมคติ เน้นการไม่สะสม ส่วนเกิน การไม่เห็นแก่ตัวทุกคนคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตา กรุณาต่อกันต้องทำงานในส่วนของตน แม้ว่าแนวความคิดทางการเมืองแบบนี้จะมีความแตกต่างระหว่างชนชั้น แต่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน

1.2 การวิเคราะห์แนวคิดการเมืองระบบธรรม “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นการตกผลึกทางความคิดที่ได้จากกระบวนการ “ศึกษา” อย่างเป็นระบบในหลักพุทธธรรม ทั้งในระดับปัจเจกและชุมชน และได้นำเสนอภายใต้หลักพุทธธรรม ที่พุทธทาสภิกขุเองเน้นย้ำอยู่เสมอว่า การเมืองก็คือศีลธรรม ความคิดทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ นับว่าเป็นการนำเสนอวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในศาสตร์ของการเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการตีความคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ที่เข้าใจกันได้ไม่ยากนัก

2. ผลการวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทยพบว่า เหตุการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบัน มีบริบทการพัฒนาเกิดจากค่านิยม ทศนคติ วิถีชีวิตการเข้ามาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจหรือผู้มีเงิน เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่สะสมอย่างยาวนาน การมีอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ในหลักการและคุณค่าต่างกัน ซึ่งบริบทพัฒนานั้นต้องให้ความสำคัญกับการหล่อหลอม การยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของสิทธิเท่าเทียมกัน ตามหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน

ปัญหาสำคัญของการเมืองไทยในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสำคัญของการเมืองไทยในปัจจุบัน คือ ความขัดแย้งด้านทัศนคติ ผลประโยชน์ การแย่งชิงอำนาจ ความสามารถของคนที่ จะกระทำ หรือดเว้นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย ปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาค ความเท่าเทียม ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลกับวิถีชีวิตของประชาชน และยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบอบการเมือง ซึ่งการเมืองมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน สะท้อนมาจากนโยบายหรือแนวความคิด นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับพรรคการเมือง ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และความคิดเห็นทางการเมืองของคนไทยที่แตกต่างกัน ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยพื้นฐานของปัญหาสำคัญทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ถือได้ว่าเป็นการปลูก จิตสำนึกที่ดี ที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในอีกหลาย ๆ ด้านต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) การวิเคราะห์แนวคิดธรรมิกสังคมนิยม พบว่าแนวความคิดทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ 1) การมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ด้วยท่านเสนอว่า ระบบการเมืองใด ก็ได้ถ้าหากประกอบด้วยธรรมแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเมืองที่ดีที่สุดในทัศนะของท่าน ท่านได้ เสนอแนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นระบบจริยธรรมทางการเมือง อุดมคติทางการเมืองและเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองได้ 2) การบริหารจัดการการปกครอง ผู้ปกครองสามารถใช้วิธีการเผด็จการโดยธรรมได้ในคราวจำเป็น แต่ผู้ปกครองนั้นต้องมีธรรมกำกับ จึงจะเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุด เน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองมากกว่าผู้อยู่ใต้ปกครอง การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับผู้ปกครองเพียงคนเดียวง่ายกว่าจะทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองจำนวนมากมีธรรม แนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นสังคมนิยมอุดมคติ เน้นการไม่สะสม ส่วนเกิน การไม่เห็นแก่ตัวทุกคนคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตากรุณาต่อกันต้องทำงานในส่วนของตน แม้ว่าแนวความคิดทางการเมืองแบบนี้จะมีความแตกต่างระหว่างชนชั้น แต่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ในระบบการเมืองนั้นนักการเมืองต้องไม่ตกเป็นทางของวัตถุใด ๆ นักการเมืองต้องเล่นการเมืองอย่างเป็นธรรมที่คิดถึงประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับรัฐในสมัยพุทธกาลความสัมพันธ์กันทั้งในส่วนศาสนธรรมและศาสนบุคคล โดยรัฐมีบทบาทต่อประชาชนคือการจัดการบริหารการปกครองให้ประกอบชอบด้วยธรรมจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรของชาติให้ประชาชนได้เข้าถึงอย่างเสมอภาค เป็นต้น และรัฐก็มีหน้าที่พันธกิจต่อพระพุทธศาสนาในการให้การอุปถัมภ์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบรรพชิตให้สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมรวมถึงประกาศพระศาสนาได้โดยสะดวก อีกทั้งผู้ปกครองจะต้องมีหลักพุทธธรรมาภิบาลใช้เป็นหลักในการปกครอง ในส่วนพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรมสำหรับการปกครองไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปกครองตลอดจนประชาชนทั่วไปได้มีหลักในการประพฤติปฏิบัติส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาและการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันมีความเกี่ยวเนื่องกันและส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมนั่นเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุภิตปรียัติโสภณ (สุข อุประการ) (2565) ที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนากับการเมืองซึ่งการบริหาร

จัดการการปกครองที่ดีต้องมีผู้นำที่ทรงธรรม มีความยุติธรรม มีความรอบรู้ และและมีความเป็น
ผู้ใหญ่ที่ดี ที่อยู่ภายใต้ของการปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

2. การวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย พบว่า ในการพัฒนาการเมืองได้นำแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเมืองอย่างไร ปัจจัยแห่งสันติภาพศีลธรรมตั้งรากฐานอยู่บนความรักผู้อื่น จึงไม่มีอันตรายแก่ใคร การมีประชาธิปไตยที่มีความรักกันและกันเป็นศูนย์กลาง เพราะทุกคนยอมรับและถือกันโดยวิญญานและโดยเจตนารมณ์โดยส่วนลึกว่า ทุกคนเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นจึงไม่เกิดปัญหา ฉะนั้น ประชาธิปไตย ก็คือ ธรรมะ หรือ ศีลธรรม ตัวประชาธิปไตยนั้น ก็คือ ตัวธรรมะบทหนึ่ง ข้อหนึ่งเป็นศีลธรรมอันหนึ่ง เพราะเหตุว่าเป็นปัจจัยแห่งสันติภาพ ดังนั้น พุทธทาสภิกขุจึงได้เสนอระบบการปกครองที่เป็นธัมมิกประชาธิปไตย คือ เป็นประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วยธรรม มีธรรมะเป็นหลักมีความถูกต้องเป็นหลัก ไม่ใช่ประชาธิปไตยของคนทีเห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ธรรมะ มีธรรมะเป็นหลัก แล้วโลกจะมีสันติภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเมธาวิญญ์รส (สุเทพ พุทธจรรยา) (2563) พบว่า การเมืองภาคพลเมือง: การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการปกครองในระบอบนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์ (2562) พบว่า แนวคิดประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับแนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) เพื่อแสดงออกถึงอำนาจในการปกครองของประชาชนโดยแท้จริง โดยใช้อำนาจกำหนดตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งอำนาจในการถอดถอน ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักอธิปไตย 3 ประการคือ หลักอัตตาธิปไตย คือการเอาตนเป็นใหญ่ หลักโลกาธิปไตย คือการเอาโลกเป็นใหญ่ และหลักธรรมาธิปไตย คือการเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งพระพุทธศาสนามุ่งเน้นหลักธรรมาธิปไตยเป็นรูปแบบในการปกครองที่ดีที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอโณทัย กตปุญโญ เตมศักดิ์ ทองอินทร์ และรัชชนันท์ อิศรเดช (2564) พบว่า หากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลตั้งนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการเมืองในขั้นตอนต่อไปและสอดคล้องกับ

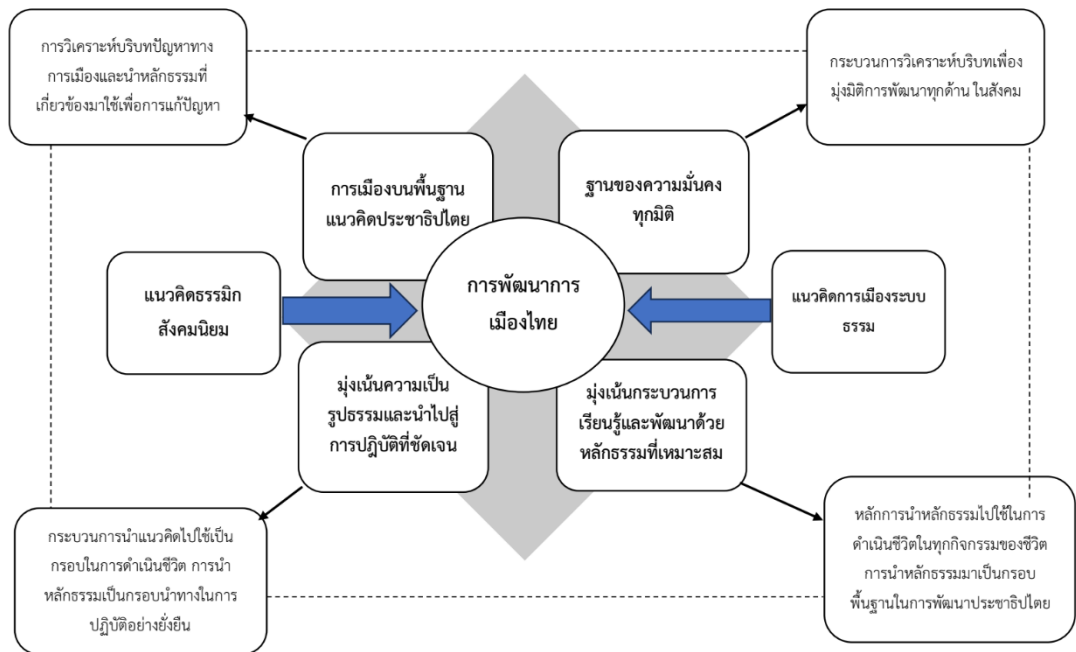
งานวิจัยของเด่นพงษ์ แสนคำ (2560) ซึ่งได้ศึกษาพุทธศาสนากับมโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่: อิทธิพลแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของพุทธทาสภิกขุซึ่งเป็นการนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาศีลธรรมทางการเมืองแก้ปัญหาทางสังคม และพัฒนาการเมืองให้ทันสมัยและพัฒนา มิติด้านเศรษฐกิจควบคู่กับการเมืองไปคู่กัน

3. แนวทางการพัฒนาการเมืองไทยจากแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการเมืองไทยโดยการพัฒนาค้นไม่ให้เป็นทาสวัตถุ เมื่อคนในสังคมละเลยและไม่เห็นคุณค่าของหลักธรรม มัวเมาหลงใหลในวัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อไปตามอำนาจของวัตถุ วัตถุนิยมจึงเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การจะถือธรรมเป็นหลักได้คนจะต้องมีการศึกษาที่ถูกต้อง คือ ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ ต้องทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์และเต็มแห่งความเป็นมนุษย์ คือ การทำจิตใจของมนุษย์ให้ประกอบไปด้วย ศีลธรรม การศึกษาต้องไม่เน้นไปเพื่อการรับใช้ประโยชน์ทางวัตถุ ระบบศีลธรรมประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพต่อบุคคล หากบุคคลมีคุณธรรม มีศีลธรรมเป็นหลักในการเนิ่นชีวิตใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็สามารถที่จะสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้โดยอาศัยธรรมเป็นหลัก การจัดระบบการเมืองให้ถูกต้อง ระบบการเมืองที่ ขาดหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นระบบการเมืองที่เลวร้ายที่สุด ดังนั้น การเมืองและประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนฐานของธรรมนั้นเป็นการเมืองที่ถูกต้อง คือตั้งอยู่บนฐานแห่งการถือเอา ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ ในการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเมืองไทยนั้นจะต้องมีธรรมะเป็นรากฐานจึงจะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงเพราะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ท่านมักจะเรียกระบบการเมืองในปัจจุบันว่า ระบบการเมืองของกิเลส แต่ธัมมิกสังคมนิยมที่ท่านเสนอและสนับสนุนนั้น เป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้แก่งกันด้วยน้ำใจที่เป็นมิตรไมตรีเห็นแก่ความเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน โดยใช้ประชาธิปไตยแบบธัมมิกสังคมนิยมเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ ยึดหลักการที่ว่า ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความสามารถควบคุมตนเอง ยึดหลักความพอดี มีความ อื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีความเคารพนับถือกัน มีจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ถือได้ว่าเป็นการปลูก จิตสำนึกที่ดี ที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในอีกหลาย ๆ ด้านต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุภิตปรียติโสภณ (สุข อุประการ) (2565) พบว่า การเมืองการปกครองการดูแลบริหารรัฐ ซึ่งมี 3 บริบททางการเมือง ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ และแนวคิดการเมืองอย่างมีภราดรภาพ คือความสมัคสมานสามัคคีในหมู่คณะแบบสามัคคีธรรมมาใช้ในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก ในสังคมไทยปัจจุบันอยู่ภายใต้ “การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระ

ประมุข” โดยยึดเสียงของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการประยุกต์วิธีการบริหารรัฐ ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบ้านเมืองและส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการเมืองการปกครองของไทยในสมัยปัจจุบันที่ผู้สนองงานของพระมหากษัตริย์ในส่วนที่ผู้ดูแลบริหารบ้านเมืองที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารบ้านเมืองของประเทศเป็นต้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาภรณ์ จันทระเวช และโกวิท พวงงาม (2564) พบว่า โครงสร้างบทบาทและความเข้มแข็งคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดในฐานะกลไกการเมืองภาคพลเมือง โดยศึกษาโครงสร้าง บทบาท และความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในช่วงปี พ.ศ. 2557 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงสร้างบทบาทและการดำเนินงานของ คปจ.สามารถเป็นกลไกทางการเมืองภาคพลเมืองในทางปฏิบัติได้ด้วยรูปแบบโครงสร้างที่ผสมการทำงานแบบภาคีเครือข่ายซึ่งมีลักษณะไม่เป็นทางการเข้ากับโครงสร้างแบบทางการที่ถูกกำหนดจากส่วนกลางตามนิยามแบบพระราชรัฐ คปจ.ทำบทบาทหน้าที่เป็นองค์กรร่วมให้แต่ละภาคส่วนในจังหวัดได้ออกแบบสมดุลการทำงานร่วมกันบนฐานทุนและลักษณะเฉพาะในบริบทพื้นที่ของตนในลักษณะเครือข่าย โดยความเข้มแข็งของทุนในพื้นที่และการบริหารด้วยรูปแบบเครือข่ายได้ทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์พื้นที่ทางการเมืองในนิยามแบบเฉพาะของตนเองขึ้นอีกด้วย จำเป็นต้องพัฒนาระบบโครงสร้างให้เกิดกลไกการเมืองภาคพลเมืองในระดับปฏิบัติขึ้น เช่น ประยุกต์แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน กำหนดให้มีโครงสร้างเชิงนโยบายของการพัฒนากลไกการเมืองภาคพลเมืองในระดับปฏิบัติการอย่างจริงจังเป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เพื่อพัฒนาการเมืองไทย ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ต่อการพัฒนาการเมืองไทย ได้ดัดภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพสามารถอธิบายแนวคิดทางการเมืองของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) นำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือ พัฒนาการเมืองไทย มีหลักการที่สำคัญกล่าวคือ

1. การพัฒนาการเมืองไทยโดยการพัฒนาคนไม่ให้เป็นทาสวัตถุ เมื่อคนในสังคมละเลย และไม่เห็นคุณค่าของหลักธรรม มัวเมาหลงใหลในวัตถุนิยม พุ่งเป้าไปตามอำนาจของวัตถุ วัตถุนิยม จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การจะถือธรรมเป็นหลักได้คนจะต้องมีการศึกษาที่ ถูกต้อง คือ ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ ต้องทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์และเต็มแห่งความเป็นมนุษย์ คือ การทำจิตใจของมนุษย์ให้ประกอบอยู่ด้วยศีลธรรม การศึกษาต้องไม่เป็นไปเพื่อการรับใช้ประโยชน์ ทางวัตถุ ระบบศีลธรรมประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพต่อบุคคล หากบุคคลมี คุณธรรม มีศีลธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็สามารถที่จะสร้างสังคมให้เป็น สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้โดยอาศัยธรรมเป็นหลัก การจัดระบบการเมืองให้ถูกต้อง ระบบ การเมืองที่ขาดหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นระบบการเมืองที่เลวร้ายที่สุด ดังนั้น การเมือง และประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนฐานของธรรมนั้นเป็นการเมืองที่ถูกต้อง คือ ตั้งอยู่บนฐานแห่งการ ถือเอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ ในการนำมาใช้ในการแก้ปัญหามืองไทยนั้นจะต้องมี

ธรรมะเป็นรากฐานจึงจะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงเพราะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ท่านมักจะเรียกระบบการเมืองในปัจจุบันว่า ระบบการเมืองของกิเลส แต่ฉันนึกสังคมนิยมที่ท่านเสนอและสนับสนุนนั้น เป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้แก่งัดด้วยน้ำใจที่เป็นมิตรไมตรีเห็นแก่ความเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน โดยใช้ประชาธิปไตยแบบฉันนึกสังคมนิยมเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ ยึดหลักการที่ว่า ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความสามารถควบคุมตนเอง ยึดหลักความพอดี มีความ อื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีความเคารพนับถือกัน มีจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ถือได้ว่าเป็นการปลูก จิตสำนึกที่ดี ที่ถูกต้องให้กับคนในสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในอีกหลาย ๆ ด้านต่อไป

2. การเมืองระบบธรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวเนื่องกัน โดยจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ เพราะถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของการเมือง ไม่มีความถูกต้องไปทันที เป็นการเมืองของระบบกิเลส อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกัน อย่างไม่ผาสุกของคนในสังคมนั้น ระบบการเมืองในปัจจุบันระบบการเมืองที่เจริญไปในทางที่เห็นแก่ส่วนเกิน ละทิ้งศีลธรรม เพราะระบบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิเสรีภาพบุคคลมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการเมืองหรือผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ โดยปล่อยให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้เข้ามาครอบงำแสวงหาผลประโยชน์ของส่วนรวมไปเป็นของตน ส่งผลให้เกิดความพัวพันของกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง จนเป็นการเมืองที่มีลักษณะทั้งสนับสนุนและทำลายล้างกันท่านจึงได้เสนอให้ใช้หลักฉันนึกสังคมนิยมเป็นหลักปฏิบัติในการจัดระบบการเมือง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการศึกษาการเมืองระบบธรรม ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง หรือพรรคการเมืองในปัจจุบัน นำแนวคิดไปใช้พัฒนาระบบการบริหารจัดการในหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน

2. โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษานำแนวทางการพัฒนาการเมืองไทย ไปสร้างทัศนคติที่ดี โดยมีแผนการศึกษาการเมืองที่เป็นระบบเหตุผล และปรับกระบวนศึกษาให้เหมาะกับการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน และให้ผู้เรียนการทำตามระเบียบกติกาสังคม มีการกำกับติดตาม แนวทางการพัฒนาการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

3. หน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษานำผลการศึกษาไปใช้ในการวิเคราะห์บริบทการพัฒนาการเมืองในภาคพลเมือง เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับนักเรียน นักศึกษาและนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคม

4. นำหลักเรียกว่า ธัมมิกสังคมนิยม ไปใช้วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจชุมชน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน และการพึ่งตนเองของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- เด่นพงษ์ แสงคำ. (2560). พุทธศาสนากับมโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่: อิทธิพลแนวคิดทางเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองของพุทธทาสภิกขุ. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*, 2(1), 153-176
- ธัญญาภรณ์ จันทระเวช และโกวิท พวงงาม. (2564). โครงสร้างบทบาทและความเข้มแข็งคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดในฐานะกลไกการเมืองภาคพลเมือง. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 29(1), 210-250.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2565). *ปรัชญากับวิถีชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- พระครูอุปัชฌาย์วิจิตรโสภณ (สุข อุปการะ). (2565). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารนิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 8(1), 1-17.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม). (2566). ความสัมพันธ์พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 1-14.
- พระเมธาวิญญู (สุเทพ พุทธจรรยา). (2563). การเมืองภาคพลเมือง: การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(2), 67-72.
- พระอโณทัย กตปุญโญ, เตมศักดิ์ ทองอินทร์ และธัชชนันท์ อิศรเดช. (2564). การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย ของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 47-58.
- วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์. (2562). การเมืองการปกครองของไทยกับพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 1(1), 53-61.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2562). ธรรมโลกวิสัย สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย. *Journal of Human Rights and Peace Studies*, 3(2), 35-56.

การพัฒนาชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาก อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

Development of Supplementary Skill Packages titled Duties of Buddhists
of Mathayom Suksa 1 Students at Wangkrotpittaya School, Mueang District,
Phichit Province

ณัฐพัชร งดงาม¹ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์² และดิเรก ด้วงลอย³
Natthapas Ngodngam, Chaowarit Jongkasekorn and Direk Duangloi

Received: March 03, 2023

Revised: May 02, 2024

Accepted: May 05, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาก อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ใช้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงทดลอง แบบ One Group Pre-test Post-test Design กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกเสริมทักษะชีวิต เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ จำนวน 3 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ จำนวน 10 ข้อ โดยผลประเมินคุณภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.88 สถิติที่ใช้ คือ การหา

¹ โรงเรียนวังกรดพิทยาก; Wang Krot Pittaya School

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: natthapas2537@gmail.com, Tel. 065-6697965

ประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ โดยใช้ร้อยละ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนใช้ การทดสอบ Paired-Sample t-test และการหาความพึงพอใจของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีประสิทธิภาพ 87.07/88.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการ เรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรด พิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.88)

คำสำคัญ: ชุดฝึกเสริมทักษะ, หน้าที่ชาวพุทธ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to find the efficiency of the supplementary skill packages according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement before and after learning; and 3) to study the satisfaction towards the use of the supplementary skill packages titled Duties of Buddhists of Mathayom Suksa 1 students at Wang krotpittaya school, Mueang District, Phichit Province. The research design used was an experimental research, One Group Pre-test Post-test Design. The sample group used in the research was 30 Mathayom Suksa 1 students at Wangkrotpittaya school in the first semester of the 2023 academic year, by purposive sampling. The research instruments consisted of 1) 3 the supplementary life skill packages titled Duties of Buddhists, 2) 30-item pre- and post-learning achievement test, and 3) a 10-item questionnaire on satisfaction of students towards the supplementary skill packages titled Buddhist Etiquette. The quality assessment results had an average value of $\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.88. The statistics used were to find the efficiency of the supplementary skill packages using percentage. The achievement before and after learning was compared using Paired-Sample t-test. Mean and standard deviation were used to find the satisfaction of students. The

research results found that 1) the supplementary skill packages titled Duties of Buddhists of Mathayom Suksa 1 students at Wang krotpittaya school, Mueang District, Phichit Province had the efficiency of 87.07/88.67, which was higher than the criterion of 80/80, 2) the learning achievement of students who studied with the supplementary skill packages titled Duties of Buddhists of Mathayom Suksa 1 students at Wang krotpittaya school, Mueang District, Phichit Province was higher than before studying at the statistical significance level of .05, 3) satisfaction of students towards studying with the supplementary skill packages titled Duties of Buddhists of Mathayom Suksa 1 students at Wang krotpittaya school, Mueang District, Phichit Province was at a high level ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.88).

Keywords: Supplementary Skill Package, Duties of Buddhists, Learning Achievement

บทนำ

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน คือ การเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ แต่ปัญหาที่ยังพบเห็นในกลุ่มของผู้เรียน คือ ความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน อันเนื่องมาจากทักษะพื้นฐานและศักยภาพของแต่ละบุคคล ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องรู้จักนำวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และจะต้องรู้จักวิธีการฝึกผู้เรียนให้มีทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงจัดการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเอาใจใส่ต่อบทเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบท

สภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คือ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อีกทั้งโรงเรียนวังกรดพิทย เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ และกำหนดให้มีกระบวนการขั้นตอนที่เป็นแบบแผน ไปตามหลักพระพุทธศาสนา สะท้อนความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธอย่างแท้จริง โดยทางโรงเรียนกำลังพัฒนาและปรับพฤติกรรมนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ โดยได้มีการกำหนด สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ โรงเรียนวังกรดพิทยจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง กาย ใจ และสติปัญญา ตามโครงการสถานศึกษาวิถีพุทธ การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (โรงเรียนวังกรดพิทย, 2563)

ด้วยนักเรียนโรงเรียนวังกรดพิทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และจุดเด่นของพื้นที่ คือ การดำเนินชีวิตของชาวบ้านบุง จะอาศัยอยู่กระจายไปตามพื้นที่ทำการเกษตร เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลบ้านบุงมีอาชีพเกษตรกรรม ประชากรในตำบลมีความเป็นอยู่แบบชาวชนบท มีวัดในชุมชนถึง 3 วัดด้วยกัน ได้แก่ วัดวังกลม วัดหนองไผ่ และวัดบ้านบุง (โรงเรียนวังกรดพิทย, 2565) ดังนั้น การปฏิบัติตนให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องให้อยู่ในครรลองคลองธรรมที่ดี และการมีทักษะชีวิตจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านดีของตนเอง เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และการเสริมสร้างทักษะทางด้านสังคม จะให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี อันจะนำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างสงบสุข รวมถึงการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืนสืบไปเพื่อสะท้อนความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธอย่างแท้จริง แต่จากการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสถานศึกษา (โรงเรียนวังกรดพิทยา, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะจะสามารถสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี และที่สำคัญที่สุด คือ ชุดฝึกเสริมทักษะมีการประเมินผลในตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นผลการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองในแต่ละชุด อีกทั้งชุดฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนาง่ายมากขึ้น และนำไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้เป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงขึ้นและเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงทดลอง (One Group Pre-test Post-test Design) เพื่อพัฒนาชุดฝึกเสริมทักษะ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความพึงพอใจ ในรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 3 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่

ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. การสร้างชุดฝึกทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ชุด จากนั้นนำชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำชุดฝึกทักษะไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังตาช่วย อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน (กลุ่มทดลอง) แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพได้ (E_1) $87.96/(E_2)$ 87.44

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 โดยมีค่าเท่ากับ 0.9392และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังตาช่วย อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน (กลุ่มทดลอง)

3. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) แบบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมโดยมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach) โดยมีค่าเท่ากับ 0.8813 และนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังตาช่วย อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน (กลุ่มทดลอง)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ E_1/E_2

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การทดสอบ Paired Sample t-test ของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. การหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. การหาประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพโดยรวม (E_1/E_2) เท่ากับ 87.07/88.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ค่าประสิทธิภาพ 80/80

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ			
ชื่อนวัตกรรม	ประสิทธิภาพ		
	E_1	E_2	E_1/E_2
ชุดที่ 1 เรื่อง การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษาวัด	87.11	88.67	87.07/88.67
ชุดที่ 2 เรื่อง บทบาทหน้าที่ของพระภิกษุ และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	86.77		
ชุดที่ 3 เรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา	87.33		
รวม	87.07	88.67	87.07/88.67

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	(S.D.)	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	30	8.98	2.74		

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	(S.D.)	t	Sig. (1-tailed)
หลังเรียน	30	24.33	3.80	21.82*	0.0000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกเสริมทักษะเรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยฯ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความเหมาะสม
1. การตกแต่ง การออกแบบนวัตกรรมชุดฝึกเสริมทักษะสีสันสวยงาม น่าอ่าน และน่าศึกษา	3.53	0.78	มาก
2. ขนาดตัวอักษรไม่เล็ก หรือใหญ่จนเกินไป ทำให้อ่านและเข้าใจง่าย	3.75	0.81	มาก
3. เนื้อหาชุดฝึกเสริมทักษะมีความละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน	4.20	0.82	มาก
4. เนื้อหาชุดฝึกเสริมทักษะมีความยากง่าย เหมาะสมกับตัวผู้เรียน	3.83	0.93	มาก
5. ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกเสริมทักษะเข้าใจง่าย ไม่สับสน	4.03	0.86	มาก
6. การเรียบเรียงเนื้อหามีความถูกต้อง และสมบูรณ์	4.28	0.82	มาก
7. แบบทดสอบที่ใช้ไม่ยาก หรือง่ายจนเกินไป	4.15	1.10	มาก
8. เนื้อหา ใบงาน และกิจกรรมต่าง ๆ มีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ	4.20	0.99	มาก
9. นักเรียนได้ประโยชน์จากการเรียนด้วยเนื้อหา และสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้	3.73	0.91	มาก
10. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนเกี่ยวกับชุดฝึกเสริมทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.83	0.93	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.95	0.88	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการหาประสิทธิภาพชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรมีประสิทธิภาพ 87.07/88.67 หมายความว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ของแต่ละชุดฝึกทักษะรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 87.07 เมื่อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน นักเรียนได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 88.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะชุดฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวังกรดพิทยาคม คู่มือครู เทคนิค และวิธีการจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา ภาษา เวลา และผ่านการทดลองเพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ โดยนำผลการทดลองไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง ในการจัดการเรียนการสอนนั้นได้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของกิมวรา ภักดีโชติกุลธรา และคณะ (2565) พบว่า การสร้างชุดฝึกปฏิบัติ เรื่องพระพุทธรูปศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตาลเดี่ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า ชุดฝึกปฏิบัติ เรื่อง พระพุทธรูปศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.82/86.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

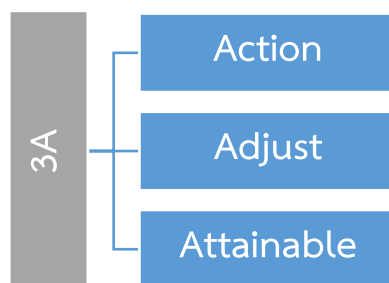
2. ผลจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เพราะ 1) การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ก่อนที่จะนำมาใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 2) กระบวนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกค้นคว้าข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม อีกทั้งยังมีแรงจูงใจจากการประเมินผลงานของนักเรียน ทำให้นักเรียนพยายามพัฒนาตนเอง

ให้ดียิ่งขึ้น เกิดความภาคภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จและเกิดเป็นแรงจูงใจในการเรียนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสาเกีย ศิริวงษ์ (2565) พบว่า การพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่องโรงเรียนและชุมชนของท้องถิ่นเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านตาอุด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลจากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 ทั้งนี้ เพราะชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวังกรดพิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด และครูได้แจ้งผลการประเมินแบบทดสอบหลังเรียนให้นักเรียนได้รับทันที ซึ่งการที่ได้รู้ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง อีกทั้งการได้รับการเสริมแรงทางบวกจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนต้องการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มูรติ จัดทอง (2561) พบว่า การใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สาระภูมิศาสตร์ รายวิชา ภูมิศาสตร์กายภาพ เรื่อง โลกกับลักษณะทางกายภาพ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สาระภูมิศาสตร์ เรื่อง โลกกับลักษณะทางกายภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

Action ผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการสร้างนวัตกรรมชุดฝึกเสริมทักษะเรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นสื่อการสอนกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

Adjust ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงนวัตกรรม ระหว่างผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ โดยการนำเสนอนวัตกรรมหรือแนวคิดใหม่ ๆ สู่การพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคือต่อไป

Attainable ผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยและประเมินผลจนบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย รูปแบบการวิจัย การออกแบบการวิจัย กระบวนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำผลการวิจัยมาใช้ ตลอดจนการเขียนรายงานการวิจัยและบทความวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ กำหนดให้มีการนำชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ กำหนดให้มีการนำชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนเป็นเยาวชนและเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีสู่สังคมที่อยู่ในครรลองคลองธรรมที่ดี
3. ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดให้มีการพัฒนาสื่อการสอน นวัตกรรมการศึกษา และชุดฝึกเสริมทักษะ ให้เหมาะการเรียนรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยเลือกเนื้อหา กิจกรรมที่เหมาะสมแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์มากที่สุดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาได้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
2. ชุดฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาด้วยตนเองหรือศึกษาเป็นกลุ่มได้ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ปรับกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์และอนไลน์ ตามความเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนและห้องเรียน รวมถึงความพร้อมในด้านอุปกรณ์ เช่น อินเทอร์เน็ต (Internet) แล็ปท็อป (Laptop) สมาร์ทโฟน (Smart Phone) เป็นต้น เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การเรียนรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ครูควรวิเคราะห์ความแตกต่างของนักเรียนรายบุคคล เพื่อเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมแก่นักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ภิรมวรา ภักดีโชติกุลธรา และคณะ. (2565). การสร้างชุดฝึกปฏิบัติ เรื่องพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตาลเดี่ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 7(2), 429-439.
- มูรติ จัดของ. (2561). การใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สาระภูมิศาสตร์ รายวิชาภูมิศาสตร์ กายภาพ เรื่อง โลกกับลักษณะทางกายภาพ. (รายงานการวิจัย). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 35 : โรงเรียนแจ่มวิทย์วิทยา.
- โรงเรียนวังกรดพิทยา. (2563). เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวังกรดพิทยา เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวังกรดพิทยา พุทธศักราช 2541 (ฉบับปรับปรุง 2563). กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : โรงเรียนวังกรดพิทยา. (อัตรสำเนา)
- โรงเรียนวังกรดพิทยา. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา. (อัตรสำเนา)

โรงเรียนวังกรดพิทยฯ. (2565). *เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวังกรดพิทยฯ. (อัดสำเนา)*

สาเกีย ศิริวงษ์. (2565). การพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่องโรงเรียนและชุมชนของท้องถิ่นเรากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านตาอุด อำเภอลือชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3. *วารสารการศึกษาวิทยาลัยนครราชสีมา*, 1(2), 143-156.

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุ ในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Guidelines for Enhancement of Potential in Self-Development for
Career Creation among the Elderly in Wat Yom Community, Phra Nakhon
Si Ayutthaya Province

บุษกร วัฒนบุตร¹

Busakorn Watthanabut

Received: July 29, 2024

Revised: September 07, 2024

Accepted: September 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง 2) กำหนดสมรรถนะในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และ 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาลักษณะและข้อสรุปรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุเป็นการพัฒนาอาชีพในชุมชนมาจากการกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กระจายมายังท้องถิ่นจัดให้ ไม่ได้เกิดมาจากความต้องการของชุมชน ในขณะที่ผู้สูงอายุมีความต้องการทางสังคมเป็นการจัดทำโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นเหตุนำเอาผู้สูงอายุออกมานอกบ้าน รวมไปถึงการสร้างกิจกรรมนันทนาการเพื่อการรวมกลุ่มสร้างสรรค์ อาทิเช่น การพัฒนาอาชีพ การเรียนรู้การทำของใช้ในบ้านเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน การ

¹ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ; North Bangkok University

Corresponding author, e-mail: aiey2516@yahoo.com

ทำกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจลดต้นทุน การออกกำลังกาย 2) การกำหนดสมรรถนะของการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาอาชีพ เช่น ทำผลิตภัณฑ์กลุ่ม สินค้าเครื่องใช้ภายในบ้าน อันเป็นการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ ศึกษาดูงาน พัฒนากิจกรรมการทำสินค้าเพื่อใช้ในบ้านและนำมาจำหน่ายในชุมชน และ 3) แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นการ ให้ความรู้ความเข้าใจโดยมีวิทยากรมาให้ความรู้สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การเสริมสร้างศักยภาพ, การพัฒนาตนเอง, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the need in self-development potential enhancement; 2) to determine the competency in self-development potential enhancement; and 3) to propose guidelines in self-development potential enhancement for career creation in the subdistrict of the elderly in Wat Yom community, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was qualitative research with a semi-structured in-depth interview as a research tool used with 18 key informants who had a stake in community development. Data were analyzed by finding common characteristics and conclusions. The research results found that 1) the need in self-development for career creation in the subdistrict of the elderly was career development in the community from the policy of government that was distributed to the local area to provide, not from the community's needs. Meanwhile, the elderly had a social need to establish a school for the elderly to bring the elderly out of the house, including creating recreational activities for creative group gatherings, such as career development, learning to make household items for daily life, doing activities to stimulate the economy to reduce

costs, exercising, 2) there were determining the competence of self-development for career creation in the subdistrict of the elderly to develop careers, such as making products in the group, household items to promote the economy, study tours, developing activities to make products for home use and bring them to sell in the community, and 3) guidelines for enhancing the potential in self-development for career creation in the subdistrict of the elderly in Wat Yom community, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, were characterized by providing knowledge and understanding by having lecturers provide knowledge to support career group formation, creating activities to promote local career groups by supporting budgets, materials, equipment, and tools that were appropriate for occupations in order to create strength in occupations, including monitoring, evaluating, and improving and developing to the needs of self-development for career creation of the elderly in reality.

Keywords: Strengthening the Potential, Self-Development, Elderly

บทนำ

การก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ทั่วโลกต้องตระหนักถึง โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เป็นข้อตกลงระหว่างองค์การสหประชาชาติ (UN) กับประเทศต่าง ๆ ว่าจะร่วมมือสร้างโลกให้เติบโตอย่างยั่งยืนไปด้วยกันใน 17 เป้าหมาย ซึ่งในเป้าหมายที่ 17 เป็นการมุ่งประเด็น Partnerships for The Goals อันเป็นการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม (World Health Organization, 1994) เป็นการสร้างความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการที่เตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่จะมีผลกระทบไปถึงโครงสร้างรัฐสวัสดิการทุกชนิด อาทิเช่น ประกันสังคม การสาธารณสุข หรือการดูแลสุขภาพ รวมไปถึงการผลิตคนเพื่อดูแลผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ ในขณะที่คนสูงอายุบางประเภทเป็นผู้สูงอายุที่เริ่มติดสังคม ดูแลตัวเองและคนรอบข้างได้ บางประเภทเป็นผู้สูงอายุที่เริ่มติดบ้าน พอช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง รวมไปถึงผู้สูงอายุที่เริ่มติดเตียงที่ป่วยและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ด้วยประเด็นดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันให้ทุกประเทศพิจารณาการดำเนินการวางแผนถึงหลักคิดที่ว่าต้องให้การอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ได้รับการดูแลจากสังคมรอบตัว และได้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในเวลาที่เหลืออยู่ โดยให้ภาค

ประชาชนได้ช่วยกันดูแลกันเอง เพื่อสร้างคุณค่าต่อสังคมในวงกว้าง ด้วยการที่ผู้คนมาดูแลซึ่งกันและกันเพื่อให้ชีวิตจิตใจของคนทุกวัยสดใส เบิกบาน ซึ่งสถานการณ์ในปี 2516 ประชาชนในประเทศญี่ปุ่นได้ริเริ่มธนาคารเวลา จนเผยแพร่ไปทั่วญี่ปุ่น สร้างหัวใจหลักเป็นการดูแลผู้สูงอายุ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่นอย่างจริงจัง ผู้สูงอายุที่ยังพอแข็งแรงก็เลยมีโอกาสเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับสังคมมากขึ้น ไม่ต้องรู้สึกโดดเดี่ยวอยู่ตัวคนเดียวที่บ้าน ทั้งได้รับการดูแลและบริการต่าง ๆ โดยไม่ต้องจ่ายเป็นเงินส่วนตัวหรือขอเงินจากลูกหลานมาใช้ ผู้สูงอายุจึงสามารถเก็บเงินตัวเองไว้ใช้ยามจำเป็นจริง ๆ คนหนุ่มสาวก็ได้ลดภาระที่เกี่ยวข้องกับปู่ย่าตายายไปได้มาก และในระดับประเทศ นี่เป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการดูแลผู้สูงอายุได้มากด้วย ซึ่งมีแต่ประโยชน์ ทั้งในทางร่างกายและจิตใจ (สุภาวดี เทียนธาดา และคณะ, 2564)

จากวิธิตัดกิ่งกล่าวกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมการพัฒนาชุมชน จึงมีการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นพัฒนาเครือข่ายการสร้างการอยู่ร่วมกัน การเอื้ออาทรของทุกคน ทุกวัยในสังคมพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า และสร้างกลไกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ มั่นคงและชุมชนเข้มแข็ง นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มุ่งประเด็นการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการรองรับสังคมสูงวัยโดยพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัยในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุควรสร้างโอกาสในการทำงานให้เป็นไปตามศักยภาพ การส่งเสริมประสบการณ์ การสร้างรายได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน การป้องกัน และดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ โดยการสร้างสรรค์ระบบการจัดการ ระบบการดูแลสุขภาพเพื่อการสนับสนุนการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมในการดูแลผู้สูงอายุด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) โดยนโยบายของรัฐบาลมุ่งประเด็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้วยการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั่วประเทศ

ในสถานการณ์ปัจจุบันประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมาก โดยร้อยละ 79 คือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแลจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และมากไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน จำนวนผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ส่งผลให้จำเป็นต้องมีผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการลดภาวะการพึ่งพิงให้น้อยลงจำเป็นต้องสร้างระบบการดูแลระยะยาวรองรับ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีในพื้นที่ ได้แก่ ทีมสหวิชาชีพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น

จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เกิดสังคมแห่งการเอื้ออาทร (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.), 2559)

จากที่มาของปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในการพัฒนากลุ่มอาชีพในตำบลเพื่อสร้างคุณค่าผู้สูงอายุในสังคมไทย ด้วยการมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบ กลไกในการสร้างกลุ่มอาชีพในตำบลซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่เป็นคุณูปการให้สังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ เรียนรู้ เพื่อไปสร้างการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่เป็นสังคม Care and Share อันจะเป็นการกระตุ้นการตื่นตัวที่ผลักดันให้เกิดระบบเชื่อมโยงต่อการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อกำหนดสมรรถนะในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้จัดทำ Snow ball จำนวน 3 กลุ่ม ทั้งสิ้นจำนวน 18 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ
2. กลุ่มคณาจารย์การศึกษานอกโรงเรียน
3. กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ รองประธานชมรมผู้สูงอายุ และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในชุมชน

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหาประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การพัฒนาอาชีพในชุมชนมาจากการกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กระจายมายังท้องถิ่น ไม่ได้เกิดมาจากความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับในทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุในชุมชนจะมีความต้องการทำกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจลดต้นทุน ทำของใช้ประจำวันเองเพื่อการดำรงชีพในปัจจุบัน เนื่องด้วยเป็นการสร้างรายได้ ทำให้เกิดอาชีพมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ เพื่อเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในวิถีชีวิต ในขณะที่ด้านสังคม ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็นเหตุหน้าเฝ้าผู้สูงอายุออกมาทำกิจกรรมนอกบ้าน สร้างกิจกรรมนันทนาการเพื่อการรวมกลุ่มสร้างสรรค์ อาทิเช่น การออกกำลังกาย กิจกรรม สุขอนามัย ตรวจร่างกาย และ/หรือการสร้างกิจกรรมทางสังคมอันเป็นการลดความกังวลต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามวัยของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่ความเสื่อมลงของอวัยวะต่าง ๆ อาทิเช่น การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวที่ช้าลง กระดูกและกล้ามเนื้อที่ลดน้อยลง การเคี้ยวอาหาร รวมถึงระบบอวัยวะภายในต่างๆที่มีระบบการทำงานที่เสื่อมลง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่พบได้บ่อยครั้งในผู้สูงอายุ อาทิเช่น อาการซึมเศร้าวิตกกังวล การหงุดหงิด โกรธง่าย ขี้หลงขี้ลืม คิดมาก คิดวนไปวนมา ซึ่งอาการด้านจิตใจดังกล่าวอาจนำไปสู่การรับรู้ความมั่นใจที่อาจมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุตามศักยภาพและความสนใจในชุมชนควรต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชน บนพื้นฐานพบ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (3) ที่มุ่งประเด็นผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม โดยใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลผู้สูงอายุและการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการพัฒนา ศักยภาพและความสนใจ มาพิจารณาที่จะกำหนดโครงการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยมีพื้นฐานที่ต้องเป็นงานที่ไม่หักโหม พัฒนาทั้งทางร่างกาย และจิตใจ คลายความโดดเดี่ยว สร้างการเห็นคุณค่าและความสุขให้ผู้สูงอายุเป็นสำคัญ และสร้างคุณประโยชน์ให้กับส่วนรวม และพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้หรือสิ่งตอบแทนให้แก่ผู้สูงอายุ รวมไปถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จในการมีชีวิตช่วงวัยที่เข้าสู่ผู้สูงอายุในสังคมที่ยืดถือนานอย่างเหมาะสม เป็นสำคัญ

2. สมรรถนะในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการมีรายได้เพื่อ

มาช่วยเหลือตนเองและครอบครัว อันเป็นผลกระทบมาจากการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โครงสร้างของครอบครัว การหย่าร้าง สภาพเศรษฐกิจ โอกาสในการศึกษา การทำงานมากกว่าหนึ่งงาน การทำงานของสตรี และรวมถึงภาวะวิกฤติช่วงวัยกลางคน และการมีชีวิตที่ยาวขึ้น เป็นการวางโครงสร้างการกำหนดสมรรถนะและการยกระดับความสามารถของผู้สูงอายุในการสร้างอาชีพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นทุนทางสังคมในชุมชน เช่น การทำผลิตภัณฑ์กลุ่มสินค้า ของใช้สิ้นเปลืองที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ส่งผลในการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในชุมชนจะสามารถพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ความรู้ สำหรับการพัฒนามูลฐานอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุจะเป็นการเสริมสร้างความรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุไปทำงานอดิเรก หรืออาชีพอิสระ แสวงหาที่พึ่งตนเองเพื่อเป็นการผ่อนคลายจิตใจ สร้างกิจกรรมไม่ใช้กำลังกายเกินไป ด้วยจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพิ่มความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการตนเอง ด้านการจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิตผลิตภัณฑ์ การจัดการการตลาด เป็นต้น

2.2 ทักษะ การให้การศึกษาอาชีพ (Career Education) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถจัดทำแผนพัฒนาอาชีพของตนเองผ่านการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุในชุมชนมีการวางแผนเฉพาะตน เช่น การฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ ที่ใช้ต้นทุนทางสังคมในชุมชนนั้น ผ่านกระบวนการกลุ่มที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนของตน การสัมมนาอบรมเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารอาชีพ และการสร้างกระบวนการและระเบียบการปฏิบัติงานของกลุ่มในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตร และกิจกรรม การพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของความแตกต่างทางวัฒนธรรม, การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมด้านพฤติกรรมการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน อาทิเช่น การศึกษาดูงาน พัฒนากิจกรรม พัฒนาอาชีพ ด้วยการส่งเสริม ทุนทางพัฒนากิจกรรม ที่จะมาเพิ่มเบี่ยยังชีพด้วยการฝึกอบรมทำผลิตภัณฑ์กลุ่มสินค้า เครื่องใช้ภายในบ้าน ผ่านการทำความเข้าใจเรื่องการประกอบอาชีพ ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล และชมรมโรงงานที่มาจัดกิจกรรมรับผิดชอบทางสังคม โดยบริษัท Gutt มาช่วยในการพัฒนาชุมชน และกระตุ้นแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพด้วยการวางแผนใจ มีของสมนาคุณมอบให้ผู้ที่มีความสามารถ ให้สิทธิในการฝึกอบรมต่าง ๆ พัฒนาผู้ถ่ายทอดวิทยาการในชุมชน ในขณะที่แก้ปัญหาชุมชนเกี่ยวกับความขัดแย้งในตนเองของผู้สูงอายุ การแบ่งพรรคแบ่งพวกในชุมชน การขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.3 ความสามารถ หรือทักษะคนดี เป็นการเพิ่มทักษะ (Up-Skill) และการเสริมทักษะใหม่ (Re-Skill) ตลอดช่วงอายุ (Life-Long Learning) อันเป็นระบบการเรียนรู้และพัฒนา (Learning & Development System) เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ที่เป็นการพัฒนาเพิ่มต่อการเท่ากับ Set Zero ด้วยการพัฒนสมรรถนะของผู้สูงอายุในชุมชน ถ้าเป็นไปได้ต้องการมีการสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ

3. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่าเป็นการสร้างการให้ความรู้ความเข้าใจโดยมีวิทยากรมาให้ความรู้สร้างกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงในด้านต่าง ๆ เช่น 1) ด้านเศรษฐกิจ/รายได้ ต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของชุมชน และให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น 2) ด้านความเป็นอยู่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคคลในชุมชน เช่น นักพัฒนา ชุมชน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกายให้กับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายให้เหมาะสมตามวัย ทำกิจกรรมสันทนาการร่วมกัน และให้ผู้สูงอายุนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต 3) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม สัมพันธภาพในครอบครัว ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ให้ผู้สูงอายุได้ไปท่องเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัว และให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถพิเศษร่วมกับบุคคลในครอบครัว 4) ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้นำความสามารถพิเศษของตนเอง มาเป็นวิทยากรให้กับเยาวชนในสถานศึกษาและคนในชุมชน ด้วยการจัดเวทีเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถและผลงาน ตามเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นไปตามความต้องการการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุตามศักยภาพและความสนใจในชุมชน ที่มุ่งประเด็นผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยมีพื้นฐานที่ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถค้นหาวัตถุดิบได้ในชุมชน

พัฒนาสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ สร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชน และก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้หรือสิ่งตอบแทนให้แก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับกษม ชนะวงศ์ และคณะ (2565) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการเสริมสร้างคุณค่าและการพึ่งพิงตนเองด้านเศรษฐกิจ มุ่งประเด็นสภาพปัญหาด้านการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ การเสริมสร้างคุณค่าให้ตนเองของผู้สูงอายุ ด้วยแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองและการพึ่งพาตนเองในผู้สูงอายุในด้านพฤติกรรม ความสามารถ และผลการกระทำ มีค่าเฉลี่ยในระดับที่สูง ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เห็นคุณค่าในตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้จากอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และชุมชนมีการพึ่งตนเอง ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำเกิดรายได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุวัยต้น อายุระหว่าง 60-70 ปี สุขภาพยังแข็งแรง พึ่งพาตนเองได้ ประกอบภารกิจต่าง ๆ ได้ และมีความภาคภูมิใจในตนเองสูง บางคน สามารถ แบ่งปันเงินทองให้ลูกหลานได้ มีผู้สูงอายุส่วนน้อย ที่ไม่ทำงาน ไม่หารายได้ แต่มีลูกหลานดูแล ดังนั้นการนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการเสริมสร้างคุณค่าและการพึ่งพิงตนเองด้านเศรษฐกิจ ในการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อช่วยส่งเสริม ให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพองค์รวมที่ดี จะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สมรรถนะในการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการมีรายได้เพื่อมาช่วยเหลือตนเองและครอบครัว อันเป็นผลกระทบมาจากการดำเนินชีวิตในสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถให้กับคนในสังคม สอดคล้องกับกมลพร กัลยาณมิตร (2565) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม เป็นการเกิดขึ้นของการที่นโยบายไม่ตอบสนองปัญหาของชุมชน การขาดแคลนงบประมาณ และการบริหารจัดการที่ไม่ครอบคลุม ดังนั้นควรที่จะพัฒนาผู้สูงอายุด้วยการส่งเสริมการมีอาชีพและมีรายได้เพื่อให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุการส่งเสริมการรวมกลุ่มและและการสร้างความแข็งแรงขององค์กรผู้สูงอายุด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

3. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองสำหรับการสร้างอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องให้ความรู้ความเข้าใจโดยมีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้สร้างกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการ

ของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง สอดคล้องกับภารำพึง อริยะะ (2559) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อลดการพึ่งพาสังคม พบว่า ผู้ที่มีศักยภาพในการทำงานด้านหัตถกรรมและมีความพร้อมในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ มีความต้องการรับการสนับสนุน ในรูปแบบเงินทุนประกอบอาชีพ การจัดหางานที่เหมาะสม และการสนับสนุนในการจัดการอบรมอาชีพ ส่วนรูปแบบการพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ มี 4 ด้าน คือ การพัฒนาการตลาด การอบรมอาชีพ การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และการพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งการทดลองอบรมให้ความรู้ในเรื่องการตลาดอย่างง่ายให้แก่กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีอาชีพและสนใจ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาดตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนวัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการกำหนดสมรรถนะของการพัฒนากลุ่มอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุ

เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการมีรายได้เพื่อมาช่วยเหลือตนเองและครอบครัว โดยการพัฒนาศมรรถนะของผู้สูงอายุในชุมชนจะสามารถพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ความรู้ สำหรับการพัฒนากลุ่มอาชีพในตำบลของผู้สูงอายุจะเป็นการเสริมสร้างความรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุไปทำงานอดิเรก หรืออาชีพอิสระ แสวงหาที่พึ่งตนเองเพื่อเป็นการผ่อนคลายจิตใจ สร้างกิจกรรมไม่ใช้กำลังกายเกินไป ด้วยจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพิ่มความรู้ เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการตนเอง ด้านการจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิตผลิตภัณฑ์ การจัดการการตลาด เป็นต้น

2. ทักษะการให้การศึกษาอาชีพ (Career Education) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถจัดทำพัฒนาอาชีพของตนเองผ่านการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุในชุมชนมีการวางแผนเฉพาะตน ผ่านกระบวนการกลุ่มที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนของตน การสัมมนาอบรมเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารอาชีพ และการสร้างกระบวนการและระเบียบการปฏิบัติงานของกลุ่ม

3. ความสามารถ หรือทัศนคติ เป็นการเพิ่มทักษะ (Up-Skill) และการเสริมทักษะใหม่ (Re-Skill) ตลอดช่วงอายุ (Life-Long Learning) อันเป็นระบบการเรียนรู้และพัฒนา (Learning & Development System) เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุแบบครบวงจรเช่น การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ สินค้าและการจัดการด้านตลาดตลาด การบัญชี เทคโนโลยีการผลิต การประชาสัมพันธ์

2. หน่วยงานภาครัฐควรจะเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานให้มีการเชื่อมโยงกลุ่มอาชีพชนิดเดียวกันเข้าเป็นเครือข่าย เพื่อให้ได้มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนความความรู้ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

3. สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรเป็นที่ปรึกษาโครงการต่าง ๆ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยความกรุณาจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ในการให้โอกาสได้จัดทำงานวิจัยฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย ให้ได้เป็นการหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นคุณูปการแก่วงการธุรกิจและวงการศึกษาสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(2), 31-46.
- กษม ชนวงษ์ และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการเสริมสร้างคุณค่าและการพึ่งพิงตนเองด้านเศรษฐกิจ. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 12(2), 191-203.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 139 ตอนที่ 258 ง, หน้า 1-149.
- ภาร่าพิง อริยะ. (2559). *การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม*. (รายงานการวิจัย) สำนักงานปลัดกระทรวง (สป.) : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). (2559). *คู่มือบริหาร กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 การบริหารงบประมาณควบคุม ป้องกันและรักษาโรคเรื้อรัง (บริการควบคุมป้องกันและรักษา ผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง)*. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพลส จำกัด.
- สุภาวดี เทียนธาดา และคณะ. (2564). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ตนเองของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชายแดนจังหวัดพะเยา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- World Health Organization. (1994). *Division of Mental Health. Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools*. Geneva : World Health Organization.

การจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี สู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ

Knowledge Management of 5 Wellness Communities for the Buddhist Community Innovation Development

รัตติยา เหนืออำนาจ¹ อัครเดช พรหมกัลป์² และพระครูสุธีธรรมบัณฑิต³

Rattiya Nua-amnat, Akkaradecha Brahmamakappa and PhrakruSutheeDhammabadit

Received: April 14, 2024

Revised: June 04, 2024

Accepted: June 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดการความรู้ชุมชน 5 ดี และ 2) สู่ประเมินผล และถอดบทเรียนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นการวางแผนเพื่อสร้างการตระหนักรู้ของชุมชน ขั้นการปฏิบัติเพื่อการบ่งชี้ความรู้ และการสร้างและแสวงหาความรู้ โดยการประชุมแกนนำระดับชุมชน จำนวน 7 รูป/คน และการจัดเสวนาตัวแทนชุมชน จำนวน 60 รูป/คน ขั้นการติดตามประเมินผลความรู้ โดยการประเมินผลโครงการแบบซิป กับตัวแทนชุมชน จำนวน 16 รูป/คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี ประกอบด้วย 1.1) การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้ เพื่อกำหนดกรอบการบ่งชี้ความรู้ให้มีความชัดเจนขึ้น 1.2) การแสวงหาความรู้ มีการขยายพื้นที่เป้าหมาย มีการสร้างกลไกเจ้าภาพ มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และมีการจัดทำแผนที่ผู้รู้ และหนังสือยินยอมอนุญาต ฯ 1.3) การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรอง แบ่งออกเป็น 5 หมวด รวมจำนวนผู้รู้ 68 รูป/คน 1.4) การระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน ประกอบด้วย การเสวนาชุมชน และการประกวดคลิปวิดีโอ 1.5) การถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย การจัดทำหนังสือชุด

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: kctv056@hotmail.com

ความรู้ชุมชน และการจัดทำแผนที่ผู้รู้ 1.6) การขยายผล และสร้างมูลค่าชุดความรู้ได้เลือกต้นแบบ คือ “ลูกกระสุน” และ 2) การประเมินผลแบบชิปโมเดล ประกอบด้วย ด้านบริบท เป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม และมีทุนทางวัฒนธรรมเข้มแข็ง ด้านปัจจัยป้อน มีแกนนำชุมชน จิตอาสา ศักยภาพชุมชนมีความเข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ด้านกระบวนการ มีการสร้างข้อตกลงชุมชน กลไกเจ้าภาพ และกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ด้านผลิตผล มีการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาครบทุกพื้นที่ แต่ขาดช่วงการสืบทอดความรู้ และผลการถอดบทเรียน พบว่า ปัญหาและข้อจำกัด คือ ระยะเวลาของผู้รู้และการสูญหายของชุดความรู้ และปัจจัยความสำเร็จ คือ การสนับสนุนจากภาครัฐ ศักยภาพชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และแกนนำชุมชน/จิตอาสา มีความเข้มแข็ง

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ชุมชน, ชุมชน 5 ตี, นวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ, ตำบลหนองนมวัว

Abstract

The purposes of this research article were 1) to manage 5 wellness community knowledge; and 2) to evaluate and extract lessons from managing 5 wellness community knowledge for developing Buddhist community innovation. It was action research consisting of 3 steps as follows: planning step to create community awareness, practice step to identify knowledge, and creating and seeking knowledge by meeting 7 community leaders, organizing a seminar with 60 community representatives, and monitoring and evaluating knowledge step by evaluating the project with ZIP with 16 community representatives, and participatory observation using descriptive content analysis technique. The research results found that 1) the process of managing 5 wellness community knowledge consisted of 1.1) knowledge was synthesized and identified to provide a clearer framework for knowledge identification, 1.2) in seeking knowledge, there should be expanding the target area, creating a host mechanism, setting common goals, and creating a knowledge map and a letter of consent, etc., 1.3) knowledge collection, knowledge retrieval, knowledge processing and filtering were divided into 5 categories, with a total of 68 knowledgeable persons, 1.4) brainstorming to confirm the community data set

consisted of community discussions and video clip contests, 1.5) knowledge transfer consisted of the creation of a community knowledge book and the creation of a knowledgeable map, 1.6) expansion and value creation of the knowledge set had chosen a prototype, which was a “bullet”, and 2) Zip model evaluation consisted of contextual aspects, which were social operating areas and had strong cultural capital; for input aspects, there were community leaders, volunteers, and the community potential was strong and continuously supported; in process aspects, there was a community agreement, a host mechanism, and a joint goals set; in terms of output aspects, activities were driven to develop all areas, but there was a lack of knowledge transfer. And the results of the lessons learned found that the problems and limitations were the time constraints of the knowledgeable and the loss of the knowledge set. The success factors were support from the government, community potential, cultural capital, participation, and strong community leaders/volunteers.

Keywords: Community Knowledge Management, 5 Wellness Community, Buddhist Community Innovation, Nong Nom Wua Subdistrict

บทนำ

ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ถือเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (ไทย ลาวครั่ง และมอญ) ประกอบด้วย จำนวน 364 ครัวเรือน จำนวนประชาชนทั้งสิ้น 1,099 คน แบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 10 คุ่ม โดยมีวัดหนองกระดุกเนื้อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนยังประเพณีวัฒนธรรมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญในวันพระ ประเพณีสืบทอดข้าว ประเพณีขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ ในส่วนของรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นการรวมกลุ่มตามความสมัครใจแบบเครือข่าย ขณะทีในภาคเศรษฐกิจได้มีการจัดตั้งกองทุนในหมู่บ้าน จำนวน 5 กองทุน ทั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กองทุนเพื่อการผลิต กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และกองทุนส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน ซึ่งแต่ละกองทุนก็มีความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันผ่านกฎ กติกา ระเบียบที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน ขณะที่ในระดับชุมชนก็มีกฎระเบียบของหมู่บ้านซึ่งเป็นข้อตกลงกันภายในชุมชน และมีบทลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืนระเบียบหรือข้อบังคับ

จากการศึกษาวิจัย การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2564) และการพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย (รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ, 2564) พบว่า ในการบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะเชิงพุทธผ่านการขับเคลื่อนพัฒนากิจกรรมที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมของหมู่บ้านชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการขับเคลื่อนดำเนินการในมิติของการส่งเสริม สนับสนุน และการสร้างกิจกรรมที่มาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่และเกิดการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนพัฒนาในกิจกรรมนาร่อง จนนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนผ่านการสังเกต และการมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลจากการประชุมร่วมของแกนนำในระดับพื้นที่ (Core Group) ผ่านเทคนิคการทบทวนหลังการทำงานหรือหลังการเข้าร่วมกิจกรรม AAR (After Action Review) พบดี 5 ประการ (5D) ดังนี้

1) การขับเคลื่อนพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่ความเป็น Smart People (คนดี) ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของประชาชน ที่สะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมในระดับปัจเจกบุคคลที่ส่งผลกระทบต่ออยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีตัวชี้วัดเชิงกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนดำเนินการ คือ กิจกรรมการพัฒนาบ้านคุณธรรมปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ ใจสะอาด กายเป็นสุข และกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนหมู่บ้าน

2) การขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านสู่ความเป็นชุมชนหมู่บ้าน Smart Culture (วัฒนธรรมดี) ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชน โดยมีตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนดำเนินการ คือ กิจกรรมการสืบสานสืบทอดวิถีชีวิตชาวนา กิจกรรมการสืบสานตำนานตุงหรือธงมงคลในกลุ่มเยาวชนในชุมชน กิจกรรมสืบสานประเพณีบุญเดือน 10 และกิจกรรมการสืบสานประเพณีบุญคูณลาน สู่ขวัญข้าว

3) การขับเคลื่อนพัฒนาให้ครอบครัวและชุมชนหมู่บ้านเป็นชุมชน Smart Ecology (สภาพแวดล้อมดี) ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาให้ชุมชนและครัวเรือนมีสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัย หรือการประกอบสัมมาชีพ โดยมีตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนดำเนินการ คือ กิจกรรมวัด 5ส. และกิจกรรมชุมชน 5ส.

4) การขับเคลื่อนพัฒนาให้ครอบครัวและชุมชนหมู่บ้านเป็นชุมชน Smart Economy (เศรษฐกิจดี) ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาให้คนในชุมชนมีการประกอบสัมมาชีพที่

นำมาซึ่งความสุข ความพอดี พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และตั้งอยู่บนฐานของความรู้และคุณธรรม โดยมีตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนดำเนินการ คือ กิจกรรมการผลิตกระปุกออมสินไม้ไผ่และการต่อยอดตุงหรือธงมงคล

5) การขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านสู่ความเป็นชุมชนหมู่บ้าน Smart Technology (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาให้คนในชุมชนมีนำพลังแห่งสติและปัญญามาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยและประชาชนในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนดำเนินการ การยกระดับตลาดต้นโพธิ์ให้เป็นตลาดชุมชนหรือลานการค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน

จากผลการวิจัยข้างต้น เมื่อนักวิจัยถอนตัวจากพื้นที่และกลับไปเพื่อติดตามความคืบหน้า พบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ชุมชนและสังคมยังขาดการเชื่อมโยงหรือเชื่อมประสานในเชิงองค์ความรู้ ข้อมูล และกิจกรรม โดยยังดำเนินการเป็นไปแบบแยกส่วนตามความรู้ ความสามารถ และทักษะที่แต่ละคนมี จึงจำเป็นที่จะต้องกลับไปจัดการความรู้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนหนองกระดุกเนื้อ-ดอนยาวสามารถที่จะจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ให้เป็นหมวดหมู่ โดยการสอดแทรกองค์ความรู้ ข้อคิด ข้อธรรมที่มาจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษา ฝึกอบรม และพัฒนา เพื่อให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพได้เกิดทักษะ อันจะก่อให้เกิดการรักษา สืบสาน และต่อยอดจากรุ่นสู่รุ่น ขณะเดียวกันจากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องข้างต้น เพื่อมาเป็นกรอบตัวชี้วัดในการขับเคลื่อนพัฒนาให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้นว่า งานวิจัยของสลิทิพย์ เชียงทอง และคณะ (2552) ที่ศึกษาแล้วพบว่า คนดินนั้นจะต้องเป็นคนดี คือ คนที่คิดดี พูดดี ทำดีเป็นประโยชน์โดยรวมต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน มีความซื่อสัตย์ มุ่งมั่นตั้งใจจริง ทำงานโปร่งใส เสียสละ มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง จิตใจผ่องใส บ้านเรือนสะอาดเรียบร้อย มีอาชีพการงานสุจริตไม่ผิดกฎหมาย มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว มีการรวมกลุ่มทำงาน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง มีความเมตตา กรุณา มีสัจจะ ซื่อตรง ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม และละเว้นอบายมุขทั้งปวง ส่วนอัจฉรา ประเสริฐสิน และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยแล้วพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีมี 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ตัวบ่งชี้ รวม 15 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) รักความเป็นไทย (รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ภูมิใจในความเป็นคนไทย) 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ (ซื่อสัตย์สุจริตเสียสละ อดทน) 3) มีวินัยรับผิดชอบ (ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

รับผิดชอบ มุ่งมั่นในการทำงาน) 4) มีจิตสาธารณะ (ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รักษาสมบัติส่วนรวม) และ 5) มีสติรู้เท่าทัน (มีสติ มีภูมิคุ้มกัน อยู่อย่างพอเพียง)

ขณะเดียวกันจากการศึกษาวิจัยของบัญญัติ ยงยวน และคณะ (2559) พบว่า ตัวชี้วัดสุขภาพทางวัฒนธรรมดีนั้นมี 5 องค์ประกอบ คือ การยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม ความพึงพอใจกับการมีพื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน ความพึงพอใจกับการมีข้อตกลง กติกา และแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรม และความพึงพอใจกับการมีภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรม ขณะที่ดวงกมล คนโทเงิน (2556) ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านสภาพแวดล้อมว่าจะต้องประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในชุมชนจะต้องไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ ความเพียงพอของปริมาณน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน คุณภาพของน้ำดื่ม-น้ำใช้ ในครัวเรือน คุณภาพอากาศบริเวณที่อยู่อาศัย ระบบจัดการน้ำเสียของบริเวณที่อยู่อาศัย มีระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย/กากของเสียอย่างถูกต้อง และการจราจรในชุมชนจะต้องมีความสะดวกไม่ติดขัด ส่วนในมิติของเศรษฐกิจดีนั้น เสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ผู้คนจะต้องมีความขยัน ใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักเก็บออม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดบังหรือคดโกงกัน และมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน สุดท้ายในการจัดการองค์ความรู้ในมิติของการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นดีนั้น จากการศึกษาวิจัยของพระมหาสุติภัก อภินนโท และรัตติยา เหนืออำนาจ (2562) พบว่า จะต้องการเสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีการพึ่งพิงอิงอาศัยร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และการรับรู้มุมมองร่วมกัน หรือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นไปในลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการฝึกอบรม พัฒนา เพื่อก่อให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ และเกิดเครือข่ายที่กว้างขวาง

จากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของนักวิจัยและผลงานวิจัยในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจากหน่วยงานภายนอก เพื่อให้แนวทางและกรอบตัวชี้วัดในการจัดการความรู้ ประกอบกับในการวิจัยในครั้งนี้ที่ผ่านมาผู้วิจัยและคณะได้มุ่งเน้นไปที่การขับเคลื่อนและพัฒนาในเชิงกิจกรรม ซึ่งเป็น Output ของงานวิจัย และมีการกำหนดตัวชี้วัดการขับเคลื่อนพัฒนาเป็นจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นหลัก โดยยังไม่ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดที่จะนำไปสู่การประเมินผลในเชิงเชิงคุณลักษณะในเชิง Outcome จะติดตามมาจากงานวิจัย ฉะนั้นเพื่อก่อให้เกิดที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ ทั้งที่เกิดขึ้นโดยคณะผู้วิจัยและที่จะเกิดขึ้นโดยชุมชนหนองกระดุกเนื้อ-ดอนยาว ผ่านการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่กระจัดกระจายอยู่ในตัว

บุคคลหรือที่เป็นความรู้แฝงที่อยู่ในตัวบุคคล รวมถึงความรู้ที่มีอยู่ในเอกสารหรือการจดจากรบันทึกในชุมชน นำเข้ามาสู่การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ที่สามารถสืบค้น เพื่อให้ทุกคนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และระดับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการแตกแขนงความคิดใหม่ๆ โดยผู้คนหลากหลายวัยในชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้วิถีแห่งการประเพณี ภูมิปัญญา ผ่านการพัฒนาผู้คนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีการร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ผลักดันให้เกิดการสร้างงานและเศรษฐกิจฐานราก ร่วมกันปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และเกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาหรือนวัตกรรมของท้องถิ่น นำมาสู่การขับเคลื่อนพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีในสังคมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ
2. เพื่อประเมินผลและถอดบทเรียนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยตามหมายเลขข้อเสนอการวิจัยที่ ว.269/2566 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนของการสร้างความตระหนักรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง โดยการประสานงานพื้นที่เป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความไว้วางใจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ที่มาจากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัย และจากการค้นหาความรู้ที่มาจากภายในตัวบุคคลและภายในชุมชน และกำหนดขอบเขตของพื้นที่ โดยจากมติของที่ประชุมประชาคมตำบลกำหนดให้ขยายพื้นที่ดำเนินการวิจัยเป็น 9 หมู่บ้าน (เดิม 3 หมู่บ้าน) ของตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรวบรวมความรู้ของชุมชนให้ครบถ้วน และครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Act)

1. การบ่งชี้ความรู้ เพื่อกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน และจัดตั้งคณะทำงานร่วม (Core Group) เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกในการร่วมขับเคลื่อนงานในพื้นที่

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เป็นการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ชุมชน และความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลอันประกอบด้วย ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิปัญญา โดยมีกระบวนการดังนี้

2.1 การประชุมแกนนำระดับชุมชน จำนวน 7 รูป/คน เพื่อคัดเลือกผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ประชาชน และที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงซึ่งมีความเหมาะสมและเชี่ยวชาญในแต่ละมิติของชุมชน 5 มิติ ประกอบด้วย คนดี วัฒนธรรมดี สภาพแวดล้อมดี เศรษฐกิจดี และภูมิปัญญาท้องถิ่นดี

2.2 การจัดเสวนาระหว่างตัวแทนชุมชนที่ได้รับการคัดเลือก จำนวน 60 รูป/คน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (Show and Share) การถ่ายทอดความรู้โดยการเล่าเรื่อง (Story Telling) อันเป็นการสร้าง แสวงหา รวบรวมความรู้ทั้งภายใน/ภายนอก รักษาความรู้เดิม

2.3 การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ เป็นการจัดเก็บข้อมูลความรู้ เป็นหมวดหมู่ประเภทให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและค้นหาได้สะดวก รวดเร็ว โดยการประชุมคณะทำงานร่วมเพื่อการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ชุมชนที่ได้มาสู่กระบวนการจัดการ เช่น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจัดเก็บ เรียบเรียงข้อมูล เป็นต้น

2.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งานจริง โดย 1) การจัดตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้นั้น ๆ เพื่อตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้ และปรับแก้ไขให้ถูกต้องก่อนนำไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน และกำหนดทีมพี่เลี้ยงชุมชนในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในพื้นที่ จำนวน 9 คนจาก 9 หมู่บ้าน และ 2) การประชุมคณะทำงานร่วมเพื่อปรับปรุงคู่มือความรู้ชุมชน

2.5 การถ่ายทอดความรู้ เป็นการแบ่งปันความรู้ ส่งต่อและรับความรู้ที่สามารถนำไปผสมผสานกับความรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิมจนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และถ่ายทอดหมุนเวียนกันต่อไปอย่างเป็นระบบ โดย 1) การจัดทำหนังสือชุดความรู้ชุมชน และ 2) การจัดทำแผนที่ผู้รู้

2.6 การใช้ความรู้ เป็นการนำความรู้ชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ นำไปประยุกต์ ปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิต โดยการใช้ความรู้ที่มีฐานความรู้อยู่แล้วบูรณาการร่วมกับองค์

ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการพัฒนา เสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว พบปะ สัมพันธ์ ร่วมกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ ผ่านกิจกรรมงานบุญประเพณีของตำบลหนองนมวัว

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผลความรู้ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่มีการตรวจสอบการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน 5 ดี ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ ขณะเดียวกันก็จะมีการถอดบทเรียนเพื่อร่วมกันสะท้อนปัญหาข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในชุมชนเดิมหรือชุมชนอื่นที่สนใจ โดย 1) การประเมินผลโครงการแบบชิป (CIPP Model) (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต (Context, Input, Process and Product) โดยใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับตัวแทนชุมชน จำนวน 16 รูป/คน และ 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของนักวิจัยและทีมพี่เลี้ยงชุมชน

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี สู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ ประกอบด้วย กลไกกระบวนการ ดังนี้

1. การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้ กระบวนการนี้ได้จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัย จำนวน 13 ผลงาน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการในพื้นที่วิจัย และจากงานวิจัยของนักวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ดำเนินการวิจัย สามารถจำแนกเป็นหมวด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 บุคคลต้นแบบ หมวดที่ 2 วัฒนธรรมดี หมวดที่ 3 สิ่งแวดล้อมดี หมวดที่ 4 เศรษฐกิจดี และหมวดที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นดี

2. การแสวงหาความรู้ กระบวนการนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้ที่มีอยู่ชุมชน และความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลอันประกอบด้วย ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิปัญญา ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า 1) มีข้อตกลงชุมชน เรื่อง การขยายพื้นที่เป้าหมาย 2) มีการสร้างกลไกเจ้าภาพ 3) มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน และ 4) มีการออกแบบการจัดทำแผนที่ผู้รู้ตำบล และหนังสือยินยอมอนุญาตให้เผยแพร่ภาพถ่าย วิดีโอ และ/หรือข้อมูลส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตหรือกระดานข่าวอื่น ๆ

3. การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยมีทีมพี่เลี้ยง คอยตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้ ให้คำแนะนำ และประสานในพื้นที่ให้อย่างใกล้ชิด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 บุคคลต้นแบบ จำนวน 23 คน ประกอบด้วย ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำ

ท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่น และหมวดที่ 2 วัฒนธรรมดี จำนวน 9 คน หมวดที่ 3 สิ่งแวดล้อมดี จำนวน 2 คน หมวดที่ 4 เศรษฐกิจดี จำนวน 17 คน และหมวดที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นดี จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 68 รูป/คน

4. การระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน ประกอบด้วย 1) การเสวนาชุมชน “บ้าน ชุมชน คน หนองนมวัว” และ 2) การประกวดคลิปวิดีโอ “การเรียนรู้ตามปราชญ์”

5. การถ่ายทอดความรู้ เป็นแบ่งปันความรู้ ส่งต่อและรับความรู้ที่สามารถนำไปผสมผสานกับความรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิมจนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และถ่ายทอดหมุนเวียนกันต่อไปอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การจัดทำหนังสือชุดความรู้ชุมชน “เรื่องเล่าชุมชน คน หนองนมวัว” และ 2) การจัดทำแผนที่ผู้รู้ตำบลหนองนมวัว

6. การขยายผล และสร้างมูลค่าชุดความรู้ ขั้นตอนนี้ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงชุมชนได้เลือกตัวอย่างชุดความรู้ต้นแบบเพื่อไปสู่การขยายผล และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน คือ “การปั้นลูกกระสุนดินเหนียว” โดยจัดกิจกรรม 1) การแข่งขันยิงหนังสติ๊กเพื่อสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหนองนมวัว ได้กำหนดจัดงานตักบาตรเทโวโรหณะ ในประเพณีวันออกพรรษา และ 2) การแข่งขันยิงหนังสติ๊กเพื่อสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหนองนมวัว แมตซ์ล้างตา ในงานบุญเดือน 3 สืบงานประเพณี “บุญคูณลาน สุขขวัญข้าว” ประจำปี 2567

2. การประเมินผลและถอดบทเรียนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ พบว่า

2.1 การประเมินผลความรู้ แบบชิปโมเดล ประกอบด้วย

1) การประเมินด้านบริบท พบว่า 1.1) ตำบลหนองนมวัวเป็นพื้นที่เชิงปฏิบัติการทางสังคมของคณะผู้วิจัยมากกว่า 3 ปี ผ่านการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ และ 1.2) ทิศทางวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2) การประเมินปัจจัยป้อน พบว่า 2.1) แก่นนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง 2.2) ศักยภาพชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบของคนที่ดี งานที่ดี และชุมชนที่ดี 2.3) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

3) การประเมินกระบวนการ พบว่า 3.1) มีการสร้างข้อตกลงชุมชน 3.2) มีการสร้างกลไกเจ้าภาพ 3.3) มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ “เรียนรู้ตามปราชญ์”

4) การประเมินผลิตผล พบว่า 4.1) ขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาครบทุกพื้นที่ แต่มีการปรับเปลี่ยนผู้รู้ชุมชนในตำบลหนองนมวัว ตามความเหมาะสม และสร้างโอกาสในการ

ปรับปรุงหนังสือชุดความรู้ชุมชนได้หากมีการค้นพบผู้รู้ท่านใหม่ หรือมีการสร้างความรู้ใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่ และ 4.2) การสูญหายของชุดความรู้ท้องถิ่น ขาดช่วงการสืบทอดความรู้

2.2 ผลการถอดบทเรียนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชน วิถีพุทธ เพื่อการสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรม พบว่า

1) กระบวนการในการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1.1) การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้ 1.2) การแสวงหาความรู้ 1.3) การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 1.4) การระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน 1.5) การถ่ายทอดความรู้ 1.6) การขยายผล และสร้างมูลค่าชุดความรู้ 1.7) การติดตามประเมินผลความรู้ และ 1.8) การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรม

2) การวิเคราะห์ และถอดบทเรียน พบว่า ประกอบด้วย 2.1) ปัญหาและข้อจำกัด ประกอบด้วย เงื่อนไขของผู้รู้ และการสูญหายของชุดความรู้ และ 2.2) ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ ศักยภาพชุมชน ทูทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และแกนนำชุมชน/จิตอาสาที่มีความเข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงผลจากจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้ การจัดแบ่งหมวดหมู่ความรู้ชุมชน 5 ดี ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น หมวดที่ 1 บุคคลต้นแบบ (Smart People) หมายถึง บุคคลที่ควรยึดเป็นแบบอย่างในการประพฤติ ปฏิบัติ มีบุคลิก มีวิสัยทัศน์ มีความพยายาม มีจิตใจดีงาม มีน้ำใจเสียสละช่วยเหลือคนอื่น มีจิตอาสา และจิตสาธารณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ (2564) พบว่า องค์ประกอบของชุมชนซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เป็นฐานรากของการพัฒนาเมืองหรือจังหวัด โดยเฉพาะชุมชนหมู่บ้านตามแบบวิถีพุทธวิถีไทยที่จะสะท้อนให้เห็นความเป็นเมืองหรือจังหวัดอัจฉริยะวิถีพุทธหรือเชิงพุทธ (Smart Buddhist City) และการพัฒนา Smart People หรือการพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของประชาชนที่สะท้อนถึงความเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม ขณะที่ของจักรา ประเสริฐสิน และคณะ (2562) พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี ต้องมีจิตสาธารณะ (ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รักษาสมบัติส่วนรวม) หมวดที่ 2 วัฒนธรรมดี (Smart Culture) หมายถึง การมีขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่ดีงาม และส่งผลให้เกิด

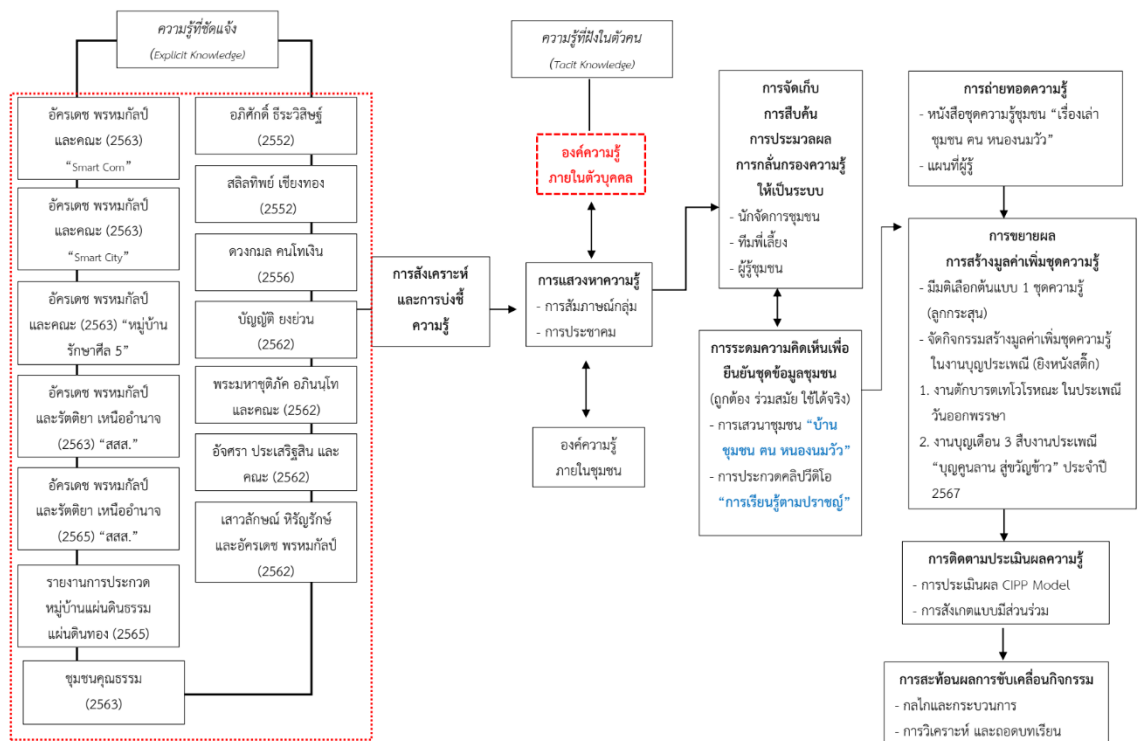
การพัฒนาจิตใจให้เป็นรักความสงบ รู้จักระงับอารมณ์ มีสติ การแสดงออกถึงความรักและเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ สอดคล้องกับการวิจัยของบัญญัติ ยงยวน และคณะ (2559) พบว่า ในการพัฒนาตัวชี้วัดสุขภาวะทางวัฒนธรรมระดับชุมชน พบว่า การที่คนในชุมชนพึงพอใจ มีความสุขใจ มีความยินดีกับการที่ตนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน พึงพอใจกับการได้แสดงออกทางวัฒนธรรม เป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน หมวดที่ 3 สิ่งแวดล้อมดี (Smart Ecology) หมายถึง การมีสภาพแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านเหมาะแก่การอยู่อาศัย ไม่เปื้อนเปื้อนสิ่งแวดล้อม และเหมาะแก่การประกอบสัมมาชีพ หมวดที่ 4 เศรษฐกิจดี (Smart Economy) หมายถึง การประกอบสัมมาชีพที่นำมาซึ่งความสุข ความพอดี พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน และตั้งอยู่บนฐานของความรู้และคุณธรรม และหมวดที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นดี (Smart Technology) หมายถึง การพัฒนาเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมของชุมชนที่แสวงหาทางออกเมื่อเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบสัมมาชีพ เป็นการนำพลังแห่งสติและปัญญามาใช้ในสถานการณ์วิกฤติ และสร้างสรรค์ สามารถนำพาตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศไปสู่ความผาสุก สอดคล้องกับงานวิจัยของศึกษาวิจัยของเสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์ และคณะ พบว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สมาชิกในหมู่บ้านต้องให้ความสำคัญโดยยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกติกา (สืลภาวนา) สร้างความตระหนักร่วมกันในการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน กระตุ้น ส่งเสริมกระบวนการความคิดในเรื่องความขยัน อดทน อดออม ส่งเสริมการมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น สร้างความสามัคคีร่วมกัน หาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

ขณะที่กระบวนการในการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี สู่การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ (1) การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้ (2) การแสวงหาความรู้ (3) การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (4) การระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน (5) การถ่ายทอดความรู้ (6) การขยายผล และสร้างมูลค่าชุดความรู้ (7) การติดตามประเมินผลความรู้ และ (8) การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับกนิษฐา บุญประคอง และจุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์ (2553) พบว่า ด้านการจัดการความรู้เรื่องการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสีย 5 กระบวนการประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความต้องการความรู้ 2) การสร้าง/แสวงหาความรู้ใหม่ 3) การรวบรวมจัดเก็บความรู้ 4) การเผยแพร่/ถ่ายทอดความรู้และ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจาก

บริบทเชิงพื้นที่ในการศึกษาวิจัยมีความแตกต่างกันโดยตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีความเข้มแข็งในด้านของทุนทางวัฒนธรรม จึงทำให้การสืบค้นข้อมูล และการยืนยันข้อมูลเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญมากกว่าโครงการที่เป็นลักษณะกระบวนการที่ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กลไกและกระบวนการในการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี (ที่มา: วิเคราะห์โดยผู้วิจัย)

นวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเป็นกลไกและกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดีสู่การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธโดยใช้กลไกของหลัก “บวร” หรือบ้าน วัด โรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม ประกอบด้วย กลไกและกระบวนการในการจัดการความรู้ชุมชน 5 ดี ของตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

1. *การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้* กระบวนการนี้ได้จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการในพื้นที่วิจัย และจากงานวิจัยของนักวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่ดำเนินการวิจัย และที่สำคัญ คือ ผลงานและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยของผู้วิจัยและคณะที่ดำเนินการ ศึกษาและพัฒนาในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การต่อยอดและการจัดการความรู้ให้ เข้าถึงผู้คนในสังคมให้มากขึ้น ผลจากการดำเนินการในขั้นตอนนี้ส่งผลให้กรอบการบ่งชี้ความรู้ชุมชน มีความชัดเจนขึ้น สามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ ประกอบด้วย หมวดที่ 1 บุคคลต้นแบบ (Smart People) หมวดที่ 2 วัฒนธรรมดี (Smart Culture) หมวดที่ 3 สิ่งแวดล้อมดี (Smart Ecology) หมวดที่ 4 เศรษฐกิจดี (Smart Economy) และหมวดที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นดี (Smart Technology)

2. *การแสวงหาความรู้* กระบวนการนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้ที่มีอยู่ชุมชน และความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลอันประกอบด้วย ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิปัญญา ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และการจัดประชาคมกลุ่มระดับแกนนำของชุมชน ตัวแทนภาคการศึกษา ตัวแทนภาคชุมชน และตัวแทนคณะสงฆ์อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ชุมชน และความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลอันประกอบด้วย ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิปัญญา โดยพบว่า ความรู้ที่ค้นพบส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังในตัวคน (ผู้รู้ชุมชน) ซึ่งมีความ เข้มแข็งและเป็นฐานรากในการพัฒนา ต่อยอดของชุมชน

3. *การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้* ในขั้นตอนนี้เป็น การจัดเก็บข้อมูลความรู้ ตามหมวดหมู่ ประเภทที่ได้มีการกำหนดไว้ ตามหมวดหมู่ 5 ดี ให้สามารถ เข้าถึงได้ง่ายและค้นหาได้สะดวก รวดเร็ว ซึ่งในกระบวนการนี้ได้จัดเก็บข้อมูล โดยมีทีมพี่เลี้ยง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว) คอยตรวจสอบ กลั่นกรอง ความรู้ ให้คำแนะนำ และประสานในพื้นที่ให้อย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินการในขั้นตอน เป็นการดำเนินงานในลักษณะวงจรคุณภาพ กระทำการจัดเก็บ สืบค้น ประมวลผล และกลั่นกรอง ความรู้ ทีละชุดความรู้ เพื่อการแยกประเภท หมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุมใน 9 หมู่บ้าน ของตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

4. *การระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน* ในกระบวนการนี้เป็นการยืนยันชุด ข้อมูลความรู้ของชุมชน ดังนั้นแล้วเมื่อมีการสรุปชุดความรู้ชุมชน “การเรียนรู้ตามปราชญ์” ที่ครอบคลุม ข้อมูลทะเบียนผู้รู้ตำบลหนองนมวัว จำนวน 9 หมู่บ้าน และได้พิจารณากลั่นกรองความรู้ร่วมกัน

ระหว่างทีมงานวิจัยและทีมพี่เลี้ยงชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว) ซึ่งพบว่า ประวัติของแต่ละหมู่บ้านยังไม่ชัดเจน เป็นเพียงเรื่องเล่าต่อกันมา ดังนั้นจึงมีแนวคิดร่วมกันในการจัดกิจกรรมเสวนาชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และสามเณรในตำบล เพื่อสร้างและขยายผลชุดข้อมูล รวมถึงสร้างการตระหนักรู้ และความภาคภูมิใจในตัวตนของผู้รู้ในตำบลหนองนมวัว โดยมีกลไกเจ้าภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ออกแบบร่วมกันในชุมชน

5. การถ่ายทอดความรู้ เมื่อผ่านกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูล การสังเคราะห์และบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันชุดข้อมูลชุมชน ในกระบวนการนี้เป็นการแบ่งปันความรู้ ส่งต่อและรับความรู้ที่สามารถนำไปผสมผสานกับความรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิมจนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และถ่ายทอดหมุนเวียนกันต่อไปอย่างเป็นระบบ

6. การขยายผล และสร้างมูลค่าชุดความรู้ ขั้นตอนนี้ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงชุมชน ได้เลือกตัวอย่างชุดความรู้ต้นแบบเพื่อไปสู่การขยายผล และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน คือ “การปั้นลูกกระสุนดินเหนียว” ของคุณพ่อสำเร็จ พักผล พบว่า ด้วยมือของพ่อสำเร็จที่ขุดดินจอมปลวก มา นวด ทบ หมักแรมสัปดาห์ ก่อนที่จะปั้นเป็นลูกกระสุน ผึ่งลม ผึ่งแดดอ่อน เมื่อแห้งดีแล้วค่อยนำมา ออกมาจำหน่ายในราคา 100 ลูก จำนวน 10 บาท และทำเช่นนี้มานาน 40-50 ปีแล้ว และรายได้จากลูกกระสุนข้างต้นนั้นได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของทุนสนับสนุนการศึกษาให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน จนจบปริญญา สอดคล้องกับบริบทของตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ดังนั้นการใช้หนังสือ และลูกกระสุนดินเหนียวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชนอยู่แล้ว จึงใช้ฐานความรู้ที่มีอยู่ของชุมชนบูรณาการกับวิถีชีวิต สร้างเป็นกิจกรรมการแข่งขันการยิงหนังสติ๊กผ่านกิจกรรมงานบุญประเพณี ทั้งนี้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การรับรู้ และสร้างการยอมรับให้แก่คน 3 วัย ในชุมชน รวมถึงภาคีเครือข่ายพลังบรรพบุรุษในพื้นที่ กิจกรรมการแข่งขันยิงหนังสติ๊กจึงถือเป็นการต่อยอด สืบสาน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนี้ให้คงไว้ในชุมชน รวมถึงยังเป็นช่องทางในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับผู้ที่สนใจอีกด้วย

7. การติดตามประเมินผลความรู้ ในขั้นตอนนี้ทีมวิจัย และทีมพี่เลี้ยงชุมชน ได้ร่วมกันสังเกตการณ์ บันทึกข้อมูล หลักฐานต่าง ๆ และร่วมปรับแผนการทำงานเมื่อกระบวนการดำเนินตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นไปตามที่วางไว้ เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานจึงได้ร่วมกันประเมินผลโครงการแบบ

ชิป (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต

8. การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรม ในขั้นตอนนี้ทีมวิจัย ได้จัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและถอดบทเรียนการทำงาน ให้เกิดการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและถอดบทเรียนการทำงาน เกิดการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยการเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มากกว่าการวิพากษ์ วิจารณ์ไม่ได้หาคนผิด แต่ต้องการปรับปรุงงานในครั้งต่อไป ให้ดีกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรสนับสนุนเชิงนโยบายในการขยายผล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรสนับสนุนทรัพยากรทางการบริหาร เช่น งบประมาณ บุคลากรที่ทำหน้าที่วิเคราะห์และจัดเก็บข้อมูลทางด้านความรู้ และภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรม ให้แก่ชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในชุมชน และระหว่างชุมชน
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และจังหวัดควรสนับสนุนให้มีกิจกรรม โครงการในการสร้างทายาทผู้รู้ในพื้นที่ เพื่อสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ผ่านสถาบันการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนควรจัดเวทีสานเสวนาในงานบุญประเพณี หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างคน 3 ช่วงวัยในชุมชน
2. ชุมชนควรร่วมกันอนุรักษ์ชุดความรู้ โดยอาจสร้างเป็นหลักสูตรชุมชนเพื่อให้เกิดการบันทึก จัดเก็บ และรวบรวมองค์ความรู้จากภายในบุคคล
3. ชุมชนควรสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่สาธารณะเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา บุญประคอง และจุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์. การจัดการความรู้สู่ชุมชนของโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 26(3), 1-28.
- ดวงกมล คนโทเงิน. (2556). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 9(2), 65-88.
- บัญญัติ ยงยวน และคณะ. (2559). การพัฒนาตัวชี้วัดสุขภาวะทางวัฒนธรรมระดับชุมชน. *วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 8(1), 113-133.
- พระมหาสุชาติ อกนิโนโท และรัตติยา เหนืออำนาจ. (2562). การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคม อาเซียน. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(3), 1-18.
- รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ. (2564). การพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 5(3), 559-573.
- สลลิตทิพย์ เชียงทอง และคณะ. (2552). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการ ชุมชน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- เสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์ และคณะ. (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 151-162.
- อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2564) การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(11), 35-47.
- อังศรา ประเสริฐสิน และคณะ. (2562). การตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา. *Veridian E-Journal. Silpakorn University*, 12(2), 459-476.
- Stufflebeam. D. L. & Shinkfield. A. J. (2007). *Evaluation Theory. Models & Application*. San Francisco : John Wilwy.

